ANUL IX.-SERIA II-a. - No. 465

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 3 Noemb. 1929

BIBLIOTECA CENTRALA „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

La cinci ani, după moartea lui

Originalul meu profesor de limba franceză Bonifaciu Florescu tipărea o carte didactică, în ziua când Ernest Renan își dădu duhul său subtil și sceptic. Neuitatul dascăl profită de acest prilej și scrise, în loc de prefață, o pagină de necrolog. Mi-aduc aminte că zicea între altele: „...astăzi el este fericit... **„Ce grand douteur est arrivé à la certitude..."**

Ceva la fel aș fi zis și eu despre Anatole France, acum cinci ani. Elevul lui Ernest Renan a dobândit astăzi o lumină nouă și definitivă. Această albină a fagurilor literaturii franceze — atât de delectabilă prin mierea pe care o aduna și atât de subversivă prin înțepăturile pe cari știa să le dea — a încăput într'un stup plin de supreme destăinuiri.

* * *

M'am întâlnit cu proza lui Anatole France pe când eram încă elevul lui Bonifaciu Florescu și anume în vremea când, săturat de romanele școalei naturaliste, treceam spre Villiers de l'Isle-Adam, spre Péladan și spre Verlaine. Mă plimbasem câțiva ani în halele lui Emile Zola și ale elevilor săi și eram pregătit pentru parcurile visului și ale idealului.

Am citit mai ales poveștile, legendele și viețile sfinților, scrise de acest straniu și pervers haghiograf al evului nostru. Dar, lucru de mirare! necredința și ironia scriitorului, nu mă vătămau deloc. **Thais** și **Le jongleur de Notre-Dame** (bucată pe care am tradus-o în românește) au mângâiat totdeauna simțirea mea creștină întocmai ca și cazaniile lui Metafrast. Să nu vi se pară paradox, fiindcă este purul adevăr: Anatole France — trecut prin nu știu ce fel de **laminoir** al Mântuitorului — a fost unul dintre dascălii mei de teologie. Ceva mai mult: delicatețile și prestigiul artei sale mă despăgubeau de grosolănia și de obscurantismul școalei oficiale în care intrasem.

Când am citit, întâia oară, romanul starițului din Antinoe, mă găseam tocmai în pridvoarele istoriei antice bisericești și priveam grandiosul spectacol al ciocnirii lumii greco-romane cu legiunile Crucii și ale Evangheliei. Cunoșteam, de altă parte, lungul pomelnic al separatiștilor și al ereticilor primelor veacuri; știam ce este **gnosa** și toate ramurile acestui copac fantastic, crescut în grădina Bisericii Primare.

Ce comentar mai suav mi-aș fi putut dori, la paginile mele de istorie bisericească, decât romanul lui Anatole France! Ce ilustrații în text aș fi găsit mai adequate decât icoanele din **Thais!** Situația mea era curioasă. Semănam cu Ruth moabiteanca, străină de țara unde ajunsese, și care se ducea prin holdele secerate, ca să culeagă spicele trecute cu vederea de secerători... Căutam urbanitatea și eleganța formei, căutam frumusețea și distincțiunea cari lipseau atât de radical familiei mele teologice de acum treizeci de ani.

* * *

In sine, romanul **Thais** nu mă neliniștea deloc. Cu toată savanta babilonie a vocilor de la Banchet, cu toate cutezanțele, blasfemiile și pumnalele filosofice, înveninate, cu cari jonglează Nikias și amabilii săi comparși, eu rămâneam — cum am rămas deapururi — neamețit și invulnerabil. Nu era însuși Anatole France cel care mă ferea și mă edifica? Nu era chiar mărețul sfârșit al curtezanei, care mă făcea să binecuvintez pe Dumnezeescul Mire Biruitor și să deplâng prăbușirea lui Pafnuțiu?

Situația lui Anatole France, față cu opera sa **Thais** — recte: față cu izvoarele pe cari le-a folosit cu fidelitate — este inextricabilă. Anatole France tăinuește o lacrimă, care i se prelinge în inimă, când privește subt trandafirii veciniculului amurg, lebăda sa murindă. Anatole France se înfioară de cucernicie în fața stariței Albina. Anatole France se ascunde subt pat — ca un copil ștrengar și ireverențios până mai adineaori, — când zărește figura, încununată de aureolă, a marelui Antonie.

El, neobositul migălitor al atâtor cronici, bucoavne și sisteme creștine și păgâne, știe, doar, mai bine decât mulți alții, cum se pierd, în oceanul negurilor etern misterioase, sărmana insulă a ființei noastre și luminița farului nostru de cognoscibilitate. S'a oprit, cu toate acestea, în cele din urmă și s'a împietrit într'o atitudine tăgăduitoare și anti-religioasă. O moleculă mai mult ori mai puțin, în epubreta inefabilă, în care s'a înfiripat subtila lui psihologie — și Anatole France trecea în altă lume, în altă rubrică, în alt calendar!...

* * *

Imi vine să cred că și el și alții, din familia negativistă, au ajuns și ajung să strecoare cartușul de dinamită sub tălpile palatului Celui a-tot-Puternic din ură și din răzvrătire, împotriva tartufilor, țârcovnicilor și **iconomilor trădători** cari devastează bucătăriile și pivnițele acestui palat. Aduceți-vă aminte de sentimentul care umple inima seminaristului Piédagrel, atunci când directorul și duhovnicul său îl dă afară din seminar (într'unul din cele patru volume de **Histoire Contemporaine**). Trebue să fi meditat adânc Parabola Neghinelor și prezența lui Iuda printre cei doisprezece apostoli, ca să nu dai în schismă sau în erezie, când vezi Biserica și școala bisericească, încă odată în aceiași stare de ambiguitate, în cari erau curțile templului din Ierusalim, în ziua când Domnul își făcu un biciu de ștreanguri.

Unde scrie Victor Hugo aceste versuri, pe care le traduc aproximativ)?...

...Când văd tigrii, crotalii, pe doctorii de la Sorbona... îmi vine mai curând să zic că Dumnezu nu există, de cât să cred că el este autorul lor...

Nu Voltaire, nu Ernest Renan, nu Anatole France... au dărăpănat și dărapănă Biserica lui Iisus Cristos și podoaba ei, ci imbecilii, cretinii, avortonii, zevzecii și pleșcașii cari pontifică la altarele lui dezolate, cari se bâlbâesc pe catedrele lui dezonorate!

Iar atitudinea lui Anatole France și a altora din aceiași spiță intelectuală, provine nu atât din dușmănie față cu învățătura creștină cât din revolta împotriva speculatorilor ei.

Așa l-am înțeles și așa îl înțeleg pe fermecătorul autor al **Paieței Maicii Domnului.**

* * *

Fericitul Ieronim — acel puternic scriitor bisericesc, care, acum o mie cinci sute de ani a tradus încă odată în limba latină, toată Sfânta Scriptură, — Fericitul Ieronim, în aspra sa sihăstrie de la Chalcis, se întreba uneori, citind pe autorii săi iubiți Cicero și Quintilian:

— Ingădui-va, oare, Dumnezeu ca sufletele acestor maeștri ai verbului latin să se chinuiască în vecii vecilor?...

Iată o întrebare care se înnălța ca un suspin, din inima severului ascet, și care se va înnălța, de multe ori, din inimile noastre, în fața frumuseților neștiutoare sau fugare de la Iisus Christos!

GALA GALACTION

Amintiri

De nu te-aș fi 'ntâlnit în drumul meu,
Eu nu mi-aș fi știut povara:
Pe sufletu-mi neliniștit și greu
Ar fi trecut, nepăsătoare, primăvara,
Și ierni cu jucării curate de ninsoare,
Și veri sălbatice și-aromitoare.

Doar toamna poate că mi-ar fi adus.
Din visul tău rătăcitor departe,
Cu aurul topit într'un apus,
Parfum uitat de lucruri vechi și moar[te].

* * *

Apusul scuturase, ostenit,
Ușoară pulbere de flacări peste văi.
Dibuitoare 'n noi s'au rătăcit
Reflexe vii din stânsele văpăi, —
Și mâna mea 'n zadar le căuta
Pe mâna ta,
Pe ochii tăi.

* * *

In tot ce-a fost, cuminți, cu pasul geamăn,
Noi ne-am oprit, popas după popas.
Nu-mi sameni tu la glas, nici eu nu-ți samăn, —
Dar ne-am vorbit atunci cu-acelaș glas.

Și coborând încetișor în noi
Tot mai adânc cu gândul înapoi,
Am tresărit, — că 'ncepe să ne doa[ră]
Trecutul care nu mai vrea să mo[ară].

Și'n sara viorie și fluidă
Am rătăcit subt stelele albastre,
Cu desnădejdea fericirii noastre
Incremenită 'n noi ca 'ntr'o firidă.

* * *

Ne-am spus atunci, în umbra vinovată,
Cuvinte care nu se spun decât odată. —
Cuvinte ce pe suflet se abat
Ca pasări doborîte de furtună
Pe-un iaz cu luciul neted și curat, —
Cuvinte care n'or să se mai spună.

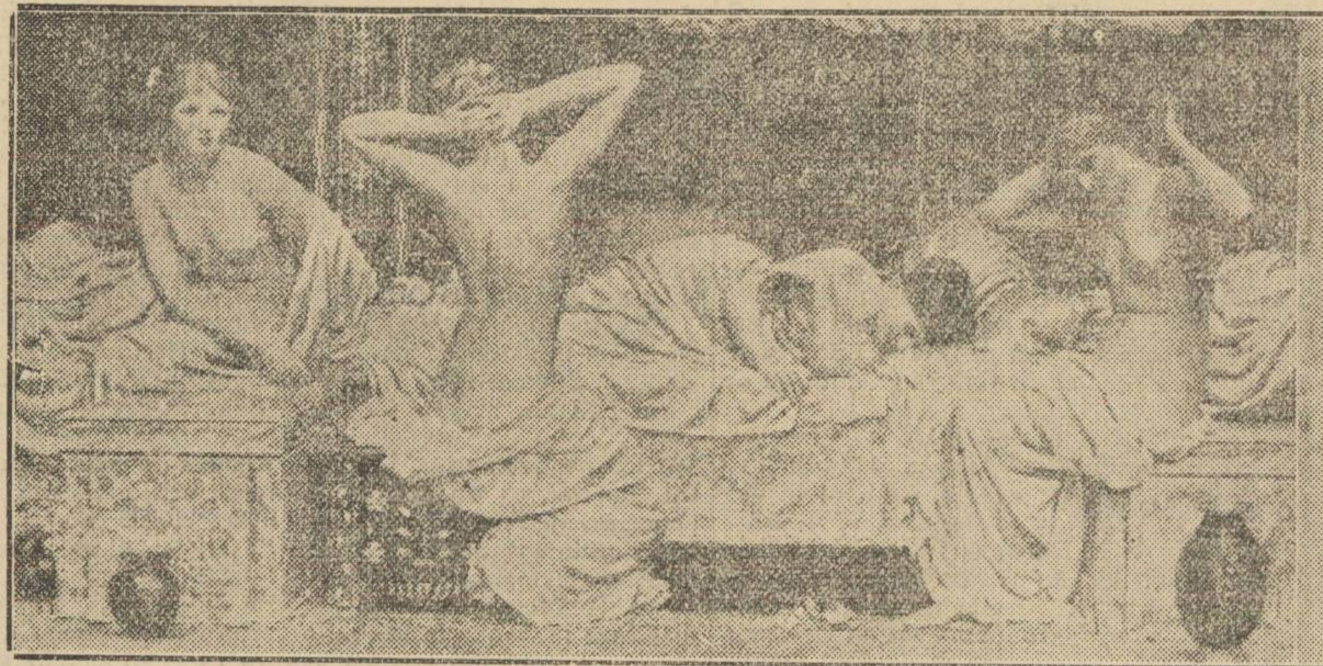
* * *

Și-acum, din nou, pe cel care mi-ai fost
Te caut, rătăcind în calea ta, —
Dar nimeni nu-mi mai spune unde ești
Te cer în noapte stînselor ferești
Și drumului uitat și fără rost, —
Dar nimeni nu mi te mai poate da.

Cuvintele sărace și puține
In sarbede mănunchiuri mi le-alegi,
Și nu mai știi, și nu mai înțelegi
Din ce adâncuri vin să ne'nvenine

Tu ești aici, — și-s singură cu mine,
Și singură cu umbra ta.

Otilia Cazimir

Bal Mascat*)

de IONEL TEODOREANU

O fată energică

De când se măritase, devenind suverana milioanelor lui Fanache Dobrescu, Duduia aspira la singura formulă de eleganță care-i părea și inaccesibilă celorlalte prietene, și exotică totodată: cea englezească.

Blazată de educația franțuzească a vechii boerimi ieșene, de care n'avea habar, — sătulă de limba franceză, pe care o vorbea prost, — Duduia voia să se impuie Iașului prin accentul britanic, convinsă că fapta ei novatoare va însemna debutul unei noui epoci ieșene.

In primii ani ai Universității, buchisise o englezească elementară care-i dădea putința să orăcăiască oarecare vorbe englezești, schimonosindu-și uneori, față de cei care n'o cunoșteau de acasă, accentul românesc, ca să le dea impresia că buzele ei sunt depeizate în limba ciobănească.

Epatarea pe care-o avea față de limba și șicul englez, dată dela Agapia unde o văzuse pe Englezoaica cea cu păr de piper roșu — Gladys, Mrs Handerli, metresa lui Andi, — care-i întipărise trainic dureroasa reflecție:

— Aoh! Dudui e frumos... dac vreț; Andi e fin, aoh, alta rasa...

Mortificarea de-atunci determinase în Duduia hotărîrea eroică de-a deveni „fină", de-a face și ea parte din acea „altă rasă" situată în Anglia chiar de accentul caricatural al buzelor Englezoaicei pe-atunci „infectă" pentru Duduia.

Ionel Teodoreanu

Incepuse să ia lecții de limba engleză, încă din primul an de universitate. Se uita la buzele profesorului englez, ca acei câni hipnotizați de glasul stăpânului, care-s emblema patefoanelor „His master's voice". Acasă, în fața oglinzii, cu ușa închisă, făcea exerciții de accent englezesc cum fac gargară cei care au amigdalite acute. Era atât de statornică dorința ei de-a capta acest ideal linguistic încât treptat, aproape fără să-și dea seama, își defigurase accentul neaoș moldovenesc, așa cum se închircesc picioarele și gleznele Chinezoaicelor puse la tortura pantofului de lemn menit să le împiedece creșterea. Nu mai exclama: „Oh", sau „Ah", sadea, ci „aoh!". Deasemeni, când își întâlnea prietenele, nu le mai întreba automat: „Ci mai faci!", ci: „Ce faci?" rostit șerpește, „*tche*" înlocuindu-l pe „ci", și *faci* fiind rostit șuerător ca de un abur de locomotivă izbucnit prin supapă.

Milioanele lui Fanache apăruseră providențial, ca familia Medicișilor în viața lui Michel-Angelo, dând Duduei posibilitatea să-și realizeze amplu proectele ei de anglificare.

In primul rând îl prelucrase pe Fanachi, schimbându-i numele, cum unele cucoane le schimbă pe-ale servitoarelor, de pildă, din Marghioala în Angela ca să sune mai stilizat; Duduia făcuse din Fanachi, „Stephen". Il întâmpina pe stradă sau acasă, c'un:

— Hallo, Stephen!

Apoi îl determinase să-și radă mustețile, să-și schimbe croiala hainelor, să-și plombeze cu platină dinții din față, până atunci plombați cu aur demodat, să se radă zilnic, să renunțe la ochelarii cei vechi înlocuindu-i cu ochelari americani și să fumeze pipă cu tutun amestecat cu lavandă, havane, și țigarete englezești.

Nu-l mai recunoșteau clienții pe Conu Fanachi devenit Stephen. Purta ghete cu talpă groasă și călcâe plate. Surtuc cu talie joasă și buzunare aparente din care eșea pipa, cravate scoțiene, ciorapi la fel, și'n loc de jiletcă „pull-over". Când se ducea la moșie, punea caschetă englezească, pantaloni largi prinși subt genunchi, ciorapi de lână cu romburi sau pătrățele, și'n locul vechei pelerine de vechil — cu care umbla înainte de metamorfoză, la moșie — un superb trench-coat.

Deasemeni, fostul Fanachi, ca să devie un impecabil Stephen, făcea o complicată cură de slăbit—băi de abur, masaj dur, regim alimentar, gimnastică dimineață, și plimbări pedestre, adică „footing", al cărei prim rezultat fusese blegirea — în felul sânilor căzuți ai foastelor doice — a proeminenței abdominale pe care odinioară amicii fostului Fanachi o atingeau c'o sfârlă admirativă — adică: „E dat dracului!" — la aperitivele unde sărbătoreau un succes judiciar.

La rândul ei Duduia renunțase la denumirea „Duduia" care parcă mirosea a ciapă prăjită, ca cineva care vine dela bucătărie, — alegându-și numele gentil britanic, Dolly, adică păpușică.

Casa Duduii era „home"-ul ei. Servitorul se numea „groom" — îl chema Ghiță —, servitoarea, „maid", deacasă îi spunea Frăsina. Işi mobilase casa cât mai englezește cu putință. Mobile de mahon masiv și canapele și fotolii de catifea decorau salonul și salonașul destinate femeilor; pentru bărbați rezervase sala biliardului, o altă sală cu aparate de gimnastică, box și scrimă, la care se alătura o săliță cu dușuri, și un vast biurou — în care *trebuia* să domnească mirosul de havană — mobilat cu canapele și fotolii de piele.

In fața casei, gazon englezesc; în dosul casei, tenisul care devenea iarna patinajul intim al privilegiaților tolerați în această mică Britanie. Ambiția Duduei era să 'nvețe Cricket-ul, întemeind un Club; tenisul, deși practicat și 'n Anglia, îi apărea cam demodat. Dimineața făcea un ceas de călărie la Copou, pe un cal cu coada tăiată scurt, cu „groom"-ul, tot călare, în urmă. Conducea singură și Rolls-Royce-ul și Lancia, dar dorea să aibă o mașină cu caroserie mahonie și sticlărie multă, la fel cu Englezoaica dela Agapia. Deasemeni, intenționa să colecționeze o turmă de Cockeri pe care să-i plimbe în mașina ei, — „sfidând indignarea provincialilor".

[I]naugurase în raporturile cu bărbații „shake-hand"-ul; nu le mai întindea mâna episcopal pentru sărutare, ci le-o zguduia c'o urgentă convulsiune atletică.

Patefoanele duduii cântau, natural, numai englezește; corurile negre erau și ele admise, știut fiind că Anglia are și această culoare în imperiul ei colonial.

Deși avea două automobile și-l aștepta pe-al treilea, avea și trăsură. Ghiță vizitiul, când pornea cu Duduia la Copou, mânând caii cu cozile tunse scurt și coamele la fel, îmbrăca livreaua și pălărie naltă de rigoare, punând mănuși albe — de mire, spunea el — pe mânile lui mirate. Il englezise și pe Ghiță, tunzându-i mustețile englezește și stilizându-i favoriții à la Marghiloman, interzicându-i formal să „sudue caii" în public.

Dimineața, Duduia nu mai bea cafea cu lapte, ci ceai negru englezesc cu slănină care se numea „bacon" ca'n Anglia. Acorda o mare importanță sporturilor. Deasemeni își tunsese părul, impunându-i culoarea mahonului ardent, ceiace dădea un aspect straniu ochilor ei focos negri și tenului ei de țigancă latină.

La ceaiurile Duduei, se serveau cu religiozitate „toast"-uri, adică pâne prăjită cu unt, „plume-cake"-uri, „muffins", „poridge", infectă fiertură de cereale de care nu s'atingea nimeni și marmelăzi „jam", în special de portocale amărui. Mesele erau acoperite de sosuri englezești, de piper englezesc, de muștar englezesc. In loc de rachiu și țuici se servea „gin", „Whisky" marca „Black & White", și 'n loc de bere „Stout" special adus din Anglia, bere neagră exagerat alcoolizată, care avea darul umoristic să deștepte 'n comeseni cel mai autentic românism de berărie și de crâșmă.

*) Fragment din romanul cu acest titlu, care va apărea la 15 Noembrie în Editura „Cartea Românească".

(Continuare în pag. II-a)

Singurul laxativ sau purgativ admis în casa Duduei era „Fruit-Salt, 'Eno" unicul agreiat de intestinul lui Dolly, care în copilărie reacționa foarte entuziast la sare amară.

In clipa când îl născuse pe Pussy, Duduia era atât de complect pătrunsă de fermentul britanic, încât parcă nu născuse românește, ci izbutise însfârșit să articuleze perfect întâia vorbă englezească. Dela primul scâncet al noului născut, Duduia aflându-i sexul dela moașă — „Ii băiet, să-ți trăiască coane Fanachi", — îl și numise Pussy, adică pisicuță, pe englezește.

Din nenorocire, Pussy luase tot ce era țigănește din Fanachi și Duduia, — păr negru, ochi negri, ten smolit, — contrazicând dela 'nceput voința mamei lui dezolată că fiziologia era mai rebelă la accentul englezesc chiar decât buzele ei. Dar contrazicerea stârnise și mai mult temperamentul focos al Duduei, așa că Pussy, danciul, era înecat de educație englezească, așa cum ai deghiza o felie de malai cu ajutorul sosurilor englezești, într'o mâncare stranie, fără de patrie. Duduia era hotărîtă să-l păzească de microbii românești; dorea să facă din el un gentleman, un al doilea Marghiloman al țării, căci Marghiloman era singurul bărbat politic pentru care Duduia avea o admirație fără rezerve.

Anglicizată, cu părul scurt și roș, cu accentul englezesc, în „home"-ul ei, cu Stephen și cu Pussy, Dolly devenise atât de altfel față de vechea Duduia a casei Danielescu, încât părinții simțeau în fața ei mirarea uluită a unor găini care ar fi clocit fără să știe, un ou de fazan.

O admirau intimidați și epatați. „Așa a spus Duduia", „Așa a făcut Duduia", „Așa vrea Duduia", — erau comandamente divine, pe care nimeni nu le discuta.

Rolurile se inversaseră. De unde în copilărie și în tinereță, Duduia fusese un fel de vechil cu fustă, al doamnei Danielescu, în administrația casnică, — acum doamna Danielescu devenise o preoteasă fanatică a concepțiilor Duduei. Căci și doamna și domnul Danielescu, o socotiseră pe Duduia, cât timp fusese în casa lor, ca pe o viitoare bună gospodină și femee frumoasă. Nimic mai mult. Gloria i-o prevedeau numai lui Andi. Andi nu le desmințise așteptările, dar Duduia le răsturnase prevederile, parcă dând mai mult răsunet descendenței Danielescu, chiar decât Andi. Nu numai că Duduia devenise „cineva" în Iași, dar era „unică". Până la căsătoria cu Duduia, averea lui Fanachi Dobrescu se amplifica activ, — dându-i prestigiul pe care-l au oamenii foarte bogați, mai ales după războiu, dar lăsându-l în massa cenușie a îmbogățiților. Duduia, deodată, dăduse un sens și un stil acestei averi amorfe, diferențiind-o de celelalte; și departe de a contrazice interesele soțului ei, le servea. Grație Duduei, Fanachi Dobrescu devenit Stephen, începuse să cunoască nu numai ca avocat și ca om de afaceri, lumea ieșană, ci și ca amfitrion distins, venind în atingere, cu acest prilej, și cu altfel de lume decât până atunci. Stilizarea pe care o dădea Duduia averii lui, îi deschidea alte perspective de viitor. Incetul cu încetul, energia lui, până atunci afectată exclusiv îmbogățirii, începea să aspire la alt plan de activitate. Se pregătea pentru viața politică — nu aparținea încă niciunui partid — dându-și seamă că situația lui de om bogat și *civilizat*, de om energic și cinstit, putea fi valorificată în supremele altitudini ale vieții politice. Și viziunea acestui viitor probabil, abea Duduia i-o dăduse, făcându-l parcă să-și ridice privirile magnetizate de cotidianul plat, în sus, spre orizonturile spiritualității.

Această energie napoleoniană a Duduei care abea eșită din casa părintească se dovedise vrednică să transforme viața și milioanele unui astfel de om, — o impusese pe Duduia în societatea ieșană, ca o „forță".

Doamna Danielescu nu se 'ncumeta să-i dee nici-un sfat, nici-o povață. Cerea și primea ea dela Duduia.

Duduia îi explicase că trebue să-și cumpere un automobil:

—Nu mai merge, mamă, ascultă-mă! Nu-i demn pentru oameni ca *Voi* să mergeți pe jos și cu tramvaiul. Așa e vremea. Toate merg în automobil...

Domnul Danielescu suspinase și cumpărase un „Ford".

Apoi urmase instalarea unui aparat de radiofonie, tot impus de Duduia: „Așa-i vremea. Toate comunică prin Radio".

Apoi un guler de lutră la blana domnului Danielescu.

După moartea Mamiței, Duduia nu vroise să accepte pentru mama ei doliul de un an. Fleacuri! Ii arătase mamei ei, că doliul îmbătrânește și întristează, că doliul e „durere", nu „culoarea hainei". Doamna Danielescu o ascultase, scurtând timpul doliului, și amendând cochet rigoarea lui.

Deasemeni, tot Duduia impusese părinților vinderea etacului — cel vechi, cu paturi de nuc — și înlocuirea c'un divan mare acoperit cu șal oriental, precum și suprimarea lavoarului de marmură.

— Astăzi fiecare trebue să se spele în odaia de bae. Lavoarul în etac, e o barbarie compromițătoare!

Tot Duduia o determinase pe Doamna Danielescu să-și cumpere mașină electrică de călcat, precum și aparate aspiratoare de praf. Ce-i drept, ședeau în cada odăii de bae, alături de sacii cu nuci, fiindcă întrebuințarea lor ar fi însemnat o dureroasă risipă de electricitate — față de energia servitoarei care mătura fără să fie special plătită, activitatea aceasta fiind socotită în leafă, — dar Duduia fusese ascultată.

Apoi telefonul casei Danielescu, tot Duduei i se datora.

Singura nesupunere la injoncțiunile Duduei, fuseseră caloriferele. Aparent Ștefana era cauza menținerii sobelor, dar, de fapt, cauza efectivă era cheltuiala pe care instalarea caloriferelor o impunea.

Așa dar, decând Duduia nu mai aparținea subaltern căminului părintesc, domnea peste voința doamnei Danielescu. Singurul din familie, care-i nesocotea fățiș regalitatea absolută, era Luchi.

— Te faci de râs, păpușico! Dă-i pace lui Fanache! Voi o să ajungeți să puneți sarmalelor monograma voastră de aur!

De-atunci nu mai vorbeau, nici nu se mai salutau.

De altfel, Luchi era socotit un fel de pată neagră a familiei. Doamna Danielescu vedea în comportările lui, aceiași absență a instinctului de conservare, pe care domnul Danielescu o descoperise în Ștefana. Luchi urma la Drept. Doamna Danielescu îl și văzuse lucrând pe lângă Fanachi, fruntaș recunoscut al Baroului ieșan. Pe lângă Fanachi, Luchi ar fi putut să învețe și să câștige totodată. Dar Luchi, în loc să „cultive" bunăvoința pe care Fanachi nu știa cum s'o dovedească întregii familii, se „stricase" cu Duduia. Și, culmea, refuza să se mai împace.

— Nu din ambiție, mamă, dar n'am ce căuta la „London-Palace". Vrei să le râd în nas!

Andi și Ștefana erau constrânși s'o frecventeze din când în când pe Duduia, rărind pe cât puteau corvezile vizitelor la ea, fără să le poată evita, cum ar fi dorit. Duduia „ținea" s'o aibă pe Ștefana în salonul ei, s'o „producă" așa cum se produsese când o cunoscuse întâia oară. O considera pe Ștefana ca pe un fel de număr de Music-Hall, gratuit, pe care dorea să-l arate musafirilor ei. Ii prevenise că cumnata ei e cam „excentrică", „originală" și „sălbatecă".

* * *

Seratele Duduei însemnau mese de cărți în jurul cărora se adunau bărbații, și audiții patefonice — siropoase, duete englezești, coruri negre — în fața cărora pe scaune confortabile cloceau în mătăsuri oul plictiselii de lux, soțiile avocaților ieșeni, prietenii lui Stephen.

Bărbații deoparte, femeile deoparte: așa socotea Duduia că se petrec lucrurile în societatea londoneză. Bărbații jucau cărți, fumau havane și țigarete englezești oferite de amfitrion, și beau alcooluri englezești dătătoare de congestii, ascultând patefonul cucoanelor, având impresia că au devenit Lorzi în fotoliile de piele și în mirosul de havană.

La început, Andi și Ștefana fuseseră constrânși să participe la astfel de serate, făcând parte din categoria „femei". Zăceau pe scaune, ascultând patefonul, câteva ceasuri în șir, stăpâniți de o stenahorie care-i electrocuta.

Dela o vreme însă, Duduia organizase anume pentru Ștefana, ca s'o poată „produce", serate intime, cu persoane alese nominal. Iși mobiliza prietenele apreciate ca „fete subțiri" și „numerele" bărbătești cele mai reușite, ale Iașului monden.

Aceste serate fuseseră definite de un tânăr intelectual care participa la ele, cu o vorbă istorică, menită să reverse o nobleță arhaică asupra casei Fanachi Dobrescu.

— C'est le dernier salon où l'on cause.

Discuțiile dela aceste serate erau maicuseamă literare, ca punct de plecare.

Iată câteva subiecte: „Dacă „La garçonne" e o carte morală sau imorală?" „Dacă Proust e un farsor sau un geniu?"

— Proustii! — fusese concluzia-calambur a unui invitat, vorbă de mare duh reprodusă într'un ziar local la rubrica „Cronica Mondenă" iscălită Marchizul de Priola.

„Dacă poți face curte unei *fete subțiri* în limba românească?"

— Aoh! exclamase Duduia indignată, dând a înțelege invitaților că Fanachi o cucerise în limba engleză, ca Romeo pe Julietta.

„Dacă complexul Oedip e *descoperirea* lui Freud, sau *născocirea* lui iudaică?" „Dacă teoria relativității e valabilă și 'n amor?" „Dacă a existat, altfel decât în literatură, amorul platonic?" „Dacă în veacul vitezei, romanul nu e un ce perimat?" „Rasputin era un mistic?" „Gide e un pederast activ sau pasiv?" „E adevărat că Albertina lui Proust e un băiat trecut în contrabanda numelui de fată?"

„Fetele subțiri" fumau cazon, beau vârtos, ședeau picior peste picior făcând un fel de plajă până la șolduri, — și decând cu Freud, vorbeau orișice fel de porcării considerând problemele, așa cum moașele consideră fătul, mai ales din punct de vedere al conformației sexuale.

Totul era freudian, adică pornografic. Vorbeau despre copulațiune, ca despre micșunele. Lapsus-urile fiecărui invitat, dădeau naștere la interpretări freudiane care erau numai o trambulină științifică a vechiului mahalagism și a indiscrețiunilor picante. Pederastia și lesbianismul înlocuiau în discuții adulterul de odinioară.

Zâmbea Priap deasupra virginelor savante, intrând nu ca odinioară prin inima lor, ci deadreptul prin creer, dând laoparte fantoma Minervei.

Intre timp, aparatul de Radio plimba auzul invitaților prin Europa vocală și instrumentală. Duduia — stăpânită de ritmul veacului — era febrilă și oarecum sincronică. Nu suferea monotonia, nici limitarea. Ca Duhul Sfânt, vroia să fie pretutindeni în acelaș timp. Degetele ei de lăptăreasă elvețiană mulgeau când muzica Wienei, când pe-a Berlinului, când pe-a Romei, când pe-a Budapestei. Valsurile se încrucișau, după o răspântie de haos vâjâitor, huiduitor și orăcăitor, cu operile wagneriene, sonatele cu jazzurile, operetele cu simfoniile, — dând o impresie de Ospiciu al muzicei care se zbătea epileptică în cămașa de forță a undelor captate

* * *

Casa Duduei, pe care n'o frecventa, „London-Palace"-ul, cum îi spunea el, făcea deliciile lui Luchi.

La ultima masă intimă cu Andi și Ștefana, le istorisise „cacialmaua" cu bull-dog-ul adus de Duduia din Anglia. Luchi îl văzuse pe stradă cu Duduia, și aflase dela mama lui că bull-dog-ul costase o „groază de parale", și că nu-și avea pereche în toată România. Dar Luchi care știa ce 'nseamnă un bull-dog autentic, decând îl văzuse pe Baby al Ștefanei, bănuise dela 'nceput păcăleala Duduei. Bull-dog-ul lui Dolly-Fanachi Dobrescu, era cam turtit, cam fârnâit, cam lăcrămos și la ochi și la nas, și cam bleg.

— O mutră de leat tâmpit!

Luchi se documentase într'o carte de enciclopedie canină, și acolo găsise descripția tipului de bull-dog adus de Duduia din Anglia. „Câne de poiată": Așa era desemnat. Și specificările urmau: „puturos, adică trândav nevoie mare, nerod, lacom, nu se atașează de stăpân, predispus la astm și la obezitate".

— Gloria Păpușicăi! Să știe ea că merge pe stradă cu un câne de poiată pe care l-a adus din Anglia, — leșină, se sinucide, sau devine anglo-fobă...

IONEL TEODOREANU

Celebra lucrare

„PROFESIUNEA D-NEI WARREN"

— Comedie neplăcută în 4 acte
de Bernard Shaw

a apărut în „Biblioteca Dimineața" No. 52 și costă numai 10 lei.

De vânzare la toate librăriile și chioscurile de ziare

Cununa Aphroditei

Câteva epigrame de dragoste din antologia greacă

MELITA.

Ai ochii Herei, Melita; mâinile tale sunt mâinile Athenei; sânii tăi, sunt fragezi ca sânii Aphroditei; și picioarele tale sunt mai albe decât picioarele Thetisei. Mă privești! ce fericire! Imi vorbești! ce bucurie! Mă săruți, iată-mă semizeu! Ești a mea, sunt zeu!

PRIMĂVARA.

Mâine va iubi acel ce n'a iubit niciodată; cine a iubit, va iubi și mâine.

Primăvara luminoasă, primăvara sonoră reînoește pământul. Amanții se plimbă pe pajiști, păsările își cântă dragostea și arborii beau cu nesaț ploaia fecundă. Aphrodita împletește din ramuri de mirt, adăposturi verzi.

Mâine va iubi acel ce n'a iubit niciodată; cine a iubit va iubi și mâine.

SĂRUTUL DE NECTAR.

O fată m'a sărutat spre seară cu buzele ei umede, Sărutul ei era nectar, pentrucă gura avea aroma nectarului, și sunt amețit de sărutarea prin care am sorbit toată dragostea.

TRIMISUL DRAGOSTEI.

— Spune-mi, Pythias, stăpâna ta e singură?

— Știu eu!

— Dacă vreun amant e lângă ea, voiu pleca. De nu, fii bună, Pythias, și lasă-mă să intru.

— Cine ești, tu care mă rogi și ce să-i spun stăpânei mele?

— Du-te și spune stăpânei tale că un om beat, un om orb o dorește.

— Un om orb! Un om beat! Totuși ai nimerit casa noastră.

— Am venit purtat de mâna lui Eros.

DESPĂRȚIREA.

Adio! Cuvânt pe care aș trebui, pe care aș vrea să ți-l spun, cuvânt oprit de buzele mele! Și totuși rămân lângă tine; nu mă pot îndepărta, aș suferi prea mult. Numai la gândul plecării îmi pare că rătăcesc prin groaznica noapte a Akheronului. Lumina ce-mi vine de la tine, e ca lumina zilei; dar lumina e tăcută și tu mă farmeci în murmure încete, mai dulci decât melodia sirenelor, care deșteaptă atâtea speranțe.

CANTECUL.

E dulce cântecul tău, o Zenophila, Pan Arcadianul îmi este martor. Și tot Pan mai poate spune cât de dulce e cântecul lirei tale.

Unde pot fugi? De pretutindeni văd venind spre mine iubirile; iată-le, mă înconjoară, nu mai pot respira, sunt sfârșit.

Ador frumusețea ta, vocea ta, gingășia ta. Te ador toată, toată. Focul dragostei mă mistue.

MINCINOASA.

Știu că jurământul tău e zadarnic, desfrânato! Ochii te trădează, ochii tăi grei de somn. Părul tău e încă umed de mirezme și poartă urmele cununelor, ale căror flori s'au veștejit. In beția ta, ai îngăduit orice nelegiuire. Vinul te face să tremuri toată! Du-te, du-te femeie fără rușine! Du-te, oferă-te sărutărilor vulgare! Lira te cheamă cu un cântec trivial.

Du-te, du-te! Nu auzi cum sună clopoțeii șarpelui?

Vitrina Librăriei „Universala"

Alcalay & Co.

Calea Victoriei No. 27 (Colț B-dul Elisabetha)
București I

	LEI
I. C. Petrescu, Școala activă Ediția II	125.—
Ștefan Șoimescu, Idealul moral în filozofia și pedagogia lui Jean-Jacques Rousseau	100.—
Al. Dima, Traditionalismul lui Mih. Eminescu	20.—
C. Argetoianu, Naționalism și Internaționalism (conferință)	35.—
C. Leadbeater, Către cei cari plâng	20.—
I. Negoescu, Rusia Sovietică (Studii și cercetări)	100.—
Al. Topliceanu, Lupta pentru petrol. Trusturile străine și politica României	100.—
Petre Mateescu Maior, Undele scurte în radiotelegrafie și radiofonie	120.—
Alex. Lazeanu, Prin labirintul sufletului femeiesc. (Studii)	40.—
Gri Gri, Epigrame	40.—
E. Lovinescu, Istoria literaturii române contemporane. Vol. VI	100.—
N. Iorga, Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a Românilor Vol. I	100.—

Citiți „Biblioteca Pentru Toți" 1200 numere apărute. Fiecare număr lei 7.

Literatura franceză

	LEI
Martet Jean, Dolorés (roman)	78.—
Nicolle Charles, Les deux.Larrons (roman)	78.—
Hertz Henry, Enlevement sans amant (roman)	78.—
Normand Suzanne, Marie-Aimée (roman)	78.—
Duhamel George, Le Club des Lyonnais (roman)	78.—
Bordeaux Henry, Valombré (roman)	72.—
Du Fournet vice-amiral, A travers les Mers	72.—
Fervacque Pierre, L'Alsace Minée	78.—
Gerville-Réache Léo, Autour du Monde en Zeppelin	78.—
Delaisi Francis, Les Deux Europes	130.—
Bois B., Les fêtes révolutionnaires à Angers	130.—
Bois B., La vie Scolaire en Anjou pendant la révolution	292.—
Phaloriés F., Gioberti	260.—
Duprat Jeanne, Prudhon, Sociologue et Moraliste	195.—
Tagore Rabindranath, La Machine	78.—
Bazin René, Les Oberlé (Col. Les Grands Ecrivains	260.—
Géraldy Paul, L'Amour (notes et maximes)	33.—
Silvestre Charles, La Prairie et la Flamme	72.—
Peixoto Afranio, Sortiléges	72.—
Boylesve René, Opinions sur le Roman	72.—
Brenot, La T. S. F. (Coll. Nobles vies, grandes oeuvres	36.—
Reynés-Monlaur, Sous la Conduite de Bossuet	60.—
Grousset René, Sur les traces du Bouddha	120.—

Cataloagele Editurei gratuit la cerere.
Expediție promptă în țară.

Colțul librăriei „Hasefer"

Ultimele noutăți: In limba germană. — In limba franceză.

IN LIMBA GERMANA

Iakob Wassermann: Christoph Columbus — der Don Quichotte des Ozeans. Dinainte recomandăm: Der Fall Mauritius — Laudin und die Seinen.

Ștefan Zweig: Fouché: Bildnis eines politischen Menschen. Dinainte minunatele: Amok — Erstes Erlebnis — Verwirrung der Gefühle și volumele de eseuri: Balzac, Dickens, Dostoievski — (Drei Meister) —, Hölderlin, Kleist, Nietzsche (Kampf mit dem Daemon —, Stendhal, Casanova, Tolstoi (Drei Dichter ihres Lebens).

Théodore Dreiser — cel mai mare scriitor american —: Das Genie (2 vol.). Dinainte: Amerikanische Tragödie (3 vol.) — Der Titan (3 vol.) — Schwester Carrie, — Jenny Gerhardt — Sowyet Russland.

Upton Sinclair: Marele roman al nenorociților Sacco și Vanzetti: Boston (800 pagini lei 190). — Dinainte amintim: Petroleum (650 pagini, lei 190), Hundert Prozent, Jimmie Higgins, König Kohle etc., etc.

Radchyffe Hall: Quell der Einsamkeit: das Problem der lesbischen Liebe mit so viel dichterischem Feingefühl und Takt behandelt, dass man Kaum begreift, warum dieses Buch in England offentlich verbrannt werden konnte.

Oscar Walter Cizek: Die Tatarin (despre care Thomas Mann scrie: ...es ist eine sehr schöne, gediegene Arbeit... die alles erreicht, was sie anstrebt und künstlerisch den besten deutschen Ueberlieferungsgeist verwaltet". Volumul de 260 pagini lei 160; elegant legat lei 240.

Studii-Istorie: Valeriu Marcu: Schatten der Geschichte (Europäische Profile; Jack London, Jean Paul Marat und Antoine de Rivarol, David Hume, Baudelaire, Caillaux, Maurras, Painlevé Stamboliski, Anatole France, Briand, Sinowjew, Trotzki, Rakowski, Charles Rappaport, Radek, Stendhal, Liebknecht). Dinainte amintim volumele: Scharnhorst oder die Geburt einer Militärmacht; — Lenin (30 Jahre Russland).

Emil Ludvig: Juli 14; — Rosa Mayreder: Krise der Ehe; *Margareta Sanger:* Zwangsmutterschaft; *Ross:* Raum für Alle?

Urmarea în numărul viitor: noutăți franceze.

Librăria „Hasefer" str. Eugen Carada 7 București trimete cărți și reviste în provincie socotind marca 40 și francul francez 6.50—7 lei, numai contra unui acont anticipat, restul ramburs.

AVEȚI
R·A·D·I·O?
10 APARATE
IN VALOARE DE
Lei 100.000
Un aparat cu 6 lămpi
2 aparate cu 3 lămpi
2 aparate cu 1 lampă
5 aparate cu galenă
Oferă in mod gratuit ziarul „Radio-Radiofonia" cetitorilor și abonaților săi
Păstrați cupoanele ce vor apare în ziarul „RADIO-RADIOFONIA" începând dela 1 Noembrie

CETIȚI AZI
LECTURA No. 247
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
RIVALELE ARABE DE ELISSA RHAÏS
Lei 5 Scrierea completă la chioșcari și librari

Cetiți marele roman popular
Rasputin
Diavolul dela Curtea Țarilor
1.100 pagini, coperta ilustrată în culori.
Prețul 100 lei
De vânzare la librăriile principale și la toate depozitele de ziare.

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemnițărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuși și cuprinzând impresiile ilustrului și nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera școlară sau cea militară, până la pușcăriile din Belgia, în care a fost deținut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârșită împotriva straniului și genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeață, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în românește de d. Ioachim Botez și publicate în BIBLIOTECA DIMINEAȚA.

No. 118. *Prețul 8 Lei*

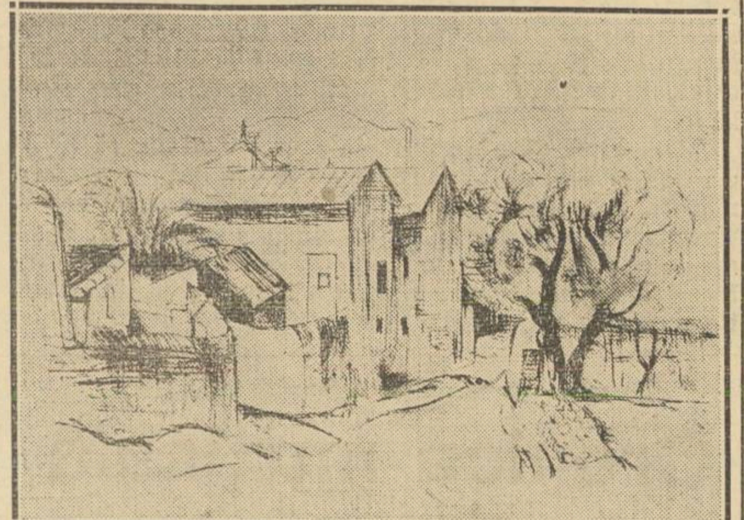
NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

PLASTICA

Galeria de artă Hasefer, inaugurată acum trei ani, odată cu occidentala librărie ce poartă acelaşi nume, în strada Karagheorghevici, — a organizat, sub îngrijirea d-lui Ștefan Nenițescu, câteva expoziții a căror importanță a fost subliniată la vreme.

D. Ștefan Nenițescu a înfățișat, astfel, o expoziție colectivă, un salon al femeilor pictori și sculptori, expozițiile: Arnold, Marcel Iancu, Nina Arbore, Olga Greceanu, Feodorov, Kiriacov, iar anul trecut: André Lothe, Iser, Teodorini, Eisenscher și Daniel.

Walter Becker — **Stradă la Cassis**

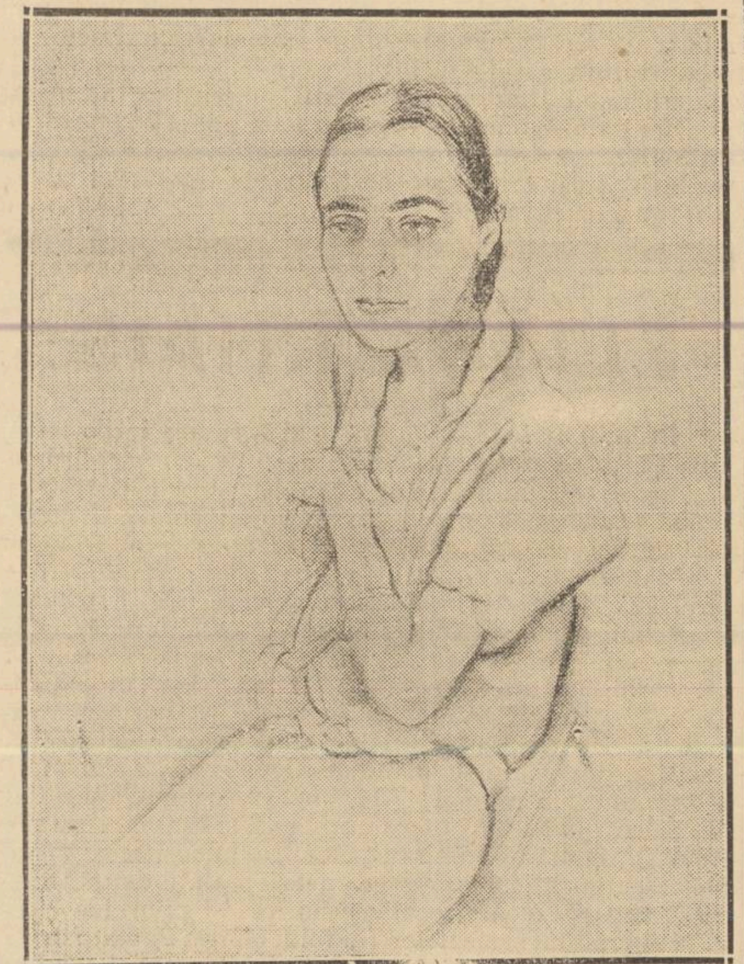
In urma plecării din țară a d-lui Nenițescu, conducerea artistică a Galeriei Hasefer a fost încredințată d-lui Oscar Walter Cizek, care inaugurează anul plastic cu o interesantă colecție de desene în creion și peniță ale pictorului Walter Becker. Un nume nou și aproape necunoscut în țara noastră. Expoziția sa nu va trebui, însă, să treacă neobservată.

Arta nu poate trăi întemnițată între anumite frontiere. Imprumuturile artistice dela popor la popor s'au dovedit prea utile spre a mai căuta argumente de convingere în susținerea unei necesități atât de evidente.

De la manifestările de calitate ale străinilor n'avem decât de învățat. Și când mai avem norocul să vină ei la noi, nu trebue să pierdem prilejul de a-i cerceta și înțelege.

Lipsește la noi, în acest domeniu, curiozitatea documentării și analizei, dorința informării directe și a comparațiilor personale. Artiștii noștri nu frecventează muzeele, nu se frecventează între dânșii, și trebuesc aduși cu forța parcă, să viziteze pe străini. Și doar ne vin destul de rar.

In alte țări, în Franța, de pildă, nu există salon în care să nu figureze numeroși artiști străini, — iar amatorii și criticii se interesează numai de valoarea pur artistică a expozantului, iar nicidecum de origina sa etnică.

Walter Becker — **Yvonne**

Noi, se pare, suntem încă șovini în artă. Nu ne-am ridicat până la semnificația universală a manifestărilor spirituale. Ne-am învățat să ignorăm tot ceiace fac vecinii noștri și să detestăm tot ce vine de aiurea, — în cel mai bun caz, folosind din lecția altora numai ce ne convine, nu și ceiace ne trebue.

Intr'o artă atât de imprecisă cum e arta noastră, experienței străine suntem datori să-i dăm specială atențiune, nu spre a o imita, dar spre a ne recunoaște cu o clipă mai devreme lipsurile.

* * *

Walter Becker aduce, în liniștea interpretării sale lineare, figuri și priveliști caracterizate în conturări ușoare și delicat împletite spre a construi volumurile sau a preciza expresia.

E un desen fin, inteligent, spiritual, realizat cu mijloace de-o uimitoare simplitate.

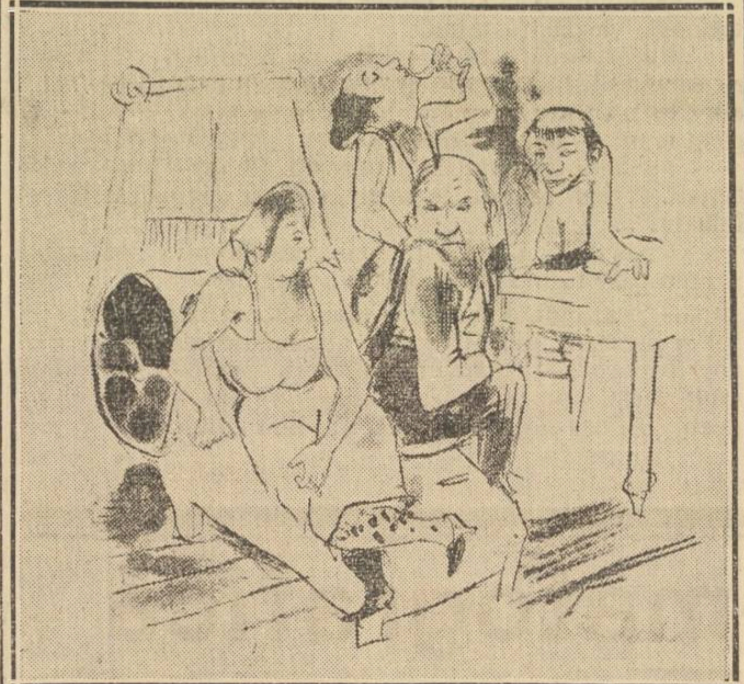
Firește, cei ce se așteaptă la pete mari de umbră și lumină, și mai ales cei ce s'au învățat să iubească desenul de ieftin efect, nu vor putea înțelege și aprecia niciodată arta unui Walter Becker.

Ușurința cu care artistul acesta găsește și schițează caracterul explică și diversitatea operei sale.

Alături de o mică și nepretențioasă compoziție, ce fixează în trăsături umoristice un grup familiar la o petrecere, expozantul așează un portret tot atât de sugestiv desenat, un peisaj în care atmosfera e evocată din câteva contorsiuni lineare, nuduri sensual stilizate și ilustrațiuni pline de naivitate, de voiciune, de înțelegere originală a ritmului formelor simple.

Lucrările se disting mai cu seamă prin siguranța plastică a compunerii, prin expresivitatea lor spontană, prin vibrația lor lăuntrică.

Dacă expoziția nu îngădue o cercetare a pictorului în culoare, ea lasă totuși convingerea, în cel ce știe să vadă talentul prin factura și temperamentul artistului, că Walter Becker nu poate să fie decât tot atât de mare meșter al valorilor cromatice, cum este al valorilor lineare.

Walter Becker — **Grup**

E lăudabilă dorința conducătorului Galeriei de a ne pune în contact direct cu arta străină, și meritul este cu atât mai mare al pictorului Lucian Grigorescu, care a adus pe expozant printre noi.

Vizitarea expoziției dela Hasefer ar trebui să fie o datorie pentru mulți.

H. BLAZIAN

Ursită

Atunci, o roată neagră rotea în spre apă
Și lanurile lunii se adânceau în humă.
Apoi, a fost pământul încins în za de brumă.
Și stoluri mari de umbre vijelios s'au dus.

Mai tremura văsduhul o stea, cuvânt nespus,
Când ai venit la leagăn cu stelele pe unghii,
Și m'ai umbrit cu noaptea, sub coaste să mă'njunghii.
Dar ce înalte zodii în mine le-ai supus,

Ce stele încrustate pe pasărea măiastră,
Care-a lovit pământul cu aripa albastră.
O! herghelii nebune în mine sunt legate

Oceane cu frământul albastrelor troiene,
Fata morgana veșnic îmi tremură pe gene,
Și las în vânt, corăbii cu pânze alb umflate.

RADU BOUREANU

INCERCARI ASUPRA FENOMENELOR PSIHICE ANORMALE
de Ing. Henry Tillmann membru Inst. Gnrl. Psiholog. Paris. La librăriile din Capitală și Saraga Episcopiei 3 bis București Volumul lei 75 Provincie contra ramburs sau mandat. Dnii Studenți plătesc 60 vol.

Manual de Morală Practică

Ins și neam

n om are un început mic și un sfârșit mic și o viață, între amândouă, mică. Istoria oamenilor singuri, fără ascendență și posteritate, începuți într'un punct și sleiți într'un punct, seamănă cu un părete de han, pe care și-au tras chibriturile călătorii, ca să-și aprindă luleaua sau să facă o secundă de lumină.

Urme de pensulă izolate, noi suntem nici cât o ștersătură pe cârpa zugravului, canonit să întocmească chipuri întregi, puținul dintr'o culoare încercată la portret.

Născut dintr'un hamal și intelectualizat, urmașul jurisconsult sau latinist, dă un arhitect sau un hoț de buzunare. Scapără în politică, fumegă în barou sau învățământ și s'a stins în scuipat. Cârdurile familiilor noastre merg, bete prin descendență, într'un zigzag împleticit, care se lovește'n vârfuri, când cu Parlamentul, când cu porțile închisorii, și un singur ins, necum două, trei generații contimporane, e de zece ori culpabil înainte de-a fi sentențios și iese la loterie tocmai când se trezise dintr'un furt și izbutise moralmente un asasinat.

In fiecare an o nouă ceată de aventurieri se propune atenției noastre și respectului nostru silit. De unde vin, nimeni nu știe. Bastardul unui intendent de cimitir cu o spălătoreasă se face technician sau dascăl de științele economice. Posteritatea se răzbună cu un cocoșat sau un falsificator de iscălituri. Goniți de vijelia golului din urmă, mânați de biciuirea negurii, barbarii fără trecut, în generații dese, cotropesc înainte. Dacă și-ar întoarce capul, linia orizontului de noroi molatec, lent ondulatoare, ca o mare greoaie de plumb, ar indica o purcedere firească. S'a uitat o singură dată o singură făptură înapoi și a încremenit: Sara, din fabula Vechiului Testament.

Educația noastră e ilustrată și în trichromie. Inainte de cinematograf și reviste săptămânale a fost istoria: oamenii nu se pricepeau să născocească pozele decât în trecut. Ni s'au înfățișat viteji problematici și evenimente, ale cărora conture și aderențe cu viața se pierd, isprăvi și mituri, individualități tabù. Urându-i-se între răsărit și apus, omul, pe autoritatea trecutului și a lucrului necontrolat, introducea articolele abstracte în mașinăria vieții, fabricate de o imaginație, neistovită de civilizație și muncă.

Școala ne povestește indivizi instantanei și cariere iscate cu vâlvătaie, trezind ambiții în fiul samsarului și punându-l să vrea putere pe băiatul odăiașului din minister, parvenit la bacalaureat. Tatăl însuș a fugit de la țară și s'a băgat slugă cu nasturi la Stat, dând viață unei progenituri culturale. Golul din urmă s'a strâns acum dedesubtul pasului tânăr, care va fi însoțit întotdeauna de vuetul inițial. O figurație a creștetelor fără temelie și zid. Aspecte teatrale, cu flori de scenă și pânză de sac, speteze și clei în schelet.

Neamul care dă aceste intermitențe consecutive, nu e un neam: e un convoi, care trece.

Căci nu ne unește nimic în expresia colectivă a indivizilor noștri, afară de falsificarea politică. Fiecare al nostru ne este străin și totdeauna adversar. Statul mă urmărește, mă urmărește comuna, mă urmărește și mă bate tovarășul, mă împiedică prietenul, mă răstoarnă fratele meu.

Când mă dau jos din așternut în lumina matinală a profeților, sunt ca un lup, încolăcit de șerpi, de râme și pipăit de muște și mă mir că m'am putut odihni. Imi verific măselele, scol ochii ca niște trăgace și ies gata de bătaie, la toate răscrucile drumului meu. Pâinea noastră cotidiană e disputată pretutindeni de toți câți rotesc Tatăl Nostru de trei ori pe zi. creștinii cari ar voi să mi-o fure de sub brațul strâns. Nimeni nu mă întreabă: „Te doare?" și toată lumea strigă: „Muscă". Trebue să rânjesc, ca să se teamă de măselele mele. Ce m'aș fi făcut, Doamne, sentimental și mistic, fără părechile de măsele și fără zgârietura unghiei încovoiate?

Toți au cerut de la tine, frate, și nimeni n'a venit să-ți aducă. Iți cer să cânți fără poftă și fără muzică să joci. Iți cer timpul tău, agonisita brațelor tale dureroase, îți cer să te porți așa, ca să se învecinicească destrăbălarea lor. Iți cer să le săruți urmele, când vin și de la biserică și de la chef — și să le lingi vomitura. Urdorile lor să le asemeni cu lacrimile, bolborosirea stomacului și râgâiala gâtlejului să le confunzi cu sentimentele și oftatul. De câte ori îți va fi scârbă de ei, să li te închini, și dacă-ți sare mâna de o nevoie adamică de a le astupa gura cu palma, să-i ungi cu miruri, mângâindu-i de pe frunte 'n jos, până la călcâie.

Fiul parvenit și-a uitat părinții pe care i-a cunoscut, și trece peste bătrânii, care l-au miluit. El a intrat în cetate, ca să-i alunge când se vor ivi, pe lângă magaziile din dos, scormonind în gunoaie. Putem fi o familie, un neam, o epocă, o nație: noi? Ce vulturi poartă giulgiul sufletului mostru, întins pe văzduhuri, ca să plutim odată cu ei?

Putem. Atunci când cu tibișirul vom trage o linie de câteva sute de ani, din tată'n fiu, de la un început înainte, am ajuns o familie și suntem un neam. Oricâte documente s'ar alătura, scrise cu slovele timpului, într'o carte, acest obiect în pagini și foi este de hârtie: el poate măguli conștiința de lipsă și de beznă numai a unui potentat ipocrit și trist, căruia îi trebuește o perspectivă mentală să se amăgească. Indivizii indiferenți și generațiile indiferente n'au întocmiri în cotoare. Odată, de două ori, de cinci ori, s'a întâmplat vântul să se abată din drum: când va mai sufla, îi răscolește, îi scutură pentru târnuri.

Dacă fiul fierarului nu va rămâne fierar până la evoluția fierului părintesc într'o descoperire; dacă urmașii plugului nu vor rămâne la plug, până la renașterea aratrului părintesc într'o ivire nouă; dacă moștenitorii cărturari ai baciului nu vor rămâne ciobani — totul se ia dela început, la fiecare 20 de ani, și perfecțiunea meșteșugului, împletit cu conștiința meșteșugului îndătinat, nu va putea aduce o colaborare la neam.

Poporul german nu are sprinteneala nici licăririle factice ale unor aripi strălucitoare cu zborul pitit. Dar copiii lui moștenesc îndeobște meseria părintelui, bunurile profesionale și industriale, căpătate consultând materia, și dibăcia technică sporește din vârstă'n vârstă și din veac în veac. Industria culorilor, care a pricinuit măcar 20 la sută din motivele ultimului război, a rămas, o neștirbită avere germană și un secret german. Toți Germanii muncesc în atelierul părintesc și felul muncii lor îl precizează un exemplu banal: o mașină de fabricat cutiile de metal dă în Germania un randament de 8000 bucăți în zece ore. Inportată la noi, produce după doi ani de practică, în acelaș timp 2000 de cutii. Munca făcută lin însă temeinic, a înmulțit atât de cumplit capacitatea de producție germană, în cât și după un război care a costat-o un efort, fără comparativ în istoria războaielor, de cinci ani, împotriva lumii întregi, mâna Germaniei a rămas cea mai fecundă în Europa.

Copiii Sașilor din Ardeal, ai Șvabilor din Banat și ai celeilalte ramuri germanice din Sudul Basarabiei, își fac studiile în patria de acum câteva sute de ani a moș-strămoșilor plecați în pribegie, după soare și pământ. Cu pergamentul universitar între acte, ei se întorc în casa părinților, trag cizmele de lapoviță ale tatălui și se duc în câmp la cartofi, cu simplicitate. Pergamentul ajută, în schimb, să iasă cartoful mai mare și mai des și să varieze.

Viața nu dă nimănui mai mult de cât poate și în mărginirea voită, în formula strict adoptată a continuității și a înfrânării, se nimerește fericirea și se poartă demnitatea noastră.

Nu te necăji, frate, că-ți vorbesc nemțește: aș vrea să te ții ca un German.

T. ARGHEZI

Giordano

Unora cari îi compătimeau chelia în creștere, Giordano le spunea :

— Pe mine trebue să mă iei *tel chel.*

Replica aceasta s'a transformat, după aceea, într'o strofă.

Căci *așa* alcătuia, uneori, Giordano. Scânteietoare vorbe, stârnite de-o 'ntrebare sau de vreo dojană și încrustate apoi în metalul demonic al unei epigrame.

* * *

Miniaturile-i de satiră — proectile la fel cu pietricica azvârlită din praștia ciobanului-psalmist — am spus *) că și le concepea în *cicluri.*

Da, are șiraguri de epigrame în jurul aceluiași obiect. In limbagiu puțin pedant, s'ar zice că are serii convergente spre aceeaș țintă. Nu toate epigramele sunt faimoase; dar câteuna (una cel puțin!) e superbă. Iar celelalte îi fac escortă mai mult decât onorabilă.

Astfel are ciclul femeii dedicat — între altele — duduii care

Când a se găti ea știe,
A găti nu știe pic.

Și este, apoi, madrigalul unde cuvintele svelte ca un fulg sunt gata par'că să-și ia sborul :

Mânicele mari, umflate, pălăriile cu fluturi,
Penele cu prisosință,
Toate ne șoptesc cuvântul :
Ușurință.

Și iacă altă epigramă, care în diafaneitatea ei, pare un melancolic pastel de toamnă :

Rochița ta de zile mari
E o tramă străvezie
E o mreajă de păiajen -
Pare că le vine rândul
Frunzelor de vie.

In ciclurile celelalte: medicilor, afacerea Dreyfus, Stan Sugilă, — în toate se găsește câte ceva : incisivitate, stilul inscripțiilor, pitoresc, un elan din când în când, pătrundere mai totdeauna. Mai impunătoare e seria *ieșană.* Căci a fost unul dintre cei mai fideli — și mai ener-

Căci a fost unul dintre cei mai fideli — și mai ener-gici — apărători ai Iașului celui fără de lumină și fără de apă, cu tramvaele schiloade și capricioase, cu pâinea neagră care „ar putea servi de-asfalt". L-au avut colaborator, de patru decenii încoace, mai toate periodicele ieșene; și nu numai revistele și ziarele mari : „Contemporanul", „Arhiva", „Opinia" (mai încoace și „Mișcarea"), dar și gazetele de cari doar bibliografii publicațiilor de odinioară mai știu câteceva: „Perdaful" dintre anii 1892-1893, „Curierul de luni" (scos în toamna anului 1893, mort în 9 Mai 1894), „Gazeta Moldovei" (1902-1906), numerele unice : „Catulle Mendès", „Ciucureasca" etc. Și gazetelor scoase de către ieșeni în vreo stațiune balneară („Curierul Slănicului" redactat de M. Miereanu...), el le-a dat concursul „strunei" sale minunate.

Singur, a editat „Noutatea" (Iunie 1897-Ianuarie 1898), publicație care avea drept redactor responsabil pe Virgiliu N. Cișman. A editat-o, a scris-o în bună parte, a corectat-o și — zice-se — erau zile când ajuta și la zețuirea ei. Căci a onorat deopotrivă ambele bresle : cea tipografică și cea gazetărească, pe cari în grai cam publicistic, totuși concis și elocvent, le-a cântat în „Aceleași metaluri", un quarten ce amintește versetul din Isaïa unde e vorba de schimbarea fierului de măcelărit în fier de plug:

Din oțel voi tunuri faceți;
Din plumb, gloanțe ce sfâșie.
Noi cu plumb gazeta facem
Pana de oțel o scrie.

BARBU LAZAREANU

*) In necrologul din „Adevĕrul" dela 28 Octombrie.

RADIOFONIE ŞI LITERATURĂ

Radiofonia începe să intre în serviciul culturii. Programele radiofonice, organizate la început după criterii întâmplătoare, se vor sistematiza într'un acord din ce în ce mai bun cu varietatea virtuală a publicului care le ascultă şi cu natura interesului lor specific. Numai când vom avea emisiuni adaptate publicului radiofonic, acţiunea literaturii debitată în faţa microfonului va fi utilă, pentrucă numai atunci ea va fi interesantă. Interesul presupune însă un schimb sufletesc. Un lucru nu este interesant, în sine, ci în raport cu o mentalitate care îl socoteşte ca atare. Evoluţia radiofoniei către scopurile ei de cultură, atârnă aşa dar de o mişcare paralelă în atitudinea publicului, care trebue să consimtă a primi unda radiofonică, nu numai ca pe un obiect de curiozitate, dar ca pe un bun capabil de a fi folosit întocmai ca o carte sau o producţie de artă. Să spunem că o astfel de transformare nu s'a desăvârşit în prezent şi că a fost cu atât mai puţin un rezultat al trecutului. Senzaţia extraordinară pe care au trezit-o începuturile radiofoniei, s'a răsfrânt în nişte spirite, atente mai cu seamă la minunea technică. Sunetul care se închega din tăcerea spaţiilor, gestul care punea în evidenţă reţeaua de unde care aleargă la infinit în jurul pământului, erau nişte lucruri atât de tainice şi ciudate, încât cuvântul de lumină şi adevăr pe care aceste unde îl aduceau cu sine, putea să rămână indiferent. Marile descoperiri technice au însă un adânc epuisabil. Spiritul le acceptă cu uşurinţă şi se obicinueşte cu ele. Minunea intră curând în rândul lucrurilor de la sine înţelese. Este probabil că invenţia radiofonică va lua aceeaş cale fatală a technicei şi că mentalitatea publică va fi din ce în ce mai dispusă să recepteze, nu unda, ci cuvântul, nu fenomenul technic, ci manifestaţia culturală.

O literatură radiofonică, având trăsăturile ei caracteristice, se va organiza în acelaş timp. De pe acum, autorii radiofonici înţeleg că producţia lor este deosebită printr'o nuanţă plină de însemnătate de aceia pe care ei ar destina-o tiparului. Orice creaţie literară este făcută în considerarea unui public anumit şi n'ar fi posibil ca publicul difuz şi nevăzut al radiofoniei, să nu imprime marca sa pe producţia care îi este destinată. Acest progres în originalitate, rămâne însă tot o speranţă a viitorului, pentrucă în ce priveşte trecutul, se poate spune că radiofonia n'a fost considerată decât ca un mijloc de răspândire a producţiei scrise, întocmai cum cinematograful primitiv nu era conceput decât ca o copie a dramei scenice. Care vor fi însă consecinţele literare ale radiofoniei ajunsă la conştiinţa originalităţii ei?

Noua literatură radiofonică va folosi un stil deopotrivă de deosebit de cel scriptic şi de cel oral. Fraza scrisă, destinată cititului, oferită unor priviri care o pot relua şi pot întârzia asupra ei, întrebuinţează incidente, aluzii şi imagini, care scapă însă urechii care trebue s'o prindă din fugă. Stilistica radiofonică va face aşa dar un pas către simplitate, dar nu se va apropia în felul acesta de stilul oral, căci în acesta din urmă sugestia personală a vorbitorului şi înzecitele mijloace ale mimicii şi intonaţiei sale, permit un regim de nuanţe, care nu pot fi ale radiofoniei. Cum va fi stilul radiofonic nu se poate spune amănunţit acum, câtă vreme modelele genului n'au fost create, dar de pe acum se poate face delimitarea lui mai mult negativă între scriptic şi oral, cu un adaus sumar de prevederi relative la formulele succinte şi sugestive pe care el va fi nevoit să le întrebuinţeze.

Dar cine încearcă o teorie literară a radiofoniei, trebue să mai ţină seama de faptul că emisiunea radiofonică nu este aleasă de public, ci oarecum impusă lui. In varietatea nesfârşită a literaturii scrise, cititorul leagă o tovărăşie cordială cu cartea pe care o alege, din care primeşte o confesiune, în care poate regăsi tonul cu totul personal şi intim al psihologiei sale. Un curent de lirism trece prin temeliile tuturor operelor literare, spunea B. Croce.

Iată însă ceeace mi se pare menit să se atenueze în producţia radiofonică. Audiţia radiofonică va regăsi cu greutate atmosfera intimă a lecturii şi împrejurarea nu va putea să nu aibă consecinţe asupra condiţiilor în care se va desvolta noul gen literar.

Publicul va continua să caute pe calea lecturii, o literatură colorată de lirism. Audiţia se va adresa mai de grabă acelei regiuni a spiritului, în care indivizii pot coincide. Dacă lirismul nu va putea înflori în condiţia abstractă a radiofoniei, o producţie mai cerebrală va afla aici bune împrejurări de desvoltare. De pe acum, conferinţa instructivă, critica şi esseul au fost singurele genuri solicitate de radiofonie şi este probabil că şi mai departe ele vor fi acelea cultivate mai cu dinadinsul de către autorii radiofonici.

Genurile propriu zise ale literaturii frumoase vor putea intra însă şi ele în sfera nouei influenţe. Lucrul poate fi prevăzut mai cu seamă pentru literatura dramatică şi anume într'un sens foarte probabil. Trecând de la scenă în studio şi în faţa microfonului, drama va trebui să renunţe la peripeţii şi la căile de fapt, pentru a se rezolvi din ce în ce mai mult în conflicte pur psihologice. O dramă, care nu poate fi văzută, care nu poate fi decât auzită, nu se va simţi oare atrasă de către nişte teme cu totul interioare? Teatrul modern s'a desvoltat în ultimul deceniu într'un fel în care spectacolul, înscenarea, invenţia regisorială, ameţită să sufoce drama propriu zisă, evoluţia psihologică a caracterelor şi va veni poate un timp, în care amatorul care nu va mai putea găsi drama pe scenă, se va duce s'o caute în faţa hautparleurului.

TUDOR VIANU

Chinezul

J. F. LOUIS MERLET

Domnişoara Cydalise e o creolă din Martinica.

Ea locueşte în Cayena, lângă fortul Ceperou, într'o căsuţă fragilă, plină de umbră, subt cocotieri şi palmieri înalţi.

Călătorii cei fără odihnă cunosc felul minunat cum ştie să primească pe străini fata asta înaltă, care începe să se treacă, dar care a fost frumoasă. Subt soarele tropicelor, femeile îmbătrânesc repede. Domnişoara Cydalise se apără cu străşnicie împotriva bătrâneţii. Dar farmecul ei are, ce e drept, ceva de maimuţă.

Domnişoara Cydalise e o personalitate.

După vizitele oficiale, ne-am dus, un misionar şi cu mine, să prezentăm Cydalisei salutările noastre. Ea ne-a primit, drapată în rochia-i albă strânsă tare deasupra sânilor, şi, cu vorba ei din vârful limbei, ne-a spus veşti despre căutătorii de aur şi despre căpitanii care trecuseră prin casa ei.

— Vă duceţi în Maroni? m'a întrebat.

— Da, în curând, după sărbătoarea locală de la Sinnamary.

— Cunosc bine locurile acele, am ţinut cantină la Saint-Jean.

— La surghiuniţi?

— Da. Soţul meu de-atunci (pe acolo, orice amant e „soţ") era un fost soldat din armata colonială şi ţineam prăvălie şi cafenea. El era din Lyon. Şi i-a venit dor de ţara lui şi a plecat „pentru Franţa"...

— Şi dumneata ai rămas singură?

— O, nu multă vreme... Sunt doar Cydalisa...

Şi această mărturisire era subliniată de un surâs ce nu lăsa nici o îndoială asupra calităţilor celei care vorbea.

Ea reluă:

— La Saint-Jean o să vedeţi lucruri amuzante, şi dacă întâlniţi pe *Chinezul*, spuneţi-i „bonjour" din partea mea. *Chinezul* ţine şi el o prăvălioară. E un surghiunit condamnat pe vremuri pentru jaf, dar care se bucură de multă trecere...

Peste câtva timp, eram la Saint-Jean, în Maroni.

Pleci din Saint-Laurent cu un tren pe linie îngustă, — singurul care există în Guyana, — şi mergi câţiva chilometri, dela temniţă până în lagărul surghiuniţilor. M'am dus acolo din curiozitate şi am putut să-mi dau seamă *de visu* despre incuria colonială pe care o dă pe faţă temniţa franceză sau, ca să fiu mai exact, de greşala cumplită care este, subt regimul nostru, sistemul deportărilor.

Am găsit acolo, într'un bordei păcătos despărţit de celelalte, un ocnaş recidivist bătrân, însărcinat să repare armele paznicilor militari. Omul acesta, trecut de şeaizeci de ani, nu era vorbăreţ. Am căutat să-i câştig încrederea şi mi-a povestit întâmplări semnificative din viaţa de la Saint-Jean. Mi-am adus aminte de vorbele Cydalisei şi l-am întrebat:

— Cunoşti pe *Chinezul?*

— Care chinez?

— Cel care ţine o prăvălie în lagăr.

— Phang-Thou?

— Da, fără îndoială.

— A murit, după o întâmplare cumplită...

Ocnaşul a tăcut. L-am întrebat cu ochii. El a înţeles şi, pe nerăsuflate, mi-a povestit aventura dramatică a nefericitului Phang-Thou.

— Phang-Thou luase parte la jefuirea legaţiilor. Era implicat în mai multe afaceri de crime şi de furturi. Osândit la moarte, a fost graţiat, trimis întâi într'un penetenciar în Algeria, apoi în Guyana.

„Foarte îndemânatec, cunoscând mai multe meşteşuguri, în acelaş timp ceasornicar, mecanic şi sculptor în abanos, ajunsese să fie de folos aici. Răbdător ca toţi orientalii, el şi-a impus o regulă de purtare aspră şi a obţinut o reducere a pedepsii. Peste zece ani era liber, cu condiţia să nu părăsească niciodată colonia.

„A căpătat atunci autorizaţia să ţină o dugheniţă în care vindea mărunţişuri fabricate de el şi lucruri de mâncare. Făcea şi negustorie cu alcool, dar administraţia nu ştia de asta, căci Phang-Thou era înţeles cu paznicii militari.

„Unul dintre aceştia era însurat. Luase, la Toulon, o fată înaltă, brună şi voinică, a cărei tinereţe furtunoasă nu prea era o garanţie pentru cinstea soldatului colonial.

„Phang-Thou s'a îndrăgostit de femeia paznicului.

„El îşi aştepta ceasul. Femeia juca joc viclean cu ocnaşul. Phang-Thou dispreţuia pe bărbatul iubitei lui. Nu vedea în el un rival. Nu era din aceiaşi rasă. Puţin îi păsa de el.

„Femeia s'a lăsat înduplecată, — nu din dragoste, ci pentrucă Phang-Thou avea bani.

„Tot ce câştiga *Chinezul:* bani agonisiţi cu trudă, roadele hoţiilor şi ale prădăciunilor, — căci fura în lagăr, — totul trecea în mânile femeii care-l înebunise.

„Intr'o sară, când trebuia să-şi întâlnească amanta, l-a surprins un alt surghiunit. Şi din clipa aceia a fost silit să cumpere cu bani tăcerea tovarăşului. De aci înainte trebuia să rupă o parte din ceiace i-se cuvenea femeii.

Atunci, Phang-Thou s'a hotărît să scape de cel care ştia mai multe decât trebuie.

„Drama s'a petrecut repede. Şi uite cum a fost.

„Cei doi bărbaţi au întârziat pe 'nserate în câmpul cu mărăcini, sub pretext că pun la cale o spargere la casa unui paznic principal.

„Afacerea era neverosimilă, dar Phang-Thou îşi avea planul lui. Adusese rachiu. Tovarăşul lui nu mai băuse de mult, şi acum bea fără socoteală. S'a îmbătat repede. Peste un ceas, bătea câmpii. Pe urmă s'a prăbuşit, grămadă, la pământ.

„Binişor, Phang-Thou i-a înfipt în inimă un ac chinezesc, — din acele cu care femeile îşi împodobesc, în ţara orezului, părul greu şi lustruit. Şi când, după câteva svârcoliri, trupul s'a destins, *Chinezul* l-a târît subt un *wacapu* uriaş cu trunchiul mâncat de furnici roşii. A culcat cadavrul în scorbura din care ieşeau legiuni nenumărate de gângănii şi a plecat la Saint-Jean-du-Maroni, unde a ajuns peste două ceasuri, liniştit şi zâmbitor ca şi cum nu s'ar fi petrecut nimic deosebit.

„In sara aceia paznicul lipsea şi Phang-Thou a iubit ca un nebun pe frumoasa Tuloneză.

„In Guyana, un ocnaş dispărut nu e lucru mare. In lagărul surghiuniţilor, nu s'a dat nici o importanţă dispariţiei tovarăşului.

„Phang-Thou era liniştit.

„Nimeni n'o să ştie nimic. Pădurea nepătrunsă, misterioasă, va păstra taina.

„Puţin după asta, o echipă de lucrători a descoperit scheletul alb, curăţit cu deamănuntul de către furnicile roşii. In crucea pieptului, între coastele risipite, au găsit acul, — unealta omorului.

„Ancheta s'a făcut la repezeală. Phang-Thou a mărturisit. A fost osândit la moarte şi s'a spânzurat în celula lui"...

Ocnaşul tăcu, apoi încheie, cu filosofia oamenilor pentru care nimic nu mai este nelegiuit:

— Şi atunci, domnule, Tuloneza cea frumoasă a cerut o bucăţică din frânghia spânzuratului — ca să-i poarte noroc... Pentru unii bărbaţi, femeile sunt mai mult decât viaţa. Cât despre Phang-Thou, înţelegi dumneata, cui era să-i pese de el? Un biet chinez"...

Traducere de O. C.

Cronica cinematografică

Cântăreţul nebun, film vorbitor

Seara petrecută la Cinematograful Trianon unde s'a reprezentat „The singing fool", a fost o seară agreabilă.

Dar superioritatea artei mute rămâne. Niciodată nu am fost mai tare ca acum încredinţat că adevărata valoare de frumuseţe trebue să o cerem tot ecranului fără cuvinte.

Am avut Sâmbătă aceeaş voluptate simplă şi emoţionantă pe care am încercat-o în ziua când prima oară am început a merge pe bicicletă sau când am întrebuinţat volanul unei trăsuri automobile. Plăcerea enormă şi plină a copilului care a căpătat o jucărie deosebită de cele curente.

Dar arta propriu zisă n'are ce căta aci. Şi iată, în mod rezumativ, câte-va argumente.

Mai întâi vocea are o sonoritate de dincolo de groapă, sau dacă preferaţi o asociaţie de idei mai puţin macabră, pare a isvorî dintr'un butoi. In al doilea rând are o putere capabilă să spargă toate timpanele. Cavernos şi exploziv, glasul actorului de film vorbitor este dela început până la sfârşit insuportabil, şi nu vedem cum ar putea pierde vreodată aceste particularităţi. Particularităţi care dispar când e vorba de muzică; cusururi care n'au importanţă în materie de radiofonie curentă, unde mai presus de orice, vrem să aflăm înţelesul frazelor (şi trebue să recunoaştem că vorbele se aud, toate, excepţional de distinct). De îndată însă ce e vorba de conversaţii cinematografice, inconvenientele fizice de care vorbeam devin insuportabile.

Dar, pe lângă aceste defecte materiale mai există şi unele de ordin intelectual.

Trebue în primul rând ca, pe cât se poate, eroul să fie cântăreţ. Am zis: **eroul,** nu actorul. Trebue ca personajul principal al anecdotei din film să fie cântăreţ de meserie. Să aibă această meserie **în piesă.** Eroul n'are dreptul să fie nici inginer, nici profesor, nici bancher, nici moaşă. Trebue să fie cineva care are obiceiul să cânte în orice împrejurare mai importantă a vieţii sale: când i se naşte sau când îi moare un copil; când se însoară sau când divorţează, când îşi exercită profesiunea cotidiană, etc., etc. Altminteri avem operetă, sau chiar operă, sau chiar încă mai rău.

Astfel, numărul „subiectelor" se restrânge. Temele posibile se împuţinează. Acea vastă libertate a cinematografului mut de a reprezenta orice — se limitează.

Un alt însemnat inconvenient este caracterul perfect idiot al textului. Chiar cei ce nu vorbesc foarte bine englezeşte şi-au putut da seama de banalitatea, de platitudinea absolută a conversaţiilor din filmul de dăunăzi.

De altfel, ar fi şi imposibil ca libretul filmelor vorbitoare să aibă vre-o valoare literară oarecare. Gândiţi-vă: la un moment dat, de pildă la New-York, trebue să apară o sută de filme vorbitoare nouă, în cursul unei singure săptămâni! Este oare cu putinţă ca toate, sau chiar jumătate din ele să fie literar isbutite? Se poate concepe apariţia hebdomaderă de 100 de scriitori geniali noui?

Pentru filmul mut dificultatea e mult mai mică. Filmul mut se face prin colaborarea a sute de oameni. Se poate imagina un film la care să fi fost puşi la contribuţie o mie de cetăţeni, fiecare cu o mică idee de detaliu, pe care regisorul le alege şi le combină. Ş'apoi să ne amintim că o scenă de film mut, un crâmpei de câţiva metri, se poate fotografia de o sută de ori, până ce obţinem ceva perfect — ceiace nu-i în schimb, cu putinţă la filmul vorbitor.

Aşa dar, un film bun, mut, se poate obţine adunând şi scăzând contribuţiile fragmentare a mii de oameni. In America se practică în mod curent sistemul de a plăti 5, 10, 100, 500 de dolari câte o „trouvaille", — care se anexează la dosarul filmului, alături de multe altele. In Rusia se practică sistemul concursurilor pentru cutare mic detaliu menit să fie introdus într'un film.

Pe când textul conversaţiilor dintr'un film vorbitor nu poate fi obţinut astfel. Valoarea lui literară nu poate isvorî decât dintr'odată, dela un singur om, în virtutea unui talent pur personal. Frumuseţea artistică a unui text nu se poate obţine din colaborarea a 1000 de oameni posedând fiecare un talent de scriitor egal cu unul pe o mie.

Filmul mut, şi el, are text, text scurt, intermitent şi scris. Dar acesta n'are nevoie să fie genial. E deajuns să fie corect. Şi cu această ocazie trebue să relevăm o particularitate scandaloasă a filmelor reprezentate în România. Cine sunt autorii traducerilor desăvârşit cretine ale filmelor care rulează la noi? Cine sunt acei care complică textul englez cu toată vegetaţia de flori stilistice crescute pe cele mai periferice maidanuri bucureştene? La fiecare dată când actorii cedează locul notiţelor explicative tipărite, la fiecare dată când citesc ce e scris pe ecran, am un „haut-le-corp". Am început să mă amuz a reface, în gând, textul. A-l castra de pretenţiile şi iniţiativele literare ale suburbianilor lui traducători români. A-l simpifică, a-l reduce la o simplă expresie de simplă informaţiune. Lucrul e aşa de uşor! De ce nu se veghează puţin la ţinuta frazelor tipărite în filmele mute?

Dar să revenim la cele vorbitoare. In plus de argumentele generale de estetică pe care le dădeam într'un articol mai vchiu scris de mine asupra acestui subiect — reprezentaţia dela Trianon mi-a furnisat altele, mai particulare. Şi să se remarce că „The Singing fool" este un „talky" ideal. Eroul, în film, e de meserie cântăreţ şi tată. Are deci ocazia să cânte ca să-şi adoarmă progenitura, să cânte pentru a-şi câştiga existenţa, să cânte când e bine dispus, să cânte în silă când e trist, etc., etc. Şi totuşi, atâtea cusururi!

Nu vreau să par retrograd. Sunt încântat că acest lucru techniceşte impresionant, care e filmul vorbitor, — există. Sunt încântat că a început a veni şi în România. Doresc din tot sufletul să nu încetăm să avem în Bucureşti unul sau mai multe localuri special afectate filmului vorbitor. Imi propun să nu scap unul. Mă gândesc fără nici-o neplăcere la suplimentul de preţ pe care îl voi plăti la biletul de intrare. Şi, pentru a sfârşi, sfătuesc pe toţi să facă la fel.

Dar simt că e de datoria mea să adaog că ar fi o rătăcire a bunului gust să nu continuăm a prefera mai departe filmul mut —,...... să nu dorim a-l vedea progresând aşa cum a progresat în ultimii ani, şi să nu avem un început de ciudă în contra filmului vorbitor care — orice s'ar zice — a încetinit puţin avântul recent al adevăratei mare arte mute.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

Vineri 25 Octombrie a avut loc în sala Ateneului un concert închinat lui Chopin. Alături de Schumann şi Liszt, Chopin este compozitorul preferat al pianiştilor. Generaţia actuală ca şi cele din trecut apreciază muzica acestui compozitor, în care se oglindeşte o bună parte din sufletul Poloniei nenorocite de altă dată. Stilul său este elegant şi parfumat, nu lipsit de vigoare, când trebuie; şi multe melodii melancolice şi fantastice caracterizează pe genialul compozitor de pian.

Nu se poate concepe un concert de pian fără o bucată de Chopin şi un festival consacrat muzicei acestui artist atrage şi azi pe toţi iubitorii de concerte clasice.

Pianistul Brailowsky, cu o technică prodigioasă, a pus în valoare seria de compoziţii caracteristice lui Chopin. La începutul programului ca şi la fine, câte o poloneză; ele încadrau două valsuri, două mazurci, balada în „Sol minor" trei „ecossaises" şi scherzo în „Si minor". Bucata de rezistenţă a fost Sonata a 2-a a lui Chopin, în „Si bemol" minor; ea cuprinde marşul funebru, o capod'operă.

Eminentul pianist a executat tot programul cu vigoarea care-l caracterizează şi frumuseţile muzicii lui Chopin erau subliniate în timpul unei execuţii impecabile.

D. Brailowsky a făcut să reiasă ritmul capricios caracteristic al muzicii lui Chopin, însă era mai preocupat de dificultăţile technice decât de muzica melodioasă a acestui autor. De aceea ultima mişcare din Sonata op. 35 „Presto" a fost redată în aşa chip, încât pierdea caracterul de studiu şi dădea impresia pe care a dorit-o autorul, a unei adevărate furtuni — după terminarea ultimelor acorduri din marşul funebru.

Pianistul Brailowsky, a avut succesul ce aparţine marilor pianişti şi cu toate că nu l-am putea compara cu un Paderewsky, în ce priveşte interpretarea lui Chopin, poate fi totuşi considerat ca un foarte interesant interpret al muzicii clasice şi moderne. I. PAL.

ELISSA RHAÏS

ELISSA RHAÏS, o tânără arabă, răsare într'o bună zi la Paris, de pe coastele albe ale Algeriei, „cu dorinţa arzătoare, — cum ne spune ea însăşi, — de a povesti în limba franceză farmecele ţării sale". Primele ei încercări stârnesc entusiasmul academicianului René Doumic care-i deschide largi porţile ilustrei sale reviste „Revue des Deux Mondes". Un şir de volume, nuvele şi romane, se perindă apoi, mărindu-i tot mai mult faima de scriitoare. Numărăm câteva din romane: „Saada-Marocana", „Evreica, sau fiica lui Eleazer", „Fiica Paşei", „Fiica duarului", „Nunta Hanifei", „Prin vocea Muzicii", etc. Nuvele: „Café-şantanul", „Cămaşa aducătoare de noroc", etc. Una din cele mai splendide ale ei nuvele-roman ne e prezentată în româneşte în numărul cel nou-apărut al „Lecturii". In această mare nuvelă, ca şi în toate scrierile Rhaïssei, sunt de admirat, pe lângă intensitatea şi nobleţa sentimentelor, revelarea neaşteptată a datinelor arabe, bogata coloare locală, înflorirea şi pitorescul specific al graiului şi zicalelor (în felul cum şi Panait Istrate a revelat literaturii franceze pe cele ale patriei sale) şi pe care şi traducerea românească a căutat să le redea în toată originalitatea şi farmecul lor bizar.

Citiţi azi **Realitatea** No. 45
32 pag. bogat ilustrate — 10 lei

Sf. Dumitru

A trecut şi Sf. Dumitru. Bine că a dat Dumnezeu! Il aştept în fiecare an cu îngrijorare. In afară de belelile casnice, această cucernică sărbătoare îmi impune şi obligaţiunea să mă duc la nişte fini, moşteniţi, care de mult ce se întrec să mă mulţumească şi să mă onoreze mă exasperează.

Sunt doi bătrâni care locuesc par'că de când e lumea, într'o stradelă dosnică, în afară de orice sgomot.

Sfântul Dumitru e pentru ei sărbătoarea cea mai mare. Cu două trei zile înainte scutură casa de iarnă, curăţă sobele, pun varză la acrit şi când sosesc la dejun trebue s'o botez, în calitate de naş, să torn eu prima găleată de apă.

Finii mei sunt oameni simpli, desprinşi par'că dintr'un album vechi. El sever, cu barbeţi, cum nu se mai poartă şi cu guler scrobit, cu nasturi de mărgean, cum se purta odată. Ea femeie corpolentă, cu burta balonată de naşteri laborioase, cu mâinile înăsprite de treburile casei, cu capul plin de reţete de bucate şi de leacuri.

Avuseseră nouă copii din care mai trăiau doi: un băiat mic în clasele primare, hotărât să devină ambasador şi o fată de nouăsprezece ani, care făcuse profesionala, avea buton pe nas, părul sburat şi prezenta particularitatea, pe care finul Dumitru mi-o aminteşte la fiecare aniversare, ca pentru întâia oară, că e născută şi botezată la Sf. Dumitru, adică tocmai în ziua când s'au cununat ei.

Datorită acestei împătrite coincidenţe sunt obligat să aduc odată pe an Domnişoarei Pulcheria — a fost dorinţa familiei — un ban de aur ca să-i poarte noroc, şi băeţelului ceva serios, care să-l pregătească pentru cariera diplomatică, o agendă cu calendar sau o călimară care să se poată purta, fără să se răstoarne, în buzunar, pentru că finul meu, d-nul Dumitru Dumitrescu, e convins că diplomatul trebue să fie gata să ţină şi să noteze discursuri, cum se exprima el, retezând aerul cu mâna-i slăbănoagă, la moment.

Afară de mine, mai sunt invitaţi la masă rude mai mari, funcţionari mai mici şi meseriaşi cumsecade în haine de sărbătoare, raşi în frica lui Dumnezeu, care mănâncă, fără să scoată o vorbă, depărtaţi cuviincios de masă, părăsind tacâmul la fiecare bucăţică, ridicându-se numai să ciocnească, îndemnându-se din ochi, glăsuind în cor „Să trăiască", adică eu.

Eram aşezat în capul mesei. Trebuia să mănânc supă de două ori, de două ori sarmale şi un hartan de gâscă friptă pe cartofi, rugat să scuz, fiindcă au fost sarmale, şi nu mai mergea să fie pusă pe varză, cum cere tabietul.

Cum finul nu obişnueşte vin decât la zile mari, tulburelul de Sf. Dumitru îl încălzeşte repede şi, după plăcinta cu mere, odată cu cafelele, după ce s'au pus resturile deoparte pentru mai târziu, când i-o veni naşului foame, încep producţiunile. Debutează junele Cazimir — a fost dorinţa familiei — care se depărtează lângă uşă, de unde sbiară crescendo: „Ca un glob de aur luna strălucea, şi pe-o vale verde oştile dormea..."

Dar aproape de sfârşit, nemaiavând glas, se încurcă, tuşi, o luă dela început, după tonul dat de finul Dumitru, din nefericire prea jos şi junele Cazimir se înfurie pe noi, porni să plângă refugiindu-se în braţele finei Gherghina, care-l mângâia cu vorbe dulci: „Mânca-l-ar mama de ce are s'ajungă el", căci fina nu putea zice niciodată la sfârşitul mesei: „diplomat" în ziua de Sf. Dumitru — lucru de care d-nul Mihalache făcea haz, refugiindu-se superior în gulerul scrobit, ros niţel pe margine.

După Cazimir venea, sau mai bine zis urma să vină rândul Pulcheriei, invitată scurt, ca la şcoală, de finul Dumitru: „Treci, Pulcherio!"

Atunci se producea catastrofa.

— Nu cânt. Să nu mă pui să cânt că nu cânt.

— Cântă!

— Nu cânt.

— Cântă, când îţi zic eu!

— Nu cânt, tată, zău nu cânt.

— Cântă, când îţi zice tat'tău.

— Nu cânt, mamă.

— Ia taci tu, se răsteşte finul Dumitru către nevastă-sa... Şi de ce nu vrei să cânţi, mă rog? — o întreabă el scurt, hotărâtor ca la juraţi.

— Pentrucă nu vreau să cânt, şi sunt şi răguşită.

— Da' anul trecut cum ai cântat?

— Anul trecut a fost altceva.

— Cum altceva, ce a fost an?

— Anul trecut a fost anul trecut şi anul ăsta...

Dar fata n'apucă să isprăvească argumentaţia care se anunţa atât de strânsă şi o palmă răsunătoare o aşeză automat pe scaunul, de pe care se ridicase să-şi susţină procesul.

— Foarte bine i-a făcut, spuneau meseriaşii, care trăiseră viaţă grea de ucenici. Trebue să asculţi când te roagă D-nul Dumitru... Copiii trebue să asculte de părinţi... Când eşti mic, înghiţi şi faci ce ţi se spune. Inţeleg să nu ştii, da' când ştii să cânţi aşa de frumos!... Care alta să fie ar vrea, da' dacă nu poate şi nu i-a fost dat dela Dumnezeu... Cântă „Steluţa", poftim, că ai cântat-o şi anul trecut şi încă destul de bine...

— Asta nu se face, protestau energic, amestecându-şi glasurile, funcţionarii. Intr'o zi ca asta şi faţă cu naşul... Domnişoara e fată mare, nu mai merge să o baţi, s'a isprăvit... Taci, nu mai plânge, D-şoară, îţi strici ochii degeaba... Scuză şi D-ta, s'a întâmplat, s'a întâmplat... mortul dela groapă nu se mai întoarce... Vino şi cere pardon să vă împăcaţi...

— Lăsaţi-o că e încăpăţânată... Asta şi când era mică nu cerea pardon s'o fi omorât-o... E mândră ca tatu-său...

Finul Dumitru curmă neînţelegerea dând drumul gramofonului, un gramofon cu pâlnie mare şi douăsprezece plăci: „Coana Manda şi cometa", „Hora cu naşul", „Discursul beţivului" şi în fine „Steluţa", cântată cu ahturi de un lăutar... „ce s'auzia dom'le de par'că cânta la fereastră..."

Din colţul de unde suspina să pornească o moară de vânt, rău inspirată sau antrenată de patosul ţiganului anonim, d-ra Pulcheria aruncă capricios, cu o octavă mai sus, ridicându-se în picioare un răsunător şi prelungit: In veeci printre-e stelu-u-u-uţe..."

— Taci!

— Las'o Dumitre...

— Nu se poate.

— Lăsaţi-o...

— Am zis.

— Spune-i dumneata, naşule.

— Las'o, fine!

— Nu, naşule, că se învaţă cu narav... Trebuia să cânte, când i-am spus eu... Acum să tacă.

— Ba am să cânt.

— N'ai să cânţi.

— Ba am să cânt.

— Cântă dacă-ţi dă mâna.

— In veee...

Dar o palmă mai răsunătoare decât cea dintâiu curmă vecinicia.

— La anul dacă nu cânţi, să ştii că te bat.

— Ba poate că nu ţi-ai mai face râs... O da D-zeu şi o bate-c bărbatu-său...

GH. BRAESCU

„Album zoologic"

Andante de Primăvară

In mirişti, simetric, un soare
De bronz arde jerbe de jar,
Iar şarpele — trup de unsoare —
Dispare c'un foşnet bizar...

Preludiu banal : Primăvară...
Şi craniul zării e chel ;
O pasăre sprintenă ară
Văzduhul imens de oţel...

Femei pe geam nasul şi-l scot
In sat se opreşte o brişcă,
Şi caii au spumă la bot
De par'că tot mestecă frişcă...

ALEXANDRU BILCIURESCU

In afară de admirabila imprejurime, VIENA vă mai oferă:
teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile
Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială
Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.
HOTELURI de lux, şi SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR.
SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.
Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:
Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze : Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial şi Hammerand.
Informaţiuni comerciale : Camera de Comerţ, Viena I, Ex port-Abteilung.

Pe Dunăre

de CONST. KIRIŢESCU

De la Belgrad înainte se simte apropierea şesului. Pusta a rămas un fenomen natural, caracteristic maghiar, deşi politiceşte teritoriul ei a devenit în parte jugoslav. Apele fluviului sunt gălbii şi groase. Pieptul alb al vaporului le tae ca un cuţit care se înfige într'o turtă de unt. La pupă, despicătura apei se închide şi se sudează lent, lăsând în urmă o dâră lungă şi tremurată, ca o cicatrice. De o parte şi de alta, malurile încep să fie drepte, pe alocurea rectificate, pietruite. O perdea nesfârşită de sălcii şi plopi fereşte privirile de aspectul monoton şi dezolant al pustei.

Cadrul perspectivei începe să devină invariabil; impresiile din afară scad pe un plan cu totul secundar. Vaporul îşi trăeşte acum viaţa lui internă.

O briză răcoroasă cheamă pe punte toată lumea. Escala Belgradului a mărit amestecul de limbi de pe covertă. E un mic Cosmopolis sudoriental. Toată Europa centrală şi balcanică e reprezentată. Predomină Slavii de toate nuanţele: Cehoslovaci cu ochi visători, Sârbi posaci, cu care ţin să nu fie confundaţi H'rvaţii şi H'rvatiţele, geloşi de cultura lor superioară:

— Noi n'am fost cuceriţi de Sârbi. Suntem tovarăşi, după voia noastră şi atât timp cât vom voi noi.

— Zagrebul nostru e mai frumos şi mai civilizat decât Belgradul Sârbilor. Aţi văzut aseară portul lor la Dunăre? E o ruşine: maidane cu băltoace în care se bălăcesc porcii. De cât să clădească pe bulevardele Belgradului, zgârie-nouri cu câte zece etaje, ca parveniţii speriaţi, mai bine şi-ar construi un dig de piatră la debarcader.

O oprire de trei minute la malul stâng. Un port croat: Vukovar. Pe dig un grup de trei oameni. Un bulgar de pe coverta vaporului, maestru al diplomaţiei de intriga orientală, îşi scoate capela şi, trăgând cu coada ochiului la familia de Sârbi de lângă el, strigă:

— Da jivio H'rvaţki, brati!

Şi se reaşează, satisfăcut, pe bancă.

Bulgarii au pus stăpânire pe vapor. De la Giurgiu am mers o bucată de drum liniştiţi, curat, civilizat. La Lom-Palanka s'au suit pe bord două societăţi de excursie bulgăreşti, pe lângă care s'au adăogat câţiva cercetaşi adulţi, mergând la nu ştiu care „jamboree" internaţională. De atunci, s'a dus liniştea şi omenia. Intre jumătatea de mie de pasageri ai vaporului, bulgarii sunt o minoritate de vreo cincizeci. Dar ce minoritate tapajoasă! Trăim doar în zodia minorităţilor privilegiate...

Subt ochiul indiferent ori, poate, simpatisant, al autorităţii vaporului pentru foştii aliaţi şi tovarăşi de nenorocire, excursioniştii bulgari s'au instalat ca la ei acasă. Ne având locuri proprii în cabine, au invadat totul: punţile, salonul, hall-urile, restaurantul. Democraţi prin naştere, nu din convingeri, adversari ai deosebirilor de clasă, le-au desfiinţat şi pe vapor. Sunt de o admirabilă lipsă de jenă. Dacă le e cald, scot întâi gulerul, apoi haina şi, la urmă, ghetele. Le e foame? Scot din desagă cârnaţi uscaţi cu usturoi ori pastramă, ceapă verde, pătlăgele roşii, pepeni, pâine neagră; despachetează, aruncă pe jos hârtiile unsuroase ori cojile, şi mănâncă cu poftă, plescăind limba de cerul gurii. Le e sete? se întovărăşesc câte patru, cinci, şi merg la cabina lui Effendi: unul bea cu plată o cafea neagră, iar ceilalţi îi beau pe gratis cinci-şase pahare din apa strânsă cu greutate, păstrată cu economie şi răcită cu cheltuială de bietul turc, care protestează blând şi oftează. Le vine gust de joc: un gramofon porneşte şi picioarele încep să tropăe. Nu ştiusem până acum că cultul Terpsichorei e practicat cu atâta adoraţie de Bulgari. De la charlestonul negro-american, trecând prin valsul vienez şi prin bătutele bulgăreşti până la giambaralele turceşti, toate jocurile tuturor popoarelor şi tuturor epocelor, adaptate şi stilizate „à la bulgaire", fac să salte picioarele bulgarilor, întovărăşite de mişcări ritmice ale şoldurilor, ale braţelor şi ale pântecului. Când discul gramofonului dă drumul la o melopee tărăgănată turcească, ochii bulgarilor strălucesc de bucurie; îşi scot haina, îşi împing brăcinarul pantalonilor în jos ca să libereze pântecele, apoi ridică braţele în sus şi încep legănarea corpului, mişcând încetişor picioarele înainte şi înapoi, săltând şi rotind buricul, ca cele mai veritabile cadâne din şantanurile orientale. Apoi deodată, fără greş, giambarăua turcească se schimbă într'un fel de bătute turceşti, pe care jucătorii le joacă, ţinându-se roată cu mâinile de ceafă, îndemnându-se cu strigătele de : Haida-haida, Haida-haida!....

Exibiţiile coreografice alternează cu producţiuni muzicale. Solişti, coruri, muzică vocală şi de ţiteră, se urmează unele după altele până dincolo de saţietate, de dimineaţă până noaptea târziu.

Aşa zisa civilizaţia modernă a impus individului o anumită restrângere a libertăţii absolute de manifestare şi de expansiune a propriilor impulsuri, din consideraţie pentru liniştea restului comunităţii. Democraţia bulgărească, de sigur, ignorează sau condamnă această prejudecată ciocoiască.

Şi ce extraordinară facondă verbală! Fusesem până acum victima unei îndoite grave erori. Socoteam pe Bulgari ca pe un neam de oameni tăcuţi, posaci. Eram, pe de altă parte, încurcat cărui popor european i s'ar cuveni palmele de distincţie pentru recordul locvacităţii. Oscilam între Greci, Unguri şi Italieni. Mă înşelasem. Cer iertare Bulgarilor. Omisiunea mea era cu atât mai regretabilă cu cât tovarăşii noştri de călătorie ştiu să unească mâncărimea de limbă cu puterea emisiunii vocale, aşa în cât forţează atenţiunea tuturor celorlalţi, pe care îi aduc repede la tăcere. Peste capetele călătorilor resemnaţi domină şi se încrucişează interpelaţiile şi replicele bulgăreşti, printre care auzul prinde mereu pe eufonicele: *kak?* şi *tucă*.

N'aş putea spune dacă toată această zgomotoasă producţiune este spontana manifestare a unui temperament generos, sau este intenţionat calculată din dorinţa de a cuceri simpatia publicului cosmopolit pentru folclorul muzical şi coreografic bulgar. Judecând după insistenţa cu care se grăbise să dea explicaţia, că a fost: „dans naţional bulgar" ori „cântec popular bulgar", după ostentaţia cu care-şi exhibează cocardele roş-verde-alb, pare mai probabilă ipoteza din urmă. E un capitol de propagandă bulgărească. Dacă mijloacele alese sunt cele mai eficace, e de discutat. Privesc la distinsul meu tovarăş de călătorie, savantul profesor de filologie de la universitatea din Oxford, care se retrage cu venerabila sa *lady*, în colţul cel mai depărtat al vaporului, de câte ori încep ţupăiturile bulgarilor, acompaniate de sugestivul „haida-haida", — adică toată ziua, — şi-mi fac o mică idee de rezultatele practice ale acestui balcanic şi supărător mijloc de propagandă.

* * *

Pe stânga, un spectacol de feerie. Soarele se pregăteşte să treacă dincolo, spre a lumina şi încălzi pe camarazii din emisferul opus. Mai 'nainte de a ne părăsi pentru douăsprezece ceasuri, ne trimite o salutare de adio. Şi o face cu atâta graţie, în cât cucereşte admiraţia tuturora. Chiar gramofonul Bulgarilor s'a oprit pe loc, iar picioarele şi-au suspendat tropăiala.

Toată lumea e pe covertă şi toţi ochii sunt aţintiţi spre zăvoiul ce face un fundal decorului din stânga. Deasupra sălciilor, soarele, dilatat enorm şi roşu ca para, scoboară în Dunăre un stâlp de foc. De jur împrejurul stâlpului, apa fluviului scânteiază, plină de irizaţii luminoase. Ca şi cum o sarabandă sgomotoasă de cheflii, la eşirea dintr'un bal, ar fi presărat milioane de confetti multicolore.

Dar, fiindcă toate frumuseţile sunt trecătoare, soarele îşi grăbeşte retragerea în spatele zăvoiului, pleoştindu-se ca o minge de gumă desumflată, şi devenind tot mai purpuriu, de ruşinea acestei condamnabile desertiuni... Repede de tot, cea din urmă geană luminoasă a dispărut. Stâlpul de foc a fost mistuit de adâncul fluviului. A rămas numai un cer violaceu peste o apă de leşie.

Rămânem şi noi tăcuţi şi mâhniţi. Gramofonul Bulgarilor porneşte din nou. Haida-haida...

* * *

Noaptea, sus pe covertă, e întunerec beznă şi linişte deplină. Apoi, luna se anunţă după dealurile de pe malul drept, ţâşneşte brusc de-asupra zăvoiului, se fixează deasupra pupei şi ne urmăreşte, populând cu zeci de reflexe argintii crestele cu care spiţele zbaturilor brăzdează luciul de smoală al apei. Aşa cum se fărămiţează şi se urmăresc, reflexele lunei par nişte peştişori cu solzi de argint, care sar zglobii, fugărindu-se. Aci se cufundă, dispărând în adânc, aci se ivesc din nou la suprafaţă. Când creţurile apei se înmulţesc, creşte şi numărul lor. Ceata săltăreaţă înaintează mereu, ţinându-se lanţ de lăturile vaporului, într'o aliniere oblică.

Pădurile de sălcii acopăr dealurile, aşezând peste ele o perdea neagră, nepătrunsă, plină de mister. Din loc în loc, un ochiu luminos strecoară o rază fugară. E o căscioară de pescar, ori fereastra veghetoare a unei mori care doarme dusă, cu braţele obosite.

E atâta linişte! Chiar zgomotul maşinei, care se opinteşte să învârtească zbaturile vaporului, ajunge să-şi confunde ritmul lui regulat cu tăcerea însăşi.

Vaporul alunecă în haos, maestos şi întunecos, spre ţinte care nu se văd. Un singur felinar roşu, atânat de catargul de la proră, licăreşte sfios, ameninţat să dispară şi el, copleşit de puterile întunericului. O candelă prinsă în marginea unui abis.

* * *

Budapesta îşi anunţă apropierea din vârful coşurilor înalte de fabrică, din creştetul citadelei lui Soliman

(Continuare în pag. VI-a)

din Buda şi din înălţimea cupolelor greoaelor ei clădiri. Rar oraş favorizat de natură cu o aşezare atât de avantajoasă. Trebue să recunoaştem însă şi Ungurilor meritul de a fi făcut tot ce le-a stat prin putinţă ca să creeze capitalei lor un vestmânt vrednic de decorul grandios cu care i-a dăruit natura. Monumentalitatea Budapestei nu reiese de nicăeri, în toată măreţia ei, ca pentru călătorul care urcă Dunărea cu vaporul. Cu drept cuvânt se poate spune, că, intrând în Budapesta, ai impresia că ai trecut hotarul oriental şi ai intrat în Europa civilizată, bine înţeles dacă reducem noţiunea civilizaţiei, la monumentalitatea clădirilor, la lărgimea străzilor şi la frumuseţea podurilor.

O oprire mai lungă în Budapesta îngădue călătorilor să facă o plimbare prin oraş, iar vaporului să-şi primească îmbarcaţia. Am scăpat de Bulgari; cel puţin de cei mulţi şi gălăgioşi. Au rămas cercetaşii, subt a căror uniformă nu e greu să găseşti pe vechiul ofiţer, camuflat în soldat al armatei de înfrăţire internaţională. S'au urcat însă pe bord o mulţime de pasageri de rută scurtă; cei mai mulţi merg la Bratislava. Cei care preferă un drum curat deşi încetinel, repeziciunii, înghesuielii şi murdăriei trenului, şi nu se grăbesc de loc, îşi iau curajul să meargă cu vaporul chiar la Viena.

De la Budapesta înainte, Dunărea ia o alură cuminte şi civilizată, mergând printr'o albie canalizată, cu maluri rectificate şi pietruite. O ultimă oprire pe dreapta: Bratislava. E singurul plămân prin care respiră ţara nouă a Cehoslovacilor, trasă de capete şi gâtuită între munţii Cadrilaterului Bohemiei şi Carpaţii galiţieni. Prietenii cehoslovaci fac sforţări uriaşe ca să-şi pună în valoare acest mic plămân. Asta se vede bine după utilajul lui modern, după elevatoarele, magaziile, pontoanele, construcţiile care au transformat şi transformă pe zi ce trece ungurescul Poszonyi, vechiul oraş unguresc, într'un port modern de mâna întâia. Semn al timpurilor: preocuparea economică dă astăzi aspectul caracteristic aşezărilor omeneşti. Trecutul a rămas să vorbească din înălţimea Burgului care-şi proectează pe albastrul cerului masiva clădire dreptunghiulară cu cele patru turnuri la colţuri. Câţi regi ai Boemiei şi ai Ungariei s'au încoronat între zidurile castelului din Pressburg, câte alaiuri mărete au pătruns prin porţile lui, de-alungul veacurilor! Azi n'au mai rămas decât ruinile mute care domină de sus cursul Dunării, sfidând timpul, şi doar tablourile unor galanţi pictori de curte, atârnate pe pereţii reşedinţelor imperiale de la Luxemburg şi din Schönbrunn, mai povestesc de zilele-i glorioase.

Acum Dunărea curge printre dealuri surâzătoare, acoperite de pajişti de un verde fraged, primăvăratec. Petece de păduri cu frunziş bogat se prind pe coastele lor, şi coboară în văi. Se simte apropierea Wiener-Waldului. Colo în depărtare, ochiul desprinde înălţimea Kahlembergului, cel mai depărtat înaintaş al Alpilor, care-şi întinde leneş piciorul sculptat în piatră, spre a fi sărutat de valurile Dunării.

E Viena.

(Urmează) C. KIRIŢESCU

„Aş vrea să ştiu"

SAM., de la Foltea.

De unde vine expresia: „turnul de fildeş"?

Dela un vers al unui celebru poem de Sainte-Beuve, **„Consolations"**, în care autorul, trecând în revistă pe marii poeţi romantici, după ce compară pe Victor Hugo cu un baron feudal, gata să combată în armură de cavaler, îl recomandă astfel pe Alfred de Vigny:

„ . . . . . et Vigny plus secret
Comme en sa tour d'ivoire avant midi rentrait",

caracterizând prin această expresie rezerva discretă a poetului.

De atunci expresia „a se retrage în turnul de fildeş" se întrebuinţează pentru a desemna o atitudine de izolare faţă de vălmăşagul mulţimii.

C. NESTORESCU, Ploeşti.

Este posibilă o comunicaţie prin radio cu planeta Marte?

Problema posibilităţii comunicaţiilor interplanetare prin semnale de radio depinde de doi factori: 1) posibilitatea transmiterii unor semnale în condiţiuni technice suficiente ca să ajungă până la planeta vecină şi 2) gradul de desvoltare culturală a eventualelor fiinţe din Marte, care ar trebui să aibe dispozitive adecvate pentru recepţionarea undelor hertziene.

Evident, a doua chestiune nu se poate rezolva decât în funcţie de prima. In ceeace priveşte mijloacele noastre de emisiune, nu este încă elucidată chestiunea dacă undele electrice pot străbate atmosfera noastră, întocmai ca razele de lumină. Până în ultimul timp lucrul se credea aproape exclus din cauza ipotezei, admise în general, a unei pături ionizate în straturile înalte ale atmosferei, pătură ce ar împiedica propagarea undelor în spaţiul interastral. Unele fenomene particulare recente, descoperite la undele ultrascurte, pun în dubiu această ipoteză, şi deschid perspective noi, problemei comunicaţiilor interplanetare. In orice caz în stadiul actual al cercetărilor, nu se poate afirma nimic cu certitudine. De altfel problema e departe de a fi acum acută pentru nevoile ştiinţei şi ale technicei.

DR. M. BRANOV, Bălţi.

Ce e talmudul şi care e valoarea lui?

Talmudul reprezintă un soi de enciclopedie ebraică, cuprinzând o enumerare vastă de doctrine şi precepte ale învăţaţilor şi înţelepţilor evrei, predate şi discutate în sânul sinagogilor şi al şcolilor evreeşti, în intervalul care se întinde dela secolul al II-lea în. de Chr. până la secolul al VI-lea d. Chr.

El cuprinde două părţi esenţiale: 1) **Mischna,** învăţătura în legea tradiţională, înfăţişând cea mai veche codificare a tradiţiilor orale iudaice, desvoltate alături de legislaţia pentateuhului şi conţinând rugăciuni, rituri, sfaturi higienice, agricole, etc.; 2) **Gemara,** colecţia explicaţiilor şi comentariilor asupra textelor din Mischna. Deşi redactat fără o prea mare grijă a stilului, Talmudul are o mare importanţă istorico-culturală, întrucât în evul mediu a contribuit să întreţină dorul de ştiinţă în şcolile rabinice şi să formeze dialectica spiritul judaic. Pe de altă parte, Talmudul constitue o sursă preţioasă de informaţiuni pentru istoria judaismului.

CRONICA TEATRALA

Satele lui Potemkin.—Periferie

Teatrul Naţional a jucat o interesantă piesă într'un act: „Satele lui Potemkin" de d. Andrei Dănescu.

Tema piesei este scoasă din strategema mareşalului Potemkin care a alcătuit, în calea împărătesei Caterina, sate de carton şi de hârtie colorată — pentru a-i arăta prosperitatea guberniei, administrate de dânsul, şi pentru a-i recâştiga încrederea. „A înţeles Caterina, — se întreabă cineva, — că tot ce i s'a înfăţişat nu era decât o operă trainică numai pentru o singură zi sau, înşelată, a preferat minciuna?" Probabil că împărăteasa Rusiei a priceput înşelătoria, dar ea s'a lăsat ademenită ca orice om — care preferă realităţii... construcţiile himerice ale închipuirii.

Acţiunea se petrece demult într'o mânăstire din Moldova. Eroul aşteaptă să fie judecat pentru o vină politică. Pedeapsa minimă pare zece ani de surghiun. Va rămânea în urma lui o soţie tânără şi frumoasă, care-l iubeşte cu o dragoste frăţească pe dânsul — şi cu o patimă nestăpânită pe altul. Perspectiva surghinului la care va fi condamnat soţul, trezeşte în sufletul nevestei speranţa unei vieţi nouă alături de un prinţ străin.

Dar judecata achită pe boer. El vine bucuros spre soţie; ea însă rămâne crispată de surpriză şi de desnădejde. Eroul înţelege. Nu provoacă o scenă şi nu determină o despărţenie. Se face că n'a bănuit nimic. Ridică între dânsul şi nevastă fantasticele construcţii ale lui Potemkin, menite să-i ascundă realitatea pentru toată viaţa.

Aceiaşi iluzie care maschează adevărul în ochii personajului principal — parcă se înfiripă şi stărue în sufletul tuturora. Fiecare personaj poartă în inimă, — dacă nu cu plăcere, cel puţin cu uşurinţă, — arhitectura magică a mareşalului rus.

Iar spectatorii prinşi de vraja piesei sunt tentaţi să-şi îndrepte ochii spre propriul lor trecut,îşi analizează prezentul — şi descopăr, şi ei, construcţii de carton vopsite după care se zbuciumă, hidoasă, realitatea.

Cele mai multe din piesele care se reprezintă, reproduc un crâmpeiu de viaţă mai mult sau mai puţin autentică — dar ele îl fac pe spectator, la lăsarea cortinei, să-şi spună: Ei şi?

Piesa d-lui Andrei Dănescu are un sens, care pune pe gânduri spectatorul — urmărindu-l chiar după reprezentaţie.

Iată de ce „Satele lui Potemkin", pe lângă pitorescul parcă de cronică, se aşează printr'un adânc înţeles în rândul pieselor care încântă şi care, cu sugestii şi preocupări, stăpânesc mult timp atenţia spectatorilor.

* * *

„Periferie" este titlul piesei lui Froutisch Langer, reprezentată deunăzi cu o extremă îngrijire pe scena Teatrului Ventura.

Această operă cuprinde scene de un brutal realism, întreţesute de elanuri mistice. Uneori trece prin sufletul personagiilor un spirit negru al adâncurilor. O revoltă se înalţă împotriva îngustelor şi nedreptelor rânduelі omeneşti sau elementare.

Păcat numai că piesa are un prea lung şi artificial tablou la sfârşit care, dacă ar fi fost scurtat, ar fi dat lucrării un şi mai mare succes.

Am admirat jocul d-lui G. Timică, un desăvârşit actor — care a realizat o perfectă creaţie într'un rol de bătrân.

Ceilalţi artişti şi-au jucat rolurile cu talent, într'un ansamblu aranjat de un ochiu ager şi cuprinzător.

M. SEVASTOS

Teatrul „Regina Maria"— „Profesiunea d-nei Warren" de Bernard Shaw

„Asociaţia dramatică Bulandra, Manolescu, Maximilian, Storin" ne-a prezentat ceva deosebit din teatrul lui Shaw: o piesă care poate fi urmărită cu atenţiune încordată şi cu interes scenic.

Vivie Warren face studii serioase în domeniul arid al matematicilor şi obţine un frumos succes la un examen în Cambridge. Vivie e tipul tinerei englezoaice : serioasă, bine educată, înzestrată cu un caracter ferm şi cu o accentuată dorinţă de muncă, care să-i asigure independenţa materială. Nici plăcerile estetice n'au îndepărtat-o vreodată dela preocupările ei ştiinţifice. Crescută în şcoli şi la universitate, departe de mama ei pe care o întâlneşte numai câteva zile pe an, Vivie nu o cunoaşte aproape de loc. Ea se întreabă cu îngrijorare cum va privi d-na Warren planurile ei de viitor. La cea dintâi întrevedere, Vivie împrătăşeşte mamei sale dorinţa de a-şi crea o existenţă independentă. Când d-na Warren încearcă să i se împotrivească, Vivie o întreabă : „Cu ce drept ? Cine eşti şi ce eşti ? Dacă eşti mama mea, cine e tatăl meu ? Care e viaţa pe care o duci ?" Şi d-na Warren se vede silită să facă mărturisiri fiicei sale. O tinereţe plină de mizerii a dus-o pe calea vieţii uşuratice, care i-a dat în schimb averea şi — odată cu ea — posibilitatea de a-şi creşte copila altcum decât crescuse ea. Dar Vivie află dela prietenul şi asociatul d-nei Warren că aceasta mai patronează încă diferite case de toleranţă în câteva centre europene. Crescută cu o concepţie morală cu totul deosebită, ea nu poate pricepe că această ocupaţie a devenit pentru mama ei o meserie ca oricare alta, de care este legată toată existenţa ei, fără de care nu mai poate trăi şi la care nu poate renunţa. Aci culminează conflictul între cele două mentalităţi, a mamei şi a fiicei. Vivie se desparte pentru totdeauna de mama sa şi se stabileşte la Londra ca să-şi câştige existenţa prin muncă cinstită.

In rolul d-nei Warren, femeia certată cu morala dar în sufletul căreia a rămas neatins sentimentul de mamă, d-na Lucia Sturdza-Bulandra a realizat o impresionantă creaţiune. D-na Marietta Sadova a întrupat cu deosebită pricepere pe fata inteligentă, chibzuită şi hotărîtă care e Vivie. D-nii Storin, în rolul unui cinic nobil englez care-şi sporeşte averea finanţând industria d-nei Warren, Maximilian, în rolul unui pastor ipocrit, Manolescu, — suflet de artist şi prieten înţelept al familiei Warren, — şi Finţi — tânăr uşuratec, dar simpatic prin duhul său, — au contribuit la desăvârşirea acestui spectacol de adevărată artă. — *B. C.*

Cronica Şahului

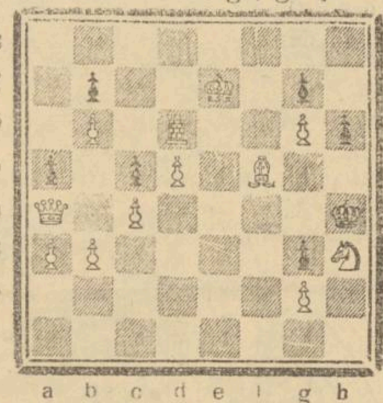
PROBLEMA No. 258

de **S. Renand,** Niza.

(„Wiener Schachzeitung" 1929)

Negru (7 figuri)

Rh4, Pa5, b7, c5, g3, g7 şi h6.

Alb (12 figuri)

Ré7, Da4, Td6, Ch3, Nf5, Pa3, b3, b6, c4, d5, g2 şi g6.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

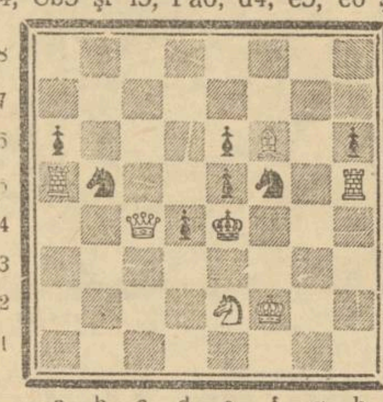
PROBLEMA No. 259

de **J. Papp.**

(„Magar Sakkvilag" 1928)

Negru (8 figuri)

Ré4, Cb5 şi f5, Pa6, d4, é5, é6 şi h6.

Alb (10 figuri)

Rf2, Dc4, Ta5 şi h5, Cé2, Nf6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 108

A 12-a partidă din matchul pentru campionatul de şah al lumii, jucată la Berlin în zilele de 11 şi 12 Octombrie 1929.

Alb: E. D. Bogoljubov. **Negru: Dr. A. Alechin.**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Cb8—d7; 5. é2—é3, c7—c6; 6. Cg1—f3, Dd8—a5; 7. c4×d5, în cartea sa „Die moderne Eröffnung" d2—d4, Bogoljubov, ocupându-se de această variantă scrie: Mutare recomandată de dr. Tarrasch, ea este însă cu siguranţă mai slabă ca vechea şi cunoscuta Cd2 şi poate avea ca urmare o poziţie dificilă pentru alb. Bogoljubov joacă însă tocmai această slabă mutare şi pierde partida. Dezavantajul mutării din text este că negrul, luând cu calul la d5, întăreşte presiunea asupra punctului c3. Aceasta nu însemnează încă pentru alb înfrângerea, dar are neplăceri, care-l silesc să rămâe în defensivă. 7..., Cf6×d5; 8. Dd1—d2, această mutare are dezavantajul că dacă regele alb pleacă prin rocadă din bătaia pieselor negre a5 şi b4 spre e1, rămâne dama ameninţată, ceeace constitue o nouă slăbire a punctului c3. 8..., Nf8—b4; 9. Ta1—c1, h7—h6; 10. Ng5—h4, 0—0; 11. Nf1—d3, mai bine ar fi fost poate Ng3, spre a împiedeca é5. 11..., é6—é5; 12. a2—a3, în a 13-a partidă Alechin ca alb a jucat până aci ca şi Bogoljubov, dar a continuat cu 12 0—0, şi tot a pierdut partida, ceeace dovedeşte că varianta aceasta e favorabilă pentru negru. 12..., Nb4×c3; 13. b2×c3, Da5×a3; 14. Cf3×é5, Cd7×é5; 15. d4×é5, Tf8—é8; 16. Nh4—g3, Nc8—é6; 17. 0—0, Ta8—d8; 18. Dd2—c2?, o greşeală; era indicat Tfd1. 18..., Cd5×c3; 19. Nd3—h7+, mai bine ar fi fost h3. 19..., Rg8—h8; 20. Tc1—a1, Da3—b4; 21. Tf1—c1, g7—g6; 22. Nh7×g6, f7×g6; 23. Dd2×g6, Cc3—é2+; 24. Rg1—f1, Cé2×g3+; 25. h2×g3, Db4—f8; 26. Ta1×a7, Td8—d7; 27. é3—é4, Td7—f7; 28. Rf1—g1, Df8—g7; 29. Dg6×g7+, Rh8×g7; 20. f2—f3, Tf8—c8 şi negru câştigă în a 57-a mutare.

CORESPONDENTA

Mizil. — N. D. — Nu avem spaţiul necesar spre a vă da explicaţiile ce ne cereţi. Procuraţi-vă un manual de şah. In limba românească se găseşte în „Biblioteca pentru toţi" un asemenea manual „Jocul de şah", care fără să fie perfect, vă dă toate lămuririle de care aveţi nevoie.

Loco. — A. K — Problema 256 este corectă, dar în d2 nu e dama, ci regele alb. Soluţia dv. la problema 257 e greşită: la 1. N×é8, negrul răspunde Td6 şi nu mai e mat în a 2-a mutare.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Curiozităţi

Poezia ucigaşă

O locuitoare a micului oraş Brombley, — doamna Evelyn Davis, — şi-a pus capăt zilelor pentrucă, după spusele soţului său, — „telegrafia fără fir transmitea poezii prea proaste".

Erau aceste poezii într'adevăr atât de proaste?

Ancheta a început-o un ziar londonez. După declaraţiile directorului postului de emisiune încriminat, alegerea poeziilor menite transmisiunii e efectuată de specialişti şi nimeni până azi nu s'a plâns. Cu toate acestea, Bernard Shaw pretinde că cel puţin jumătate din populaţia britanică ar fi trebuit, încă de mult, să reacţioneze ca biata doamnă Davis. — *V.*

Un caz interesant

Lucrul s'a petrecut în Danemarca. Exploratorul danez, Peter Frenchen şi editorul său, provoacă în ţara lor o vie emoţie cu prilejul publicării unui volum, — „Polul Nord" — al lui Frenchen. Ei au interzis, într'adevăr, tuturor bibliotecilor publice să împrumute această lucrare, pentrucă vor să-şi „apere **interesele".**

Şi problema care se pune acolo, — cum s'ar putea foarte bine pune şi aiurea, — e dacă această interdicţie poate avea un efect legal oarecare.

Imnul german la licitaţie

Un manuscris original al imnului naţional german, — *„Deutschland über alles"*, — scris în 1841 de Hoffman von Fallersleben s'a vândut recent la o licitaţie, în Germania. Şi un amator, — care nu era german, — l-a putut obţine pe un preţ desigur nu prea ridicat: în monedă românească, aproximativ trei mii de lei.

GRATIS
oferim
2000 FONOGRAFE sau
2000 POSTURI de T. S. F.
cu titlu de propagandă, spre a introduce marca noastră,
primilor 2000 de cititori ai revistei
Adeverul Literar
cari vor găsi soluţiunea exactă a concursului următor şi se vor conforma condiţiunilor noastre.
CONCURS
A găsi trei oraşe din România ale căror nume începe cu B, înlocuind punctele prin literile cari lipsesc:
B . . Ş . V
. C . R . Ş . I
. . I . A
A se trimite imediat acest anunţ compleclat, adaogând şi un plic cu numele şi adresa Dv., foarte citeţe, spre a vi se putea răspunde, firmei:
ETABLISSEMENTS „INOVAT"
Service R. R. 3.
29, rue du Vieux Pont de Sèvres
:-: BILLANCOURT (Seine), France :-:

ARTICOLE de PICTURA
Culori Germane, Franceze şi Olandeze.
Pensule, uleiuri şi toate utensilele.
Bogat asortiment
Pentru profesionişti, mari reduceri de preţuri.
Librăria Universala Alcalay & Co.

Cărţi şi Reviste

RADU DIMIU: „Judecători şi Judecăţi de altă dată"

Un serios studiu asupra evoluţiei ideii de judecată şi judecători ne dă d. Radu Dimiu, judecător la Tribunalul din Prahova, într'o broşură al căreia interesant conţinut îţi deşteaptă curiozitatea încă dela întâia pagină. Spirit pătrunzător şi studios d-sa e nu numai un intelectual de seamă, dar şi un talentat mânuitor al condeiului. Studiul d-lui Radu Dimiu are la bază o serioasă documentare istorică, arătându-l dintr'odată pe autor ca pe un om înzestrat cu o înaltă cultură generală şi scoţându-l din comunul obişnuit al acelora care nu-şi turbură tabietul zilnic cu activităţi extra-judiciare şi cu cercetări care onorează atât pe omul de carieră cât şi corpul căruia aparţine.

Lucrarea *„Judecători şi judecăţi de altă dată"*, — publicată mai întâi în revista „Viaţa Românească" din Iaşi, — e o expunere substanţială şi atrăgătoare a fazelor prin care a trecut în ţara noastră judecata până să ajungă la forma de azi. Presărat cu nenumărate exemple extrem de interesante, studiul d-lui Dimiu devine instructiv şi pentru cititorul străin de cariera judecătorească. Astfel d-sa ne face să vedem cum au judecat pe vremuri strămoşii noştri Daci, cum mai târziu Domnitorii noştri făceau judecăţi drepte sau părtinitoare; cum unii, ca Alexandru Iliaş, cădeau în exces de bunătate plătind din punga lor datoriile unor sărmani neplatnici; cum au judecat Vlad Ţepeş, Fanarioţii şi alţii. Se ocupă apoi de reorganizări mai temeinice făcute în timpul din urmă cum e reforma lui Al. Ipsilante şi astfel, conducându-ne pe nesimţite pe cărări tot mai netede şi mai pline de atracţie, ne aduce până'n epoca cea mai apropiată pe care noi am putea-o numi epoca avocaţilor. Şi o caracterizează atât de frumos d. Dimiu reproducând dintr'o scrisoare a lui Ion Ghica un episod hazliu petrecut la începutul funcţionării Divanului apelativ din Bucureşti.

Preşedintele acestui Divan, boerul Creţeanu, ascultând pledoaria primului avocat face următoarea reflexie:

— „Apoi ce mai caută să vorbească avocatul părţii opuse ? Dreptatea reclamantului este aşa de învederată, încât nu mai încape vorbă".

Dar după ce Preşedintele dă cuvântul părţii adverse şi ascultă pe avocatul defendorului, bietul Creţeanu începu să-şi zică în sine :

— „Vezi, frate, ce era să pat : Bine că vorbi şi ăsta că de nu lua şi el cuvântul să spue că două şi cu două fac patru, cădeam în păcat; dam dreptate reclamantului.

„După aceia Preşedintele dând replica părţii celeilalte, începu alt avocat al reclamantului şi, răsfoind la cărţi, citeşte mai multe articole din condica lui Caragea, pasaje din Rogron, Beccaria şi Bourlamaqui, interpretându-le frază cu frază şi conchizând cu cuvintele :

— „Apoi acestea, onoraţi magistraţi, nu vă spun ritos că toate dreptăţile sunt ale clientului meu ?

„Explică aşa de bine încât Creţeanu îşi zice în sine:

— „Tot bietul demandor are dreptate. Şi legea şi ştiinţa juridică sunt toate în favorul său.

„In fine, Preşedintele dă iarăş cuvântul defendorului şi atunci avocatul său scoase alte cărţi şi mai groase, deschide Regulamentul Organic, Pandectele şi Bazilicalele cu Faustin Hèlie, le combină articol cu articol, paragraf cu paragraf, alineat cu alineat, le fierbe, le stoarce şi după o exegeză adâncă şi savantă, conchide cu cuvintele :

— „Aşa, onorate confrate ! Nu trebue să citezi şi să te întemeiezi pe un singur articol. Pravila are multe. Trebue să le contopeşti, să ştii să combini dispoziţiile Regulamentului Organic cu opiniile părinţilor ştiinţei, etc. etc.

„Şi vorbeşte aşa de frumos în cât bietul Creţeanu nu mai ştie cine are dreptate".

Cu asemenea citate şi cu aprecierile personale judicioase ale autorului, studiul d-lui Radu Dimiu are toate calităţile unei lucrări originale.

L. LEONEANU

Viaţa Romînească
Iulie August N.rele 7 şi 8

Bogat în conţinut, interesant şi mai ales informat în toate chestiunile, acest număr după vacanţă continuă tradiţia de a face legătură între spiritul naţional şi mişcarea ideilor din Apus, între generaţiile vechi şi cele noi. Ca literatură, Mihai Sadoveanu continuă romanul său istoric „Zodia Cancerului" sau „Vremea Ducăi Vodă".

D. Suchianu adaugă viitoarei sale galerii de portrete pe „Specialistul", un esseu, care pe vremea lui La Bruyère s'ar fi chemat un caracter sau, dacă vreţi mai bine, se poate numi azi un capitol dintr'o caracterologie modernă.

Vânatul şi pescuitul nu sunt numai prilej de turism şi de contact cu „Ţara de dincolo de Neguri" şi cu „Impărăţia Apelor", ci şi de „Firimituri" de vânat pe care le culeg şi le prezintă publicului cu diferite sosuri şi pregătiri după reţete personale şi secrete, tineri din generaţia nouă ca d-l V. Georgescu în **„La Capre negre"**.

Interesant şi vioi este d-l L. Sebastian în incursiunea sa în sufletul şi literatura spaniolă a generaţiei de la 98, în scurta şi plina de nerv bucată „Preventul Don Ramon".

Domnul Mircea Mancaş are o schiţă în peniţă, foarte decorativă, o adevărată ilustraţie la o biografie şi un expozeu asupra lui Nietzsche.

D-l Al. A. Philippide publică un nou poem strident, ciudat, paradoxal şi aţâţător, din seria de cântece nouă din volumul aşteptat ca să facă urmare **„Aurului Sterp"**.

Sunt apoi versuri de d-l Lesnea şi schiţe de d-l Dragoş Protopopescu. D-l M. Ralea continuă desfăşurarea pitorească, grea de reflecţii şi plină de evocări a Memorialului de călătorie în Spania. Rătăcite printre articole de specialitate ca „Pădurile în cadrul economiei naţionale şi al prevederii sociale" de d-l C. Diaconescu, „Societatea Naţiunilor şi problemele politice ale României", de Alexandru Ionescu, o Inscripţie în prea frumoase versuri de talentatul poet Demostene Botez.

O reflecţie în propoziţii dezvoltate de Prinţul Charles de Rohan „este Europa decadentă?"

Interesanta decalcare a urmelor naturalismului în Moldova a lui Dan Bădărău, care ne deşteaptă o vie curiozitate pentru cartea pe care ne-o anunţă tânărul scriitor şi care se va numi „O sută de ani de naturalism în România".

Cronici literare, totdeauna pline de idei şi consideraţii personale ale d-lui Octav Botez cercetează versurile lui Bacovia, „poetul toamnelor putrede cu parcurile devastate şi foile sângerânde".

Cronica artistică, semnată de N. Toniţa, „O nouă viziune a Balcicului" semnalează, cu talentul său de scriitor şi competinţa sa profesională, „miraculoasa feerie intimă" a Balcicului pe care Leon Vidrescu a ştiut să o descopere şi să o împărtăşească sufletului nostru în pânzele sale. In Cronica pedagogică, d-l S. S. Bârsănescu discută problema reformei învăţământului superior pusă de d-l S. Mehedinţi.

In Cronica socială d-l Mihai Ralea are scurte, clare şi luminoase consideraţii în spinoasa chestie „Israel în România".

Şi numărul acesta al Revistei se închee ca de obiceiu cu discuţii, păreri, recenzii şi informaţii interesante, variate şi documentate. — **I. S.**.

Commerce XX

„Commerce" [1]) e numele unui caiet trimestrial în sumarul căruia poţi vedea câte odată — cu surprinderea nejustificată ce ţi-o dă bucuria — numele prestigios al lui Paul Valéry. Coperta roşie sau albastră a lui *Commerce* a ajuns, pentru un anumit tip de cititor, emoţionantă, pătrunsă de promisiuni şi de aşteptare, ca unele jurnale de modă pentru cocoane, probabil.

Astfel în caietul XX care e ultimul, o notă inedită şi interesantă a lui Hofmannsthal despre poezia actuală franceză, un delir apocaliptic de V. Rozanov şi altele câteva, se pierd, întunecate de: *Paul Valéry, Littérature*...

O serie de cugetări despre toate genurile literare. Ideile, Valéry nu şi le reînoeşte prea des. Ii place să facă, oarecum, variaţii pe aceiaşi temă, sau pe aceleaşi teme intelectuale. Dar asta n'are importanţă: „Le *sujet* d'un poème lui est aussi étranger et aussi important que l'est à un homme son *nom*". Tot aşa e cu proza lui Valéry ; subiectul în ea nu e decât pretext. In *„littérature"* regăsim subiecte cunoscute, ceeace nu ne micşorează admiraţia :

Inteligenţa are rolul principal în creaţia poeziei, nu *inspiraţia*. „A la moindre rature, — le principe d'inspiration totale est ruiné. L'intelligence efface ce que le dieu a imprudemment *créé*. Il faut donc lui faire une part, à peine de produire des monstres. Mais qui fera le partage? Si c'est elle, elle est donc reine; et si ce n'est elle, sera-ce donc une puissance toute aveugle?"

Dispreţul de inconştient. „Ecrivains. Ceux pour qui une phrase n'est pas un acte inconscient, analogue à la manducation et à la déglutition d'un homme pressé qui ne sent pas ce qu'il mange".

Sunt puncte de vedere de unde spiritul apare multiplu. „Une oeuvre est faite par une multitude „d'esprits" et d'évènements — ancêtres, états, hasards, écrivains antérieurs, etc.) — sous la direction de l'auteur. Ce dernier doit être un profond politique attaché à mettre d'accord ces larves et ces actions intellectuelles concurrentes".

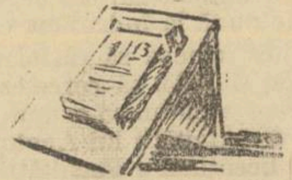
I. G.

Cartea germană şi cea franceză

Intr'unul din ultimele numere ale revistei germane „Deutsch-französische Rundschau" găsim un foarte interesant articol asupra istoricului bibliofiliei germane şi franceze datorit d-lui E. Tuchmann, în care se face o subtilă caracterizare a concepţiei germane şi franceze asupra cărţii frumoase. Autorul ajunge la următoarele constatări :

„Marea răspândire a limbii franceze asupra globului pământesc uşurează extraordinar de mult situaţia editorului francez. E deadreptul uimitor să urmăreşti pe baze statistice ce multe tipărituri de lux trec în străinătatea franceză. Politica cărţii franceze, care prin rezultatul obţinut şi-a dovedit utilitatea, e cunoscută. O execuţie technică destul de modestă a cărţilor de mare tiraj, dar în schimb preţuri mici şi o distribuţie corespunzătoare. E deosebire fundamentală între concepţia franceză şi cea germană.

Germanul cere o carte ireproşabilă din punct de vedere technic şi, fireşte, bine legată, ca să o poată aşeza în bibliotecă, lăsându-o moştenire copiilor săi. Pentru francez cartea e un obiect util pe care trebue să-l foloseşti. Dacă e un colecţionar şi are un interes deosebit pentru un anumit autor, atunci îşi procură operele acestuia în „édition originale", tipărite pe hârtie fină, numerotate şi mai mult sau mai puţin limitate. Pentru aceea se întâmplă destul de des ca operele nouă să apară mai întâi în ediţii de lux şi numai după aceea în ediţii obicinuite sau întors şi nu totdeauna în aceleaşi edituri. In privinţa aceasta editorii francezi se înţeleg foarte uşor".

[1]) De vânzare la librăria Hasefer.

Din profesia de credinţă a lui André Thérive

In primul foileton publicat în *Le Temps* André Thérive, drept prezentare vorbeşte *„despre critică şi despre primejdiile ei"*. Succesorul lui Paul Souday îşi afişează astfel principiile asupra criticei: „Trebue să bănueşti artei şi gustului, — spune noul critic literar al ziarului francez, — reguli sau anumite soiuri de reguli. Critica demnă de acest nume trebue să preţuiască opera de artă prin prizma tehnicei şi să recunoască, astfel, existenţa unor legi ale meşteşugului. Pentru împrăştierea întunerecului cuprins în cuvântul „technică" s'ar putea propune şi impune autorilor, chiar şi celor moderni, trei condiţii: Să ştie ce spun, — să ştie cum l-ar putea rosti mai bine posibil ca să fie auzit de un număr cât mai mare, — şi să ştie, de-asemeni, dacă alţii nu l-au spus înaintea lor".

UN SECOL
DINTRO
PRIVIRE!
ACUM 100 ANI CAND BUNICA SI BUNICUL SE CASATOREAU ERA OBICEIUL SA-SI POARTE CIORAPI LUCRATI DE MANA ASTAZI MODA PRETINDE TOT CE EXISTA MAI FIN DE ACEEA SE EXPLICA ENORMA CERERE DE
CIORAPI
TREI COROANE

RECENZII

CEZAR PETRESCU: Simfonia Fantastică
Roman, Edit. „Naţionala" S. Ciornei

Talentele tinere care s'au impus atenţiunii publicului după războiu se caracterizează prin două atitudini foarte deosebite una de cealaltă.

O atitudine înfrigurată, un dinamism explodând într'un lirism şi un expresionism care transfigurează realitatea fără a o trăda. Sau atitudinea rece, obiectivă, exactă cu minuţiozitate şi adevărată fără cruţare.

Domnul Cezar Petrescu face parte din categoria a doua şi ultimul său roman este o ilustrare exagerată poate a caracterelor dominante în operă.

Nu există intrigă, în înţelesul obişnuit în „Simfonia fantastică". Peripeţiile dramatice sunt în viaţa interioară a lui Grigore Stolnicu, savant şi profesor de valoare, cu o structură fizică şi o arhitectură sufletească de o aparenţă solidă şi aşezată pe vecie, în care însă se iveşte o crăpătură fină, care progresează, se adânceşte până ce întreagă această făptură, care avea şi dădea impresia unui exemplar triumfător de umanitate, se năruie într'un drăcesc hohot de râs al nebuniei.

Grigore Stolnicu e venit dela ţară, din părinţi sănătoşi, cu un fizic de atlet şi un echilibru sufletesc, ce părea de o stabilitate inebranlabilă. Stăpân pe toate manifestările sale, controlându-se în cele mai mici acte şi deciziuni în lumina crudă a raţiunii şi conducându-se în totul după planuri şi hotărîri bine cântărite şi conştient chibzuite, simte la un moment dat năvala „bestiei înlănţuite", a inconştientului, pătrunzând sub forma unei obsesii puerile în conştientul său bine ordonat. „Un îndemn rău, absurd şi bolnav, pe care-l cunoaşte şi de altă dată şi-a pus stăpânire pe el". Indemnul de a ridica mâna uşor, uşor şi a face pliosc spre a distruge musca ce se încăpăţânează a descrie meridiane încâlcite pe chelia unui spectator din faţa sa, în timpul când se cânta Simfonia Fantastică la un concert.

Sentimente şi idei de aceste larvare mişună în subsolul sufletesc al celor mai normali şi mai sănătoşi. Aci însă obsesia trecătoare este începutul unei distrugeri crude, încete şi stăruitoare. E fisura vasului ce pare încă intact multă vreme, pentru ca apoi să se năruie treptat şi să distrugă total.

Obsesia devine idee fixă prin asociaţia haotică şi tiranică a sugestiilor primite dela ambianţa în care s'a înfiripat în seara aceia de concert. Ea ia forma geloziei patologice, a convingerii nestrămutate că toţi bărbaţii sunt nişte imbecili ce sunt înşelaţi de nevestele lor fără să-şi deie seama şi atunci începe drama, construcţia riguros logică, mecanismul de fier al unei inteligenţi deprinsă a construi cu materialul pasiv al filologului, funcţiunea perfectă a dialecticei în slujba unei inteligenţi desaxate. Bănuiala cea mai absurdă şi mai neverosimilă se naşte în sufletul lui, bănuiala că Amelia, soţia lui bolnavă, fără personalitate, moale şi devotată lui ca umbra, îl înşală cu asistentul.

Autorul utilizează totul în urmărirea şi redarea simptomelor, în desfăşurarea fazelor patologice cu o putere de analiză atât de riguroasă, încât ai impresia că citeşti în carnetul mefistofelicului medic psichiatru, piticul pe care-l consultă Grigore Stolnicul, în raportul observaţiilor sale clinicale.

De altfel d. Cezar Petrescu pare urmărit de preocuparea fragilităţii mecanismului normal şi sănătos în aparenţă, al celor, mai ales, care au sentimentul certitudinii acestei sănătăţi, încrederea lipsită de orice îndoială în puterea de control şi de conducere a destinului lor sufletesc. „Omul care şi-a găsit umbra" şi altele sunt dovada acestei preocupări, care-şi găseşte expresia desăvârşită în opera de faţă. E mai mult decât o preocupare, este atitudinea celui familiarizat cu problemele psicologice ale vremei, atitudinea unei inteligenţe care a frequentat biologia şi a mânuit metodele, a cântărit hipotezele ştiinţifice.

Ironia uşoară care învălue povestirea nu atenuiază tragedia fragilului sufletesc al omului, ci mai mult o subliniază, o accentuiază cu un fel de plăcere crudă. Contrastul între ştiinţa îngustă şi sigură a filologului, care face triumful lui Stolnicu, în congresul savanţilor din lumea întreagă şi între haosul şi dezlănţuirea anarhică a lumii sufleteşti căreia îi serveşte de faţadă, în aceiaşi clipă, este de un tragic tăios şi sarcastic. El constituie punctul culminant al povestirii dimpreună cu scena dela banchet, în care bănuiala sinistră a nebuniei închipuie o întâlnire, în cine ştie ce hotel ignobil, între soţia lui, Amelia, un biet cadavru machiat şi tânărul „ras, pudrat şi cu părul creţ ca o blăniţă de astrahan", vecinul ei de masă.

Nu contest că sentimentalitatea noastră rămâne până la un punct rece în faţa acestui sfâşietor dramatism, că nu suntem mişcaţi, zguduiţi de groază ca în „Horlà" a lui Guy de Maupassant. Scrierea aceasta e din altă epocă şi decurge din alt temperament, traduce altă atitudine. Toată satisfacerea se resfrânge în intelect, iar simţirea care-ţi strânge totuşi inima şi-ţi înfioară sensibilitatea, îşi are izvorul departe, în simţimântul „metafizic" al deşertăciunii iluziilor noastre sufleteşti, în umilinţa grozavă sub care trebuie să se plece orgoliul inteligenţii şi al pretinsei superiorităţi omeneşti. Inţelegem rostul vorbelor din *motto* dela începutul volumului: „Ştiu faptele tale, că nici rece eşti, nici fierbinte: O, de-ai fi rece sau fierbinte! Insă fiindcă eşti călduţ, nici rece nici fierbinte, te voi vărsa din gura mea". (Apocalips. 3, 15-16).

Conştientul, raţiunea, o mică insulă cu aparenţa de stâncă neîndurată în mijlocul oceanului. Cel închis în fortăreaţa ei are iluzia tăriei şi a statorniciei. O mică fisură prin care pătrunde picătura şi puterile nemărginite se dezlănţuesc măcinând-o.

Nici o carte nu poate să lase în suflet un gust mai amar de dezolare, un sentiment mai covârşitor de neputinţă, de zădărnicie şi deşărtăciune, decât această scriere a d-lui Cezar Petrescu. Iar după ce ai închis cartea te întrebi ce te-a făcut să urmăreşti, ca sub o impulsie tiranică şi neexplicabilă, citirea acestei povestiri, fără intrigă, fără evenimente, fără nimic senzaţional în desfăşurarea ei. Domnul Cezar Petrescu are forma cea mai săracă în podoabe literare, e sgârcit în figuri de stil, sobru în culoare, lucrând mai mult în negru şi alb, în linii frânte şi unghiulare. „Scrisul său e direct şi simplu" ca să mă servesc de o expresie proprie autorului. Totuşi se citeşte mai cu stăruinţă şi patimă decât oricare altul, debitul operelor sale în librărie e considerabil. mai ales pentru ţara noastră.

Cred că are în primul rând un simţ sigur şi ascuţit al realului. Din primele pagini campează personagiile şi creiază atmosfera, prinde deci pe cititor dela început, ştie să scrie „ouvertura". Este apoi înzestrat cu un dar unic, o ştiinţă, aş putea zice, a construcţiei. Drama, tragedia şi chiar divertismentul, nu-ţi dau o clipă de răgaz în desfăşurarea lor, nu permit nici o pauză, — în ritmul execuţiei lor, — nici o gaură în pânza pe care se brodează. Nu are lungimi şi lucruri de prisos.

In sfârşit tot ce scrie d. Cezar Petrescu dă impresia de factură solidă şi lucrată dela roman, la povestire şi până la articolul de gazetă, cu toată simplicitatea şi lipsa de pretenţie a formei sau poate tocmai din această cauză.

Este adevărat că odată ce eroul principal şi-a primit caracterul, devine dominant, şi rămâne singurul dominant, singurul nuanţat, în „Simfonia fantastică". Ana, asistentul şi toate celelalte personagii sunt abia schiţate, dar cred că aceasta a rezultat din însăşi cerinţele compoziţiei subiectului. „Intunecare" este construit şi executat cu totul pe alt plan, făcând să trăiască, să se mişte şi să se desfăşoare o omenire în massă, iar în aceasta tipuri viu colorate, complexe şi nuanţate.

Fără ca domnul Cezar Petrescu să fie un mistic în adevăratul înţeles al cuvântului, opera sa este impregnată de sentimentul imensului mister în care apare şi dispare o clipă minuscula omenire în tipuri şi în massă, individual şi colectiv cu străpungătoarea dramă a frământărilor sale deşerte şi sterile.

Nu ne îndoim că romanul anunţat, *„Aurul negru"* ne va reda într'o sinteză fericită, darul de a urmări cu precizie adevărul unei observaţii credincioase şi necruţătoare, cu poezia fatalităţii şi a misterului, care scrie în cifre necunoscute destinul crud şi necruţător al omenirii pe care-l descifrează autorul, în violenţa dureroasă a faptelor, pe fondul unui sombru lirism şi al unei profunde concepţii filosofice. Chipurile din romanele sale puternice şi adevărate, nu se pot şterge din amintirea cititorului, sentimentele lor sunt juste ca tonalitate şi acţiunile lor desfăcute până în cele mai subtile şi delicate motivări. Dacă se impută în „Simfonia fantastică" o urmărire prea voită a desfăşurării dramei interioare şi uneori ceva cam mecanic în remontarea şi demontarea personagiului, nu se poate tăgădui că nu poate fi vorba aci de o simplă observaţie. Există ca în tot ce a scris domnul Cezar Petrescu o poezie în atmosfera operei, o poezie care pătrunde adeseori în sufletul personagiilor, se amestecă în peripeţiile dramei, ca prima ninsoare după epizodul dela concert, cu care începe povestirea sau descrierea nopţii „cu adiere caldă senzuală" care „prefiră dealungul caselor negre, dealungul străzilor mute, mirosul teilor înfloriţi", poezia vieţii şi a dragostei, în noaptea când Amelia sta întinsă pe masă, moartă, şi Grigore Stolnicul se găsea în pragul nebuniei definitive. Această poezie însă nu există pentru ea însăşi, sau ca un cadru, ca ceva cu existenţă deosebită ca în alţi scriitori. Există apoi perspectiva unei concepţii de viaţă, lumina unei adâncimi filozofice şi mai ales acel sentiment de siguranţă pe care-l dă compoziţia precisă şi minuţioasă a cărţii în mijlocul bâlbâelii, a flotantului şi a incoherenţii aproape generale în literatura de azi

ISABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Anatole France critic literar

ctivitatea pe care Anatole France a desfăşurat-o în coloanele ziarului *„Le Temps"* timp de şapte ani — mai întâi în rubrica *La vie à Paris*, apoi în *La vie littéraire* — e atât de bogată şi atât de folositoare pentru cunoaşterea întregii sale personalităţi, că nu putea fi trecută cu vederea de istoricul literar. Dacă totuşi, ea a rămas în bună parte necunoscută, e pentru că afară de articolele alese chiar de Anatole France şi publicate în cele patru volume de *„Vie littéraire"*, restul e şi inedit. Ascunse în colecţia lui *„Le Temps"*, nimeni nu şi-a dat osteneala să culeagă aceste articole şi să le pună la îndemâna cercetătorilor.

S'a găsit însă cineva să răsfoiască această colecţie dintre anii 1886 şi 1893, să cerceteze fiecare articol în parte şi să atragă atenţiunea asupra celei mai puţin cunoscute laturi a activităţii lui Anatole France. D-ra Annette Antoniu, licenţiată a Facultăţii de litere din Bucureşti, e aceia care a cutezat să întreprindă o asemenea lucrare şi, fiindcă a făcut-o cu un desăvârşit succes, se cuvine să fim tot atât de măguliţi pe cât îi sunt de recunoscători Francezii.

Dar lucrarea pe care d-ra Antoniu a prezentat-o ca teză de doctorat Universităţii din Nancy cu titlul *„Anatole France, critique littéraire"* nu este numai rodul acestor lecturi. D-sa a adâncit întreaga operă a lui Anatole France: amintiri, povestiri, romane, articole răspândite prin ziare şi reviste, prefeţe şi note care însoţesc operele altor scriitori, pentru a ne da o cât mai desăvârşită imagine a ideilor lui literare. De aceleaşi izvoare s'a slujit d-ra Antoniu ca să reconstitue şi o bună parte a vieţii lui Anatole France, să ne înfăţişeze astfel mediul în care şi-a format spiritul şi să schiţeze împrejurările care au determinat vocaţiunea sa.

Anatole France era fiul librarului François Noël Thibault şi acest amănunt e de foarte mare importanţă. „El nu şi-ar fi putut câştiga personalitatea pe care a avut-o, dacă nu ar fi fost fiu de librar şi nu s'ar fi născut în mijlocul cărţilor". Thibault nu vindea numai cărţile, le şi citea; era un bibliofil erudit şi un cercetător pasionat. Librăria sa era locul de întâlnire al multor cărturari şi micul Anatole şi-a asimilat un mare număr de cunoştinţe ascultând discuţiunile atrăgătoare ale acestora. Deprins cu asemenea lecţiuni, Anatole France nu se putea împăca cu rigiditatea instrucţiunii şcolare; de aceia a şi fost un elev mediocru. Independent din fire, se instruia singur în afară de pereţii reci ai clasei, nesilit, numai din plăcerea de a afla, din dorinţa „de a vedea tot, de a şti tot, de a simţi tot, de a cuprinde toată lumea într'însul", şi citea foarte mult. Dar nu citea cu minuţiozitatea specialistului, căci urmărea mai puţin găsirea adevărului, decât o încântare artistică. Se regăseşte aci o lature a firii sale de epicureu care explică şi ea concepţiunea pe care şi-a format-o Anatole France despre viaţă şi despre opera literară. Totuşi, şi şcoala a jucat un rol în viaţa sa. La colegiul Stanislas a învăţat să preţuiască antichitatea greco-romană sub toate raporturile şi tot aci a cunoscut acele legende creştine care aveau să facă dintr'însul un fel de păgân mistic. — *J. B.*

Un interview

Intr'un interview acordat revistei „Viaţa literară", d. Oscar Walter Cizek spune multe lucruri interesante.

Dar intervierwerul nu le-a reprodus pe toate între ghilemete. Pe unele le-a rezumat — într'un fel de post-scriptum.

Nouă ni se pare post-scriptumul rezumativ mai important decât restul. Căci ne interesează mai mult „Die Tatarin", decât predilecţia d-lui Cizek de a se delecta cu poezia d-lui Nichifor Crainic şi cu proza d-lui Bucuţa.

Dar să reproducem post-scriptumul :

„D. Cisek îmi vorbeşte acum de „Tătăroaica". Publicişti germani cu renume mondial, ca Stephan Zweig, Thomas Mann, i-au dăruit o sinceră strângere de mână.

Cartea apare în curând, în traducere ungurească şi italiană. I s'au cumpărat drepturile de autor şi pentru America.

Proectele de viitor se mărginesc la un singur volum, care-ar cuprinde patru sau cinci nuvele, primele două cu acţiunea la Galaţi, şi alta la Bucureşti.

Mi-a remarcat apoi neştiinţa în care se află scriitorul român faţă de meleagurile ţării sale, cum e cazul cu Dobrogea.

I-a fost dat lui, un străin, să-i pătrundă sufletul, pe care-l va aşterne în două mari nuvele, mult mai întinse decât *Tătăroaica*.

Se află în această regiune un umor levantin de cea mai pură calitate, iscat din vălmăşagul de orientali, cari sălăşluesc acolo, un umor cu infinite surse de exploatat, şi, totuşi, necercetat de nimeni. Umorul latin care, prin nota lui exotică, place atât de mult germanilor, sperăm că va repurta, mari succese, pentru a răsplăti munca bunului prieten al nostru".

Nemurire

O doamnă a avut durerea de a-şi pierde soţul. D-na nu s'a mărginit numai la doliul mare, la buchetele de flori de pe mormânt, etc. — ci a făcut repauzatului şi o poezie, pe care autoarea n'a sculptat-o în piatra funerară. I-a găsit un loc mai sigur pentru nemurire: a publicat-o într'o revistă literară:

O Doamne !... Tu atât de bun şi mare !
Şi 'ndurător cu cei ce ţi se'nchină
De ce-mi răpişi (!) ce-avui mai drag subt soare?..
Ce ţi-am greşit ? eu nu mă ştiu de vină.

Iar ca încheere :

Acum când n'am dece mai trăi 'n lume,
Când inima mi-e tristă şi pustie
Indurăte (!) o Doamne de-al meu nume,
Şi-alătură-l lâng'al lui pe vecie.

Rugămintea poetei este irealizabilă: doamna, mulţumită versurilor, şi-a asigurat veşnicia numelui în istoria literară. Dar soţul defunct, neocupându-se cu literatura, nu-şi poate eterniza numele decât pe monumentul plătit din banii familiei.

Aşadar Dumnezeu, cu toată ruga doamnei: „îndurăte", etc. — credem că nu va reuşi să pună împreună cele două nume atât de disparate (deşi acelaşi ca sonoritate), din pricina diversităţii meritelor întru nemurire.

Coincidenţe

„Universul Literar" publică în ultimu-i număr o poezie intitulată „Balada crucii de mesteacăn" şi semnată : Artur Enăşescu.

Aceiaşi baladă, intitulată tot „Balada crucii de mesteacăn", a apărut însoţită de note muzicale într'o plachetă tipărită de Edit. Ticu I. Eşanu, dedicată însă „Amicului meu Locot. Stelică Georgescu" şi semnată astfel : *Versuri* de Ion Sân-Giorgiu, profesor universitar şi directorul Teatrului Popular" (deci poezia datează de cel puţin câţiva ani) şi *Muzica* de Ionel Fernic.

Textul este exact — afară de două mici schimbări.

D. Sân-Giorgiu spune :

Cine le cunoaşte'n lume...

Şi

Prinde albele-i cununi...

Iar d. Enăşescu :

Cine te cunoaşte oare...

Şi

Pune albele-i cununi....

Intre poeţi, se pot întâmpla — la urma urmei — astfel de coincidenţe şi de confuzii.

Dar direcţia „Universului Literar" ce păzeşte ?

„Revolutiile Valahiei"

A apărut la Iaşi, într'un îngrijit volum, „Revoluţiile Valahiei" de Anton-Maria del Chiaro Fiorentino, în româneşte de S. Cris-Cristian.

Volumul este precedat de o prefaţă semnată de d. N. Iorga. D-sa scoate în relief valoarea acestei cărţi — în care se oglindeşte o parte din ţara noastră înainte de epoca fanariotă.

Opera lui Del Chiaro „e de fapt şi o istorie a ţării, — spune d. Iorga, — mai scurtă întâiu, dar pe urmă ajungând la amănunţimi pentru Domniile pe care le-a apucat ori despre care i se puteau da lămuriri orale. Nu e de nevoe să subliniez importanţa acestor pagini care sunt adevărate memorii ale unui om inteligent şi capabil de nepărtinire.

„Dar cu toată valoarea ei, nu partea istorică e cea mai însemnată. Pe acest străin care ne înţelege şi ne iubeşte — ce rar ne-am împărtăşit noi de iubirea acelora pe care i-a îmbrăţişat larga, naiva noastră ospitalitate! — îl interesează *toată viaţa dela noi*. Toată — dela ceremoniile Curţii, dela petrecerile ei simple până la căsuţa ţăranului, pe care o laudă pentru curăţenie, până la elementele de credinţă şi superstiţie ale sufletului acestuia".

Despre acest interesant volum vom publica o recenzie în numărul viitor.

Activitate de avant-gardă

Intr'o revistă de avant-gardă citim, subt titlul : „Corespondenţe", strofa de mai jos :

Lumina, abia, subt coaja de noapte, felurit
Răsfrânge ca oglinda, înceţue ca ghiaţa,
Dar ne cunoaşte chipul, cât e de aburit
Şi palid, o lumină ovală, dimineaţa.

Iar subt titlul: „Lumină moartă", găsim aceste versuri — într'aceiaşi revistă şi semnate de acelaşi „poet":

Se trece şi înmoae carnaţia luminii,
Sân cald în frăgezime de astăzi în declin :
Sculat, în mijloc, sfârcul îi apusese lin —
E, cutelor un centru, de spiţe spart şi linii.

Intre „lumina ovală", care „înceţue ca ghiaţa", şi sânul cu „sfârcul sculat", — d. Eugen Lovinescu, într'un articol, pune grav de acord interdependenţa cu plagiatul... — *M. Sevastos.*

Moissi

In golul lăsat de evenimentele teatrale, a revenit marele Alexandru Moissi.

Un caz mult mai frecvent se constată azi în artele cuvântului, în arta scrisului şi a actorului: artişti de origină străină, realizaţi în altă limbă.

Moissi e Albanez şi mare actor german. Aduce în creaţiunile sale şi în dicţiune o claritate, o limpezime, o rotunjime care de timpuriu i-au făcut reputaţia. S'a desăvârşit sub conducerea lui Reinhardt, şi în mişcarea vieneză, câţiva ani în urmă, Moissi şi-a asociat pentru totdeauna numele de Hofmansthal, scriitorul şi de Reinhardt, regisorul.

Rodul definitiv al acestei colaborări este fără îndoială „Iederman" — *Orişicine*, misterul prelucrat de Hofmansthal în gustul medieval, punctul de atracţie din totdeauna al festivalurilor de vară dela Salzburg.

Moissi a încercat tot repertoriul mare, universal. „Strigoii" lui Ibsen, „Hamlet" şi „Cadavrul viu" de Tolstoi, sunt cele mai mari creaţiuni ale sale.

E actorul ce chema în spre el prefacerea dramei, ieşită dintr'un naturalism violent. Mijloacele sale mari, de glas mai ales, de expresiune largă, de lirism, îl indicau să exceleze în dramele de mai multe planuri, de conririi lui.
strucţie mai largă, de o cuprinzătoare învăluire în penumbre.

Un rol uitat de Moissi, îi închide perfect creaţiunea. E rolul din „Hanneles Himmelfahrt" (Inălţarea la Cer) a lui Gerhardt Hauptmann.

Noua dramă, fără circulare prea multă prin materialul cu răsunete îndepărtate ale personagiilor, din alte legături şi evenimente, ce lasă numai urme pe fundul sufletelor, convenise acestui artist impresionant.

Astfel — alegem la întâmplare — Fedja Protasov din „Cadavrul viu", e sculptat cu o moliciune, cu o durere inconştientă în acelaş timp de către Moissi, încât creaţiunea aceasta nu se poate uita.

Omul ce se nărue, prin destrămarea conştiinţei şi a voinţei, alunecă, ticălos şi totuş înduioşător, adânc umanizat, din braţele acestui mare actor.

Alexandru Moissi, e unul din marii creatori de cuvânt rostit, e lirismul scenic ajuns la deplinătatea înfloririi lui. — *b.*

Repertoriul legilor

A apărut „Repertoriul legilor", alcătuit de d. E. Denize, referent titular la Consiliul Legislativ. Această lucrare, aprobată de Ministerul Justiţiei, este adoptată de toate autorităţile judecătoreşti.

Ea cuprinde pe perioada de timp 1923-1928 un index cronologic, un index cronologic pe ministere, un index alfabetic general şi un index alfabetic pe ministere; iar pentru timpul dela 1 Ian. până la 1 Oct. 1929, volumul cuprinde un index cronologic general.

Autorul a adoptat un excelent sistem, trecând o lege la toate literele cuvintelor principale din titulatura ei — astfel că oricine, indiferent de cuvântul ales din titlul legii, poate cu uşurinţă găsi legea căutată.

Este o lucrare migăloasă, conştiincios făcută — de care nu se poate dispensa nimeni care se îndeletniceşte cu legile.

Premiile Nobel

Anul acesta, după cum se vesteşte, vor exista şapte premii Nobel: unul pentru literatură, două pentru fizică, (unul fusese amânat din 1928), unul de chimie, unul de medicină şi cele două premii de pace a căror atribuire a fost amânată în anii trecuţi.

Laureaţii nu-i vom cunoaşte, după cât se pare, decât în cursul lui Noembrie.

Moştenirea lui Mickiewicz

Tribunalele din Varşovia au dat, recent, câştig de cauză doctorului Gorecki, care, stabilit la Paris, reclama Poloniei patrimoniul bunicului său, poetul Adam Mickiewicz. Cine e d-rul Gorecki ? In 1831, poetul şi prietenul său Anton Gorecki s'au refugiat în Franţa. Bunurile le-au fost confiscate de ţarul Nicolae I. Mai târziu fiul lui Gorecki se însură cu fata lui Mickiewicz. Din această căsnicie se născu un fiu, Louis Gorecki. Acesta e acela care a cerut guvernului polonez restituirea bunrilor luate de Polonia, după războiu.

Mărunte

— Un ziar francez scrie că: *D-l Maurice Tessier, cunoscut sub numele de Maurice Dekobra, a cerut autorizaţia de a adăuga la numele său de familie, pe acela de Dekobra".*

Autorizaţia a fost acordată, spune ziarul, *„în urma avizului favorabil emis de către Consiliul de Stat".*

— Cunoscutul sculptor englez Eric Kennington a fost însărcinat cu executarea unei statui a lui Thomas Hardy.

— A fost însurat Bossuet?

Această întrebare şi-o pune şi Pierre Mille. Şi scriitorul francez crede că e foarte probabil ca marele Bossuet să fi trăit — „conjugal deşi discret", — cu Catherine Gay.

— Barbusse a sfârşit prima sa piesă de teatru. E intitulată, *Isus contra lui Dumnezeu* şi va necesita, se pare, o punere în scenă ultra-modernă.

— A apărut „Vitrina Literară", revistă de informaţie literară şi artistică. In primele numere, publică: literatură, critică literară, teatrală şi artistică, recenzii noutăţi editorale, o rubrică a aspectelor bucureştene şi bogat material informativ.

LITERATURA SOVIETICA

Literatura sovietică prezintă azi un mare interes în întreaga lume civilizată. Toţi intelectualii sunt, cu drept cuvânt, curioşi să cunoască o literatură nouă, plămădită din raze de soare şi din sânge, din speranţă şi din suferinţă.

CIMENTUL, de Fedor Gladkov, a ajuns în Germania la a zecea ediţie, iar în Franţa şi Anglia cucereşte acum din ce în ce mai mult teren. Apărut şi în româneşte în Editura „Cugetarea", romanul acesta are acelaş mare succes obţinut şi în celelalte ţări.

Tot în Editura „Cugetarea" a apărut zilele acestea romanul sovietic HOŢUL, de Leonid Leonow. In acest roman e descrisă viaţa dela fund a Moscovei de azi. Intâlnim aci femeia dragostei, femeia demonică, nobilul rus deposedat de revoluţie, fiica de senator devenită prostituată, fostul fruntaş sovietic devenit hoţ cu faimă.

Desigur că şi HOŢUL va stârni acelaş interes pe care l-a stârnit CIMENTUL.

SCOLARE

Elevii clasei I, II şi a III-a secundară pot folosi pentru buna versiune românească a textelor din cărţile lor de limba franceză şi repeţirea lecţiunilor făcute în clasă

„Indrumătorul elevilor la limba Franceză"

alcătuit de d-na şi d. Petre I. Ghiaţă, profesori.

Manualul acesta cuprinde în capitolul final conjugarea la toate timpurile şi toate persoanele a tuturor verbelor neregulate din limba franceză, orânduite alfabetic. *Lei 100.— ex.*

De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare. Editura „Adevĕrul" S. A.

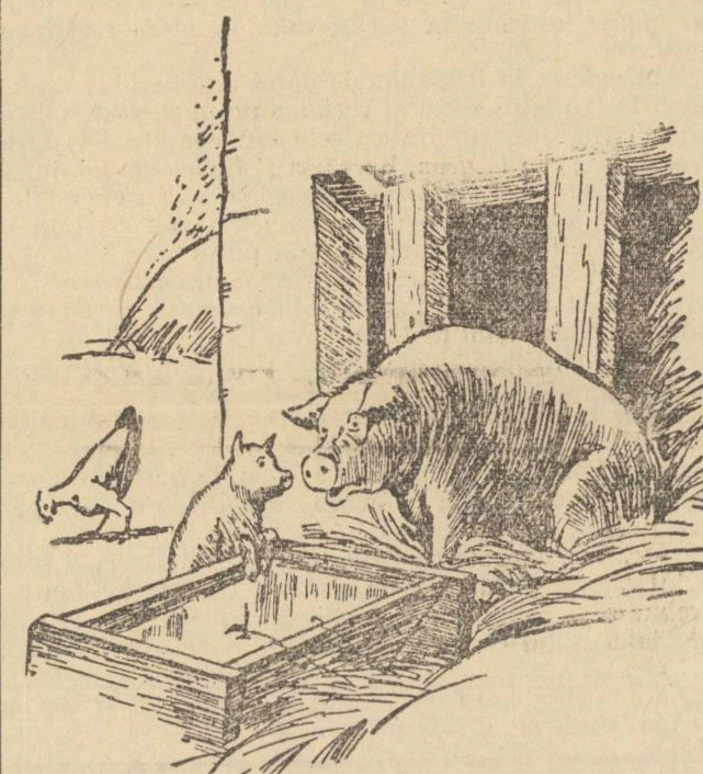
Demnitate

— Plimbă-l şi tu o dată, că n'ai să mori!

— Bine, primesc. Dar aş vrea să-mi cumpăr întâi o puşcă, să creadă lumea că merg la vânătoare.

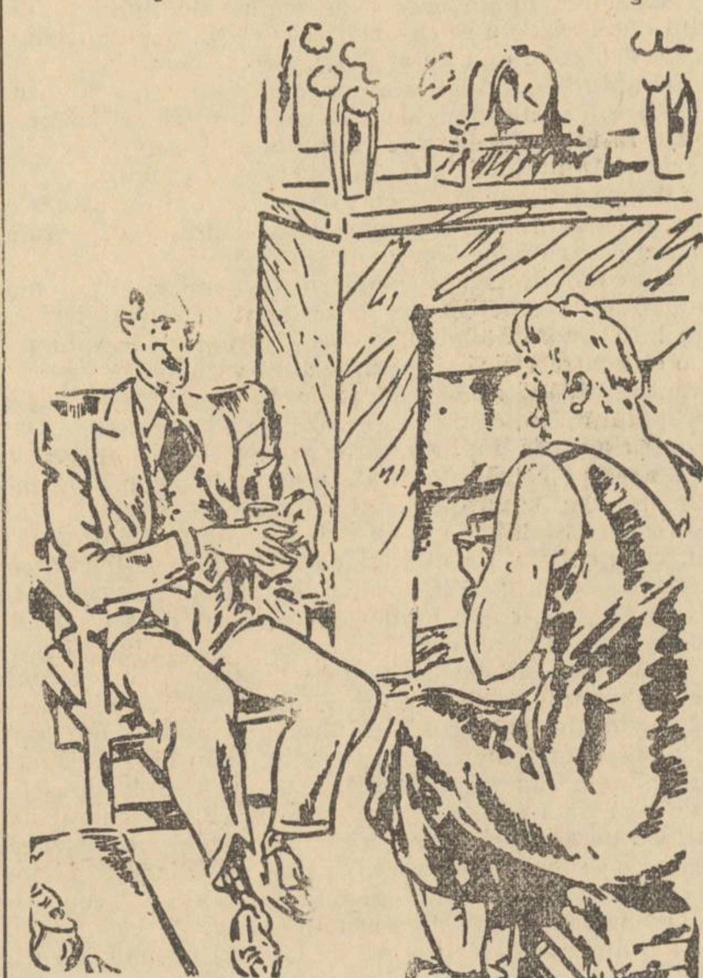
Asociaţie de idei

— Bunicule, de ce te întristezi când vezi o găină?

— Pentrucă mi-aduce aminte de ochiuri cu şuncă.

După matură chibzuinţă

— Şi te-ai gândit serios la însurătoare?

— Da.

— Atunci, de ce nu te 'nsori?

— Tocmai din pricina asta!

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 466

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 10 Noemb. 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Manual de morală practică

Frica de moarte

De ziua Morţilor catolică s'a clătinat pământul puţin şi oamenii, siguri că-l stăpânesc definitiv şi că nimeni nu ar putea să-l revendice şi să-l ia înapoi, s'au simţit străini pe el şi ar fi voit să se mute şi să se ascundă într'altul. O secundă, sentimentul proprietăţii, al chiriei şi al dobânzii, a fost anihilat şi autorităţile care au înhămat pe oameni la rigorile lor au fugit ca o cireadă de vite speriate. Dragostea de ţară fixă şi legiuită a dispărut, îndată ce ţara se părea că devine nesigură şi mobilă pentru o stăpânire nediscutată. Dumnezeu, natura sau materia şopti auzului decepţionat: sunt singurul stăpân.

Oamenii şi-au închipuit întotdeauna că puterea lor este eternă. Hotelierii s'au crezut hotelieri în veac şi miniştrii posesori ai unui portofoliu infinit. Ajunge ca Ingerul să ducă trâmbiţa la gură şi să sufle o singură dată: noţiunile se prăvălesc val-vârtej, superbia se chirceşte, orgoliul aleargă cocoşat după milă.

Trăia în Bucureşti, odinioară, un individ foarte bogat, Petrovici-Armis. Unica lui activitate consista în a dormi cu obrajii înfăşuraţi în două fleici proaspete din ziua somnului, sângerânde. Senilul flăcău întreţinea între ochii îmbătrâniţi şi colţul gurii înmuiate, o rumeneală amăgitoare. El plătea, la poarta lui din strada Doamnei, un arnăut cu fustanele şi în câteva imobile, cumpărate pentru satisfacţiile hoitului său elegant, excitat cu cantaridă, o seamă de profesioniste. Sătenii de pe moşiile lui zăceau de friguri şi de pelagră şi mâna lui gingaşă, obicinuită să pipăie aurul şi briliantele şi pe măciulia bastonului de promenadă, nu scosese din buzunarul jiletcii un singur ban pentru suferinţă.

Bolind, sora lui Petrovici a intrat în agonie şi slugile i-au pus în mână lumânarea de ceară, îndătinată să lumineze drumul, subterana morţii. Dar agonia s'a dramatizat cu o formă de demenţă. Bătrâna refuza să moară şi ocărând slugile din jurul patului cu polog şi bătându-le cu lumânarea aprinsă, ea se frământa ca într'o colivie de fiară, alerga prin patul imens ca un strigoi, răcnea bolborosind. Perdelele patului, aşternutul şi odaia luară foc, ardea toată casa, un palat, şi sora lui Petrovici fu carbonizată în pătura averii ei, ca un şoarice într'un pachet de bumbac.

Pompierii inundau cu tulumbele apartamentele, covoarele, tapiseriile, care scoteau flacări violent. Jarul era în toi şi dogoarea lui atât de năpraznică în cât geamurile ferestrelor din calea Victoriei curgeau topite, ca dintr'o lingură cu cositor. Ridicat pe treptele unei prăvălii din faţa incendiului şi voind să scape, înainte de-a i se scoate în căruţe cenuşa pierdută în cenuşa gospodăriei, măcar stârvul moartei lui, Petrovici-Armis, înconjurat de sute de trecători încremeniţi de groază, licita cadavrul. Cifra ofertei fu întâi de 500 de lei, la care după o aşteptare, adaose o cifră egală. De la 2000 de lei, el trecu răsuflând la trei. Propuse cinci mii, ca la joc la Monte Carlo. Ajunse până la apogeu:

— Dau 10.000 de lei!... Cine se duce să scoată moarta?

Din mulţimile de oameni adunaţi nu s'a clintit niciunul, dinaintea acestui cumpărător de sacrificii şi un murmur care destăinuia dorinţa gloatei de-a întinde maţele aristocratice ale cinicului bogătaş printre tulumbele de apă şi de-a adăoga la un incendiu şi la o ardere de viu un masacru, îl sili să tacă, să se strecoare şi să plece.

Sâmbătă, la un cămătar nouă cunoscut, venise lăptarul, care şi-a cumpărat două vaci cu banii lui, plătindu-i o dobândă de trei sute la sută şi obligat să-i dea laptele gratis în trei sticle deosebite, un fiu al cămătarului având copii în necesitate de a fi hrăniţi artificial. Cămătarul cuprins de horcăitul panicii şi suferind de accelerarea maladivă a inimei, căzu cu braţele întinse de grumazul lăptarului, rugându-l să-l smulgă pedepsii lui Dumnezeu şi leşinând. Simţea că săteanul e mai drept şi mai puternic şi mai apropiat de acela de care se temea acum.

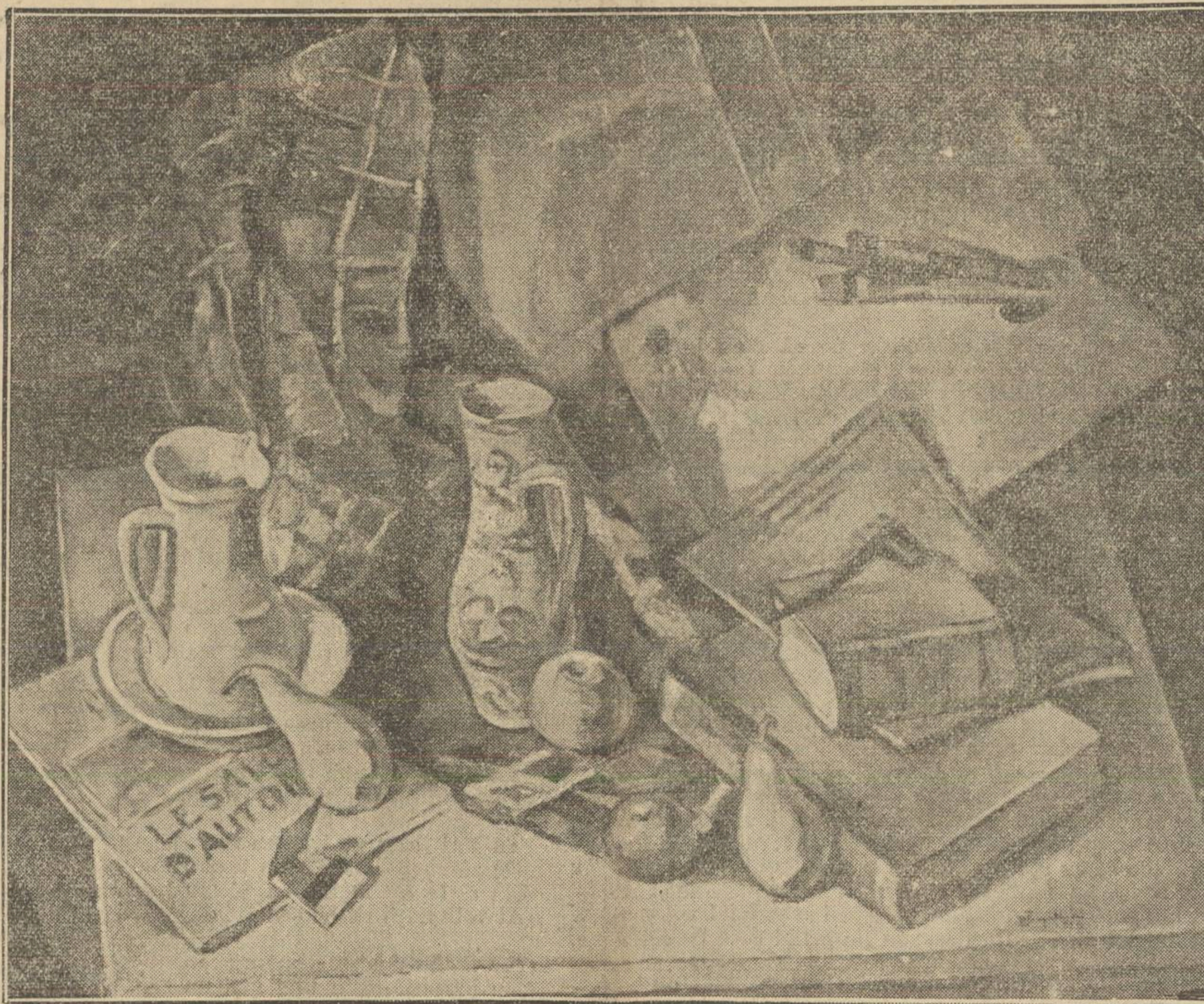
Lăptarul îl ridică pe sus, îl duse pe o canapea şi nu-l aruncă pe fereastră, de la etajul al patrulea în Bulevard. Cutremurul trecu, cămătarul se deşteptă, zâmbi de un moment de slăbiciune, zise: N'a fost nimic — şi viaţa continuă, paralel cu dobânda.

Toată bărbăţia puternicilor şi a brutelor care terorizează tihna şi simplicitatea aproapelui, piere îndată ce mârâie ţărâna şi dârdâie casa. Lamentabil, cel care te asupreşte şi te sufocă, aleargă la tine, legat cu mânile la spate de regulile lui, neştiind să cadă şi să moară.

Omul nu ştie că se găseşte închis într'un punct, că este sclavul unui atom şi osânditul unui capriciu, decât în primejdie pipăită. El crede că avuţia îi poate sluji la ceva şi că poate cumpăra viaţa cu ea, până în clipa unei banale zguduiri, când miliardul se devaluează şi un căţel de usturoi se face egal cu o împărăţie.

Tu gândeşte-te în toate zilele la ceeace avutul nu se gândeşte decât atunci când vede şi când nu mai are timp. Lichidarea tuturor veacurilor şi prestigiilor şi puterilor se poate face în mai puţin de un minut. Râvna ta să fie măsurată, îndată ce trece peste datoriile tale în drepturile vecinului tău; mândria ta ruşinoasă leapăd-o ca pe un şarpe pe care l-ai fi înghiţit. Scapă-te de limbricul sufletesc al înfumurării tale. Şi învaţă-te să nu ai niciun drept care să-ţi dea voie să-ţi muţi îngrădirea dincolo de insul tău. Şi învaţă şi pe alţii să ştie acest lucru mic şi neînvăţat, că omul e mai puţin decât o frunză şi că numai putregaiul lui e mai mare şi mai greu. Şi cutremurul să-ţi aducă aminte oridecâteori osteneşti şi-ţi pierzi răbdarea, că atunci când nu mai poţi ierta să fii în mâna altuia ca un băţ de trestie şi ca un număr nesocotit, că şi tu poţi repeta cutremurul după voie şi spaima înfricoşaţilor fără dragoste de oameni şi de pământ.

T. ARGHEZI

P. Iorgulescu—Yor *Natură moartă*

Soluţiune urgentă

Plimbându-se în lung şi'n lat, fără să ştie dacă e mai mult lat decât lung, Plutonierul, Intendentul cimitirului militar, G. I. (Grade inferioare), — gradul este proprietatea mortului — se scărpină în cap, semn vechi de mare încurcătură la toţi plutonierii activi şi de rezervă.

După ce mai răcni, conform serviciului interior, încoace şi în colo, iuţind pe cei doi trei soldaţi sdrenţuiţi în subordine, intră meditativ, cu paşi nehotărîţi în cancelaria, ce-i servea de sufragerie şi de dormitor şi, aşezându-se la birou, după ce smulse perişorii din vârful peniţei, scrise cu majuscule înflorite:

Ad-ţia Cimitirului Militar G. I. (Grade Inferioare)
către
Ministerul de Războ D. M. (Domenii Militare)

Am onoare a vă raporta că din cauza morţilor care se aglomerează, adunându-se în sezon mai mult ca în celelalte anotimpuri, când sunt oamenii în conced, nu mai este câmp suficient de înmormântare şi nemaifiind loc, cu onoare vă rugăm să binevoiţi a dispune să mutăm gardul de o parte şi de alta pentruca morţii să nu sufere din lipsă de spaţiu suficient.

Intendentul Cimitirului Militar G. I. (Grade Inferioare).
Plutonier (ss) TĂBÂRCĂ

Raportul, trecut prin filieră, scoborî erarhia şi ajungând în mâinile generalului de resort, acesta scrise mărunt piezis în colţul raportului: Secţia I-a va dispune urgent. General Popescu.

Nu s'a luat, fireşte, nici o dispoziţiune. Şeful Secţiei I-a primind corespondenţa a exclamat faţă de căpitanul guard de geniu, ce lucra la o masă despărţit par'că de restul lumii: „Ce-i nebun?"

Dar, după o nouă plimbare prin cimitir, plutonierul se întoarse în cancelarie şi, cu acelaş ceremonial, scrise:

Ad-ţia Cimitirului Militar G. I. (Grade Inferioare)
către
M. de R. — D. M. (Domenii Militare)

Am onoare a reveni asupra raportului nostru cu No. 333454, din 18/IX/a. c. şi vă rugăm urgent să binevoiţi a dispune ce v'am rugat asupra gardului, morţii nemaiavând loc în ambele părţi a cimitirului, nefiind spaţiu suficent.

Intendentul Cimitirului Militar G. I. (Grade Inferioare)
Plutonier (ss) TĂBÂRCĂ

Registratura Ministerului a înaintat hârtia Domeniilor Militare şi Generalul Şef a pus o nouă rezoluţie:

SECŢIA I-a
Raportaţi ce măsuri, etc.
(ss) General Popescu

Şeful secţiei a cerut corespondenţa veche, care se rătăcise printre hârtiile privitoare la câmpurile de tragere şi a trebuit să fie căutată.

— S'a găsit?

— Da, Domnule Colonel.

— Ce vrea?

— Cere să se lărgească cimitirul.

— Ce-i nebun?

— Trebue lărgit că nu mai e loc.

— Găseşte Dumneata soluţia, poftim, că Primăria nu vrea să mai dea un milimetru.

După plecarea Colonelului, Căpitanul guard de geniu se scărpină în cap, semn vechi de mare încurcătură la toate armele, apoi se aşeză pe scaun, ca un om aşezat, răsuci o ţigare, o consolidă în ţigaretă de trestie şi, măturând cu palma firele de tutun de pe masă, dete drumul la două coloane de fum, ce se înfrăţiră deasupra biroului şi scrise:

M. de R. — D. M. (Domenii Militare)
către
Cimitirul Militar G. I. (Grade Inferioare)

La adresa dv. No. 333454, din 18/IX/a. c., avem onoare a vă face cunoscut că neputându-se lărgi cimitirul din lipsă de spaţiu cerut de dv. Ministerul vă autoriză ca în viitor să adânciţi groapa întrebuinţând oamenii necesari şi să îngropaţi morţii în picioare făcând economie de teren.

p. Şeful Domeniilor Militare
D. O.
Căpitan Guard de Geniu
(ss) STROILĂ

GH. BRĂESCU

Expoziţia I. Jalea

La pălămidă

Etnicul în filosofie

de I. PETROVICI

Un tânăr profesor de la Cernăuţi vorbind despre eventualitatea unor creaţii filozofice, aci, pe pământul ţării noastre, scrie textual următoarele:

„Suntem şi noi capabili de cugetare profundă, suntem şi noi capabili de creaţie; — însă un lucru să nu-l uităm: nimic n'are valoare dacă nu e străbătut de seva ce pulsează în organismul poporului propriu. Viabilă şi folositoare pentru omenire e numai aceea ce e manifestare a sufletului naţional. O cugetare adâncă filozofică, va trebui să nască din cugetarea adâncă a neamului. Atât artiştii cât şi *cugetătorii* noştri vor putea aduce un aport progresului general al omenirii, numai dacă se vor coborî în adâncurile vieţii populare, dacă vor pune urechea ca să asculte bătăile inimii neamului, dacă vor şti şi vor putea să se identifice cu aspiraţiile acestui mare popor".

Aşa dar obligaţiunile pe care le are arta, de-a oglindi nota specifică naţională, s'ar extinde — după autor — şi asupra speculaţiunilor filozofice, constituind directiva şi călăuza lor firească. Filozofia ajunge astfel şi dânsa — cum ar fi de pildă literatura — una din marile expresii ale temperamentului etnic şi structurii sufleteşti naţionale.

Intr'o epocă preocupată, pentru motive blagoslovite, să dovedească lumii vigoarea sufletească a românismului, — grija ca toate manifestările care pleacă dintre hotarele ţării noastre să aibă pecetea etnică, e mai mult decât explicabilă. Totuşi problema caracterului etnic în elaborările filozofice nu este chiar aşa de simplă şi nici cu totul necontroversată. In orice caz, mai puţin simplă decât ar fi la alte manifestări culturale care sunt invederat legate de partea cea mai personală şi mai pitorească a sufletului naţional, şi unde contactul cu această putere elementară este aproape un postulat.

Netăgăduit că dacă examinăm diversele concepţii filozofice — chiar mărginindu-ne la acele europene — vom constata la multe din ele raporturi strânse cu structura sufletească a popoarelor respective.

Empirismul englez, întemeiat pe bază de fapte precise şi cu excluderea ipotezelor aventuroase, oglindeşte o latură fundamentală a etnicului englezesc, — pasiunea faptelor concrete, palpabile, şi evitarea abstracţiilor vaporoase. Când însă această filozofie empiristă reprezintată cu atâta strălucire de Bacon, Locke, Berkeley şi Hume, trăgând ultimele consecinţe şi eliminând din conţinutul cunoştinţii valabile orice ideie care nu fusese scoasă din experienţă, a devenit dizolvantă şi revoluţionară, — atunci o altă latură a temperamentului englez, caracterul *tradiţionalist* şi *conservator*, a reacţionat creându-şi o altă filozofie mai cumpătată, care păstra mai toate ideile tradiţionale, aşa numita filozofie a *bunului simţ*, reprezentată de Reid, şi de urmaşii lui.

Sufletul naţional francez oferă de asemenea mai multe laturi. Una sceptică, îndreptăţindu-l pe Alfred de Vigny să spue: „Parler de ses opinions, de ses admirations avec un demi-sourire, comme de peu de chose, qu'on est tout près d'abandonner pour dire le contraire: vice français". O alta, raţionalistă-matematică, ce implică dragostea de claritate şi de logică. In sfârşit mai este şi înclinaţia retorică, mai desvoltată poate decât la alte popoare, care străbate impetuoasă chiar în genuri literare heterogene, cum este în lirica şi teatrul lui Hugo, şi chiar la poeţi burghezi şi cu pretenţii naturaliste cum este François Coppée.

Câte-şi trele aceste trăsături fundamentale şi-au avut repercusiunea şi în domeniul filozofic: *Scepticismul* lui Montaigne, *Raţionalismul* lui Descartes şi filozofia *oratorică* a lui Royer-Collard şi Victor Cousin.

Filozofia germană care ne înfăţişează vaste sisteme de ansamblu năzuind să se ridice îndrăzneaţă în regiunea principiilor supreme, acolo unde contrastele se anulează şi divergenţele se topesc — ca pildă sistemele lui Fichte, Schelling, Hegel şi alţii — pare a corespunde şi dânsa elanului mistico-metafizic care agită de preferinţă sufletul specific german.

Insfârşit filozofia *pragmatistă* americană, care face din reuşita practică, norma fundamentală a adevărului, — această filozofie nouă care a împins la celebritate numele lui James — nu este fără legătură cu dispoziţiile technice şi realiste ale poporului american.

Aceste exemple — cărora li s'ar putea adăuga şi altele — mărturisesc în deajuns că sistemele şi concepţiile filozofice, tot aşa precum atârnă de nivelul cultural al epocii, aşa cum nu se pot degaja de temperamentul individual al autorilor,*nu stau nici ermetice faţă de caracterele naţionale ale popoarelor unde au apărut.*

Dar chestia e alta: este acest lucru un bine sau un neajuns? Un avantaj sau o scădere? Căci elaborarea filozofică vrea să fie altceva decât o operă literară sau de fantezie, ea urmăreşte să exprime *adevărul* şi *realitatea*, în forme universal valabile şi obiective.

Şi cel puţin *în unele cazuri*, particularităţile etnice, amestecându-se în speculaţia filozofică, constitue un neajuns. Dovadă că adesea ori, atunci când se înfăţişează analitic sistemele filozofice şi se constată câte o incoherenţă sau o idee răzleaţă care nu se îmbină cu armonia concepţiunii, ea este în genere pusă sau pe seama prejudecăţilor vremei, sau a tradiţiilor şi înclinărilor naţionale. *Aşa dar factorul naţional e invocat ca scuză pentru lacune şi erori!*

Pentru a ilustra caracterul, deficitar în unele privinţe, al însuşirilor etnice, va fi poate de folos să ieşim o clipă din domeniul pur filozofic şi să cităm două pasagii dintr'o carte recentă: Memorialul mareşalului Foch.

Povestind peripeţiile încheerii armistiţiului cu Nemţii, Foch destăinueşte că mareşalul Haig, coman-

(Continuare în pag. II-a)

dantul armatelor engleze, inzista să se impue învinșilor — ceiace ar fi fost foarte primejdios — condițiuni mai blânde și asta fiindcă socotea armata germană încă în stare să reziste. Cu prilejul acesta Foch semnalează unele margini structurale ale spiritului englez:

„Englezii au luptat — spune dânsul — într'un chip extraordinar. Au câștigat victorii peste victorii... dar lucru straniu, aceste biruințe le-au câștigat aproape fără să știe. Nu păreau a-și fi dat seama. *O lipsă de suplețe, o oarecare rigiditate în judecată, îi face să fie câteodată în întârziere față de evenimente.* Ei continuau să considere pe germani cașicum victoriile n'ar fi avut loc, ca și cum nu i-ar fi învins de atâtea ori".

Această teamă de a conchide fără verificări migăloase, și care sunt tot o manifestare a empirismului național englez, apare luminos aicea ca o insuficiență, ca o limită.

Intrebat asupra cauzelor eșecului lui Ludendorff, Foch spune între altele, următoarele:

„Germanii au fost încăodată victimele unui sistem definitiv. *Acesta este cusurul obișnuit al spiritului german:* A crede că odată elaborat, planul valorează prin el însuși, în toate circumstanțele și pentru toate vremurile".

Clasică zugrăvire a acestei trăsături etnice — neajuns considerabil și dânsa — că un sistem unitar este închegat valabil a priori și sub specie aeternitatis!

Și dacă Foch a dominat pe Englezi, după cum a înfrânt pe Germani, asta n'a făcut-o probabil cu însușirile etnice franceze, limitative și ele, ci cu geniul său personal, care s'a putut ridica de-asupra contingențelor naționale, ce constituesc adesea făgașuri înguste și rutinare.

* * *

Acum ne putem întoarce la problema noastră. Filozofia, înțeleasă științificește, ca o prelungire convergentă a științelor pozitive, năzuește la o imagine totală despre lume, cât mai obiectivă și cât mai adequată. In această aspirație către adevărul absolut, către adevărul detașat de negurile subiectivității, spiritul cugetător este trădat totuși de mai multe contingențe, care îi pun stavilă, introducând în cercetările sale, tot atâtea *relativități:* credințele și ideile dominante ale timpului (azi unele, mâne altele), dorințe individuale izvorând din propriul temperament, ș'apoi desigur alături de acestea barierele etnice, care îngrădesc tiranice și ele, lărgimea comprehensiunii și câmpul soluțiilor.

Directivele etnice constituesc deci în domeniul acesta o limită, și *de-aceia nu pot fi propuse ca un ideal.*

Dela faptul că nu ne putem degaja de ele, că operează latente, predeterminând și anticipând adesea rezultatele cugetării filozofice — mai ales la moraliști — nu urmează că trebue să le și căutăm, să ne constituim sclavii conștienți ai acestor tendințe, așa cum ni se recomandă astăzi de unii și de alții.

Desigur această limitare etnică prezintă și unele avantagii: în cadrul ei se pot sezisa aspecte interesante ale existenții, cu toate că unilaterale. Și empirismul englez, și raționalismul francez și idealismul german, au reușit fiecare să evidențieze unele nuanțe ale firii, poate tocmai din cauza îngustării câmpului lor vizual.

Dar încă odată, dispozițiunile etnice există normal în fiecare, ele își vor produce rezultatele — rele și bune — de la sine, — însă ceiace *nu trebue,* e să căutăm a ne înglođa cu voință în ele, luându-le ca îndreptar, și a da filozofiei o lozincă similară cu literatura și cu arta.

Dimpotrivă calea filozofică este a ne degaja, în cât mai mare măsură, de toate ambianțele limitative, de fatalitățile ereditare, și chiar dacă în realitate nu izbutim a destrăma cu totul vălurile relativității, să ne silim totuș în permanență, a ne depăși marginile și barierele, a înțelege gândirea altora și-a îmbrățișa cât mai multe puncte de vedere.

Mai puțin deci, în acest domeniu, scoborâri „în adâncurile vieții populare" și ascultarea „bătăilor inimii neamului", cât ambiția ca sesizând problemele filozofice mondiale, să le contempli cu cât mai multă pregătire, cu cât mai deplină detașare și cu cât mai largă comprehensiune...

Nota dispozițiilor etnice, asta se va strecura de la sine: însă ca murmur de acompaniament, — nu ca glas de trâmbiță și mai ales cu inscripție pe drapel.

I. PETROVICI

I. Jalea **Studiu**

Jurnalul medicului Duhamel

Viața e pretutindeni. In fiecare gest e viață. Un cunoscut, pe drum, te-a salutat ceremonios și altul cu indiferență, ca să-și facă datoria. O întreagă psihologie în fiecare gest. Trăești pe stradă, în cafenea, la slujbă. Pentru fiecare trecător ești un alt om: simpatic sau respingător, îngâmfat sau umil. Trezești afecțiuni sau desgustări de-o clipă. Și subt acelaș soare, pe acelaș pământ, în aceiaș secundă, atâtea stări sufletești uluitor de variate! Mici ironii ale vieții, mărunte tragedii cotidiane, nici văzute, nici ghicite. Omul piere, și cu el s'a dus o dramă mistică sau un vodevil ușor, sau poate amândouă eclectic sintetizate. E în omul de pe stradă și'n întâmplările neînsemnate ale vieții un imens material neutilizat esteticește.

Gesturile unui erou din Balzac sunt largi, uriașe, cosmice. Evenimentele romanelor lui Zola sunt catastrofe, transformări răscolitoare, brusce. Lucruri simțite prin imaginație și privite dinăuntru în afară. Un soiu de *voyage en dehors de la chambre.*

Celelalte întâmplări ale vieții, de care te desinteresezi, peste care treci cu nepăsare, întâmplările abia simțite în clipa oportună și care în realitate sunt și ele tot atât de „catastrofe", — aceste întâmplări au scăpat perspicacității noastre.

Dar în fapte și'n atitudinile pe care nu le iei în seamă, există o forță — cum să-i spunem ? — răzbunătoare, ce te face (odată cu întâmplări nouă, izvorâte din acele atitudini și fapte) să-ți izbește fruntea și să exclami vulgar și banal :

— La asta nu m'am așteptat !....

In Parisul veacului nostru, medicul Duhamel — om subțire și ponderat — și-a rânduit pe-un nas invizibil ochelarii cu lentilele pătrunderii și a privit apoi în adâncurile inimii lui proprii.

A învățat un lucru : elementele prime ale marilor erori sunt clar-obscurul și distanța. O depărtare de câțiva pași și pâcla plumburie a unei penumbre, — ce pricini semnificative pentru gafe mari ! Să năvălească însă dușul jucăuș al razelor luminii și să înaintăm puțin ca să ne apropiem mai mult, — câte surprize uimitoare ale unui adevăr nebănuit și revelat !....

Domolul medic din Paris profită fără scrupul de revelarea asta. A scris o serie de aventuri sufletești prin țările sentimentului simplu, ale prieteniei, ale iubirii.

Inlăturând avantajele perspectivei largi și parcă apropiindu-se cu spirit științific de obiectul cercetat, medicul Duhamel a izbutit sublim să se interiorizeze și să exprime *artistic* impresiile explorării sale. Căci, evident, obiectul lui nu se află decât în propria-i chimie sufletească.

Și de-aici acea exasperantă necesitate de-a utiliza necondiționat puterile amănuntului.

O, cunoaștem amănuntul lui Zola, lugubra manie de-a fotografià minuțios natura, acea sublimă artă de-a observa neobosit că un picior al unui scaun e mai scurt cu șase milimetri decât altul.

Dar amănuntul nostru este celălalt: al cazului de conștiință, al introspecției. Nu fastuosul gest dela tribuna vieții, care miroase a poză, ci scăpările din vedere ale eternei noastre lipse de sinceritate. Nu *idealul,* ci *omul!*

Duhamel — suntem siguri — nu caută să se dovedească zilnic un romancier, un poet, un dramaturg mereu mai desăvârșit. Preocuparea lui, stafia insomniilor lui, obsesia gândurilor lui, este neîndoios desăvârșirea omului dintr'însul. Și se dovedește, dela *Confession de minuit,* trecând prin *Oeuvre des athlètes, Deux hommes* și până la acest *Journal de Salavin* despre care vorbesc, se dovedește, din ce în ce poet, romancier și dramaturg mai bun, fiindcă ajunge treptat să se împlinească omenește.

Ghicim: ni se va pune în față o presupusă naivitate a noastră. Dar nu e vorba de un omenesc... supraomenesc, în felul lui Brand sau Solness. Duhamel nu-i și nu ține să fie un erou din galeria celor sublimizați de Carlyle, iar Salavin — protagonistul romanelor sale, cu toată impetuositatea lui pe-alocuri, rămâne numai un om cumsecade, cinstit, ce știe să-ți întindă mâna frățește și emoționat.

Funcționarul Salavin, care altfel acordă consultații medicale, a trăit și trăește viața dumitale și a mea: o viață simplă, fără foc bengal și artificii. Dacă uneori depășește totuși hotarul mediocrității zilnice și Salavin ne apare în postura unui erou superb, e din pricina unei doze prisoselnice de dorințe absurde și naive. Multă slăbiciune de înger, multă încredere în oameni, multă dragoste care nu știe ce vrea. Un piept plin de exuberant avânt donquijotesc, un spirit ascuțit și diavolesc ce sfârtecă nemilos cu ageră inteligență cel de pe urmă act, — iată-l pe Salavin funcționarul care, în drum spre slujbă, te salută indiferent sau ceremonios.

Din chilia refugiului său moral, Salavin privește cu ochii umezi de emoție la lumea largă. Și vede în fiecare om un frate. Un frate mai mic, se'nțelege. Un frate care nu-și simte reala importanță în univers și nu cunoaște menirea realității sale. Pieptul lui Salavin se simte lărgit de pompa sacrificiului de sine și sufletul i se umple de cele mai onorabile intenții omenești. Salavin a cetit cândva, undeva, că omul trebue să fie sfânt și că pământul a purtat de mult, mulți sfinți. — „De mâine" va fi și el unul! Cine — odată măcar — n'a luat în viață hotărîri eroice? Și cine și-a ținut cuvântul?

Salavin voia să fie un sfânt, — și încă unul veritabil. Trebuia să meargă iarna în sandale, să lepede haina și să 'mbrace toga, să svârle bastonul cu mâner de argint și să se sprijine în cârje apostolească.

Dar prăvăliile cu vitrine electric luminate de pe rue de la Paix, n'au de vânzare toge și cârji. Aceste lucruri abia se mai găsesc printre mucavalele mucegăite ale teatrelor, acolo unde moneda falsă se bucură de curs. Și apoi, chiar de-ar fi găsit, iarna în Paris e frig !

Sfârșitul : renunțarea și uitarea.

Salavin nici nu știe ce hotărîri să iee. Nu știe, fiindcă nu se cunoaște pe sine. Cea mai eroică hotărîre — când e și mediocră — este aceia pe care o împlinești utilitar, în ciuda frigului din Paris și a lipsei de cârji la prăvălii. Totuși Salavin rămâne un sfânt — minor, dar sfânt — fiindcă a putut să-și ducă la capăt jurnalul care dovedește un suflet chinuit, bun și ambițios.

Jurnalul lui e viu. E deci pilduitor și instructiv. Căci viață înseamnă experiență. Și Salavin trăește. Cu luptele lui interioare, cu bunătatea lui infinită, cu bucurii, decepții și emoții, Salavin trăește..

Medicul Duhamel — deși medic — a nimerit un diagnostic și'n loc să ucidă, a creat. S'a creat din nou pe sine. Și uneltele creațiunii sale sunt, ca ale oricărei creațiuni, uneltele dumnezeirii. — Arta se afirmă clasică și'n veacul celei mai sinistre decadențe.

Deasupra operei lui Duhamel plutește ușoară o emoție infinită a unei infinite simplicități. Emoția caldă, înviorătoare, a vieții. Duhamel iubește viața. Viața fără majusculă. Viața trăită azi, în umilința, meticulozitatea și puterea ei. Cu această dragoste de viață, Duhamel a șlefuit rotund platitudinea, a diversificat monotonia, a colorat viu grundul uniform al faptelor de fiecare zi.

Dar în grădina inimii lui Duhamel cresc florile celui mai simpatic optimism, — al optimismului plin de dulci melancolii.

LASCAR SEBASTIAN

Singurătății...

Vino iar la noapte, stăpână,
Și du-mă binișor de mână
Pe calea din liniști durată
De pas omenesc nepătată.
Aripa-ți ușor să mă poarte
Mai sus de viață, de moarte.

. . . .

Știi cine sfâșie tăcerea,
De plânge pân'și adierea ?
E crainicul durerii — vântul
Ce chiamă la sabbat pământul.
Mi-i frică, vin' ia-mă de mână.
E mult pân' la noapte, stăpână...

. . . .

Ți-i teamă să te-apropii, singurătate?
Ecoul golurilor din ființa mea
Te înfioară mai puternic, poate,
Decât adâncul din tăcerea ta.

Tăcerea ta e pururea senină;
Din ură la iubire n'a trecut,
Venită e pe lume fără vină,
Fără sfârșit și nici un început.

Tu n'ai jurat pe fruntea șarpelui,
De zâmbetu-i trufaș nu te-ai ferit.
Nu ai luptat mereu cu umbra lui,
Al voluptății rit n'ai moștenit.

Iar visul osânditului pe cruce
Nu prăbușește 'n tine nici un zeu.
Spre nici o vină, jertfa-I nu te duce...
Tu te închini la propriul tău eu.

Acum când știi ce chinuri mă așteaptă
Aici în cer și dincolo de toate, —
Topește-mă la sân, singurătate.

. . . .

Din liniști lungi fă haină sufletului meu,
Prăvale peste ochi-mi goi tot cerul tău,
Aruncă-mă 'n uitarea de pe urmă,
Și curmă
Doru-mi nesecat de turmă și noroi,
De așteptările cu aripi de strigoi.

. . . .

Aud cum te strecori tiptil în mine,
Iți simt privirea rece de oțel
Și trupul undoiet ca un inel
Ce-și sfredelește cuib printre ruine.

Prin noapte, voluptuos și crud
Aud
Cum geme inima-mi strivită
Subt pasul tău de umbră flămânzită.

SORANA ȚOPA

Cununa Aphroditei

Câteva epigrame de dragoste din antologia greacă

BATRANEȚEA.

Ce-ți spuneam, Prodike? „— Imbătrânim. Ziua în care zbârciturile dușmănoase se vor ivi, ziua când amanții se vor îndepărta, se apropie". Și tu râdeai de înțelepciunea mea. Dar, privește în această oglindă, dacă cutezi. In ea vei vedea părul tău albit, vei vedea gura ta veștejită. Trupul tău nu mai e decât o zdreanță. Cine vine spre tine? Cine te oprește, trufașo? Cine te lingușește și te roagă?

Ca înaintea unui mormânt, așa se trece acum în fața ta, Prodike.

ALBINA.

Numele tău, Melita, e numele albinei, și mă iubești, așa cum iubește albina florile.

Sărutarea ta pe buzele mele lasă urma dulce a mierei, și totuși îmi străpungi inima cu acul tău perfid.

BATRANII.

Prietenc, uite fete coboară dealul; ele râd, cântă, sunt fericite. Să ne bucurăm, când le privim cum trec, noi care suntem la apusul vieții. Când bătrânii au destulă înțelepciune să nu se întristeze, zeii îi răsplătesc, trimițându-le în cale fete tinere și frumoase.

OCHII.

Te iubesc toată. Toată? Nu: urăsc ochii tăi. Prea mult le plac să privească bărbații nesuferiți.

PENELOPE.

Te reîntorci din țări depărtate. Ai văzut Arabia cu deșerturile și India unde dansează femeile goale. Ochii tăi nu mai văd pe acea care, îngrijorată, te aștepta credincioasă. Blestemate fie călătoriile! Odysseu în brațele Circeiei, își amintea totuși de blânda Penelope.

NOSSIS.

„Nimic nu e mai dulce decât dragostea, darul zeilor: buzele mele au refuzat de multe ori chiar mierea".

Așa spune Nassis. Acel care nu slujește zeiței Kypris nu știe ce flori sunt trandafirii.

Ultime noutăți literare
din Editura „CARTEA ROMANEASCĂ"
Bulev. Academiei No. 3, București, I

OTILIA CAZIMIR: *„Grădina cu amintiri"* 256 pag. Lei 84.—

Cea mai dotată scriitoare a actualei generații de scriitori a dat la lumină încă un volum de nuvele, care trece frumos alături de celelalte succese de până acum. *„Fluturi de noapte"* (Poezii) și *„Din întuneric"* (Nuvele).

„Grădina cu amintiri" și-a intitulat d-șoara Cazimir noul volum, apărut de câteva zile și despre care d-na Isabela Sadoveanu a publicat un articol elogios în N-rul 464 din „Adevărul literar", din care spicuim următoarele:

„Farmecul cu care te vrăjește această grădină a amintirilor, din clipa în care pășești în ea, este acela al poeziei proaspete, isvorând cu spontaneitatea vieții și cu puterea irezistibilă a frumuseții naturii. Fiecare schiță e în primul rând o serie de tablouri, în care din câteva trăsături se reconstituește un tip situat într'un episod, văzut de un scriitor cu un simț al valorilor și al trăsăturii, având în acelaș timp percepția netă a detaliului expresiv și a ansamblului".

Și ceva mai la vale:

„Otilia Cazimir a atins în desvoltarea talentului său un punct pe care poate să nu-l mai depășească".

ISABELA SADOVEANU
(„Adevărul literar")

* * *

TUDOR MAINESCU: *„O picătură de parfum"*, 204 pag. Lei 90.—

Din criticele publicate asupra acestui volum de versuri ce a stârnit vâlvă mare în toate cercurile intelectuale, spicuim următoarele:

„D. Tudor Măinescu preferă să înfrunte predilecțiile publicului vulgar cu versuri pe care le pune sub semnul de autentică feminitate al picăturii de parfum, al miresmelor.

. . . .

„Conștiință artistică, artă de rafinor, care reclamă însușiri critice, pe care d. T. M. le aplică nu numai în tehnica metricei sale ireproșabile, dar și în temele acelei poezii sentimentale în care toarnă nu atât picături de parfum, cât picături de fiere. Și într'adevăr madrigalul d-lui T. M. e foarte adesea aproape de epigramă"

PERPESSICIUS
(„Cuvântul")

„Poezia d-lui T. M. se situează între „Caleidoscopul" lui A. Mirea și versurile lui Topârceanu. Este de o inspirație elegantă și ușoară, cu un sentimentalism temperat de ușoară ironie și reținut humor.

„Volumul cuprinde câteva sonete remarcabile. E destul să spunem că unele din ele pot sta alături de sonetele marelui maestru al sonetului român, Mihaiu Codreanu".

AL. A. PHILIPIDE

* * *

In curând apare:

„CALENDARUL GOSPODARILOR" pe 1930. Intocmit de d. *Prof. I. Simionescu.*

Este cel mai răspândit și mai eftin Calendar, desfăcut în câteva zeci de mii de exemplare, în fiecare an, și care a ajuns în al zecilea an de apariție.

Este unul din cele mai bune calendare, care, mergând pe urmele bătute de atâția ani, va fi primit de sigur cu drag în casele gospodarilor neamului nostru, unde poate să dea multă lumină și voie bună.

(Unirea)

„O lucrare de vulgarizare și propovăduire culturală, dăruită poporului".

(Cuvântul")

„Iată cartea cea bună pentru opera de ridicare a masselor, cartea despre care s'a scris atât și care întârzia să apară. O culegere tip de almanah, croită pe mentalitatea țăranului român"

(„Rampa")

* * *

Se mai află în curs de tipărire următoarele noutăți literare:

LIVIU REBREANU: *„Crăișorul"* (Roman).
MIHAI CODREANU: *„Turnul de fildeș"* (Poezii).
AL. O. TEODOREANU: *„Mici satisfacții* (Proză).
G. IBRAILEANU: *„Studii literare"*.
LUCIA MANTU: *„Umbre chinezești"* (Nuvele).
DAMIAN STANOIU: *„Duhovnicul maicilor"* (Roman).
IONEL TEODOREANU: *„Bal mascat"* (Roman).
CEZAR PETRESCU: *„La Paradis general"* (Roman).
TEODOR D. SPERANȚIA: *„Inceput de viață"* (Roman).
GH. BRAESCU: *„Clubul decavaților"* (Nuvele și schițe umoristice).

De asemeni se găsesc în curs de tipărire următoarele volume de mare succes:

PROF. I. SIMIONESCU: *„Oameni Aleși"* vol. II. *„Românii"* Ed. II.
PROF. I. SIMIONESCU: *„Orașe din România"* Ed. II.
LIVIU REBREANU: *„Adam și Eva"* (Roman) Ed. III-a. Prem. de *„Soc. Scriitorilor Români"*.
DAMIAN STANOIU: *„Călugări și ispite"* (Nuvele). Ed. II.

Cereți Catalogul literar al „Cărții Românești"

Cărțile apărute și notate mai sus se găsesc de vânzare la toate librăriile. Pot fi cerute și direct dela „Cartea Românească", Bulev. Academiei Nr. 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.

Colțul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada No. 7 (Karagheorghevic.) recomandă următoarele cărți interesante pe care le expediază în București la domiciliu în urma unui telefon 315/90, iar în provincie contra unui mic acont prin mandat poștal (restul ramburs):

Bibliotèque historique: J. Aulneau: Histoire de l'Europe centrale; *Viconte d'Avenel:* Histoire de la fortune française; *Rafael Ballester :* Histoire de l'Espagne : *A. Britsch:* La jeunesse de Philippe l'Egalité; *Arthur Drews:* Le mythe de Jésus; *L. Dubech:* Histoire de Paris; *Dr. Ernst:* Le dernier siècle de la Cour de Vienne: François Joseph intime; *W. Fowler:* La vie sociale à Rome; *M. Goguel:* Jésus de Nazareth mythe ou histoire?; *Katsouro Hara:* Histoire du Japon; *J. Hatzfeld:* Histoire de la Grèce ancienne; *Platonoff :* Histoire de la Russie; *L. Homo:* L'empire romain; *Lacour-Gayet:* Talleyrand; *Laronze:* Histoire de la Commune de 1871; *Albert Mathiez:* Autour de Robespiere — Autour de Danton — Autour de Mirabeau; *Ed. Montat :* Histoire du peuple d'Israel; *Travers-Herford:* Les Pharisiens; *W. Willson:* George Washington.

Din *Emil Ludvig,* cel mai mare prozator istoric contimporan, recomandă: Bismarck; Napoléon; Guillaume II; Le fils de l'homme; Goethe I—II (în limba franceză). In limba germană în afară de aceste titluri mai recomandăm: Juli 1914; Genie und Charakter, Kunst und Schicksal, Am Mittelmeer.

CATEVA APARIȚII NOUI (franceze)

Din celebra revistă literară trimestrială *„Commerce"* a apărut volumul XX (été 1929), cuprinzând între altele următoarele *inedite : Paul Valéry:* Littérature (50 pagini text!), *Hugo von Hofmannsthal;* Emancipation du l[illegible]isme français, *Alfonso Reyes:* Les herbes (traduit de l'espagnol par Valéry Larbaud), *V. Rozanov:* L'apocalypse de notre temps (trad. du russe par Vl. Pozner), etc. etc. Prețul revistei lei 175.

PLASTICA

Modelatorii ultimelor decenii sacrificau forma şi linia în folosul expresiunilor ieftine, închipuind atitudini ridicole pe piedestale tot atât de îndoelnice.

Reacţiunea începută în anii din urmă a impus materiei sensul ei adevărat, îndrumând sculptura spre ideia de organizare arhitecturală. Ornamentul sculptural se cere de-aci înainte în chip firesc aşezat într'o ambianţă arhitectonică. Nu e vorba de subordonarea genurilor ci de integrarea lor într'o concepţie de armonie organică.

Un rodinist, atras şi subjugat după ani de cercetări rodnice de Bourdelle, nu putea urmări o altă evoluţie decât aceia care merge către sculptura arhitecturală. Şi e cazul sculptorului român Ion Jalea.

„Arcaşul în repauz", „Hercule doborînd centaurul" şi monumentul „Credinţei" sunt modelele realizării plastice a conceptului enunţat şi aplicat consecvent de meşterul din Montauban.

Dela subiectele tratate în suprafeţe mari, în stilizări îndrăzneţe şi totdeauna apropiate de caracteristica pietrei, domnul Jalea a trecut la opere în care sobrietatea de meşteşug cedează locul lirismului şi amănuntelor ritmice, ca în „Bacante", în „Harpistă" şi în fragmentele ce împodobesc soclul „Credinţei".

Manifestând acelaşi modelaj susţinut şi sensibil, aceiaşi dragoste pentru materie, aceiaşi seninătate şi linişte de viaţă, domnul Jalea aduce în ultima d-sale expoziţie un gând mai cuminte, o vigoare mai destinsă, păstrându-şi totuşi concentrarea şi plinătatea formală.

Atmosfera lucrărilor actuale, a unora din ele cel puţin, vădeşte tendinţa artistului spre oficializare. In dauna artisticului, sculptura sa se îndreaptă spre o academie, ce, fireşte, nu compromite calitatea, dar nici nu înalţă stilul.

I. Jalea — *Dragoş Vodă*

Relevăm din actuala expoziţie aplicarea spre grupare, („Babele", „Lăptăresele", „Semănătorii") portretistica expresivă, torsurile viguros echilibrate, studiile de mişcare şi proectele de monument. Dintre acestea din urmă, monumentul equestru al lui „Dragoş-Vodă" dovedeşte că artistul şi-a studiat îndelung subiectul, nu însă printre caii de curse şi printre călăreţii de paradă. Aci era vorba de equestrul legendei, de sculptura masată, de ideia heraldică; şi macheta d-lui Jalea aduce o înfăptuire gândită monumental şi modelată cu sârg.

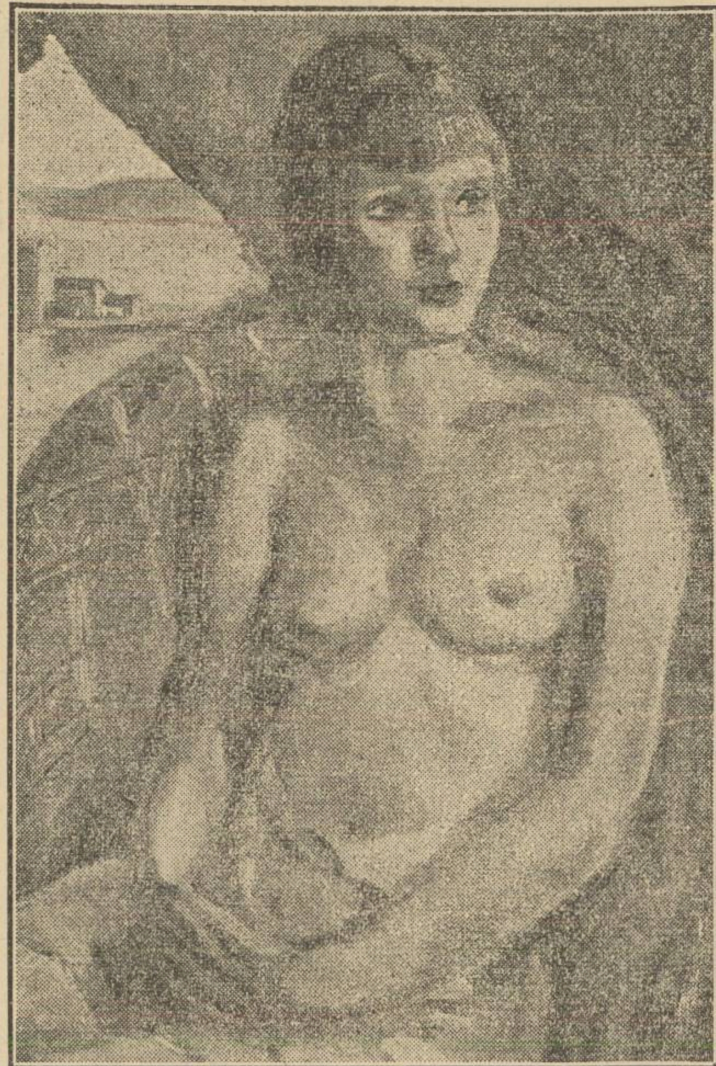
* * *

Pictorul Iorgulescu-Yor, a cărui viziune plastică mărturisea an de an tot mai multă sobrietate şi adâncire în înţelegerea vieţii, aduce în expoziţia ce a deschis zilele acestea la Ateneu, dovada că şi tehnica sa se liberează astăzi de şovăiri, dobândind mai multă gravitate în vibraţiile cromatice şi mai multă siguranţă în compoziţie.

Maria Pillat-Brateş — *Flori*

Domnul Iorgulescu ne obişnuise cu o pictură ce utiliza mijloace primitive fără a-şi fi asimilat intuiţia, fondul primitiv. Era o afirmare de atitudine, — nu una de conţinut. Deschis influenţelor, artistul îşi căuta expresia în şcoala modernă, — stăruia în culori puternice şi pline, în contraste de tonuri crude, de pastă aspră şi vehement sonoră.

P. Iorgulescu-Yor — *Nud*

Astăzi, d. Iorgulescu pare că s'a fixat într'o tehnică mai temperată. Nu mai e stingherit de nesiguranţa începutului. O deslănţuire proaspătă de energie se cristalizează în exagerarea mai puţin rafinată a mijloacelor de expresie, punând în lumină forme mai severe şi o gamă de culori a căror rezonanţă se integrează armonic în operă.

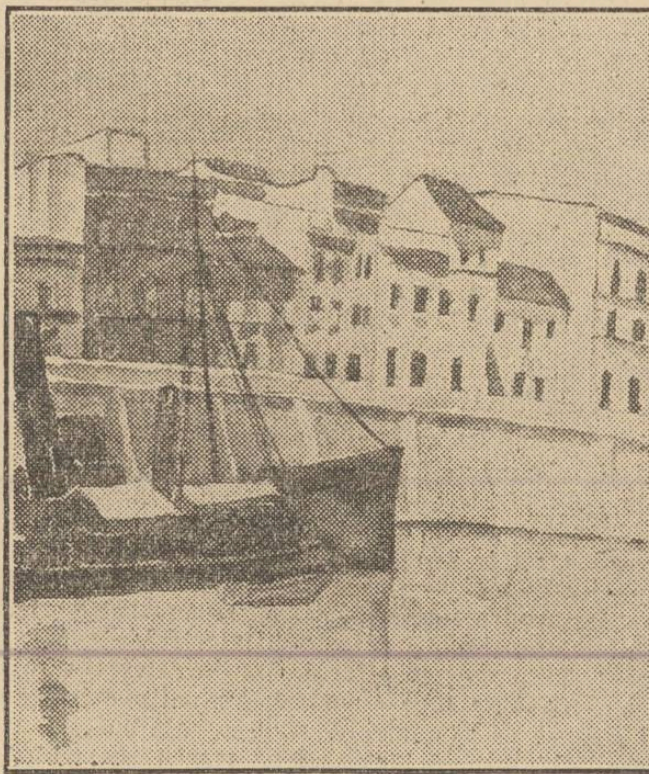
Au dispărut şi artificiile de perspectivă şi geometria obositoare a construcţiilor violent colorate.

Domnul Iorgulescu aşează de astădată pe un fond intelectual forma de pictură înaintată, care este preocuparea de compoziţie. Armele cu care este înzestrat nu-l vor ţinea prea mult departe de izbândă.

* * *

Expoziţia de aquarele a doamnei Barteş-Pillat înfăţişează o etapă înaintată de evoluţie a genului.

Aquarela nu ispiteşte prea mult pe artişti. Ea rămâne în deobşte apanagiul diletanţilor. De-aceia, surprizele artistice în acest gen sunt foarte rare.

Maria Pillat-Brateş — *Peisaj*

Aquarelistă prin temperament, fără să fi învăţat cu vre-un profesor acest meşteşug, d-na Barteş-Pillat nu are nimic din improvizatul diletantismului.

Artista s'a străduit să descopere singură delicateţa aquarelei şi astăzi utilizează în chip desăvârşit transparenţele care creiază lumina, fluidul care însufleţeşte umbrele.

Limpezimea compoziţiei, voluntar schematică în nud şi în natura moartă, ia o formă nouă în portretistică prin realizarea simbolică a personagiilor, ca în portretul mai vechiu al doctorului Voiculescu, sau ca în cel recent al poetului Ion Pillat.

Compunerea nu e totdeauna strânsă, în actuala expoziţie. Peisagiile din Spania, din Franţa şi din Dobrogea aduc mai multă precizie decorativă decât siguranţă de viziune. Dar în această depăşire de sine stă însăşi valoarea gândului ce domină realul. Şi pentru această ţinută originală, expoziţia dela Ateneu a d-nei Barteş-Pillat trebue în deosebi cercetată.

* * *

La „Cartea Românească" expune pictorul Schweitzer-Cumpănă.

Despre această expoziţie ne vom ocupa în numărul viitor

H. BLAZIAN

Pe drumuri alpine

de CONST. KIRIŢESCU

I

— *Halt!*

Greoiul vehicul s'a oprit. Domnul *Führer* s'a ridicat în picioare, s'a întors cu faţa spre public, şi-a pus la gură pâlnia de rezonanţă şi începe:

— *Meine Herrschaften....*

Adică „doamnele mele şi domnii mei" cuprinşi într'un cuvânt.

Explicaţia nu lasă nimic de dorit subt raportul preciziunii documentării. Colo, la dreapta e muntele cutare, cu piscul cutare, înalt de atâţia metri; lângă el, alte piscuri, având şi ele numele lor, fiecare cu metrii lor de înălţime. Intre ei e valea prin care curge râul cutare. De pe pereţii stâncoşi se precipită în vale o cascadă, dela înălţime de atâţia metri, producând o forţă de atâţia cai putere. Petecul albastru ce se zăreşte în vale e coada lacului cutare, de atâţia km. lungime, atâţia lăţime şi atâţia metri adâncime. Iar dacă ne întoarcem capul la stânga, ceeace domnul Führer ne îndeamnă stăruitor s'o facem, vom afla că sub muntele (numele şi înălţimea), se află o peşteră în lungime de atâţia chilometri, dintre care atâţia sunt exploraţi, iar restul îşi aşteaptă încă exploratorii.

Gâturile se răsucesc de la stânga la dreapta, ochii se deschid mari şi larinxurile lasă se scape interjecţii admirative:

— *Soo... aach... jàa...*

Sau adverbe de mod:

— *Rreizend, wwunderbar, wwunderschön...*

Domnul Führer îşi continuă explicaţiile, schimbând limba:

— *Lady and gentleman...*

Şi din nou, defilează piscurile, cascadele, peşterile, lacurile, sub etichetă englezească, cu respectivele măsurători, de astădată în *yards*.

Comentariile sunt mai parcimonioase:

— *Yees, aoh, beatiful!...*

Führerul aruncă clientelei o privire satisfăcută, rămâne un moment cu mâna întinsă, într'un gest măreţ, în direcţia frumuseţii semnalate, apoi, când socoteşte că minutul de oprire a fost îndestulător pentru ca pasagerii să o identifice pe teren, îşi ia trâmbiţa de la gură şi se reaşează lângă şofeur. Autocamionul porneşte, ducând pe clienţii modernei caravane spre alte orizonturi, cu alte perspective, cu alte soiuri de *Sehenswürdigkeiten:*

— *Meine Herrschaften:* vă rog priviţi la stânga. Aci, clădirea cea mare pe care o vedeţi a fost clădită sub forma ei iniţială în secolul al unsprezecelea de Henric al doilea, din dinastia Babenberg, care a domnit înainte de Habsburgi...

Detaliile pornesc, de astă dată după alt curs: cine a incendiat-o, cine a jefuit-o, cine a reconstruit-o, în ce stil, în ce secole, de cine a fost locuită. — Maria Therezia, Iosif al doilea, Franz-Iosef, sunt de obiceiu ctitorii, Francezii, Suedezii, Turcii, sunt de obiceiu distrugătorii ori jefuitorii — şi mai departe: câte camere are, ce întrebunţări a avut în trecut şi cea pe care i-a dat-o republica democratică de astăzi... Evoluţia este cam aceasta: la început fortăreaţă, apoi castel, reşedinţă princiară sau arhiducală şi în cele din urmă, muzeu ori aşezământ de ocrotire socială...

După o nouă porţie de *so, ach, yes, aoh, wunderschön* şi *beatifull,* pornim mai departe...

Technica automobilistică modernă a pus la dispoziţia călătorilor marile autocamioane, care încarcă 30—40 de persoane de odată. Iar companiile de călătorii, au organizat comodele *Gesellschaffts-Rundfahrten,* care, cu programe abil ticluite, cu conducători a tot ştiutori, te poartă prin ţinuturile fermecătoare, în care natura generoasă pare că s'a luat la întrecere cu omul, spre a aduna la un loc comori de frumuseţe naturală şi comori artistice.

Austria s'a recules. Catastrofa războiului i-a amputat teritoriul şi a redus-o la proporţiile ei adevărate. Şi de-odată oamenii au observat că această ţară, a lor proprie, pe care nu le-o mai contestă nimeni, e admirabilă, adevărată avangardă a Elveţiei. Şi că în această ţară, plină de pitoresc natural, o civilizaţie veche a grămădit tezaure istorice şi artistice. De sigur, munţii Tyrolului n'au înălţimile ameţitoare ale Alpilor elveţieni, lacurile Salskammergutului n'au oglinda albastră a lacurilor Italiei de nord, văile Vorarlbergului n'au gheţarii Oberlandului, platourile Styriei n'au întinderea şi frăgezimea păşunilor Gruyèrei. Şi mai departe, palatele şi catedralele germanice n'au bogăţia sculpturală şi coloristică, cu care maeştrii florentini şi veneţieni au împodobit monumentele de artă ale Italiei... Dar luate la un loc, peisagele Austriei de astăzi sunt fermecătoare, iar suvenirurile istorice, de care te loveşti la fiecare pas, dau sufletului material de reflexiune...

Desmeticiţi după catastrofa războiului, Austriacii s'au apucat să-şi organizeze cu energie industria atragerii şi exploatării streinului. In vecinii Elveţieni, au nişte vechi şi experimentaţi profesori. Au construit şosele pe munţi. Au întins sârme pentru ascensoare electrice până pe piscurile înalte. Au clădit hoteluri pe platouri. Au desfundat peşteri. Au deschis castelele şi palatele zăvorâte de veacuri, transformându-le în muzee. Au dăscălit *Führeri.* S'au apucat să înveţe englezeşte. Şi peste tot au aşezat la intrare ghişeul, la mijloc restaurantul şi la spate, *abortul.* Căci grija pentru tubul digestiv intră cu un coeficient extraordinar în preocupările vieţei rasei germanice. Ambele lui orificii de comunicare cu lumea exterioară au parte de aceiaşi duioasă atenţie...

Salut cu sinceră bucurie transformarea Austriei de astă-zi! Zodia Ballplatzului a pierit pentru totdeauna. Austria şi-a găsit noul ei rost pe lume, şi e mai simpatică de cât aşa zisa „Austria Felix" cea de altă dată. Nu mai înoadă intrigi diplomatice. Nu mai pune la cale căsătorii politice profitabile. Vulturul habsburgic nu-şi mai întinde ghiara hrăpăreaţă asupra popoarelor mici.

De sigur că şi cadavrul împăiat al bietei păsări, jumulite, cu ciocul şi ghiarele tocite, trebue să fie astăzi pe undeva, adăpostit în vre-un galantar al muzeului Austriei vechi, care ar putea fi castelul din Laxemburg sau palatul din Schönbrunn:

— Poftiţi, *meine Herrschaften, Lady and gentleman,* examinaţi această piesă foarte interesantă: vulturul cu două capete. S'a născut odată cu dinastia Habsburgilor în secolul al XII-lea, a avut epoca de splendoare în timpul Mariei-Therezia, a lui Iosif al II-lea şi a lui Frantz Iosef. A trăit din pradă, s'a îngrăşat din ospăţuri nupţiale, şi a răposat în ziua de 10 Septembrie, anul 1919, la St. Germain-en-Laye, lângă Paris...

II.

Salzburgul trăeşte din exploatarea a două celebrităţi. A frumuseţii aşezării sale naturale şi a lui Mozart. Amândouă au o valoare de netăgăduit. Chiar dacă admiraţia lui Alexandru von Humboldt — care, cu germanică exageraţie îl pusese alături de Neapoli şi Constantinopol, ca cele mai frumos situate oraşe ale lumii — trebue primită cu oarecare rezervă, e neîndoios că natura a aşezat în jurul Salzburgului munţi impunători, văi romantice, un râu larg cu ape limpezi şi repezi, o pitorească fortăreaţă castel, care domină oraşul de pe înălţime — adevărat decor de teatru — şi împrejurimi, care fac din oraşul de graniţă austriac un centru de excursiuni din cele mai plăcute.

Mozart e gloria oraşului în care s'a născut. Sunt multe oraşe care trăesc din câte un fiu ilustru. Insbruck-ul e oraşul lui Andreas Hoffer, eroul martir al luptelor de independenţă a Tirolului, Zürich al lui Pestalozzi, Geneva lui Rousseau, Koenigsbergul al lui Kant. Nici unul pare-că nu-şi celebrează atât vlăstarul ilustru, ca Salzburgul pe al său. Sunt nu mai puţin de trei muzee: *Mozarteum* şi numeroase case cu plăci comemorative: casa în care s'a născut, casa în care a trăit, casa în care a scris *Zauberflöte...* Şi mai departe, admiraţia pentru genialul fiu se întinde asupra rudelor lui: în Salzburg e păstrată şi indicată prin placă comemorativă casa în care s'a născut tatăl lui Mozart, iar în St. Gilgen, oraşul aşezat pe un lac fermecător din Salzkammergut, călăuza *auto-rund-fahrt-ului* ne-a indicat casa în care s'a născut fericita mamă a compozitorului, negreşit cu placa respectivă. O călătorie mai lungă ne-ar fi dăruit de sigur fericirea să descoperim casa în care s'a născut M-me Mozart, poate chiar şi soacra. Să vedem oare în această exageraţie a unui sentiment natural de pietate şi admiraţie, şi ceva remuşcare pentru soarta nefericitului geniu, lăsat să moară aproape în mizerie de compatrioţii săi, strămoşii exultanţilor admiratori de astă-zi? In tot cazul admiraţia germanică îmbracă uneori forme foarte curioase. Intre acestea, se poate cita fântâna ridicată de Vienezi în cinstea aceluiaşi ilustru fiu. De ce oare sculptorul lui Mozart-Brunnen a ţinut să-i scoaţă în relief acele amănunte anatomice care n'aveau nici o legătură cu inspiraţia muzicală, pângărind amintirea fizică a copilului graţios printr'o indecenţă?

* * *

Salzburgezii n'ar fi fost desigur nemţii practici, care sunt în realitate, dacă n'ar fi găsit în aceste daruri, ocazia unor remuneratoare întreprinderi. Salzburgul a devenit unul din cele mai cercetate centre de atracţie ale turismului internaţional. Raza lui de influenţă turistică îmbrăţişează spre răsărit Salzkammergut-ul, cu lacurile lui albastre, cu celebrele localităţi Ischl, Gastein, Gmunden, Aussee, spre sud munţii impunători ai Tyrolului, cu trecătorile-i sălbatice şi cu pitorescul Zell am See, iar spre apus se întinde peste teritoriul Bavariei vecine, oferind lacomului turist priveliştile fără pereche de la Königssee, Chiemsee, Berchtesgaden şi Reichenhall.

Frumuseţile naturale sunt generatoare de industrie hotelieră, iar hotelurile atrag Englezi. Dacă neamţul e tipul turistului de munte, Englezul e tipul turistului de hotel.

Neamţul e vara în veşnică mişcare. Pe străzile oraşului ca şi pe potecile munţilor, îl recunoşti imediat după învestmântarea lui rituală; pantalonii de tirolez cu genunchii goi, rücksackul în spinare făcând cocoaşă sub lunga pelerină de pâslă. Unde doarme noaptea? De sigur în numeroasele *Fremden-Zimmer* ale economicelor *Gasthof.* Ori cum, sunt de admirat şi de invidiat aceşti Nemţi, care practică cu pasiune sportul turismului alpinist, dătător de sănătate trupească şi sufletească. Ieftina pornire spre admiraţie, acel: *ach! schön, ach! reizend,* cu care întâmpină ori ce privelişte a naturii, — admiraţie pe care o ironizăm noi, Românii, pentru care, afectarea blazării este o eleganţă — e o dovadă a unui suflet robust. Totuşi... dă-mi voe — *gnädige Frau* — cu tot respectul ce port femeii germanice, să nu v'admir noua modă turistică, de a vă arăta toată gamba goală de-asupra ciorapului răsfrânt jos, peste pantoful cel cu talpă înfierată. Natura v'a înzestrat cu solide virtuţi casnice, dar v'a dat picioare mari, cu piele roşie şi păroasă! E mai estetic să v'ascundeţi pulpele subt ciorapi...

Englezul e turistul în *smoking.* Păstrează aceiaş glacială *raideur* când e în autocarul Rundfahrturilor sau în vagonetul funicularului, ca şi în hallurile Pallace-urilor sau în fotoliurile concertelor Mozart. A fost şi altă dată, dar este mai ales astă-zi, după război, împreună cu Americanul — cu care, în practică, se confundă — regele incontestat al Cosmopolisului european. Lira sterlină şi dollarul sunt insignele puterii lor dominatoare. Diferenţa favorabilă, adesea-ori covârşitoare, a valutei, permite Englezului toate luxurile. Când intri într'un hotel, într'un restaurant, când te prezinţi la ghişeul unui teatru, unui muzeu, unei gări, unui vapor, ochii portarului, amploiatului, casierului, oberkelnerului, se ridică curioşi: Englez? Atunci privirea devine galeşă, şalele se încovoaie *„Please, Sir* ori *Lady!"* Dacă fatalitatea, nu te-a făcut să te naşti subt cerul plumburiu al Albionului, aştepţi resemnat, de o parte, mulţumindu-te cu un tratament politicos, dar de mâna a doua... Toată lumea afacerilor în legătură cu turismul a trebuit să înveţe englezeşte. Până la cei mai modeşti agenţi. Cred că nu se mai găseşte chelner, ori şofer, ori gardist de stradă, care să nu vorbească limba lui Shakespeare. Englezeasca tinde spre universalitate. Inscripţia *Si parla esperanto* a rămas pe la toate vitrinile şi birourile pe planul al doilea, sau chiar a dispărut faţă de triumfătorul: *English spoken.*

Stam într'o seară în boxa cafeului restaurant al hotelului şi meditam melancolic, privind un grup de trei englezi, doi *gentlemmeni* şi o *miss* care se înapoiaseră de la tennis în impecabilele costume ale sportului şi se urcau ca un vârtej în apartamentul lor, spre a reapare peste o jumătate de oră în cea mai riguroasă ţinută de seară: la 7 fix era premiera lui *Don Juan* la festivităţile mozartiene. *Lunch-ul* este amânat pentru după reprezentaţie. Mă gândeam privindu-i: de sigur, fericita Anglie e populată numai de financiari, de mari industriaşi şi de feciori de lorzi. Un neamţ de lângă mine, care-i privise lung — cu „Neues Wiener Tageblatt" pe genunchi — îmi aruncă o privire piezişă. Ochii noştri

(Continuare în pag. IV-a)

se întâlniră. Ghicirăm că ne gândeam la aceleaşi lucruri. Neamţul meu era însă mai bine informat:

— Tânăra miss e o stenotipistă în birourile unui armator din Plymouth, iar cei doi gentlemeni sunt: unul, amploiat la tramvaele din Londra şi cel de al doilea contabil-ajutor al unei case din Glasgow.

Majestatea sa, lira sterlină!

III.

Pasiunea escaladării munţilor sau Alpinismul a fost explicată, ca fiind generatoare a două plăceri. Una, ar fi însăşi sforţarea musculară a urcării. Se zice că întăreşte muşchii, desvoltă amplitudinea respiratoare, intensifică activitatea tuturor organelor, dă omului siguranţa de sine. E latura fiziologică a alpinismului. A doua, e cea estetică. Priveliştea, pe care o descoperi de pe culmea pe care ai ajuns, te răsplăteşte de osteneala îndurată.

Se poate omul bucura de cea de a doua, fără să fi trecut prin cea dintâi? E posibil să apreciezi fericirea Paradisului, fără să fi trecut prin Purgatoriu? Iată o chestie controversată. Pasionaţii alpinismului, să-i zicem: *integral* o tăgăduescu cu inverşunare. E o profanare a muntelui, să-i guşti plăcerile, fără a le fi binemeritat prin truda trupului. Lăsând controversa nedezlegată, să constatăm că punerea în valoare a frumuseţilor naturei, comportă şi instalaţia unor din ce în ce mai comode mijloace de a escalada vârfurile, fără oboseală. Cu alte cuvinte: suprimarea laturei fiziologice a alpinismului, spre a menţine numai pe cea estetică. Şi ce drum a străbătut această technică, de la patriarhalul funicular, care întâia oară, acum mai bine de o jumătate de veac, s'a târât pe coastele celebrului Righi, până la modernele *Seilschwebebahn*, care îşi întind cutezător sârmele mai pe toate piscurile de seamă ale Alpilor elveţieni, tirolezi, bavarezi şi chiar pe *Rax-ul* Wienerwaldului?

Alpinistul — *à bon marché* — de astă-zi, trece pe la ghişeul micii gări, îşi ia tiketul, aruncă o privire temătoare spre culmea de unde se lasă în jos sârmele mişcătoare, îşi ia inima în dinţi şi se instalează în vagonet. Câte un cucernic se închină pe furiş. Ascensiunea începe. Vagonetul pluteşte, balansând pe sârma de care e agăţat, alunecă peste prăpăstii ameţitoare, trece pe de-asupra vârfurilor de brazi, se freacă de colţuri de stâncă şi după douăzeci de minute te depune pe culmea muntelui. Timpanele urechilor vâjâie în căutarea adaptării la diferenţa de presiune atmosferică, apoi rolul urechilor încetează, cedând rândul ochilor.

Ce privelişte măreaţă! Creste şi piscuri se întind la infinit, nenumărate, par'că se întrec, care de care să spargă bolta cerului cu vârfurile lor ascuţite, până ce o creastă mai ridicată închide orizontul. Zăpada perpetuă de pe piscurile mai înalte străluceşte orbitor în bătaia soarelui, ca o pânză de argint. Pereţi verticali se precipită ameţitori în abisuri, ca zidurile de piatră ale unor fortăreţe durate de giganţi pentru luptele lor legendare. Jos în vale, la piciorul muntelui, pajiştea verde, străbătută de liniile albe ale şoselelor, presărată de căsuţe acoperite cu ţiglă roşie, pare o chromolitografie, desprinsă de pe pereţii unui restaurant economic, şi trântită cu faţa în sus, la picioarele privitorului. Gătuit între brazi, un ochiu de lac albastru, pe care o minusculă pată albă trebue să fie pânza unei bărci...

Tovarăşii de călătorie aeriană se reped pe terasa hotelului de piatră, zidit solid pe stânca piscului. Ce senzaţie delicioasă să devorezi o pereche de cârnaţi şi să înghiţi o halbă de bere blondă la 2500 de metri înălţime şi mai ales, ce satisfacţie, s'o ştie — ca să crape de ciudă — cunoscuţii, cărora te grăbeşti să le trimiţi cărţi poştale ilustrate, cu ştampila oficiului poştal de aci: „De pe culmea ...*bergului* (2396 m. înălţime — meine Herrschaften!) trimit salutări călduroase". Alţii se îngrămădesc în jurul mesei care poartă un „Orientierungs-Taffel", spre a identifica numeroasele piscuri din jur. Iată o curiozitate, de care te poţi lipsi fără pagubă. In definitiv, o sumă de nume ce se sfârşesc, invariabil, prin *berg*, ori *stein*, ori *wand*, ori*fels*, pe care le citeşti, ca să le uiţi peste un minut. E mai bine să te întinzi pe pajiştea verde, şi închizând ochii pe jumătate, să priveşti bolta cerului, care e aci mai aproape şi mai albastră, şi să sorbi aerul rece şi fără microbi. Dacă ai puţină conştiinţă, nu poţi să nu te gândeşti, în sufletul tău, că te bucuri de o plăcere oarecum nemeritată, procurată cam pe ieftin... Un gând generos se îndreaptă în spre neamţul, care, încovoiat subt greutatea rücksakului, ce-i face cocoaşă subt pelerina pâsloasă, sprijinit pe alpenstok şi însoţit de vrednica-i familie, urcă suflând din greu poteca, spre a ajunge peste trei ceasuri, cu trupul inundat de sudoarea care-i leorcăeşte cămaşa, acolo unde tu te-ai urcat odihnit, timp de douăzeci de minute.

Alpinismul mecanic are marele şi incontestabilul merit că democratisează senzaţia alpină, păstrată până acum în patrimoniul unei oligarhii de oameni zdraveni, împărtăşind-o şi mulţimii celor cu mai puţină pregătire fizică pentru astfel de sporturi. Cu aceasta, el îndeplineşte un rol social şi cultural. Imi iau deci curajul să mă declar — alături de englezi — partizanul alpinismului pe sârmă... — Las nemţilor gloria alpinismului pe picioare.

CONST. KIRIŢESCU

Cronica muzicală

OPERA ROMANA: „Mireasa vândută" şi „Faust"

Cu ocazia reluării operelor din repertoriul anilor trecuţi, Opera Română încearcă o primenire în distribuţie, pentru a da şi nouilor angajaţi, posibilitatea de a se afirma. Principiul, ca atare, este foarte bun. Rezultatele însă nu corespund totdeauna aşteptărilor. Pe cât de fericite apariţiuni a avut d-ra T. Creţoiu în Margareta din „Faust" şi d. S. Dumitrescu în Hans din „Mireasa vândută", pe atât de mediocre s'au arătat d-na A. Valeriu în Nedda din „Paiaţe" şi d-na A. Dumitrescu în rolul titular din opera lui Smetana.

In „Mireasa vândută", d-na A. Dumitrescu, foarte degajată în mişcări, a realizat un tip reuşit de ţărăncuţă şi a dovedit o bună înţelegere a rolului. Sub raport vocal, însă, n'a corespuns decât în parte unei partituri destul de uşoare ca ţesătură melodică. A cântat cu totul impersonal aria „cât mă simt de fericită când privesc în faţa ta" din actul întâiu. Bucata „ah! însfârşit, ei m'au găsit" a fost deasemenea destul de fad cântată. Deabea în duetul din actul al treilea cu Hans, precum şi în finalul acestui act, am putut remarca mai mult elan în voce; d-na A. Dumitrescu reuşise să plaseze, în două rânduri, câte un **do** acut, de oarecare amploare. In fond, am aşteptat o seară întreagă să auzim două acute bune. Vocea însă trebue să exceleze în ţesătura obicinuită a partiturii în mediu. Şi mediul d-nei A. Dumitrescu este destul de fragil, poate şi din lipsa de antrenament.

D. Sp. Dumitrescu a susţinut cu multă bogăţie de mijloace vocale, rolul lui Hans. Cântând cu strălucire şi culoare aria „ce nebun! a crezut că mă înşeală" din actul al doilea! In duetul cu Maria din ultimul act „da, draga mea, vei face haz, vei râde", pe care l-a cântat cu multă uşurinţă şi strălucire, a reuşit să-şi dozeze cu pricepere debitul vocal. Credem însă că râsul lui Hans pe **do**, ar mai trebui studiat, pentru a suna mai clar şi mai rotund. Iar aria din actul întâiu „ah! cât de tristă mi-a fost copilăria", trebue cântată mai mişcat, cu faţa către Maria, iar nu către public. D. Spiridon Dumitrescu este singurul element bun vocal care a apărut în ultimii opt ani, dela Nicu Apostolescu încoace. D-sa a reuşit să rezolve problema notelor de trecere, şi din zi în zi face progrese în glas.

D. G. Niculescu-Basu a fost un Kezal plin de humor şi vioiciune; verva d-sale umplea scena. A cântat cu multă strălucire partitura spinoasă a lui Kezal, din care am remarcat bucăţile: „totul merge de minune", „ar fi venit voios cu mine" şi „ştiu eu o fată cu părăluţe", arie de o minunată inspiraţie din melodiile populare cehe.

Rolul lui Wenzel, scris pentru tenor, a fost susţinut cu autoritate de baritonul Gr. Oprişanu, care a excelat în câteva acute neobicinuite vocii de bariton, în finalul duetului cu Maria. D-sa a reuşit să stârnească mare haz în duetul cu Esmeralda „o cât mă întristează", prin comicul mijloacelor sale scenice.

In restul distribuţiei am remarcat de d-nele: V. Miciora (Katinca), Elenescu (Agnes), M. Popescu-Brăneşti (Esmeralda) şi d-nii: R. Steiner (Micha), I. Manolescu (Kruschina), Gr. Petrovicescu (Springer) şi D. Grigorescu (Mufi). — La pupitru, d. U. Pessione.

Opera lui Gounod s'a bucurat de o bună distribuţie şi s'a cântat în condiţiuni remarcabile.

D-ra T. Creţoiu a debutat fără repetiţie de orhestră. Este o încercare de curaj din parte-i, şi tânăra debutantă a fost stăpână pe nervii şi pe vocea ei; altfel s'ar fi resimţit şi ea, cum s'a resimţit corul în urma actului de bravură.

D-ra T. Creţoiu a cântat cu multă simplicitate „il était un roi de Thule", arie mai uşoară şi mai puţin pretenţioasă şi a învins cu uşurinţă toate dificultăţile unei ţesături de quasi-coloratură din „ah! je risque de me voir şi belle en ce miroir", pe care a accentuat-o şi a întonat-o minunat.

D-ra T. Creţoiu are o voce agreabilă, de un volum oarecum redus, însă de o întindere apreciabilă în registrul grav în deosebi.

Are dicţiune bună, emisiune precisă a acutelor şi intonaţie justă. Sunt calităţi eminente pentru o voce tânără.

In România, cântăreţul de operă e funcţionar. Nu are ocaziunea să abordeze numai partiturile favorabile vocii sale, ci este obligat să se supună necesităţii de a cânta un repertoriu vast, nu întotdeauna corespunzător calităţilor sale vocale. In Italia sau Germania, de pildă, d-l Jean Athanasiu ar cânta numai Rigoletto, Amonasro, Scarpia şi Tonio; G. Folescu s'ar mărgini la Boris Gudunov, Mephistophel şi cardinalul Brogni; G. Niculescu-Basu n'ar cânta decât pe Kezal, Basilio şi Ochs von Lerchenau; N. Apostolescu ar apare în Eleazar, Othello, José; iar d-l Emil Marinescu ar cânta cu predilecţie pe Faust. La noi, însă, lipsa de cântăreţi, lipsa de concurenţă, determină pe cei cu răspundere, să încredinţeze cântăreţilor şi partituri ingrate. Şi astfel în decursul unei săptămâni am auzit pe d. E. Marinescu în Rigoletto şi în Faust. Câtă deosebire calitativă, în realizarea rolurilor! Pe câtă vreme ducele din Rigoletto este prea mlădios pentru vocea d-lui Marinescu, ţesătura liniară a partiturii lui Faust i se potriveşte de minune, şi d-sa şi-a susţinut partitura cu mult elan. Dacă ar reuşi, însă, să utilizeze mai frecvent notele de piept în mediu, ar da o amploare apreciabilă partiturilor sale.

D. G. Niculescu-Basu şi-a regăsit un vechiu succes în rolul lui Mephisto.

D. Căldăraru a cântat cu mult elan, în terţetul duelului, partitura lui Valentin. Regretăm că s'a tăiat aria „avant de quitter ces lieux"; poate acest fapt s'ar datori împrejurării că d. Căldăraru nu ar reuşi să-i confere toată strălucirea ei, prin glasul d-sale care tremură în registrul acut şi scade vădit.

D-na Costescu-Duca a cântat frumos banala arie „faites lui mes aveux". După reuşita apariţiune în „Mignon", am dori să vedem pe d-na Costescu-Duca mai des distribuită, bun înţeles cu excepţia păstorului din „Tannhäuser".

Am apreciat volubilitatea d-lui I. Manolescu în Brander.

D-na Tana Nanescu a cântat corect rolul Marthei.

La pupitru, s'a simţit prezenţa d-lui I. Perlea, care a comunicat întregului ansamblu ritmul potrivit partiturii lui Gounod.

Am fi dorit să se fi tăiat, pentru scurtarea spectacolului şi în deosebi din lipsă de bună execuţie, corul soldaţilor „déposons les armes".

RADU N. CIOCULESCU

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

Cronica cinematografică

Un mare film: „Delir".

Cu o oarecare aprehensiune m'am dus să văd filmul ultim al Gretei Garbo şi John Gilbert.

Imi stricase dispoziţia mai întâi titlul senzaţional-foiletonesc de „Delir" şi mai ales triviala reclamă prealabilă („super-îndrăgostiţii ecranului", etc.)

Şi am avut plăcerea să văd, totuşi, un film de o adevărată mare valoare.

Filmul n'a plăcut atât cât altele ale celor doi artişti. Probabil pentrucă eroii nu se sărută aşa de des ca aiurea (vă aduceţi aminte reclama de acum un an „buzele lui John Gilbert, două reptile mici, etc., etc.). Filmul „Delir" a fost considerat ca „fără cap şi coadă", descusut şi incoherent. Şi pe nedrept. In realitate, de mult n'am văzut un film mai unitar, unde o idee să fi fost mai progresiv şi mai dramatic realizată.

Insfârşit, lucru care nu se întâmplă prea des la cinematograf, ideea centrală este o idee profundă.

Desigur, există câte-va aranjamente de situaţiuni care sunt cam naive. Dar în ansamblu, este o problemă gravă aceea care face subiectul lui „Delir".

Şi Greta Garbo, cu această ocazie, a fost desăvârşită.

* *

„Subiectul" se poate spune în două cuvinte. O fată, sensibilă şi loaială, iubeşte, încă de când e copil, pe un om. La un moment dat între ea şi el se ridică oarecari obstacole de ordin social. El n'are curajul să le înfrunte, şi o părăseşte. Ea încearcă o mare deziluzie. Şi nouă zecimi din film nu-s alt decât povestea plastică a acestei decepţiuni.

Trebue să insistăm puţin. Nu se ştie îndeajuns ce înseamnă uneori o decepţie, la o fiinţă simţitoare, surprinsă în plină tinereţe.

Sufletul nostru este ca o ierarhie de statui, o armonie de valori etajate după gradul de importanţă, o scară mai mult sau mai puţin fixată cu care măsurăm paşii conduitelor noastre.

Decepţie se chiamă ceea ce deranjază această ordine prestabilită. Şi se întâmplă uneori ca o decepţie să dărâme nu câte-va pietre, ci întreaga clădire. O adevărată „năruire de statui" — cum spun poeţii. Totul cade la pământ. Scara se strică. Valorile, idealurile, stau, de-acum toate pe acelaş plan. Şi peste aceste ruini, se aşterne, mai rău decât disperarea, mai rău decât nebunia; s'aşterne o sinistră indiferenţă.

Este sufletul ucis într'un trup încă viu. Sunt acţiunile curioase ale unui om care a devenit alt om fără a înceta totuş de a semăna puţin cu vechiul om care fusese. E mai rău decât moartea, căci este o falsă-moarte, şi deci o falsă-viaţă. E ceva totodată senin, automatic şi macabru. Şi, mai ales, sfâşietor de trist.

Fireşte, această stare nu poate dura indefinit. Câte odată ţine ani de zile, zeci de ani. Dar totdeauna se termină sau cu nebunie sau cu sinucidere.

Femeile sunt mai expuse decât bărbaţii la asemenea decepţii totale şi distrugătoare. Femeea crede mai tare, simte mai durabil, mai fidel. Bărbaţii-s mai laşi, mai superficiali, mai filistini, mai uitători, mai snobi, mai influenţabili de societate şi alte fleacuri exterioare.

Dacă femeea e tânără (şi în genere pentru ca dezamăgirea să fie mare trebue ca femeea să fie tânără); dacă e frumoasă; dacă e naturalmente energică — atunci se întâmplă un lucru foarte curios: victima cade într'un fel de prostituţie frenetică şi totuşi par'că mereu obosită, un fel de generozitate a trupului provenită ca dintr'o anestezie a sufletului. Şi din când în când mici, scurte licăriri de desgust. Şi o lasitudine, în toate acestea, o lasitudine nesfârşită, o lasitudine de pelerin care tocmai a întrerupt un drum de o sută de ani pe jos.

Tot ce am spus în rândurile de mai sus, Greta Garbo a jucat. A jucat magistral, numai în nuanţe, numai în atitudini de o clipă, eloquente cât o întreagă carte.

Este, depildă, un moment, când îşi scoate pălăria şi se aşează pe un divan. Atâta tot. Şi totuşi din cauza felului particular cum a făcut aceste două operaţiuni simple, ni se usucă cerul gurii şi ni se opreşte inima. Şi va trebui să ne mai ducem odată să vedem filmul pentru a observa toate detaliile savante care compun acest moment de câte-va secunde. Mai întâi, eroina nu numai că-şi scoate pălăria, dar, ceva mai mult: îşi scoate **numai** pălăria. Tot restul de haine rămâne pe ea: jaketă, fular, mai ales fularul, care era normal să fie scos cel dintâi. Dar între scoaterea pălăriei — care se face cu poftă, cu pofta drumeţului de a se opri, de a poposi, de a se instala gospodăreşte şi „regulat" într'un loc — şi păstrarea fularului — care înseamnă că nu se poate, că popasul e provizoriu, că n'are dreptul să stea niciodată — între pălăria care pleacă şi fularul care rămâne, este toată oboseala desnădăjduită a sufletului care şi-a perdut astâmpărul.

Şi trupul lui Greta Garbo, trup lung, uscat, graţios totuş, — se aşterne în unghiu drept pe unghiul drept al sofalei. Trupul se lipeşte de divan, se afundă, se încorporează, par'că se sudează în însuş textul acestui simbol de odihnă care este canapeaua, de odihnă care, ei, eroinei, îi este refuzată. Şi atunci oboseala cu care se aşază este complicată cu oboseala de a şti că nu se va putea odihni niciodată.

Toate acestea, concentrate în linia neisprăvită a unui trup lung şi frânt care se înfige, printr'o încrustare lentă şi progresivă, în cutele moi ale unei sofale asemenea unui mormânt.

Este în această clipă când Greta Garbo îşi scoate pălăria şi se aşază încet pe o canapea, un moment artistic culminant, de care mulţi spectatori au fost adânc impresionaţi şi mi-au vorbit cu entuziasm.

Şi toate celelalte scene sunt la fel. Atitudini simple, simple ca mişcări, aproape cotidiene, — şi patetice ca semnificaţie. Intr'un cuvânt, idealul artei cinematografice.

Bietul John Gilbert, actor bun, incapabil de greşeli, capabil în schimb de invenţii fericite; bietul John Gilbret, băiat frumos, îmbrăcat elegant, jucând corect —, este literalmente copleşit de partenera lui. Ochii mari şi languroşi ai lui Gilbert, talia lui de sportsman, mustăcioara, dinţii lui celebri — totul pare puţin rizibil în faţa acelui mare vânt de artă care trece odată cu silueta imaterială a Gretei Garbo, vânt încet şi trist care suflă jos graţiile „super-amantului" reclamelor din cele cinci continente.

Greta Garbo este o mare artistă. Pe lângă inteligenţă technică, pe lângă un simţ rar al concentrării şi al graţiei, mai are şi cel mai spiritual trup din câte am văzut vreodată („spiritual" nu în sensul de plin de haz, ci de plin de spiritualitate).

* * *

Nu-mi mai rămâne loc pentru a vorbi de un alt film. Deaceea voi vorbi despre acel sfert-de-film care a fost cavaleria Rusticană cântată la Cinema-Trianon odată cu filmul vorbitor propriu zis.

Am cel mai adânc respect pentru organul vocal al d-lui Tenor Gigli. Dar am dreptul să-l aud aşa cum vreau. In speţă, vreau să-l aud fără să-l văd, nici pe D-sa personal, nici pe gravii fabricanţi de gesturi sfătoase, care compun distinsa D-sale suită.

Nu zic că Opera e cel mai mare duşman al genului uman. Dar am dreptul — nu este aşa? — atunci când vreau să nu mă duc la Operă —, să... nu mă duc la Operă. Este o armă de apărare pe care mi-o dă legea şi regulamentul Ţării.

Şi atunci pentru ce, profitându-se în mod abuziv şi ilicit de faptul că-mi place cinematograful, să fiu deodată atacat, prin surprindere, cu un întreg act de „Cavalerie rusticană"? Cu ce drept mi se răpeşte arma de apărare de care vorbeam? Ce justifică un asemenea act de violare a libertăţii individuale?

Este un act direct anticonstituţional, împotriva căruia înţeleg să protestez cu ultima energie.

D. I. SUCHIANU

Cronica teatrală

Cu totul săracă a fost săptămâna trecută în evenimente teatrale.

In afară de deschiderea unui teatru cu o menire specială, nici o noutate... Undeva, într'o sală foarte rău amenajată, câţiva actori tineri au socotit că e bine să întemeeze o întreprindere închinată unui anumit gen de teatru, teatrul groazei şi al râsului, intitulat „Fantome şi Paiaţe", şi pus sub conducerea d-lui Mielu Constantinescu. Vrea să fie această scenă, cel puţin cu jumătate din repertoriul său, sucursala unui bine cunoscut teatru parizian şi anume „Grand Guignol", unde de ani de zile se ţipă, se scrâşneşte din dinţi şi se strânge din pumni, şi pe scenă şi în sală.

Spectacolele acestea au o literatură specială, ce furnizează textele, literatură în fruntea căreia străluceşte André de Lorde.

In spectacolul compus ce ni s'a prezentat cu ocazia inaugurării teatrului „Fantome şi Paiaţe", piesa de rezistenţă era semnată — în colaborare de altfel — de acelaş André de Lorde, pe care nu l-am cunoscut în producţia sa mai nouă, care vădeşte o simţitoare scădere a fanteziei.

E vorba de „Groaza cea mare", piesă de groază fireşte, în care subiectul e aproximativ următorul: Un ocultist egiptian ajunge să se instaleze la Londra, unde vrea să pătrundă în cercurile aristocratice. Aci, graţie unui prieten ce-l introduce în lumea bună — recunoaşte pe un fost căpitan de colonii, un alcoolic, un alb cu trecut dubios printre oamenii de culoare, şi cu acest căpitan are o discuţie foarte aprinsă. Căpitanul îl insultă, iar ocultistul se răzbună făcându-l, două minute după aceia, să se prăbuşească din ascensor.

Dar el nu se mulţumeşte numai cu atât. Indrăgostit de sora amicului său şi respins, el porunceşte tinerei să vină în vila sa, într'un decor înfiorător — cosciuge, servitori epileptici, o cuşcă cu o fiară groaznică, un fel de himeră ce se hrăneşte cu cadavre, etc. Aci, vroind să-şi bată joc de fecioară, e omorît de fratele ei. Dar, mort, el se răzbună chiemând de dincolo de mormânt, victima pe care a ales-o în viaţă şi pe care nu o părăseşte...

Nu e nimic mai mult în piesă în afară de cele povestite, la care se mai adaogă două becuri verzi, o lampă de buzunar, un revolver şi câteva draperii negre. Totul lasă o impresie de tristeţe, izvorîtă nu din piesă, ci din întreprinderea ratată.

De ce îşi vor fi închipuit cei ce au pus la cale teatrul acesta că e mai uşor să joci piese cu morţi şi cu nebuni şi că astfel vor aduce public în teatru, nu înţelegem. Bănuim că, în vremea aceasta de criză de orientare în dramă şi în teatru, se va fi crezut că lipsa totală de preocupări mai grave, mai adânci, mai complicate sufleteşte, va izbuti să strângă în jurul câtorva impresii violente un public numeros. Dar genul acesta de teatru cere actori specializaţi oarecum, în nici un caz mai puţin talentaţi decât ceilalţi confraţi ai lor.

După cum revista şi comedia uşoară cer actori cu humor, tot astfel genul acesta aşa numit al groazei cere o expresivitate plastică remarcabilă, o muncă savant condusă până la maximum de încordare, o mobilitate a figurii, un grimaj, mai ales abil. Iată armele cu care au de luptat aceste companii.

Şi mai este încă ceva: pe cât e de nepretenţios genul, pe atât e de exigent în utilaj. In drama groazei, acel *deux ex machina* este raţiunea însăşi de a fi. El intervine, încurcă şi descurcă totul. Şi cum viaţa modernă cu medicină, arhitectură terestră, navală şi aeriană, călătorii, laboratorii, aduce nu numai material de mistică ci şi de ştiinţă în jurul căreia groaza îşi poate face de multe ori cuibul subt mâna unui autor abil, vedeţi ce utilaj complicat cere o asemenea scenă pentru a lăsa impresia justă.

E genul care nu admite sub nici-un motiv stilizarea. O ancorare puternică în verism, este premiza fundamentală a acestui silogism teatral.

Or, nimic din toate acestea nu am întâlnit la „Fantome şi Paiaţe". Totul improvizat şi sărăcăcios, din toate punctele de vedere. O încercare ambiţioasă, dar sarbădă, a unei închegări de pe urma căreia n'are să rămână nici-un învăţământ pentru teatrul românesc şi nici-un profit pentru cei ce s'au unit subt aceste semne.

INTERIM.

Note pe marginea cărţilor

Intre dragoste şi convenienţe

Arta de după război, urmând, şi într'un anumit sens depăşind viaţa, valorifică iubirea trupească cu o sinceritate, cu o înţelegere, cu o mândrie necunoscută înainte. Trupul nu mai este anexa inferioară a sufletului, cum voeşte un ipocrit romantism. Trupul este omul întreg, total, căruia îi este îngăduită libera expansiune, ale cărui ecouri nu mai sunt amputate, nu mai sunt limitate arbitrar de un cadru fictiv, artificial creat de idealuri poetice. Spiritualizarea fiinţei umane a rămas bine înţeles un nobil postulat, dar nimeni nu mai îndrăzneşte să sacrifice unei himere, o realitate: trupul cu vastele lui posibilităţi şi aspiraţii. Antiteza dintre suflet şi trup apare tot mai mult ca o absurditate şi tot mai sigur ca două aspecte ale aceluiaşi lucru.

De aici se naşte o nouă morală, o nouă etică, pe care am numit-o odată: *mărturisirea trupului*, în opoziţie pe deoparte cu ruşinea de trup a castităţii creştine, iar pe de altă parte cu religiunea trupului a epicurienilor lui Horaţiu...

Această carte a lui Zweig dovedeşte cu o putere de convingere halucinantă, cum o singură zi de patimă sensuală poate fi viaţa întreagă a unei femei. Femee a cărei viaţă a fost totuşi bogată de toate bunurile normale ce poate da societatea. O englezoaică frumoasă, inteligentă, bogată, instruită, distinsă, născută în acel mediu care se foloseşte de toate înlesnirile progresului şi de toată fecunditatea civilizaţiei; are parte de o căsnicie fericită şi de copii demni de părinţii lor; la patruzeci de ani rămâne văduvă; îmbătrâneşte cam fără rost pe lume, deoarece copiii nu mai au nevoe de ea şi ea n'a ştiut să evite „greşeala ce nu poate scăpa de-a fi orice viaţă, care nu se devotează unui scop bine limitat".

La patruzeci şi doi de ani această femee trăeşte o aventură pasională care nu durează decât douăzeci şi patru de ceasuri. Atâta a fost însă destul pentru ca tot restul vieţii ei să fie absorbit de acea zi unică, pentru ca însuşi trecutul ei de viaţă largă, de tinereţă fericită, de soţie senină, de mamă, să fie deasemenea absorbit în acele câteva clipe în cari trupul ei a cunoscut expansiunea supremă de integrare în Creaţiune prin dragoste.

Elocvenţa frumuseţii unui tânăr şi a patimei de înaltă tensiune ce, învederat, îi magnetiza toată fiinţa, a stimulat atenţia d-nei C. Primejdia de moarte în care se afla, căci neîndoielnic tânărul era pe punctul de a se sinucide, i-a răscolit instincte materne dar instincte de amantă condamnată la o văduvie prea timpurie. Din carnea ei frământată în adâncimi de nedesluşitul complex al lui Oedip, i-a venit impulsiunea, sincer inocentă, de-a scăpa dela moarte pe acel nenorocit... Il urmăreşte când pleacă ruinat din Cazino ca să se sinucidă; se cramponează de el şi îi propune să-l conducă acasă; dar el n'are domiciliu şi crede că ea este o târfă care vânează un client. Când înţelege că nu-i cere bani, se lasă dus de mână ca un copil... Ploua; intră la un hotel ce le sta în cale. Dar acolo în odae, diversiunea întâmplării, frumuseţea femeii şi mai ales cei douăzeci şi cinci de ani ai lui, îi aţâţă simţurile şi pentru o clipă uită de sinucidere... D-na C. îşi dă seamă cu groază drept ce o ia necunoscutul şi ce voeşte dela ea; are tentaţia să fugă, dar simte că în urma ei va auzi detunătura pistolului... Se dă, crezând sincer că nu face decât un imens sacrificiu, dar supunându-se inconştient imperativului categoric al dragostei ce o stăpânea deja... Se dă cu frenezie, cu acea frenezie cosmică a vieţii în clipa în care triumfă asupra morţii... Când peste câteva ceasuri se trezeşte dintr'un somn de plumb, savurează răsplata faptei ei pe faţa strălucitoare de fericire aceului tânăr animal redat vieţii. Stă câtva timp în extaz privindu-l cum doarme adâncit în acel somn de copil sănătos în care clocoteşte viaţa.

Dacă însă d-na C. ar fi cedat revoltei sale de femee cinstită şi ar fi fugit, tânărul rămas cu deznădejdea lui, se omora. Nervii lui au fost însă echilibraţi, întreaga lui fiinţă a fost regenerată în clipa în care a trăit actul esenţial, intensificat de nebunia lui de moarte, de nebunia ei de viaţă.

Salvarea tânărului era, bineînţeles, numai momentană; avea nevoe să fie susţinut, ca să se vindece de patima jocului. Iar d-na C. transformată cu totul prin iubire, nu mai era decât o forţă oarbă a naturii, pentru care nu mai era posibilă altă viaţă (care să merite acest nume) decât aceia de amantă a acelui om. După cum singură şi-a dat seama peste o jumătate de zi: „l-ar fi urmat la capătul lumii, dezonorându-şi numele şi copiii, sacrificându-şi situaţia şi averea, uitând orice rezervă, orice ruşine".

Dar a intervenit, într'un moment critic, atunci când programul „cuminte" şi „nobil" al d-nei C. fixase despărţirea pentru ca el să plece spre familia lui din îndepărtata lui ţară, a intervenit în acea clipă tirania moralei admise, şi... s'au năruit două vieţi. Dacă tânărul n'ar fi crezut că este mai frumos să aibă pentru această femee numai recunoştinţă şi evlavie arătându-i că, deşi i s'a dat cum i s'a dat, el înţelege că ea este cu atât mai castă, cu atât mai virtuoasă, că s'a sacrificat ca o sfântă; şi dacă d-na C. n'ar fi avut spiritul artificializat de buna educaţie, ca unii copii de circ trupul schilodit ca să poată face contorsiuni absurde, atunci această femee ar fi făcut, ea, gestul salvator; şi astfel dacă unul sau altul ar fi fost mai sinceri, dacă ar fi avut mai mult respect pentru realităţile din ei, nu s'ar fi despărţit: adică el n'ar fi căzut definitiv pradă viţiului său, iar ea nu şi-ar fi nimicit restul vieţii prin chinul tuturor regretelor, iar amintirea fericitei vieţi anterioare, prin abjurarea ei...

Zweig învederează cu mare artă contrastul dintre rezultatul creator de viaţă şi de fericire al gestului conform imperativului trupesc al eroilor săi şi rezultatul, care a nimicit două fiinţe cu posibilităţi superioare, rezultatul tragic al gestului conform silogisticei abstracte a moralei create pentru oameni abstracţi.

Dacă d-na C. ar fi trecut prin şcoala *mărturisirii simţurilor* a generaţiei formată de războiul mondial care a supravalorificat trupul, dacă ar fi fost soră de caritate într'un spital de război, dacă în acea epocă în care nu mai era loc pentru ipocriziile sociale, d-na C. ar fi pierdut atavica credinţă că femeia se poate lăsa cucerită, dar că nu se oferă niciodată fără să se degradeze, dacă adică ar fi fost evoluată până la înţelegerea egalităţii de libertate în dragoste dintre femee şi bărbat, atunci şi-ar fi întins braţele către cel care pleca plângând.

Ştefan Zweig ne-a prezentat un crâmpeiu de viaţă socială luminându-l cu farurile puternice ale talentului său; n'a tras nici o concluzie, n'a pledat nici o temă. Dar ne suggerează energic şi ne fecundează gândirea asupra marii probleme a conflictului aprig dintre vechea şi noua morală sexuală. Problemă grea, nu în sine, căci adevărul este desigur de partea moralei celei noui, dar grea prin aceia că între aceasta şi păcat nu mai este zăgazul cel greu de trecut. Acest lucru îl învederează un amănunt dela sfârşitul cărţii, ce uşor ar putea trece neobservat, deşi este esenţial. Când d-na C. isprăveşte povestirea aventurii sale de o zi şi veche de treizeci de ani, pe faţa ei, în ochii ei de bătrână de şaptezeci de ani, pe faţa ei, în ochii ei de bătrână de saptezeci de ani a strălucit reflectul patimei de atunci, a apărut farmecul frumuseţii, al vioiciunii, al tinereţii, al dragostei de viaţă.

Aşa cum se sfârşeşte cartea ne pare rău că d-na C. că această femee de elită, n'a fost destul de evoluată ca să se fi putut bucura de viaţă, să fi putut trăi în felul cum soarele înţelege viaţa. Dar să presupunem că autorul n'ar fi adăugat acele câteva cuvinte prin care întinerind figura bătrânei la focul amintirii nestinse ? ne dovedeşte, cu o rară elocvenţă faptică, intensitatea şi măreţia patimii înăbuşite. In acest caz am şovăi înainte de-a regreta că d-na C. n'a fost destul de evoluată. Poate chiar am găsi că este mai bine că n'a fost. De unde rezultă că noua morală nu este primită de actuala noastră structură psihică, decât în funcţie de sentimentari; şi că deci este primejdioasă, pentru că înlesneşte greşeala celor ce nu se cunosc destul şi mai ales pentru-că ar putea servi de pretext desfrâului.

D. V. BARNOSCHI

*) Ştefan Zweig : Wingt-quatres de la vie d'une femme, roman. Traduit de l'allemand, par *Alzir Hella* et *Olivier Bournac*. (Ed. Victor Attinger. Paris-Neuchsatel 1929).

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemniţărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuşi şi cuprinzând impresiile ilustrului şi nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera şcolară sau cea militară, până la puşcăriile din Belgia, în care a fost deţinut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârşită împotriva straniului şi genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeaţă, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în româneşte de d. Ioachim Botez şi publicate în BIBLIOTECA DIMINEAŢA.

No. 118. *Preţul 8 Lei*

Maurice d'Ocagne

Cum se explică mareele?

Newton, se ştie, e întâiul care a explicat fenomenul mareelor, pentru el simplu corolar al genialei descoperiri a legii gravitaţiei universale. Mareele i-au fost cunoscute întrucât a observat fenomenele dela ţărmul mării Mânecii — destul de normale. Căci la Tahiti sau Tonkin mecanismul mareelor e mult mai ascuns şi e departe de a indica principiul, numai prin existenţa lor.

Intr'adevăr, ce se poate vedea într'un punct oarecare depe ţărmul mării Mânecii? Două maree în timpul unei zile lunare, creşterea apelor maximă, coincizând cu trecerea lunii la meridian, pe toată întinderea ţărmului. Intrucât posedăm noţiunea gravitaţiei universale, nimic mai firesc decât să atribuim această creştere periodică a apelor, atracţiei lunare.

Apoi, atracţia solară, mult mai puţin puternică, din pricina enormei depărtări a astrului (23.000 de ori raza pământului faţă de 60 pentru lună) poate întări sau micşora acţiunea lunei, dacă linia dreaptă a acţiunii lunei e mai mult sau mai puţin învecinată cu linia dreaptă a acţiunii soarelui.

Când cele două linii drepte coincid, cum e cazul la lună nouă sau lună plină (şi atunci se spune că astrele sunt în **sizigie)** acţiunea e la maximum, nivelul mareelor e de-asemenea la maximum într'o parte (şi cum volumul apelor nu poate creşte şi el) şi la minimum în partea contrarie a mărilor.

Dimpotrivă, apele sunt la minimă înălţime când cele două linii drepte s'au depărtat cât mai mult una de alta, când sunt **în unghiu drept,** cum se'ntâmplă la întâiul şi ultimul pătrar (şi atunci se spune că astrele sunt în **quadratură).**

Această explicaţie, foarte simplă, a fost exprimată de Newton subt o formă strict geometrică, care reprodusă în toate tratatele elementare de cosmografice, a devenit clasică. Redus la această formă extraordinar de simplificată, fenomenul devenise ceeace Henri Poincaré numea „mareea bacalaureatului". In realitate, evenimentele se petrec în formă mult mai complicată, din pricina unor forţe străine care intervin în desfăşurare: împărţirea inegală a mărilor pe scoarţa pământului, forma şi adâncimea lor capricioasă; influenţa învârtirii pământului; proprietăţile mecanice ale masselor oceanice, care ţin de legile hidrodinamice.

De-aci provine, în vederea studiului efectelor produse de atracţiile lunei şi soarelui asupra apelor, o acumulare de obstacole aproape de nebiruit.

Laplace a luptat cu aceste obstacole şi nu-l vom admira niciodată îndeajuns pentru pasul imens pe care l-a făcut, punând bazele unei teorii dinamice a mareelor şi arătând cum influenţa lunei şi soareluil introduce variaţii în nivelul apelor, cu o periodicitate variată (diurnă, semi-diurnă şi pe lungă perioadă) şi cu coeficienţi ţinând de particularităţi locale, susceptibile de a fi determinate prin experienţă. Frumoasa soluţie, derivând din admirabilele cercetări ale lui Laplace, în parte teoretică, în parte empirică, constitue una din cele mai de seamă aplicaţii ale matematicilor la studiul fenomenelor naturei şi a dus la cele mai preţioase consecinţi practice.

Dar era oare posibil omului să ajungă la o soluţie completă a problemei numai cu ajutorul teoriei? Pe vremea lui Laplace, îndoiala era cu putinţă. Progresele imense realizate de-atunci, erau oare mai favorabile unei soluţii? Numai un geniu excepţional putea încerca soluţia problemei. Acest geniu a fost Henri Poincaré, căruia de altfel, îi datorim şi alte cuceriri. In domeniul teoretic, a biruit toate dificultăţile care păreau, **apriori,** de nebiruit. Din nefericire, imensitatea muncii pe care ar cere-o calculul efectiv al rezultatelor la care ar ajunge această soluţie teoretică „echivalează, zice d. Fichôt, în starea actuală a mijloacelor noastre, la o imposibilitate practică absolută". Dar dacă ne punem din punctul de vedere al filosofiei naturale, putem socoti problema integral rezolvată de efortul genial al lui Poincaré — victorie pe care n'o vom celebra niciodată îndeajuns.

Pentru a satisface dorinţa noastră de a cunoaşte, s'au făcut diferite încercări pentru a pătrunde, printr'o vedere sintetică, secretul pe care-l ascund formulele.

Nu vom analiza în amănunt lucrările de care sunt legate numele unor Whewell, Ferrel, Boergen, Harris şi ne vom mulţumi să dăm câteva indicaţii sumare asupra ultimei lucrări, cea mai satisfăcătoare, pare-se pentrucă întemeindu-se pe constituţia mecanică a mărilor, poate fi privită ca adevărata tălmăcire fizică a ecuaţiilor problemei.

Teoria lui Harris e întemeiată în întregime pe marea lege **a rezonanţei,** descoperită întâi la corpurile sonore, în virtutea căreia „un basin oceanic oarecare nu poate realiza decât anumite oscilaţii, ale căror perioade sunt determinate de configuraţia lui particulară... Aşa se explică faptul că anumite domenii oceanice pot constitui, prin însăşi configuraţia lor, tot atâtea leagăne privilegiate pentru oarecari maree dominante. Aci avem explicaţia raţională a anomaliilor, surprinzătoare la prima vedere, în desfăşurarea fenomenului în diferite regiuni ale globului.

Un studiu aprofundat al împărţirii geografice a diferitelor varietăţi de maree a îndemnat pe Harris să admită şapte sisteme fundamentale semi-diurne (din care şase, cuprinzând aproape totalitatea Atlanticului, a Pacificului, a oceanului Indian, şi al şaptelea, cuprinzând regiunea sud-australiană, cu o perioadă vecină cu o jumătate zi solară) plus un anumit număr de sisteme diurne, sub dependinţa timpului lunar, în nordul Pacificului, o parte a oceanului Indian şi câteva mări interioare, ca marea Antilelor şi Mediterana.

E posibil deci să atribuim acţiunii astrelor o parte efectivă în modelarea actualei forme a bazinului mărilor? Acum câţiva ani ar fi părut absurdă o afirmarea în această chestiune. Ne putem întreba azi dacă nu e cumva aci cheia misterului. O ipoteză celebră, deşi de dată apropiată, se impune tot mai mult atenţiei savanţilor; sugerată în 1855 de Airy, a luat forma unei adevărate teorii sub pana lui Wegener: e teoria în virtutea căreia continentele, altădată lipite, ar pluti pe o magmă mai densă şi mult mai târziu s'au despărţit, individualizându-se.

Această noţiune a plutirii, pusă alături de individualizarea prin forţe de dislocare, poate duce în chip logic la încheerea remarcabilă că massele continentale în plutire, tind să constitue, sub acţiunea mareelor, bazine de rezonanţă — proces analog cu experienţa lui Lippmann asupra fotografiei culorilor, după care undele luminoase îşi creiază singure un vestmânt pe măsura lor. — **A.**

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:

teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile

Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială

Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.

HOTELURI de lux, şi SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR.

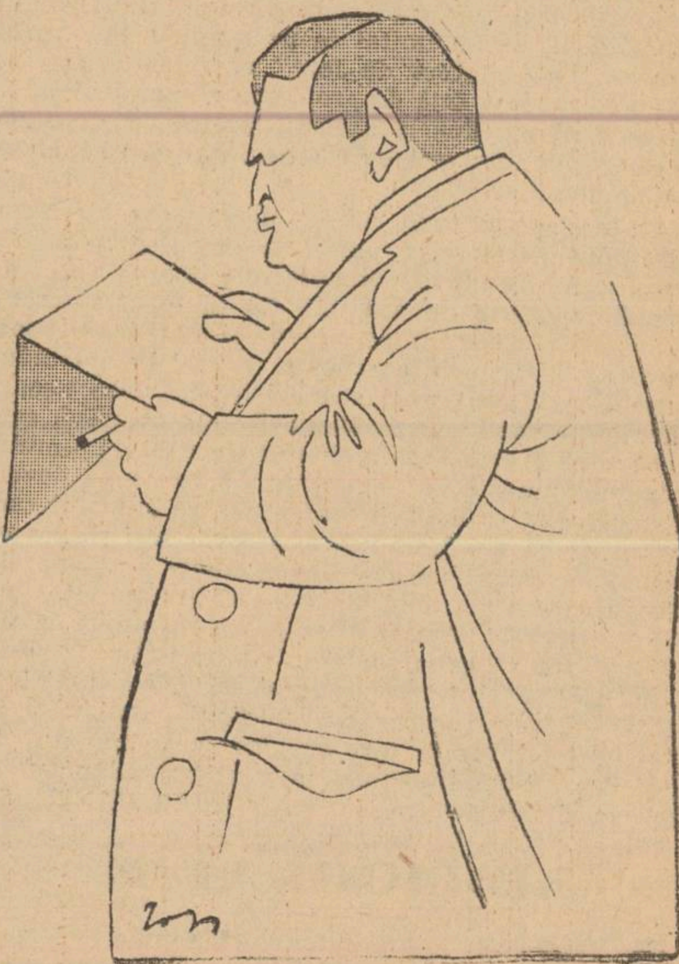
SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.

Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:

Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial si Hammerand.

Informaţiuni comerciale: Camera de Comerţ, Viena I, Export-Abteilung.

Scriitorii noştri

Horia Furtună

Filmul vorbitor

S'a discutat mult în vremea din urmă despre filmul vorbitor. Sincronizarea viziunii cu audiția este însă o idee veche a cinematografiei, una din cele apărute în primele timpuri și care a stăruit ca un curent subteran al artei mute, până la realizările mult lăudate de astăzi. Dacă însă filmul vorbitor echivalează cu anexiunea unei noui regiuni pentru arta cinematografică și dacă el este destinat unui succes neîntrerupt în viitor, iată o întrebare la care nu se poate răspunde decât cu multe rezerve și îndoieli.

Să spunem mai întâiu că împerecherea proecției cu sunetul, răspunde aspirației de a produce în chipul cel mai credincios cu putință modelul dramei scenice, desfășurată deopotrivă pentru privirile și auzul nostru. Atât timp cât arta ecranului nu ajunsese la conștiința propriei originalități, câtă vreme nu elaborase principiul și dogma ei, care constă în năzuința de a interpreta și stiliza realitatea prin singurele două valori ale umbrei și luminii, filmul vorbitor putea fi încă o făgăduință prețioasă. Astăzi însă când cinematograful trăește în conștiința unor limite acceptate și în cuprinsul cărora el își realizează misiunea sa artistică, filmul vorbitor trebue considerat numai ca o izbândă tehnică. Ce aduce nou, în adevăr, filmul vorbitor față de spectacolul care i-a servit ca model? Toată evoluția cinematografului artistic a tins în ultimele decenii către cucerirea unui teren propriu de manifestare. El a preparat în tot acest interval categoriile sale originale și limbagiul său intraductibil. Filmul vorbitor restitue însă cinematograful fazei sale primitive, când neavând o existență autonomă, era încă o simplă copie.

Considerații teoretice ca acestea nu vor zădărnici niciodată desvoltarea și înflorirea cinematografului vorbitor și sonor, dacă el își va găsi un aliat în prostul gust artistic sau în acea confuză atitudine a publicului care nu știe să distingă totdeauna între realizarea de artă și reușita tehnică. Este însă probabil că isbânda va fi în cele din urmă tot a bunului-gust și că nouilor întreprinderi le va fi rezervată soarta de timpurie uitare a unor încercări similare în principiul lor, cum a fost filmul colorat sau acele spectacole închipuite numai de fantezia proprietarilor de săli cinematografice, în care proecția mută se întovărășea cu unele manifestații în orchestră, precum cântecul unui tenor, al unui pianist sau vecinicele coruri rusești: tot atâtea adaosuri din afară și pline de falsitate pentru un gust mai delicat, care înțelege că cinematograful nu trebue nicidecum să urmărească „redarea cât mai fidelă a realității".

Bunul-gust și-a spus dealtfel de pe acum cuvântul. Ziarele sosite de curând ne aduc vestea, că spectatorii unei mari săli de cinematograf din Berlin, cărora li s'a prezentat acelaș film în versiune mută și în versiune sonoră, au fost invitați să-și exprime preferința lor. 685 de voturi contra 439 au stabilit înclinarea publicului pentru filmul mult. De observat este că în timp ce persoanele care au constituit majoritatea și-au dat adeziunea lor unui principiu artistic, este probabil că cel puțin unii dintre votanții grupați în tabăra opusă au înțeles să-și exprime admirația lor pentru isbânda tehnică.

Motive practice se vor opune în sfârșit expansiunii filmului vorbitor. Imprejurarea care a favorizat până astăzi desvoltarea industriei cinematografice, substrat indispensabil al perfecționării estetice a filmului, a fost acea încredere a marelui capital, sigur că va fi bine răsplătit prin difuzarea comercială a unei producții, care nu urma să întâlnească în drumul ei, diversitatea limbilor naționale. Inzestrându-l cu un grai și anume cu unul național și prin urmare restrâns, nu este probabil că cinematograful își va pierde mulți din vechii lui spectatori și în aceeaș măsură încrederea de altă dată a capitalului? Diferența nu va fi deocamdată sensibilă pentru marile centre cosmopolite, dar ea va putea fi constatată în curând pentru acele centre provinciale sau exotice, de unde pornește obolul mărunt, dar numeros al contribuabililor cinematografiei, și printre care din ce în ce mai puțini vor fi aceia care se vor hotărî să asculte limba necunoscută a unui actor american sau german.

S'a crezut că se va putea ocoli această primejdie, închipuindu-se scenarii în care protagonistul să fie un muzicant sau un cântăreț. In această privință un film vorbitor ca „Le Chanteur de Jazz", care a făcut înconjurul tuturor capitalelor lumii, a fixat un model, menit să fie imitat la nesfârșit. Filme vorbitoare ca „Le Chanteur de Jazz", reprezintă singura soluție cu putință față de problema răspândirii internaționale. Dar redus la această unică posibilitate, filmul vorbitor nu este oare amenințat să se înăbușe prin monotonie?

Se înțelege că toate aceste obiecții consideră numai filmul vorbitor ca varietate artistică, pentrucă privit ca mijloc de documentare, valoarea lui nu poate fi în destul de prețuită. Cu ajutorul sincronizării astăzi realizate între viziune și audiție, se poate prevedea un timp, în care vom regăsi la îndemână accentul veridic al unei scene istorice, acea ușoară inflexiune a vocii sau particularitate a gestului, care ne pot pune în fața evenimentelor trecutului cu multă putere. Documentarea prin filmul vorbitor va deveni așa dar prețioasă mai cu seamă pentru oamenii care vor veni după noi. Căci celor care vor să-i sporească prețul în legătură cu acele evenimente ale actualității, pe care el ar fi în stare să ni le aducă în față după puține zile, iată că li se poate răspunde că filmul vorbitor va avea să lupte cu un puternic rival, capabil să îndeplinească aceleași servicii și mai iute și cu un adevăr superior, cu radiofonia combinată cu televiziunea, invenție care se găsește pe punctul de a ieși din laborator, pentru a modifica adânc perspectivele zilelor noastre.

TUDOR VIANU

BIBLIOGRAFIE

E. Lovinescu: Istoria literaturii române contemporane Mutația valorilor estetice), Edit. „Ancora", S. Benvenisti et Comp., Prețul 100 lei.

V. COROLENKO

Impresii din Dobrogea

Pe una din ulicioarele înguste și întortochiate ale Tulcii, aproape de malul Dunării, se află o giamie cu un minaret subțirel. In fiecare seară, când soarele apune după culmea Mahmudiei, apare pe galeria rotundă a minaretului figura în turban a muezinului, pentru a petrece amurgul zilei cu îngânarea guturală a cântecului său straniu și neliniștitor...

In jurul giamiei se resfiră mica așezare turcească și mahalaua rusească cu multe case locuite de refugiații noștri ce țin de „legea veche". Un Lipovan, întâlnit din întâmplare și cu care intrasem în vorbă, îmi propuse să vizitez giamia.

— **Nicevo, nicevo!** Se poate, Turcu nu se supără. Numai, mă iertați, va trebui să scoateți ghetele.

Intr'adevăr, bătrânul Turc, paznicul, arătă spre ghetele noastre și ne propuse să încălțăm niște papuci de rezervă, pregătiți, pesemne, anume pentru acest scop.

— In privința asta, țin rânduială aspră, — comentă însoțitorul meu și în glasul Staroobreațului se simți respect.

In larga încăpere a clădirii simple era răcoare și liniște. Pe dușumeaua așternută cu covoare ședeau Turci bărboși, cu picioarele îndoite sub corp, și mormăiau rugăciuni, acoperindu-și cu palmele obrajii și ochii. Veneau alți credincioși, schimbând la intrare papucii, și se cufundau, tihnit, în rugăciuni. Imaginea era simplă, rugăciunea neînțeleasă... dar se îmbina, nu știu cum, straniu și solemn, cu lumina asfințitului care tremura, în clipa despărțirii, prin crestăturile înalte ale ferestrelor orientale.

— Da, credința lor, firește, îi păgână. Se închină lui Mahomed... — îmi zise Lipovanul, după ce am plecat. Dar țin cu sfințenie la legea lor. Adevărat că fumează, dar pe dânșii credința nu-i oprește. Asta-i, nu știu cum să-i zic... Ce folos că legea noastră oprește cu asprime, — tot se găsesc acum unii care să pufăie... Mai cu seamă printre cei mai tineri... Ptiu!... Doamne iartă-mă. Mare pacoste!... Ei, în ce privește băutura, — ferească Sfântul! Nu ai să întâlnești Turc beat, mai ales pe stradă... să meargă pe două cărări și să mai cadă, pe deasupra, în șanț... Așa ceva nu se întâmplă... Pe când la noi, am ajuns să vedem și de astea.

— Iți mai amintești de stăpânirea turcească? — îl întrebai.

— Imi amintesc foarte bine. Eram tânăr, firește, dar îmi aduc bine aminte. De altfel, povestesc și bătrânii. Iacă dacă vreți să știți, să-i întrebăm. Bună seara, moșilor!

Dealungul uliței ședeau în grămezi, bucurându-se de înserarea călduță, locuitorii mahalalei, pe bănci, pe bârne și jos pe iarbă. Tineretul se ținea deoparte. De acolo se auzeau glume îndrăznețe și caraghioase, fulgerau și priviri viclene și din când în când săgetau cuvinte ascuțite și provocătoare. Oamenii mai în vârstă aveau o atitudine mai rezervată și se uitau la mine cu priviri curioase și aspre. In cercul către care ne îndreptarăm, era, pesemne, un sfat serios; o carte groasă, legată în piele, trecea din mână în mână.

— Bună seara! — răspunseră gospodarii la salutul nostru. — Pe cine ne aduci, Tichoane? Ce fel de om?

— E de-ai noștri, venit din Rusia. Ii dornic să afle ceva despre Turcime. Ar vrea să știe cum am trăit sub Turci...

— Ei... am trăit și sub Turci.., N'a fost mai rău decât îi acum, în nici un fel...

— Asta-i adevărat!

— Firește, că n'a fost mai rău.

— Busurman, — Busurman, dar, înainte de toate, de legea altuia nu s'a atins.

— Vezi, asta-i foarte adevărat!

— Năravul ăsta nu l'a avut, — ce-i a lui, e a lui.

— Dar Românu' vă prigonește pentru credință? — întrebai eu.

— Nu... — răspunse șovăind unul mai tânăr, îmbrăcat în haine orășenești. Dar altul, care ședea alături de dânsul, sări deodată de la locul său și, fulgerându-l cu privirea, zise mânios:

— Cum nu prigonește? Dar de ce a arestat atâția dintre ai noștri?... Câtă lume?...

— Asta-i altă treabă, — răspunse cel dintâi, adresându-mi-se. Românul a vrut să-i treacă pe toți la condică. Cum s'ar zice: să facă înscrierea populației... Insă multora dintre noi li-e scârbă de așa ceva...

— Sigur că treaba asta-i scârboasă! Ție nu ți-e scârbă? De ce-i trebue așa, deodată, această înscriere? Spune-ne tu, deșteptule, dacă știi.

— Românul, va să zică, lămurește treaba așa: că-i folosește pentru impozite... ca să strângă dările, după condică, și altele de felul acesta...

— Dă-ri-le? — întrebă celalt cu mânie veninoasă. — Dacă trebuie, ia! Am spus noi că nu dăm? Nu plătim, sau ce? Ai luat de la mine, scrieți unde îți place; ai luat de la Ivan Makarov, de pildă, cincisprezece lei... Ei?... Ne împotrivim, — a?

— N'avem nimic de zis împotrivă, — lămuriră câteva glasuri deodată

— Nu, — urmă iarăși celalt. Nu se mulțumește cu atâta. Sufletul să-i dai, să ți-l treacă în condică...

— Da' ce are el nevoie de sufletele noastre? Ce să facă cu ele?

— Firește, sufletele...

Intre compatrioții mei începu să clocotească cearta. Parte dintre ei s'au supus înregistrării românești, parte erau hotărîți să refuze cu îndărătnicie și erau gata să sufere mai bine pentru „credința" lor.

— Mă iertați, mă rog, — întrerupsei eu vrajba care izbucni, — ce are aface aici credința? Asta este o chestie mireană, civilă...

— Cum așa, ce are aface credința? Da' țarul David ce a pățit pentru asta?... Se poate să nu știi? Ascultă aici, dacă nu știi...

Și deschizând cartea veche, la care apelaseră, pesemne, pe când stăteau la sfat, el citi capitolul din Cartea Regilor despre dorința păcătoasă a lui David de-a face numărarea norodului și cum Ioab căută să-l convingă ca să renunțe la această intenție primejdioasă... **„și Ioab zise către Rege: să mai adaoge Iehova, Dumnezeul Tău, la poporul acesta cât este acum încă de o sută de ori atâta, și să vadă aceasta ochii Domnului meu. Dară pentru ce dorește lucrul acesta Domnul meu, Regele?..."**

— Iaca, vezi: a fost Ioab mai prost decât suntem noi? A? David nu l-a ascultat și ce a urmat de-aici?

— N'a fost bătut tot norodul de molimă? — interveni un altul. — N'au văzut îngerul, vărsând cupa mâniei lui Dumnezeu? Aa...

Argumentul era convingător; dovada, ca să zicem așa, documentară; și glasurile adverse tăcură.

— Dar Turcu', — întrebai: Turcu', n'a făcut nici-un fel de înscrieri?

— Turcu'? — răspunse, cu o vădită venerație în glas, cel care cetise din Sfânta Scriptură, — Turcu' să facă așa ceva?

— Nu avea nevoe.

— Țarul Turcilor n'a poruncit niciodată astfel de prostii.

— Dări lua și Turcu', dar cu rânduială ușoară, — zise un bătrân cărunt, cu capul pletos de argint. Iaca cum: te duci în piață și te întâlnești cu el în drum... Stai! ai plătit dările? — Incă nu, Efendi. — Atunci, hai, plătește pe loc! Lua cât îi trebuia, tăia o trestie, o ascuția... cerneală avea întotdeauna la el în călimara dela brâu... și scria pe genunchi chitanța. Gata! Pleacă sănătos!...

— El nu scria mult!

Un unchiaș cu barba creață și cu fața trandafirie ridicase ochii de un albastru spălăcit, și uitându-se la toți cu viclenie, zise zâmbind:

— Scria și el... Ii scria pe soldați și pe cazaci, pe ăștia îi scria...

— Fără asta, firește, nu se poate.

Bătrânul trecu cu privirea-i surâzătoare peste toți cei de față și urmă:

— Iată ce am să vă spun eu, iar voi să fiți cu luare aminte la mine. Așa a fost... Avea în slujba lui, va să zică, cazaci de-ai noștri, Ruși...

— Nekrasov, — zise cineva.

— Nici de cum! Nekrasov era plecat în Anatolia, la Mainos. Ii luaseră locul Ucrainienii. Lagărele lor erau la Caterleț și pe Dunaveț, lângă Caraorman... Hatmanul lor era Gladkov 1) se socotea că sunt multe regimente, vasăzică, vre-o patruzeci de mii de oameni...

— Mult!

— Asta-i, vezi, se socoteau mulți... Praf de pușcă, muniții, soldă de asemenea, se dădea pentru patruzeci de mii, iar de fapt Gladkov nu avea decât vre-o douăzeci de mii...

— Ce spui!

— Și iată că i se scrie odată lui Gladkov din Stambul: bagă de seamă, vine un revizor, un mare pașă. Și nacealnicul din Tulcea, prefectul cum îi zicem azi, îi dă de știre: caută Gladkov să fie totul în ordine. Scoate regimentele tale la vedere la Tulcea sau la Babadag... **Harașo!** Se duce, vasăzică, acel pașă în piață... Se înfige, de pildă, la mijloc... In jurul lui ofițerime, cum cere rânduiala, cu hârtiile în mână, cu listele, adicătelea... Iar el, hatmanul Gladkov, și-a rânduit regimentele uite colo, unde-i moara. Nu, **harașo!** Bătură tobele, răsunară trâmbițele. Incepe! Dădu drumul unui regiment, la al doilea, la al treilea... Turcu tot scria... Socotea câte mii... Cu cât treceau, cu atât se înmulțeau. Douăzeci, treizeci, treizeci și cinci de mii... Se apropiau de patruzeci și Gladkov comanda mereu: altu' la rând!... Curgeau din ulița de pe piață, ca din mânecă... Treceau Cazacii fără șir, de nu se mai vedea sfârșitul... Iată că pașa din Stambul îl întrebă pe cel din Tulcea: dar câți trebue să fie? Acesta îi răspunse: patruzeci de regimente. Atunci celalt strigă: ajunge! Să nu mai numărăm, te pomenești că iese socoteala mai mare. Să nu plătească sultanul nostru mai mult. Comandă deci: **Pașol!** rupeți rândurile! **Iakși Kozakler!** Mulțumesc!

— Zici că Gladkov nu avea patruzeci de mii? — întrebă unul dintre cei de față.

Bătrânul îi învălui iarăși pe toți cu privirea sa vicleană.

— N'au fost, dar erau! Tu crezi că erau?

— Atunci, cum?

— Mare șiret a fost acest Gladkov, — încuviință un altul: — nu de geaba era el Zaporojan, se știe că Zaporojenii erau vrăjitori. Știau să arunce praf în ochi...

— De n'ar fi fost vrăjitori, nu l'ar fi scos dela Dunăre pe Nekrasov.

— Vră-ji-tori! — zise bătrânul înveselit și cu dispreț. — O fi fost ei și vrăjitori, dar de data asta, treaba e mult mai firească.

— Cum?

— Văd că nici prin gând nu vă trece. Iată cum: Gladkov trecu sub ochii pașei atâtea și atâtea regimente și apoi, — ocolind pe ulița din dos, — haida! băeți, mai treceți odată prin piață!...

— Al dracului! — izbucniră auditorii, sincer entuziasmați... — Și ce, **nicevo?**

— Cum **nicevo?** Insuși sultanul i-a trimes mulțumiri lui Gladkov!... Dar când izbucni războiul și țarul rusesc porni împotriva celui turcesc, nu mai mergea înșelăciunea... Văzu că i se încurcă ițele...

— N'avea cum să scape...

— Asta-i, că nu se mai putea învârti. Se zbătu încoace, încolo... Și se dădu de partea lui Nicolai Pavlovici. Trecu iarăși la Ruși...

— Adevărat că Turcu' era cam nătăfleț...

— Ce putea fi mai firesc...

Pe cer, deasupra minaretului, a dealului Mahmudiei, a Dunărei, se ridicase secerea lunei, printre acoperișurile caselor, iar noi tot mai ședeam în piața mahalalei rusești, pomenind de Turc... cât era de nătăfleț și cum se lăsa ușor prostit... Și în genere: ce bine era pe acele vremuri, când nu venise încă „Europa", ci Turcu, mai stăpânea și cârmuia Dobrogea...

Trad. din rusește de F. DIMA

1) Ossip Mihailovici Goadki, hatmaul Zaporojenilor dunăreni. In 1828 a trecut de partea rușilor. Această trecere o redau mai sus după legenda locală, așa cum s'a păstrat în Dobrogea. N. A.

J. F. LOUIS MERLET

Clopotul rechinilor

Fugeam, urmărit de un roiu de „muște cu pumnal", — acele viespi cumplite care trăesc subt tropice — și, după ce am trecut peste un pârău de mâl dealungul căruia mergeau, poticnindu-se, crabi negri, uriași,— m'am adăpostit, teafăr, în vechiul penitenciar din Kourou, lăsat în părăsire din capriciul unui tânăr inspector sanitar prea plin de zel.

Kourou se află la 42 kilometri depărtare de Cayenna, unde se varsă râul în Ocean, în fața Insulelor Mântuirii. Aveam întâlnire acolo cu niște tovarăși din misiune.

Dimineața înăbușitoare mi se părea mai neîndurată încă după goana asta fără voie.

Administrația nu lăsase în închisoare decât cinci sau șase paznici militari și vre-o treizeci de ocnași bătrâni, puși să mute la Saint-Laurent-du-Maroni mașinăriile care ar fi putut să fie încă de vre-un folos. Osteneală zadarnică. Se irosea, fără rost, ceiace se înfiripase în cincisprezece ani de muncă. Așa merg lucrurile în Guyana franceză unde, a-tot-puternică, pădurea nepătrunsă pune din nou stăpânire, încetul cu încetul, pe ceiace a înfăptuit mintea omenească.

După ce m'am odihnit în fața unui *ponș* minunat la ghiață, am plecat, singur, prin temnița pustie.

La capătul cel mai depărtat al lagărului, pe o stâncă ce se ridică deasupra mării, am găsit un om istovit de viața în colonii, cu obrazul tăbăcit și veșted, cu ochii stânși. El și-a ridicat în fața mea pălăria lui mare de rogoz. In ciuda regulamentului, i-am dat țigări. Le-a luat repede și le-a ascuns în fundul pălăriei. M'am sprijinit cu coatele de un fel de parapet. Jos, pe o plajă îngustă acoperită cu resturi putrezite și cu obiecte ciudate: cutii de conserve deșarte, bucăți de lemn și de zidărie, schelete de umbrele și butoaie desfundate, — valurile veneau și se depărtau încetișor.

Deodată, un val mai înalt s'a aruncat peste țărm și a lăsat în urma lui trei rechini uriași care s'au repezit ca niște câni, la grămada de gunoaie. Apoi s'au rostogolit în apă și valul i-a luat din nou cu el. Dihăniile nu găsiseră pradă.

Atunci ocnașul mi-a vorbit, cu glas șovăitor:

— Aici, nici nu-i nevoie de temniță! Incotro s'o pornim? Spre interior? Negrii ne urmăresc și ne aduc înapoi ca să încaseze prețul pus pe capetele noastre. Să fugim pe mare? Acolo stau de pază rechinii...

— E mult decând ești aici?

— Douăzeci și cinci de ani.

— Și n'ai avut nici o reducere de pedeapsă?

— Nu. M'am încăerat de mai multe ori cu paznicii, și pe urmă am vrut să fug cu o ceată de tovarăși. Ne-am întors în lagăr, — crăpam de foame și ne sgâlțâiau frigurile. Dar acuma, n'am dece să mă mai tem. Aici or să-mi rămână oasele. Ș'apoi, la vârsta mea, — am cincizeci și opt de ani, — nu mai aștept decât biletul pentru judecata cea de pe urmă...

* * *

Deasupra noastră, cerul strălucitor. In jurul nostru, umbra ocrotitoare a unui copac tropical înalt, cu crengile întinse ca o umbrelă uriașă. Mă dureau ochii, deși purtam ochelari negri. Și totuși mă uitam fără să mă satur la priveliștea minunată a Oceanului de un albastru închis și a insulelor Mântuirii care păreau a fi colea, aproape de tot, asemeni unor grădini bogate, subt penajul verde al cocotierilor aplecați de vânt.

Ocnașul îmi urmărea privirea și înțelegea tăcerea mea uimită.

Glasul lui aspru se ridică din nou în văzduhul fierbinte:

— Vi se par frumoase insulele, — nu-i așa? Ai zice că-i un loc nimerit unde să-ți petreci vacanța. Dar să le vezi deaproape, ș'apoi să vorbești!

— Le cunoști?

— Puțintel. M'au trimis acolo, fiindcă eram încăpățânat și rău, ca salahor la osândiții la recluziune. Asta în urma unei încăerări în care lăsasem pe jumătate mort pe un gardian arab care mă ura și mă chinuia. Am fost trimis întâi în insula Regală. Un rai, nu altceva! De sus, de pe podiș, vezi, între căzărmi și spital, bărăcile lungi ale ocnașilor, soldați, paznici militari, — totul împrejmuit cu un zid zdravăn care desparte lumea aceia de restul osândiților și al lumii. Spitalul e un popas în drumul iadului. Nu, nu glumesc. Și bisericuța de lemn, e împodobită cu sculpturi și cu picturi de samă, făcute de bieți ocnași, copii ai nenorocului dar artiști, care au cunoscut dulceața sălii numărul 5, încarcerarea în afară de orice lege, așa cum îi plăcea lui Mobler, fostul stăpân al temniței. E tare plăcut acolo, n'am ce zice! Dacă le-ai ști toate astea în tinerețe, n'ai mai face pe grozavul pentru o pungășie ori pentru gloria de a fi crestat burta unui burghez... Eu știu... Eram de față, acum douăzeci de ani, la înmormântări... Azi nu mai este ca pe-atunci. Pe vremea ceia, în loc să zicem „clopotul bisericii", ziceam „clopoțelul restaurantului", — fiindcă se dădea de mâncare...

— Cui se dădea de mâncare?

— Rechinilor. Era simplu de tot. Oamenii care crapă aici, n'au nici o importanță. Vă închipuiți că-și bate cineva capul să le sape un mormânt? Ași! Ii aruncă în Ocean, ca de pe corăbiile din larg. Am luat parte, marinar de ocazie, la mai multe ceremonii de astea. Osânditul mort era vârît într'un sicriu ori într'un sac și o luntre ducea pachetul la o sută de metri departe de țărm. Scoteam trupul din lădiță ori din sac și unul din noi îi lega o piatră grea de picioare. Atunci, preotul punea să tragă clopotul de îngropăciune. Făceam vânt mortului peste barcă și — drum bun! Ș'atunci (asta or să v'o mai spună și alții, nu numai eu), atunci, la sunetul clopotului, vedeam cum aleargă din toate părțile rechinii în jurul bărcii: știau că li se servește masa. Câteva ocoluri, câteva vârtejuri de apă, — și ceata se depărta ciopârțind cadavrul. Atât... La urma urmei, îmi convine să stau aici, la Kourou. Pentrucă, oricum, nu mi-ar face plăcere să am un rechin drept mausoleu...

Traducere de OTILIA CAZIMIR

Patima

— Deci iată cum, uneori, sufletele bolnave sunt îndrumate spre prăpastie de cele mai înţelepte sfaturi. Goethe, desigur, ar fi rămas foarte surprins, aflând că vorbele îi pot fi tălmăcite astfel, — oftă Antigona Mavro.

Apoi reciti cele ce urmează:

B..., 15 Iunie 19...

Scumpă Antigona, îndrăznesc acum, în preajma hotărîrii celei mari, să te numesc cum te-am chemat întotdeauna în fundul inimii. Mai am puţin de trăit... Deci, din această pricină, sunt sigură, nu vei fi supărată. Celelalte cauze...

Dar nu, înainte de toate trebue să-ţi lămuresc de ce îţi scriu: ai fost nespus de bună cu mine; mă simt datoare să-ţi desvălui adevărul : în acest chip, îmi pare, ispăşesc o părticică de vină; îmi vine mult mai greu să mă spovedesc decât să iau peste câteva clipe otrava ce mă aşteaptă. Crede-mă! Minciuna mi-a devenit nefolositoare; o arunc ca pe o mască purtată îndelungată vreme cu silă şi desgust. Voi căuta să-ţi destăinuesc totul, chiar lucruri pe cari singură nu le pricep bine. Poate vei înţelege că am fost târâtă fără voia mea, căutând o mult râvnită linişte, niciodată găsită. Poate mă vei ierta. Cugetul meu atât de chinuit încearcă să-şi făurească puţină mângâiere din această sărmană, ultimă nădejde.

Iţi aminteşti ziua când mi-ai împrumutat o sumă peste măsură de mare, — niciodată înapoiată, — pentru că îmi lipsea din cassă şi aşi fi fost dată afară din slujbă dacă se descoperea furtul ? Te înduioşasem povestindu-ţi că am fost împinsă de lipsă, de boala bătrânilor mei părinţi, care nu se puteau căuta, n'aveau ce mânca. Te-am înşelat.

Dacă am cheltuit bani străini, luând la început puţin, apoi pierzând măsura, din ce în ce mai mult, — am făcut-o pentru Atena.

N'a fost întotdeauna aşa. Nu e nici un an decând o uram. Frumuseţea ei mă izbea ca o jignire adusă urâţeniei mele; glasu-i cu mlădieri blajine îmi rănea urechile; îmi părea făţarnic, prefăcut. Nu ştiu dacă ai băgat vreodată de seamă : simpatiile, antipatiile noastre atârnă, mai ales la început, de tonul vocii, plăcute sau respingătoare, a celorlalţi. Departe de cei care ne sunt dragi, tot glasul îl uităm mai curând. Pe atunci aşi fi dat ani din viaţă pentru a găsi Atenei cusururi, iar mie calităţi. Pironită în faţa oglinzii, comparam fără încetare. Imi priveam pierdută corpul colţuros, ascuţit, de băiat nedesvoltat pe deplin, oprit pe neaşteptate din creştere ; rochiile spălăcite, roase de prea multă purtare; ghetele descusute, pleznite la încheeturi, scâlciaţe... Imi dădeam seama cât îmi erau mişcările de bruşte, de ţepene. Mai vedeam un obraz cât pumnul, gălbejit ca ceara, pătat de rotogoale castanii, — urmele unei boli de ficat pe care nici o pudră sau cremă nu le poate ascunde, — uitătura chinuită de şoricel speriat prins în capcană ; sprâncenele prea groase; buzele prea subţiri, fără coloare. Deasupra umărului meu se apleca faţa trandafirie a Atenei. Intorceam capul, ochii ei albaştri, învăluiţi în umbră, buzele cărnoase sau năsucul cârn mă urmăreau. Mă urmăreau ziua, noaptea, la slujbă când înşiram cifre, când eram tăcută, când vorbeam. O pizmuiam înghiţind amare lacrimi stoarse de umilinţă şi ruşine. Aşi fi vrut să mă ascund subt pământ: nimeni să nu-mi mai vadă figura blestemată. Pe lângă a Atenei eram de o mie de ori mai pocită; Atena, pe lângă mine, era de o mie de ori mai strălucitoare. Dar, ciudat, pielea ei albă, catifelată, îmi părea păcătoasă, vinovată. Mă înspăimântam privind-o ca şi cum aşi fi descoperit de fiecare dată o nelegiuire. De ce? Nu ştiu. Povestesc numai ce simţeam.

Desigur mi-ar fi fost uşor s'o ocolesc. Mă foloseam însă de orice prilej pentru a o întâlni, aţinându-i adesea calea. Şi aşi fi vrut să mă înjosească, să mă bată chiar, numai să se ocupe cu mine. Sau poate nădăjduiam că durerea fizică ar fi în stare să potolească desnădejdea ce mă rodea. Acum, scriind, îmi vin în minte amănunte de mult uitate. Şi mă mir singură câte dorinţe bizare, neauzite, neînţelese de alţii m'au mistuit întotdeauna. Noi nu socotim semenilor noştri cu aceeaşi măsură umilinţele îndurate. Şi iertăm unora vorbe sau fapte care, venite de la alţii, ni i-ar face duşmani de moarte.

Să povestesc totul pe rând... Intr'o zi am fost chemată la domnul Schmidt, directorul nostru technic. Totuşi lipsea din odae când am intrat. Imi amintesc bine. Pe biroul lui se afla călimara puţin pătată; un tampon; un toc rostogolit până pe marginea mesei, gata să cadă; foi răvăşite de mapă ; alături un teanc de cărţi. Nu bănuesc ce m'a împins. N'am luat volumul de deasupra, nici pe cel următor. Mâna mea, fără şovăire, l'a apucat pe cel de dedesubt. Era tipărit pe hârtie velină şi legat în piele roşie. Literele de pe copertă erau înlănţuite cu meşteşug într'un singur cuvânt: Goethe. Parcă foile s'au dat singure la o parte, oprindu-se la pagina 125. De ce tocmai acolo ? In urmă întrebarea nu mi-a mai dat răgaz nici zi nici noapte. De pe când eram mică înţelesul vieţii mi se înfăţişa uimitor, de nelămurit. M'am chinuit să-i pătrund taina, aşteptând să-mi fie descoperită. Niciodată n'am izbutit să găsesc vre-un răspuns liniştitor. M'am frământat în deşert. De ce suntem împinşi spre unele fapte iar nu spre altele ? In mine au sălăşuit întotdeauna două fiinţe, iar una aştepta, aci înfrigurată, aci nepăsătoare, să vadă ce hotărîre va lua cealaltă. Cercetam pentru ce mă aflu în anumite ceasuri într'un anumit loc. Socoteam că de statul meu acolo îmi atârnă soarta. Crezi însă că puţine rânduri o pot decide ? Am citit între două mari spaţii albe :

Gegen grosse Vorzuege eines Anderen gibt es kein Rettungsmittel als die Liebe.

După intrarea domnului Schmidt îl auzeam, îl vedeam ca prin vis. Mi-a cerut unele lămuriri privitoare la serviciu; le-am dat cu glas străin, şters. Mirată, mă priveam vorbind, mişcându-mă. Cunosc prea puţin limba germană, totuşi pricepusem; mai curios — repetam fraza într'una, fără rost. Fără rost ? Nu. Pe nesimţite, gândurile mi s'au limpezit într'unul singur : „Pentru a nu suferi din pricina marilor însuşiri ale altuia, n'avem altă scăpare în afară de iubire". Deci, dragoste în loc de ură, mulţumire în loc de invidie.

A mers greu, mândria mea nu voia să se încovoae. A priceput abea încetul cu încetul. Sau poate, de multă vreme, căutam singură minunata dezlegare fără a o găsi. Ce se petrecea pe atunci în mine ? Imi era teamă să scormonesc prea mult. Sufletul meu era ca vatra adăpostind cărbuni mocnind subt cenuşe. Scântei nebune, scăpate fără veste, pot da foc casei întregi.

Am ascuns oglinda : nu m'am mai văzut decât în Atena. Am căutat s'o împodobesc, părându-mi că astfel mă îmjodobesc. O rugam, o imploram să-mi ia darurile, deşi le respingea de nenumărate ori. Şi pot s'o jur, nu-mi bătea atâta inima înşelând bunătatea binefăcătorilor mei, cât mi se strângea de spaimă şi de nerăbdare pînă o hotăram să primească. Abea după multe stăruinţe apărea pe obrazul ei zâmbetul dorit, buzele îi rosteau vorbele aşteptate. Făceam nebunii numai pentu a o auzi spunând unele lucruri, privindu-mă într'un anumit fel. Nu mă întreba niciodată cum de sunt în stare să înfăptuesc atâtea nesocotinţe; eu nu găseam nimerit să i-o împărtăşesc. Din zi în zi, tot mai mult, îmi pierdeam capul, apucată de o febră căreia nu mă puteam împotrivi. Trebuia profitat cât mai era vreme. I-am cusut cu mânile mele zestre vrednică de o domniţă. De fiecare dată după ce cumpăram vre-un colier, vreo brăţară de aur sau alt obiect de preţ, răsuflam uşurată. Aveam impresia că scăpasem de mare pericol, punând la adăpost un lucru în primejdie de a fi pierdut. Nimic nu e veşnic, mai ales încrederea şefilor.

Când vedeam o femee frumoasă o comparam cu Atena, care în urma sforţărilor mele, întotdeauna îmbrăcată ca o zână, ieşea învingătoare. Atunci o fericire dulce îmi năpădea sufletul. Alteori mă întrebam uimită : „De ce simt astăzi atâta mulţumire ? Ah ! da, X. sau Y. au găsit-o pe Atena fermecătoare...".

Nu-i ceream nimic, numai voiam să-i acopăr cu sărutări mânile, picioarele.

Furtul şi falşurile s'au descoperit eri. Deci nu mai pot ocoli pedeapsa, ani grei de temniţă mă aşteaptă dacă nu-mi fac singură seama. Totuşi îmi pusesem în gând să mai lupt.

Dar... abea pot urma... Lacrimi îmi întunecă privirea, suspine mă înăbuşe... Iartă-mă... scrisoarea s'a pătat... Unde rămăsesem ?

...Pentru a găsi puţină mângâiere m'am dus la Atena. Voiam să iau cu mine, icoană luminoasă, imaginea celei pentru care mi-aşi fi dat viaţa. Ştiam însă, sângele meu îl dispreţuia, ce ar fi putut face cu el ? Mai practică, s'a mulţumit să-mi ia cinstea, libertatea. Nu, nu, să curm învinuirile. Ea nu e de vină. Amărăciunea mi-ar putea smulge gânduri mânioase împotrivă-i şi aşi fi nenorocită dacă n'aşi avea siguranţa că sufletul meu îi aparţine acum şi în vecii vecilor. Alţii poartă vina, eu de pildă, ea nu. Niciodată...

Da, deşi m'a dat eri afară după ce m'a batjocorit, strigându-mi :

— Am ştiut-o întotdeauna : eşti o perversă, o nebună. Din pricina ta şi a sălbaticei tale gelozii nu s'a putut nimeni apropia de mine, nu m'am măritat până azi. Dragostea ta îmi inspiră numai scârbă. In oraş se povestesc despre noi fel de fel de grozăvii. Chiar acum le-am aflat.

Am căutat să-i lămuresc, să-i dau să înţeleagă că-i cer numai voe s'o văd din vreme în vreme. Un zâmbet pe care nu-l mai pot uita i-a încreţit obrazul. Un zâmbet răutăcios în locul căruia aşi fi preferat aspre lovituri de bici.

— Hoaţo! — a adăogat cu vocea ei subţirică, — Hoaţo! Hoţii la puşcărie!

Apoi a încuiat uşa cu cheia.

In zadar m'am sbătut, am gemut, mi-am frânt mânile. Imi era teamă că mă vor închide şi n'o voi mai putea întâlni. Intr'un târziu am simţit lângă mine pe surioara ei. Am simţit-o, fiindcă nu o vedeam.

— Ascultă, — mi-a spus ea, — Atena te roagă să pleci. Te roagă cu binele să nu-i strici viaţa. Astăseară e vorba să se logodească cu Ştefan Măgură. Dar el nu vrea să vină atâta vreme cât tu eşti aci.

Mi-a părut că în mine s'a rupt ceva. Desigur coarda care ţine trează în noi dorinţa de viaţă. Inţelesesem tot. Intr'un timp fusesem învingătoare, înduplecând-o pe Atena să nu-i vorbească. Dar venise ceasul, când nu mai era nevoe să fiu cruţată. Poate fuseseră înţeleşi. Poate el dăduse de veste şefilor...

Acum ştii totul. Cunoşti jalnicul adevăr: mă omor, nu fiindcă am furat, am defraudat, ci fiindcă Atena m'a dat afară şi se mărită.

... Tremur amarnic... Litere, cuvinte, rânduri întregi fug de la locul lor; aci sunt duble, aci se târăsc pe hârtie ca nişte urâcioşi viermi negri... Ah! nu mă judeca prea aspru!... Roagă-i pe bieţii mei părinţi să mă ierte dacă singură mă poţi ierta...

... De la fereastra mea văd munţii vineţi, norii cenuşii. Doar spre apus ţâşnesc lungi raze diafane; într'un colţ, pe o insulă trandafirie tivită cu arămiu, o pasăre cu pene ruginii îşi ia sborul. Deasupra ei se iveşte un corn, apoi un glob: soarele îndoliat, fără nici o rază, încercuit în vioriu închis, înainte să se rostogolească după dealuri, a venit să-şi ia rămas bun... Ghiceşte poate... Mâne cerul va fi din nou purpuriu şi albastru, pajiştile verzi. Da, dar între mâne şi azi mâna care îţi scrie va face o mişcare şi această mişcare mă va prăvăli în nefiinţă; îmi va închide pleoapele asupra ochilor fără vedere, îmi va răci trupul, îl va da pradă viermilor. Trebuie să mă opresc, altfel mi-ar lipsi curajul... paharul de otravă aşteaptă... îl voi lua peste o clipă... Ah! ultimul zâmbet al Atenei cât a fost de crud... Mâne... aşi vrea s'o mai văd odată... nu, nu... sunt nebună... prea târziu... Adio... — *Elvira K...*

OLGA MONTA

Elevii pregătiţi în particular

Pentru clasa I, II şi III-a secundară trebue să folosească spre a pregăti temeinic examenul de limba franceză : „Indrumătorul elevului de limba franceză", alcătuit de d-na şi d. Petre Ghiaţă, profesori.

Manualul acesta conţine versiunea românească a materialului de fabule, povestiri şi anecdote, cuprinse în cărţile de şcoală, întocmite de d-nii : J. A. Candrea ; Léautey şi Allesseano ; d-na Elena Rădulescu-Pogoneanu ; Ch. Drouhet şi Al. Beliş.

Capitolul ultim al acestui admirabil manual cuprinde memoratorul verbelor neregulate din limba franceză, conjugate la toate timpurile şi toate persoanele.

Chiar elevii cari urmează regulat cursurile la şcoală, pot utiliza „Indrumătorul" pentru a repeţi acasă lecţiunile explicate — în clasă — de d-nii profesori de franceză.

Exemplarul Lei 100.

De vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare.

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 şi 47

Partea întâia

I

La Guillaumette, pe care cu o zi înainte maiorul-medic îl scutise de cizme pe douăzeci şi patru de ceasuri, scăpă de instrucţie şi în dimineaţa aceea.

Fără tunică, cu pipa în gură, sprijinit cu coatele de marginea ferestrei, asista la plecarea camarazilor.

Când ofiţerul, cu sabia scoasă, dădu comanda : „Inainte, marş"!, şi coloana se puse în mişcare, cu zgomot de copite şi de săbii, el rămase nemişcat, urmărind totul cu o nepăsare calmă de mic burghez care priveşte cum trec soldaţii, râzând în tăcere de lupta brigadierului Bourre cu calul Macadam, animal încăpăţânat şi ticălos, hotărît să nu ştie de nimic, şi care, cu pintenii în burtă, se cabra, svârlindu-şi crupa în dreapta şi în stânga, şi sărind în loc.

— Hei, Bourre, rosti ofiţerul cu voce calmă, te-aşteptăm, dragul meu !

La Guillaumette îşi înăbuşi un strigăt între dinţi şi gâtul pipei şi murmură, fără a se putea şti lămurit cui se adresa, ofiţerului sau calului :

— Scârba dracului !

Insfârşit, calul se potoli; veni să se aşeze în rând, şi escadronul, defilând pe sub poartă, porni pe şoseaua albă de soare. La Guillaumette se întoarse dela fereastră şi, cum pipa îi era stinsă, o puse pe colţul mesei, — o masă enormă, masivă, pe care fundurile unsuroase ale gamelelor lăsase largi rotocoale brune.

— Bun, îşi spuse brigadierul, şapte ceasuri ! Mai am două ceasuri până la vizită. Asta-i bine !

Şi, răsuflând larg :

— Are să fie cald grozav şi astăzi !

Era deabia pe la mijlocul lui Iunie, dar vara, în anul acela, venise mai devreme, debarcată deodată într'o bună dimineaţă, pe neaşteptate, cu nişte călduri aşa de grozave că, de-o săptămână, se dădea repaosul la amiază : două ceasuri de odihnă, în care timp, cazarma cădea într'o linişte absolută, întreruptă numai de sforăiturile soldaţilor, întinşi pe paturi, unii lângă alţii, cu piepturile desvelite, cu broboane mari de sudoare curgându-le sub capelele cu care-şi acopereau faţa, de frica muştelor.

Cerul fără nici-un nour al dimineţii prevestea şi în ziua aceea o după amiază cumplită.

In sclipirea geamurilor larg deschise, cazarma părea că arde în soare. Peste acoperişurile ascuţite ale grajdurilor, azurul se topea într'o pulbere de lumină.

La Guillaumette, îşi răcori la lavoar braţele şi gâtul. Apoi veni şi se aşeză cu spatele la fereastră, şi, cu o oglindă mică în mână, strâmbându-se şi râzând chipului din oglindă cu gingii ici şi colo fără dinţi, începu să-şi facă inspecţia capului.

Era o treabă pe care o săvârşia întotdeauna cu o mare plăcere, îndată ce se ştia singur, la adăpost de micile glume şi de rânjetele ironice ale camarazilor.

La Guillaumette, într'adevăr, era mândru de înfăţişarea lui. Punea mare preţ pe asta şi şi-ar fi trecut cu satisfacţie mâna prin păr, dacă cerinţele pieptănăturii militare nu s'ar fi împotrivit la această manifestare de cochetărie. Inzestrat cu instincte de femeie întreţinută, care contrastau, dealtfel, în chip ciudat, cu urîţenia lui de omidă, întrebuinţa săpunuri parfumate cu heliotrop şi făcea economii ca să-şi poată cumpăra sticle de parfum, pe care le ascundea în lada lui cu multă grijă. Era ştiut chiar că, undeva, în oraş, avea la un prieten o uniformă de mare ţinută, pentru zilele de permisie.

La escadron era numit în batjocură „pisicuţa". Asta îl făcea să turbe de ciudă, deşi se arăta de o nepăsare dispreţuitoare, ca fiind deasupra acestor atacuri meschine. In afară de asta se simţia tare, ştiindu-se preţuit de superiori pentru eleganţa lui, fiind înscris chiar pe tabela de avansare de însăşi mâna maiorului, cu această măgulitoare menţiune :

— Distins brigadier; ţinută excelentă; va fi un bun plutonier major.

Ca să ne întoarcem la ce spuneam, La Guillaumette se sprijinise cu spatele de fereastra deschisă, şi în cadrul rotund al oglinzii, pe care o ridica, o scobora şi o ridica, iarăş, aşa ca nici-o trăsătură a feţii să nu-i scape neinspectată, făcea tot felul de strâmbături. Işi cârnea nasul, scotea limba, îşi ţuguia buzele, şi, fredonând, îşi răsucea cochet mustaţa.

Deodată, la spatele lui, un glas porni :

— Două zile de închisoare, brigadier !

Uluit, La Guillaumette făcu stânga împrejur.

O rază de soare scăpată din oglindă ţâşnise afară, rătăcindu-se drept în ochiul aghiotantului Flick care trecea prin faţa ferestrei.

— Dar, domnule aghiotant, zău că n'am făcut într'adins !

Cu o mişcare bruscă, ridică mâna în sus scuipând în acelaş timp într'o parte, ca să ia pe Dumnezeu de martor al bunelor lui intenţii.

Flick rânji.

— O, spuse el, puţin îmi pasă! Ai două zile de închisoare !

Şi îşi continuă drumul.

II

— Fire-ar al dracului de viaţă blestemată ! exclamă La Guillaumette, urmărind pe Flick cu privirea, aplecat pe marginea ferestrei; uită-l că intră în cancelarie; să ştii că-mi dă două zile.

Flick, într'adevăr, intrase în cancelarie.

Era o sală mai mult lungă decât lată, cu pereţii înegriţi de fum şi a cărei rece goliciune era întreruptă doar de un şir de pancarte simetric atârnate : listele oamenilor şi cailor escadronului scrise cu peniţă rondă şi cu două feluri de cerneală, împodobite ici şi colo cu acolade viguroase şi înflorituri diverse, în care se simţia mâna artistă a sergentului furier. In fund masa plutonierului-major contabil, se întindea sub lumina albă a unei ferestre fără perdele.

Flick luă un scaun, se aşeză, şi luă registrul de pedepse.

O clipă, aplecat deasupra paginii, descrise în văzduh o largă arabescă, apoi, lăsându-se pe spate şi săltându-şi cu-o tiflă cozorocul chipiului, se pierdu într'o meditaţie adâncă.

Nu-i venea.

Flick, ce-i dreptul, nu prea scria uşor; ieşit din câteva clişeuri gata făcute, sos banal şi sarbăd cu care îşi pregătea rapoartele, orice ordin de pedeapsă era pentru el ca o facere grea şi dureroasă, din care ieşea istovit şi asudat, respirând ca după o muncă obositoare.

Rezultatul se poate ghici uşor; iată câteva exemple monstruoase şi de-o neaşteptată ciudăţenie: Patru zile de închisoare soldatului Laviolette *„pentrucă a lipit o lumânare de spatele ţesalei şi a schimbat astfel această mobilă în sfeşnic"*; şase zile soldatului Vergisson *„pentrucă a făcut zgomot în dormitor, mâncându-şi gameta, cu un picior de scaun"*; opt zile soldatului Gueswiller *„pentrucă la trecerea brigadierului Raţă, a imitat strigătul acestui animal"*.

Bine înţeles, în cursul lungii lui cariere, Flick cunoscuse necazuri mari.

Nimeni nu cunoscuse ca el cumplita luptă cu fraza recalcitrantă, cuvântul rebel şi perfid, expresia justă care nu vine sau nu vine decât ca să plece iar cum a venit, care apare, dispare, apare din nou, dispare iarăş, alunecă ca o picătură de argint viu printre degete.

Totuş, niciodată, de când îşi aducea aminte, nu întâlnise un caz aşa de complicat.

Să exprime, într'o limbă delaolaltă elegantă şi precisă, că o rază de soare ţâşnită dintr'o oglindă se aprinse în ochiul lui, era o treabă peste puterile lui şi o clipă se văzu obligat să renunţe.

Dar gândul că un soldat pedepsit ar putea să nu-şi facă pedeapsa, îi dădu o idee de geniu.

Deodată, găsi!

Cu o slovă greoaie de şcolar, trasă parcă cu beţe de chibrituri sau cozi de condei, scrise în fruntea paginii albe aceste câteva rânduri : *„La Guillaumette, brigad. 2 zile (Flick, plut.), pentrucă a prins soarele într'o oglindă şi l-a aruncat cu putere în faţa acestui sub-ofiţer"*. După aceasta, pe deplin mulţumit de el însuş, plecă la alte treburi.

La Guillaumette rămăsese nemişcat, sprijinit de fereastră, aşteptând să iasă.

Când Flick dispăru însfârşit după colţul clădirii, soldatul sări pe fereastră şi alergă repede la cancelarie.

De mirare îşi pierdu suflarea. Făcu o strâmbătură eloquentă şi tăcută.

— Hei, dragul meu, pot să spun că m'am învârtit. Dacă n'oiu căpăta eu cu aşa ceva încă o săptămână mâine la raport, să nu-mi spui pe nume !

Şi această presupunere nu era decât foarte plauzibilă.

N'ar fi fost pentru prima oară când un soldat ar fi plătit cu câteva nopţi de închisoare peste program, proza neguroasă a lui Flick.

D-l colonel baron de la Gondrée, un domn care nu glumia şi preţuia disciplina, onora lectura raportului cu o atenţie specială în ce priveşte capitolul pedepselor. Când se întâmpla ca un motiv de pedeapsă să nu înfăţişeze de la început toate calităţile dorite de claritate şi precizie, începea prin a face o mişcare cu mâna, spunând:

— Un moment ! Mai citeşte odată fraza asta !

Lucru după care, deobicei tot aşa de lămurit ca şi la început, mai dădea soldatului pedepsit încă o săptămână de închisoare, pentru ca să fie sigur că nu se înşeală.

Asta nu cumva din pricină că era mai rău decât alţii. Doamne fereşte, nu, colonelul era numai, aşa cum singur spunea, „un om drept" care nu-şi slăbea soldaţii din ochi şi făcea economii la mâncarea căzărmii.

Aşa că La Guillaumette, care avea motive personale pentru a-l cunoaşte în această ipostasă, petrecu o zi destul de melancolică.

Şi iată, tocmai pe la patru, când ţesălatul cailor era pe sfârşite, subofiţerul de zi apăru în uşa grajdului, urlând cu mâna pâlnie la gură.

— Brigadier La Guillaumette ! Brigadier La Guillaumette !

La Guillaumette, surprins, ieşi din boxă, şi, cu peria în mână :

— La Guillaumette? Prezent! Ce este?

— Te chiamă la cancelarie. Şi la trap, hai?

— Bine, spuse soldatul, iacă vin.

Işi luă bluza şi ieşi din grajd; nu se aştepta la nimic bun dela chemarea aceasta neobişnuită.

Plutonierul-major contabil Favret, lucra la masă. Nu se întoarse când îl auzi intrând.

Intrebă numai:

— Dumneata eşti, La Guillaumette?

— Da.

— Stai aici un moment. Vrea să te vadă căpitanul.

Căpitanul?

Ce dracul avea să-i spue căpitanul?

Hotărît, treaba se îngroşa! Hurluret, e adevărat, nu era omul de care să se teamă prea mult. Se înfuria repede şi lovea repede cu piciorul în spate, dar, în fond, era un beţivan detreabă, incapabil de o răutate, şi plin pentru soldaţii lui de o dragoste grosolană şi brutală, o dragoste de măcelar pentru bulldogul pe care îl croieşte cu palme sonore.

Brigadierul era aşa dar mai mult curios decât neliniştit.

Totuş, riscă o întrebare:

— Vă rog, d-le major, poate ştiţi dumneavoastră, cam de ce...

Dar majorul, cu un gest poruncitor, îl făcu să tacă. Era scufundat în socoteli şi, cu un creion în mână, revedea o coloană de cifre. In tăcerea odăii îşi mesteca numerele printre dinţi:

— Cinci şi cu cinci, zece şi cu trei, treisprezece, pun trei şi ţin una; unu şi cu şapte opt şi cu opt şaisprezece şi cu nouă douăzeci şi cinci: pun cinci şi ţin două.

La Guillaumette, cu gura ferecată, nu mai mişca.

III.

Uşa se deschise deodată şi căpitanul Hurluret apăru, urmat de Joussiaume, ajutorul cantinierului, ţinând într'o mână o garafă, în cealaltă două pahare pline pe jumătate cu absint.

Ofiţerul, dintr'o privire, făcu înconjurul odăii.

— Aha! tu eşti! zbieră el recunoscând pe La Guillaumette. Bun! Bravo! Frumos îţi şade! Te-ai apucat de pozne!

— Domnule căpitan, începu La Guillaumette.

(Continuare în pag. VIII-a)

Hurluret îi tăie vorba:

— Ai două zile de închisoare; ticălosule, pierde-vară! Te-ai apucat să prinzi soarele în oglinzi, hai? Şi eşti înscris pentru avansare, la sfârşitul anului! Ai să vezi tu avansare când mi-oiu vedea eu ceafa!

Cu picioarele răşchirate, cu braţele lipite de piept, dădea furios din cap, şi moţul cravaşei pe care o ţinea strânsă la subţioară, se agita la spatele lui ca o muscă mare.

Făcând foarte bine pe indignatul, părea că vrea să sfarme totul în faţa lui, dar, în fond, se distra, dovadă flacăra veselă care-i juca în fundul ochilor mici ca de şoarece, strălucitori de alcool.

Zbiera:

— Puşlama! Pezevenghiu! Haimana! Dumnealui prinde soarele în oglindă! Il aruncă în faţa superiorilor lui ierarhici! şi îl aruncă cu putere, auzi! Ai merita, pe cinstea mea, să-ţi ard un picior în spate! Ce zici, Favret?

— He! he! făcu sub-ofiţerul, care nu găsi că trebue să se compromită.

Stând pieziş pe scaun, cu bărbia în mână, Favret asista nepăsător la această scenă. De fapt, grăbit s'o şteargă, plictisit, dealtfel, de multă vreme, de asemenea glume, ar fi preferat ca Hurluret să se ducă în altă parte să-şi joace rolul. Cât priveşte pe Joussiaume, care n'avea treabă nicăeri, nu şi-ar fi cedat locul pentru nimic în lume. Se apropiase de masă, şi doritor de spectacol, se silea să câştige timp, dădea încet hârtiile într'o parte, căuta loc pentru pahare, ştergea cu unghia o pată imaginară pe gâtul garafei. Când nu mai avu nimic de făcut, îi veni în gând să prepare absinturile, şi începu să toarne apa, încetişor, picătură cu picătură, ridicând din când în când în faţa ochilor paharul în care alcoolul, treptat, se colora sub acţiunea apei, descompus în lungi spirale albicioase.

Hurluret continuă:

— Toţi măgarii ăştia au nevoie de o lecţie bună! Işi bat joc de lume! Toţi sunt la fel! Nu-i unul mai breaz decât altul! Acuma se apucă să prindă soarele în oglindă! Atâta mai lipsea!

Şi deodată schimbând tonul:

— Şi ăsta, ce mai caută aici?

Intinse gâtul, bănuitor. Deodată:

— Ce? Nu cumva s'a apucat să-mi facă absintul!

Joussiaume, cu chipul de lună plină înflorită de un râs înăbuşit, simţi că schimbă feţe-feţe. Lăsă repede garafa şi făcu stânga împrejur, acoperind masa cu spatele.

— Domnule căpitan...

Hurluret îl îmbrânci la o parte.

Şi atunci spectacolul fu complect.

— Ei, chiar aşa e! Cum am spus! Intocmai aşa! A! nu, asta-i prea din cale afară! A! măgarul! A! porcul! A! puşlamaua! — Ieşi afară imediat, ai înţeles?

— Domnule căpitan...

— Ieşi afară de aici, n'auzi?

Joussiaume, care presimţi un picior în spate, nu mai crezu că-i nevoie să insiste, şi operă o retragere de flanc, lipindu-şi prudent spatele de păretele biuroului. Putu aşa să ajungă la uşă, pe care o întredeschise, şi furişându-se cum isbuti mai bine, dispăru, — totuş nu aşa de repede ca să n'aibă timp vârful cizmei lui Hurluret să-i atingă uşor fundul unsuros al pantalonilor de pânză.

Asudând, scuipând, înăbuşindu-se, Hurluret bâlbâia.

— Nu, dar e nemaipomenit, e nemaipomenit!... Ai mai auzit aşa porc, să-şi permită să-mi facă absintul!... A! mama lui de...! A! mama lui de...! Favret, ai să-l înscrii cu o săptămână de închisoare!

— Bine, domnule căpitan, spuse Favret.

Şi deja îşi muia condeiul în cerneală ca să înscrie pedeapsa, când Hurluret îl opri:

— Adică, nu, nu-i nevoie; am să-i dau un picior în spate la prima ocazie, şi să fiu al dracului dacă atunci!...

Nu sfârşi. Cu un gest larg îşi întregi gândul, evocând viziunea unui picior în spate gigantic, ridicând în sus pe Joussiaume şi asvârlindu-l cine ştie unde, peste zidurile cazarmei, pe dealurile împădurite din preajma oraşului.

Dealtfel, se linişti îndată.

Atâta doar că văzând absinturile începute, dădu din umeri.

Mormăi:

— Dobitocul! Nu-i în stare măcar să pregătească un absint cum trebue! Frumoasă treabă! Frumoasă treabă!

Luă garafa şi începu să toarne apa în pahare: trei picături în unul, trei picături în altul, cu o cumpătare calculată de vechi artist meticulos.

Asta dură cinci minute bune.

Cu privirea neclintită, cu mâna întinsă, înclinând ritmic garafa, Hurluret nu mai spunea un cuvânt, scufundat în săvârşirea unui rit sacru, în timp ce Favret, vădit exasperat, trăgea cu ochiul la ciasornicul spânzurat în perete, bătând nerăbdător cu degetele în masă.

Insfârşit paharele fură pline până 'n vârf.

Sfânta jertfă începea.

— Ei, noroc, Favret, spuse Hurluret.

— Noroc, domnule căpitan.

La Guillaumette, care îi privea, înghiţi în sec.

Cei doi ciocniră şi băură. In curte, trompetul de gardă sună ieşirea din grajduri.

(Urmează)

Trad. de AL. PHILIPPIDE

Citiţi azi **Realitatea No. 46**
32 pag. bogat ilustrate — 10 lei

CETIŢI AZI
LECTURA No. 248
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
RAŢA JAPONEZĂ de Georg Hirschfeld
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

PROLOG

— la deschiderea unui teatru „Studio" —

de Horia Furtună

Un Studio 'şi ridică perdeaua ca o pleoapă
Iar sala şi cu scena de-odată se desgroapă.
Auzul intră-aevea în textul inspirat
Şi ochii sunt mai limpezi. Căci teatru-adevărat
Nu-i unul care tace şi altul care spune
Ci e un mare suflet unit într'o minune.

De Studio acuma ajuns-am să vorbesc
Şi totuş cât de tânăr e teatrul românesc.
In tot trecutul nostru de griji şi de nevoi
Noi veacuri nu ştiurăm ce-i teatrul, căci pe noi
Nu ne oblăduiră cu circ şi pâine regii,
Iar nopţile de teatru ni le dădeau câşlegii.
In serile de vifor prin geam vedea norodul
Cum Vicleimu-aduce Isusul şi Irodul.
Poveştile de clacă, poveştile de stea
Trăiau în vis ca'n teatru, — iar ziua când albea
Pe umeri Sân-Vasile îşi potrivea'n frig burca
Şi'n sat râdeau Vasilca, Brezaia, Capra, Turca.
O fată la lumină ne scoase'ntâia dată
La noi în ţară, teatrul — l-a'ntemeiat o fată.
Căci cea dintâi cortină de chembrică uşoară,
Intâiele decoruri pe şipci când se'nălţară,
Făcute-au fost de-o fată ce teatrul îndrăgea
Domniţa Ralu, fiica lui Vodă Caragea.
La semnul ei trăiră din nou atâtea spectre
Paiaţe, eroine, martiri, Oreşti, Electre;
Românu'şi puse masca, lăsând afară şuba,
Heliade Rădulescu, chiar el, jucă **Hecuba**
Rosetti, Câmpineanu şi ei spun: Vreau!
Şi e
Prea mică sala dela Cişmeaua Roşie,
Căci teatrul, fantomatic şi proaspăt Dumnezeu,
E adorat la raza luminilor de seu.
S'a frământat cuvântul ca să ne spue dorul
Şi lăutaru-adesea i-a înţeles fiorul.
Pe Barbu Lăutaru noi nu l'am ascultat
Pe care Liszt, se spune că l'a îmbrăţişat —
— La Iaşi, odinioară, la chef, pe sub fereşti —
Ca pe un Paganini al nopţii româneşti.
Dar cântecul şi-oftatul de inimă albastră
Prelung înfiorat-au închipuirea noastră.
Alecsandri, cu Millo în umbră-i, a'nălţat
Răsunătoare râsuri în teatrul desfătat
In minte şi'n cuvinte ne stau şi azi'nainte
Chiriţa, Herşcu, Iani, Agache şi Arvinte.
Cu foc şi apă tare a tatuat agale
Pe-obrazul nostru lumea, Ion Luca Caragiale.
Şi râdem de şireţii sau proştii lui eroi
Şi râdem, râdem — parcă n'am râde tot de noi.
Iar autorii ceilalţi trăesc mai toţi. Ce vis
Le tremură în suflet şi vrea să fie scris,
Şi-odată scris să-şi mute adâncile contururi
Din sălile de astăzi pe scenele de-apururi?
Noi aşteptăm: supuse păpuşi fără de sfori
Poruncile acestor maeştri creatori
Şi'n Studio, pentru dânşii, mai stăm să încleim
Sub chivote modernul lemn sfânt de vicleim.

Din vorba noastră plină de cântec şi safire,
De-argint şi de zâmbire, de cer şi linîştire
Simt că cercetătorii noştri de ideal vor scoate
Mândriile că suntem din ţara noastră, toate.
Nu vom vedea lumina ce mâine-o să domnească
Pe sufletu'n izbândă din ţara românească,
Dar noi simţim că suntem umilii'ncepători
Ai viitoarei albe şi calde aurori.
Din toată viaţa noastră cu marele-i potop
De clipe fără urmă, de zile fără scop,
De încercări de-a smulge din veşnicie-un ceas,
In care grija noastră să facă un popas,
Din viaţa noastră plină de lupte cu ideea,
De lupte cu nădejdea, de lupte cu femeea,
De lupte pentru pâine — atâta străduire!
Rămâne Frumuseţea, — tot restu-i prăbuşire.

Iar Studio acesta la urma urmei ce e?
E-un teatru cu enigme şi graţii de femee:
Odată plin de vervă, de sevă şi de viaţă,
Hermetic altă dată, hain şi'nchis la faţă.
Un Studio sunt bieţii poeţi din omenire
Ce vor să dea o noimă, un tâlc şi o menire
Vieţii, — filmu-acesta ce nu se mai sfârşeşte,
Poeţi cu ochii înspre planeta ce luceşte
Şi în auz cu câte un jazz de Casino:
Pescuitori de perle în mări, — Gambuzino,
Căutători de aur, ce ca să ia, sunt gata
Meduza'n loc de perle, şi'n loc de aur fata. —
Un Studio-i dorinţa de-a prinde în cuvânt
Ascunsul teatru care se joacă pe pământ,
De-a face să trăiască mai tragic frumuseţea
Din lumea'n care zilnic ne fuge tinereţea.
E glasul pururi tânăr, e versul veşnic rar,
E truda fără milă şi fără de hotar.
Un Studio-i credinţa de-artist ce vrea să crează
Că gândul nostru şubred, atunci când vrea, creează.
E noutatea vie în chipu-i de minune,
E taina care spune, şi tace şi iar spune, —
Necunoscutul rob la capriciile Muzii,
Cuvântul cu aluzii, lumina cu iluzii.
E Afrodita roză pe ţărmul plin de spume,
E Pythia din Delfi, Sibila dela Cumae.
E pânza ce dispare, e scena ce'nfloreşte.
E teatrul ce prin farmec se'ntinde şi trăeşte
— Prin veşnicia dramei, prin veşnicia glumii —
Din pieptul nostru până la marginile lumii.

HORIA FURTUNĂ

Celebra lucrare
„PROFESIUNEA D-NEI WARREN"
— Comedie neplăcută în 4 acte
de Bernard Shaw
a apărut în „Biblioteca Dimineaţa" No. 52 şi costă numai 10 lei.
De vânzare la toate librăriile si chioşcurile de ziare

Cronica ştiinţifică

Din viaţa peştilor

Observându-se de aproape viaţa peştilor s'a constatat că şi la ei voiajul de nuntă este tot atât de uzitat ca şi la oameni şi la multe păsări.

Astfel ţiparul părăseşte în acest scop apele continentale şi străbate distanţe de kilometri pentru ca să-şi serbeze nunta în mări tropicale. Iar somonul în aceeaş ocazie părăseşte apele sărate ale mărilor şi pribegeşte mii de kilometri în susul apei dincolo de cataracte şi cascade până la isvorul fluviului. In această lungă călătorie, care poate dura luni de zile, somonul nu ia cu el nici un fel de hrană. Organele lui digestive se atrofiază. Somonul iubeşte numai odată în viaţă şi plăteşte dragostea cu viaţa. El nu se întoarce niciodată din călătoria lui de nuntă.

Somonii cei tineri se nasc două luni după moartea părinţilor lor. Ei se strâng în cete şi pornesc în josul apei pe acelaş drum, parcurs câteva luni înainte de părinţii lor, până ajung în largul mării.

O paraşută uriaşă

Incercările de coborîre cu paraşuta devin din ce în ce mai frecvente. Paraşutele sunt menite să îndeplinească în aviaţie rolul ce-l au bărcile de salvare în navigaţie, adică în caz de avariere a avionului pilotul şi eventual pasagerii să se poată salva.

In aviaţia militară americană se fac acum încercări cu paraşute uriaşe care să poată coborî nu numai pasagerii, ci tot avionul. Aceasta în urma interesantei invenţii a unui aviator, care a reuşit să coboare cu paraşuta un avion cu motorul oprit. Diametrul acestei paraşute este de 28 m.

Cum majoritatea accidentelor de aviaţie se datoresc defectării motoarelor, ne putem da seama ce-ar însemna pentru siguranţa şi economia aviaţiei dacă în acest caz, avionul ar putea să fie aterizat fără pericol de avariere.

„Aş vrea să ştiu"

I. SIHLEANU, Loco.

Care sunt cele mai reuşite naraţiuni de războí din literatura franceză şi germană?

In literatura franceză: **„Le feu"** de Barbusse, **„Civilisation"** de Duhamel, **„Les croix de bois"** de **Dorgeles.** In limba germană: **„Oamenii în război"** de Latzko şi **„Pe frontul de vest nimic nou"** de Remarque.

UN PROFESOR, Loco.

In ce constă metoda activă în învăţământ?

Metoda activă sau socratică, în opoziţie cu metoda expozitivă, urmăreşte participarea elevului într'o largă măsură la desvoltarea lecţiei noi. Elevul contribuie prin intuiţia şi raţionamentul lui propriu, călăuzit de profesor, la aflarea noţiunilor şi cunoştinţelor noi. Lecţia nu se mai desfăşoară dogmatic, profesorul expunând deagata toate cunoştinţele, pe care elevul e obligat să le primească în mod pasiv, ci prin dialoguri, întrebări şi răspunsuri, (metoda euristică), profesorul aduce pe elev să găsiască singur ideile

P. C., Loco.

Care e semnificaţia cuvântului intuiţie şi rolul ei în filosofia lui Bergson?

Intuiţia reprezintă în general o cunoştinţă subită, spontană şi sigură. Noţiunea ei e împrumutată din domeniul teologiei, unde reprezintă o cunoaştere a lui Dumnezeu pe cale supranaturală, mistică şi fără eforturile raţiunii, calitate, pe care Dumnezeu ar acorda-o ca o graţie unor anumiţi aleşi. Transpusă în domeniul filozofiei, intuiţia are aci un sens deosebit, reprezentând în general o sursă de cunoştinţe, distincte de cele dobândite prin facultatea raţională. La Kant, intuiţia este sinonimă cu percepţia externă şi se prezintă sub două aspecte diferite: intuiţia pură (a priori) şi intuiţia experimentală (a posteriori).

In ceeace priveşte rolul intuiţiei în filozofia lui Bergson, acest filosof consideră că inteligenţa singură e capabilă de a cerceta dar nu şi de a găsi anumite elemente, pe care instinctul izolat le-ar putea găsi, dar nu le caută în general. Din această cauză, metoda speculativă prin excelenţă va consta dintr'o strânsă colaborare între inteligenţă şi instinct. Instinctul devenit dezinteresat şi conştient, prin concursul inteligenţei, se transformă în **intuiţia bergsoniană,** instrument capabil de a reflecta asupra obiectului său, conducându-ne astfel în miezul însuşi al vieţii. Intuiţia astfel concepută, deşi nu ne duce la o cunoştinţă clară şi distinctă, cum este cazul cunoştinţei ştiinţifice, ne permite în schimb să „prindem" tot ceeace au incomplect datele inteligenţei, dându-ne şi mijlocul de a o complecta. Intuiţia primeşte astfel dela inteligenţă impulsiunea iniţială şi pe de altă parte, ea furnizează acestei impulsiuni alimentul ei necesar, fără de care s'ar epuiza.

Cronica Şahului

Soluţii

No. 109 (Motto Haduwiga I: dr. Alfred Roth, jibert). Alb: Rd2, Dc6, Cd3 şi é3, Na6, Pa2, c2, c3, é5, é6, g5, h2 şi h4. Negru: Rf3, Té4, Pa3, a7, c7, é7, f5 şi g6. — Mat în patru mutări. — 1. Dc6—a8!, f5—f4; 2. Da8×é4+. 1...., c7—c6; 2. Da8×c6, f5—f4; 3. Dc6×é4+. 1...., c7—c5; 2. Nb7, c5—c4 sun a7—a6 (a5); 3. Nb×é4. Această problemă a obţinut în concursul nostru premiul al treilea în categoria de probleme în 3 sau 4 mutări.

No. 110 (Motto Simmetriny: Ing. L. Loewenton, Bucureşti). Alb: Rd1, Da1, Tb5 şi f5, Cd6 şi d8, Ng1, Pa4, b2, f2 şi h4. Negru: Rd4, Tb3 şi f3, Cc7 şi é7, Pb6, d3, d5 şi f6. — Mat în două mutări. — 1. Rd1—d2!

No. 111 (V. Oniţiu, Sibiu). Alb: Rh5, Th2, Cb1 şi b7, Na6, Pb4 şi d3. Negru: Ra4, Né5, Pb5, c4, d4, d6 şi f7. — Mat în patru mutări. — 1. Cb7—a5! cu ameninţarea 2. d×é4 şi 3. C×c4. 1....., c4×d3 (c3); 2. Tb3! şi 3. Ca3! 1....., d6— d5; Cb7!!, Nd6; 3. C×d6.

Studiul No. 10 (I. A. Schiffmann, Chişinău). Alb: Rf5, Cé3, Nf1. Negru: Rh2, Ch3. — Alb joacă şi câştigă. — 1. Rf5—g4, Cg1; 2. Cf5 , Rh1; 3. Rg3. 1....., Cf2+; 2. Rf3, Ch1; 3. Cg4+, Rg1; 4. Né2. 1...., Cg2; 2. Rf3, Rg1; 3. Né4, Ch3!; 4. Rg3, Cg5; 5. Nd5, Ch7; 6. Cg2, Rf1; 7. Nc4+, Rg1; 8. Cf4, Cf6; 9. Nd3; 10. Ch3+, Rh1; 11. Né4+, mat.

No. 112 (Motto Fildeş: I. A. Schiffmann, Chişinău). Alb: Rf1, Té1 şi g7, Cb7 şi c1, Nf7 şi h8, Pc2, f3 şi f4. Negru: Rd4, Cc8, Nb8, Pa4, b4, d6 şi é7. — Mat în două mutări. — 1. Té1—é6! Această problemă a obţinut în concursul nostru menţiunea a doua în categoria de probleme în 2 mutări.

No. 113 (Motto Chihlimbar: I. A. Schiffamnn, Chişinău). Alb: Ré3, Té1, Cé5, Pd6, é7 şi f6. Negru: Ré8, Né4, Pd7 şi f7. — Mat în trei mutări. — 1. Té1—g1!, Nh7; 2. Tg7. 1....., Ng6; 2. T×g6. La Tc1 urmează Nb7; 2. Tc7, Na6!

No. 114 (Motto Equator I: P. Gotenberg, Noua-Suliţă). Alb: Rf7, Dé1, Tf1, Cc6 şi h3, Nb5, Pb4 şi c2. Negru: Rd5, Cb3 şi g2, Nf4, Pd3, d4, d6, é4 şi g3. — Mat în două mutări. — 1. Dé1—é3! Această problemă a obţinut în concursul nostru menţiunea a 7-a la proble- în două mutări.

No. 115 (Sublocotenent Popovici Livius, Bivolari). Alb: Rd1, Dd2, Cd3 şi d4, Pc2 şi é2. Negru: Rd5, Né7, Pd6. — Mat în trei mutări. — 1. é2, é3 cu ameninţarea. 2. Dg2+. 1....., Rc4; 2. Da5.

No. 116 (Motto Spat birefractor: I. A. Schiffmann, Chişinău). Alb: Rb8, Cf7 şi h4, Nc6 şi d8, Pc3, d3, f2, g3, g6 şi h5. Negru: Ré6, Db1, Tc1 şi c2, Nd1 şi é1, Pa7, b2, b5, c4, é2 şi h6. — Mat în trei mutări. — 1. Rb8—a8!, cu ameninţarea. 2. f4. 1....., N×f2; 2. Cf5 1...., Nd2; 2. d4. 1...., Td2 (c3); 2. Cf5. Această problemă a obţinut în concursul nostru premiul al doilea în categoria problemelor în 3 sau 4 mutări.

No. 118 (Motto Sus la munte...: Gh. Christofaratos, Focşani). Alb: Rb6, Dg4, Tb4 şi h4, Nc3 şi f5, Pc5 şi é2. Negru: Rd5, Df1, Tf7, Cf4, Na2, Pb7, c4, é3, é5, é6 şi h7. — Mat în trei mutări. — 1. Dg4—g8! cu ameninţarea. 2. Dd8+. 1....., é×f5; 2. D×f7+. 1....., T×f5; 2. Dé8+.

No. 119 (Motto Equator II: P. Gotenberg, Noua-Suliţă). Alb: Rd7, Db5, Ta4 şi b2, Cé7, Ng1 şi g2, Pd3, c6, f2, f5 şi g3. Negru: Ré5, Dc5, Na2, Pb6, c4, é4 şi f6.. — Mat în două mutări. — 1. Tb2—d2!

No. 120 (Motto. Incă o încercare. A. F. Ianovcic, Iaşi). Alb: Rh3, Dé1, Td6 şi f8, Cb5 şi é6, Na3 şi g8, Pg2. Negru: Ré7, Da7, Ta8 şi f3, Cé5, Ng1, Pa5, b6, g3 şi g7. — Mat în două mutări. — 1. Cé6—f4! Această problemă a obţinut în concursul nostru premiul al doilea în categoria problemelor în două mutări.

No. 121 (Motto Caissa: St. Dénes, Arad). Alb: Rb8, Dh5, Tc6 şi d7, Ca6, Ng7, Pb5, c2, c7 şi f7. Negru: Rd5, Tb1 şi b3, Cc4 şi é4, Nh3, Pb2, b4 şi f5. — Mat în trei mutări. — 1. Dh5—f3! cu ameninţarea 2. Tc6×d6+. 1..., Tb3×f3; 2. Ca6×b4+. 1..., Rd5—é6, f7—f8C+ 1..., Nf1; 2. D×f5+. Această problemă a obţinut în concursul nostru menţiunea a cincea în categoria de probleme în 3 sau 4 mutări.

No. 122 (I. A. Schiffmann, Chiţinău). Alb: Rd8, Db7, Td6 şi h4, Cc2 şi é8, Nf4 şi h3, Pé2. Negru: Ré4, Dc6, Th5, Ng8 şi h8, Pd4 şi g3. — Mat în două mutări.— 1. Td6—f6!

No. 123. (M. Augutsein, Iaşi). Alb: Ré7, Db4, Cf4, Pb3 şi f3. Negru: Ré5, Td2, Pe2, d6, é2, f5 şi h7. — Mat în două mutări. — 1. Cf4—d5!

Neavând spaţiul necesar de a publica tablouri de deslegători, rugăm pe toţi cei ce au obţinut 60 de puncte sau mai multe serii de câte 60 de puncte să ne scrie pe ce adresă să le expediem premiile. Cei ce n'au complectat acest număr de puncte pot trimete până la complectare soluţii din trecut, înainte de apariţia lor în ziar. Cu problemele din noul concurs internaţional vom începe un nou concurs de deslegători în condiţiile ce le vom anunţa la timp.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

ARTICOLE de PICTURA
Culori Germane, Franceze şi Olandeze.
Pensule, uleiuri şi toate utensilele.
Bogat asortiment
Pentru profesionişti, mari reduceri de preţuri.
Librăria Universala Alcalay & Co.

Cărți și Reviste

Ritmuri
Anul I., Nr. 1—2, Sept.—Oct. 1929. Brașov

La Brașov, leagănul publicisticei ardelene, a început să bată iarăși un vânt de înviorare. Era și timpul, căci un centru cu un trecut de cultură românească atât de frumos, nu putea să nu-și reia firul tradiției. Cuvântul de tradiție nu prea are un sunet plăcut în mișcarea literară de după războiu, vedem însă, cu toate acestea, că publicul din Ardeal înclină iarăși spre literatura tradițională, simplă și apropiată de sufletul lui.

Inimoșii întemeetori ai revistei *„Ritmuri"*, d-nii I. Focșeneanu și I. Al. Bran-Lemeny, se declară pe față adepți ai acestui tradiționalism și în cele două numere apărute până acum, numere frumos tipăite, dar pline de greșeli de tipar supărătoare, au și reușit să pună în practică credința lor.

In numărul al doilea ei merg cu credința aceasta până la începuturile poeziei literare din Ardeal și încearcă să reabiliteze gloria de poet a lui Andrei Mureșianu, pe care „nimeni, nici chiar Eminescu, nu l-a întrecut în vigoarea și plasticitatea inspirației sale etico-artistice, pe care a știut s'o toarne în versuri lapidare, de-o factură minunat sculpturală. Și pentru documentare se citează printre altele și acest sfârșit al unei poezii „de o rară frumusețe":

„Oltule, vale frumoasă!
Mult voiu fi ție dator,
De mi-i trece către casă,
Dar trecând, să nu mă-omori!"

Fără îndoială, că intențiunea revistei merită toată recunoștința, dar suntem convinși că nu va reuși să facă din A. Mureșianu mai mult decât bardul național al redeșteptării noastre. Dar și titlul acesta e suficient, pentru ca numele lui să rămână pentru totdeauna în istoria poeziei românești. Ceeace pot face însă cu mai mult succes harnicii colaboratori dela „Ritmuri" este să ne înfățișeze pe bază de documente inedite, figura culturală a personalității lui Andreiu Mureșianu. D. Aurel A. Mureșianu, care deține un mare număr de astfel de documente scrise, a și început să publice din ele în revista dela Brașov. Ar face un bun serviciu cauzei dacă ar publica întreg materialul ce-l posedă, căci s'ar lămuri nu numai personalitatea lui Andreiu Mureșianu, ci s'ar ridica vălul de pe epoca grea, prin care au trecut românii ardeleni după revoluția dela 1848. In felul acesta s'ar putea judeca mai bine cauzele care nu l-au favorizat pe A. M. să devină poet în înțelesul mai înalt al cuvântului.

In primul număr al revistei se face și comemorarea lui Șt. O. Iosif, care a fost fiu al Brașovului.

In general revista se prezintă bine și fiindcă publicațiunile literare sunt de obiceiu mai slăbuțe la început, trebue să lăsăm entuziaștilor întemeietori, care probabil că aduc și sacrificii materiale, timpul necesar pentru a-și croi drumul ce-l văd în fața lor, dar pe care nu l-au găsit încă. Ca să-l poată găsi le trebue mai multă concentrare în tot ce scriu și un spirit mai critic în judecarea cărților, pe care le recenzează. Cu bunăvoința și indulgență de pe vremea lui Andreiu Mureșianu nu mai merge astăzi. Chiar și unui poet din Banat i se poate cere acum, după zece ani de cultură românească, să nu mai scrie versuri ca acesta: *„Nici unde* n'ar avea păreche". „Nici unde" e maghiarism după ungurescul „Sehol" care în românește se traduce „nicăiri".

ION BAILA

Fiica risipitoare

Ne revine însfârșit Contesa de Noailles, născută Brancova, una din poetesele cele mai luxuriante ale literaturii franceze contemporane și care, deși primise multe câștiuri dela moșiile din România, nu voia să se recunoască română. Intoarcerea acestei fiice risipitoare e, precum spune Biblia, mai prețioasă decât credința atâtor fiice care n'au plecat sau pleacă la Paris numai pentru un sezon. Mărturia de credință e în versuri și Contesa de Noailles evocă întâile ei amintiri românești în câteva strofe publicate în revista *L'Illustration,* în numărul închinat României-Mari. Fericirea noastră e atât de mare încât nu ne-am putut opri elanul de a traduce memorabilele strofe — luând asupră-mi toate imperfecțiile:

Intâile amintiri

O copilă născută pe țărmuri latine
Și-al cărei vis a fost un murmur pastoral
Se simte strâns legată de cântul ancestral
Ce-o face dintr'o țară spre alta să se'ncline.

Climat spiritual, o Franță de argint
Când inima de tine mi-a fost iluminată
Știam c'o țară blândă și-atât de 'ndepărtată
Mi-a tors destinul vieței c'un fir de mărgărint.

Grăia bătrânul tată de câmpuri și mioare
De lanuri visătoare, de vii și de porumburi!
Și eu vedeam în soare statuile de plumburi
Țăranii ca pământul, cu râsul lor ce doare.

Am auzit în urmă ciudatele lăute
Venite de departe să cânte la Paris
Și-am ascultat aleanul de drumuri lungi, de vis
Ce-a mistuit în ore adânci doruri pierdute.

Un cântăreț din banda de muzicanți nomazi
Zicea din fluer viersul nostalgicului Pan.
Și cine știe dacă viața mea de azi
Nu ține de-acest cântec vrăjit, ca de-un colan.

Și-am pribegit în anii copilăriei albe
Prin țara cu descântec și cântec și bujori
Și-mi amintesc de zile prelungi, de-atâtea zori
De boi albi, de vițele, de cumpeni și de salbe.

A rătăcit privirea naivă peste vile
Din târguri albe, peste clopotniți de șindrile...
— Din ce adânc de timpuri voi v'ați hrănit cu mei
Să gânguriți curatul meu vers, o, porumbei!...

Și când a scris cu mâna lui, palidul Barrès
Pe cartea închinată „Călătoriei'n Sparta"
El a pus gândul care nu, nu era eres:
— „Căci ai venit de unde-au venit Ronsard și aria!"

Mercure de France
Anul 40 Nr. 752

In fruntea numărului cu data de 15 Octombrie, se publică studiul d-lui Henry D. Davray, *Rudyard Kipling et son temps.* El cuprinde — pe lângă o schiță biografică — o excelentă caracterizare a operei marelui scriitor englez și o întemeiată explicare a succesului său puțin obișnuit.

Rudyard Kipling s'a născut în Indii, la Bombay, în ziua de 30 Decembrie 1865. Tatăl său, John Lockwood Kipling, care trăia în Anglia și se ocupa cu pictura decorativă, după ce își desăvârși studiile artistice la Londra, plecă în India și ajunse director al Școalei de Arte-Frumoase din Lahore, iar apoi conservator al Muzeului din aceiași localitate. A primit numele de botez — poate unic — în amintirea locului unde părinții săi s'au întâlnit întâia oară, *Rudyard Lake,* un lac din împrejurimile orașului Burslem (Anglia). E interesantă obârșia sa: Kipling e irlandez și scoțian prin mamă, englez prin tată; și e de reținut faptul că străbunii acestuia s'au așezat în Anglia acum patru veacuri, venind din Olanda. Bunicii săi — și cel dinspre mamă, și cel dinspre tată — au fost preoți, tatăl său pictor, iar mama o povestitoare remarcabilă prin imaginația și talentul ei.

La vârsta de 12 ani, Kipling e trimis să învețe în Anglia. Nu rămâne însă prea mult acolo și, în 1880, îl vedem înapoindu-se în mediul colonial cu care se împăca mai bine, făgăduind să nu se mai întoarcă în Anglia decât atunci când o închide ochii.

Câtiva ani după aceia e angajat de *Civil and Military Gazette* din Lahore și ajunge secretar de redacție al ziarului. Aci publică cele dintâi povestiri și reportaje care produc o senzație extraordinară în întreg imperiul și-i asigură celebritatea. Inainte de a-și fi închipuit, Kipling vine la Londra și face cunoștință cu bogatele oferte ale editorilor. Fiecare nuvelă îi produce 1000 de lire; numai pentru publicarea lui *Kim* într'o revistă i se dau 25.000 de dolari. La 18 Ianuarie 1892, Kipling se căsătorește cu o canadiană și începe întinsele călătorii prin Africa, Australia, China, Japonia și America. Se stabilește pentru câtva timp în Statele-Unite, vine din nou în Anglia și, deși își alege aci un domiciliu fix, umblă hoinar prin lume și mai ales prin Franța care îi e foarte dragă.

Ceiace l-a impus — în primul rând — pe Rudyard Kipling opiniunii engleze a fost îndrăzneala cu care un tânăr de douăzeci și cinci de ani „omniscient și imperturbabil" spunea compatrioților săi adevăruri pe care nimeni, până atunci, nu cutezase să le atace din plin.

Incântat de succesele sale politice și industriale, marele imperiu britanic ajunge într'o stare de lâncezeală de care încep să se slujească celelalte țări. Bogăția și prosperitatea, toată structura lui, sunt amenințate. Nimeni nu întrezărește această primejdie și cine o relevează e luat în râs. Cu un simț politic extraordinar, cu o rară putere de pătrundere — de care astăzi ne putem da mai bine seama — Kipling scoate un puternic strigăt de alarmă: *Wake up, England!* (Deșteaptă-te!) și ecoul acestui strigăt se aude în toate scrierile sale, în poeme, în nuvele, în articole. Cele mai slabe puncte ale caracterului britanic sunt atacate fără nici un menajament, cu o ironie crudă adresată insularilor, „smintiți de football și de criket". „Indrăzneala sa e o urmare a sincerității, francheța sa izvorâtă din limpezimea judecății. Și ca să arate *și* mai bine că e conștient de ceiace face, își îngădue indulgența humorului, generozitatea compătimirii și a milei. Niciodată nu are acest judecător cu mintea limpede accente desnădăjduite sau desnădăjduitoare. Fără îndoială că din această pricină i-a arătat încredere un popor întreg".

Intreaga sa operă e un îndemn la muncă din toate puterile, în vederea întăririi și măririi imperiului, o adevărată lecție de enegie. E cert că versurile sale au avut o mai mare înrâurire asupra concetățenilor lui decât povestirile, căci într'însele Kipling aduce o notă rustică religioasă inspirată de lectura asiduă a Bibliei și de acord cu concepția ce au Englezii despre Dumnezeu, din care au făcut un *tribal God,* o divinitate a poporului englez.

Imperialismul britanic a aflat în Kipling pe cel mai convins și mai înflăcărat apostol. — *J. B.*

Originea unui titlu

In revista „A. B. C.", Emile Deffoux, închină cu prilejul celei de a 27-a aniversări a morții lui Zola, un articol privitor la vestitele **„Seri din Medan":**

„Serile din Medan ? De ce a fost ales acest titlu ? Pentru aducerea unui omagiu, — spunea Henry Céard, — „casei scumpe în care doamna Zola ne trata, matern, și căuta să facă din noi adevărați copii răsfățați. Huysmans propuse, cu humorul său rece, **Invazia comică.** Titlul nu fu primit pentrucă s'ar fi marcat prea mult voința de a „disprețui burghezul și credințele lui patriotice". Nu: trebuia mai puțin să scandalizezi ci să se afirme în chip public „prieteniile adevărate", ale autorilor în acelaș timp cu „tendințele lor literare". Or, li se părea că aceste nuvele ale Serilor din Medan purcedeau toate „dintr'o idee unică, din aceiași filozofie", — cum se spunea cu oarecare grandiloquență în scurta prefață redactată de Henry Céard care, către sfârșitul vieții, nu putea să revadă acest text fără să se minuneze de a fi el însuși autorul". —**V.**

Talente ratate

Aceasta nu înseamnă și cariere ratate. Dintr'un articol publicat într'o revistă franceză, aflăm că Pierre Lasserre dacă nu i s'ar fi rupt de către profesorul de latină paginile de muzică ce le scria, dacă în mediul lui muzica nu ar fi fost socotită bună decât doar pentru dans și să îngăduie fetelor să cânte la pian, ar fi devenit un muzicant de profesie".

Dar numai Pierre Lasserre s'ar putea plânge de această ratare a vocației? Paul Bourget nu s'a plâns că și-a nimicit viața, el care voia să devină medic? Și Léon Daudet nu a fost medic, — chiar un strălucit elev la medicină ? Am mai putea adăuga pe inginerii Marcel Prevost, Edouard Estaunié... și lista ar amenința să nu se mai sfârșească. — **V.**

Vitrina Librăriei „Universala"
Alcalay & Co.
Calea Victoriei No. 27 (Colț B-dul Elisabeta)
București I

Literatura Franceză

Charles Etienne : Manon l'Ortie (roman)	Lei	98.—
André Louis : Histoire Economique	„	78.—
Danville Gaston : La Psychologie de l'Amour	„	65.—
Mamelet A.: L'Idée Positive de la Moralité	„	78.—
Brunschvicg Léon : Les Etapes de la Philosophie Matématique	„	390.—
Berdrow Wilhelm: Krupp	„	260.—
Dorsenne Jean: La Femme des Iles	„	52.—
Guierre Maurice: L'Androméde (roman)	„	78.—
Seabrook: L'Ile Magique (traduit de l'Anglais)	„	117.—
Giono Jean: Un de Baumugnes (roman)	„	78.—
Humbert C-dant: Bazaine et Le Drame de Metz	„	46.—
Chessin: La Nuit qui vient de l'Orient	„	78.—
Loewé M.: Conversations d'Epicure	„	78.—
Dupont P.: Essai sur la Théorie de la Relativité	„	98.—
Serrus: L'Esthétique Transcendantale	„	98.—
Marchon. A.: Tchouk (roman)		78.—
Bill. A.: La Morale et la Loi	„	227.—
Almanach Vermot 1930	„	80.—
Pauchet V.: La Santé du Corps et de l'Esprit	„	78.—
Aubry. Octav: Napoléon III	„	98.—
Lombroso Gina: La Femme dans la Société actuelle	„	78.—
Glaeser Ernst: Classe 22 (roman)	„	98.—
Gotama le Bouddha: Sa Vie	„	162.—
Willson Beckles: L'ambassade d'Angleterre	„	162.—
Savtchenko: Les Insurgés du Kouban	„	130.—

UN SECOL DINTR'O PRIVIRE
ACUM 100 ANI CÂND BUNICA ȘI BUNICUL SE CĂSĂTOREAU ERA OBICEIUL SĂ-ȘI POARTE CIORAPI LUCRAȚI DE MÂNĂ ASTĂZI MODA PRETINDE TOT CE EXISTĂ MAI FIN DEACEEA SE EXPLICĂ ENORMA CERERE DE
CIORAPI TREI COROANE
Adevĕrul

RECENZII

PETRE STRIHAN: Penumbre
Edit. „Curierul Judiciar"

CEZAR PETRESCU: L'Uomo del Sogno (Novelle Traduzione del Romano e Prefazione di Gioacchino Miloia
Ed. Institutto per l'Europa Orientale

Versurile d-lui Petre Strihan au fost primite cu atenție și cald interes de presa noastră literară. „Adevărul Literar" primește și răsfrânge ecoul acestui succes încă recent, căci numele tânărului poet se întâlnea ca o cunoștință simpatică în coloanele revistelor, chiar înainte de a fi publicate în volum.

Poezia d-lui P. Strihan, ca întreaga creație a generației actuale, are ca *leit motiv,* pe lângă revărsarea în natură a ființei sale intime și răsfrângerea naturii în viața sa interioară, destrămarea unui eu sfărâmat în mii de picături, irizat în mii de imagini.

Incărbunate galerii de mină
doi ochi felinare aprinse'nchid;
miner, în zidul rece sparg lumină,
s'o ardă cei de dincolo de zid.

Tai zidul, mă afund în el și-aștept
să se dărâme bolțile pe mine;
și toată noaptea-mi înnegrește'n piept
și toată ploaia-mi șirue prin vine...

...Și plâng — și curge vremea'n plânsul meu
— n'aud pe nimeni, nimeni nu m'aude —
cu strașinile ude plâng și eu,
și plâng cu mine strașinele ude...

Disociația, destrămarea extremă a personalității, a vieții interioare, care se strecoară fluidă și fără nici o formă printre lucruri, atingând durerile și bucuriile risipite în univers, amintește poezia simbolistă năpădită de senzații, pe care sufletul le primește lăsând să vorbească în el supra-eul care-l stăpânește:

Vai ție, suflete de-atâtea ori stingher...
un fum albastru'n zări mânat de vânt,
ce și-a purtat doar umbra pe pământ,
un vis al visului curat și nou,

ce s'a'ngânat cu propriul ecou,
te-ai risipit în spații și mister,
un suflet larg, înseninat, stingher...

Te-ai risipit, te-ai risipit, te-ai risipit...
te chem de unde încă nimeni n'a venit,
te chem îngândurat, străin și trist,
cu îndoiala dacă mai exist.

Versuri caracteristice și de o frumoasă calitate muzicală, cu motive ce ar fi putut deveni banale, dar care, capătă o frescheță și o duioșie deosebită în poemele d-lui Strihan.

Volumul a fost foarte bine intitulat *„Penumbre".*

Poezia din el e toată din efecte de clar obscur, fără să fie prea subliniată nici umbra, nici lumina. Și deși technica artei sale e mai mult muzicală: tendinți spre muzica pură, cu neașteptate și tăioase disonanțe, are și ceva din meșteșugul artei grafice. Căutând să redea lucruri tainice, dar și vii în acelaș timp, grație științei sale de a încălzi negrul cu alb și a stinge lumina crudă a albului cu negru, izbutește să redea misterul păstrând viața; e un talent de nuanțe și nu de vigoare sufletească. E un om care visează, dar care nu se lasă pradă visului, știe să introducă în armonia pură sfâșierea disonantă, care e „un râs pus la excitații", dar la excitații ce nu vin numai dela senzații, ci și dela complexe:

Apă fără milă, apă fără fund,
turburul mă mustră, zâmbetul mă chiamă;
apă care sapi infinit rotund
și de mine însumi faci să-mi fie teamă...

E aci întreagă psichologia generației sale care a dărâmat totul și nu poate încă construi nimic, dorința de armonie și ispita, năzuința extremă de a experimenta totul, nevoia inteligenții de a strânge sufletul risipit în jerbii de atâtea culori diferite și pornirea senzibilității de a fi excitată prin schimbarea veșnică, dezlănțuirea inconștientului căruia nu-i mai poate pune frâu nici morala, nici estetica, nici religia devenite ruine fumegânde prin răsturnarea complectă a tablei valorilor.

D-l Petre Strihan nu are poate puterea de a creia la noi în țară un curent nou în literatură, dar are destulă finețe de intuiție spre a prinde cu antenele senzibilității sale aceste curente care izvorăsc din adâncurile omenirii de după războiu și destul talent spre a ni le reda în versuri care știu adesea să găsească tonul și culoarea în care trebuesc redate.

Traducerea în italienește a uneia din cele mai bune nuvele a literaturii de azi „Omul din vis" de Cezar Petrescu este un eveniment literar a cărui însemnătate egalează pe aceia a traducerii romanului d-lui Liviu Rebreanu „Ciuleandra" în franțuzește.

Traducerea, pe lângă excelența calității sale și plăcerea pe care o resimțim citind proza eminentului nostru literat în muzica sonoră și cântătoare a limbii italiene, este un minunat prilej de a situa în fine și literatura noastră atât de obijduită până în prezent.

In prefața sa d-l Gioacchino Miloia, după juste și interesante considerațiuni asupra literaturii și scriitorilor noștri de azi, închee cu următoarele cuvinte:

„Cititorului italian traducerea acestor câteva povestiri îi va arăta calea cea mai sigură, poate, pentru **înțelegerea sensibilității românești...**

„Printr'un scriitor de talent se evidențiază cu preciziune, în relief, tot ceiace pare difuz și discontinuu, contradictoriu și dezarmonic în viața socială a unui popor. Cezar Petrescu este un geograf al senzibilității românești."

In adevăr C. Petrescu reprezintă, cum atât de bine spune d. Șeicaru, în articolul citat în aceiași prefață, un aspect pe cât de original pe atât de integrant în ritmul nostru tradițional și, fiindcă am început o citație din acel interesant articol, să continuăm pentru a preciza și mai bine importanța traducerii în italienește a lui Cezar Petrescu pentru literatura noastră. Calea cea mai bună pentru a judeca valoarea unui scriitor este în totdeauna acel inedit în literatura apusană și literatura noastră atât de obijduită și de nesocotită până azi.

Din articolul scris de d-l Șeicaru asupra lui Cezar Petrescu și citat de d. Gioacchino Miloia, în prefața traducerii sale, cităm următoarele:

„Calea cea mai bună pentru a judeca valoarea unui scriitor este întotdeauna acel inedit uman, acea caracteristică nuanță națională care se poate interpreta și în altă limbă.

„Cezar Petrescu reprezintă în literatura românească un aspect pe cât de original, pe atât de integrant în ritmul tradițional."

Iar traducătorul închee prefața sa cu cuvintele:

„Printr'un scriitor de talent se evidențiază cu preciziune în relief, tot ceiace apare difuz și discontinuu, contradictoriu și dezarmonic în viața socială a unui popor. Cezar Petrescu este un geograf al senzibilității românești".

Suntem deci convinși că nu se putea face o alegere mai potrivită pentru înțelegerea senzibilității românești decât o carte a d-lui Cezar Petrescu, această carte cu povestiri scurte în care se accentuiază calitățile întrevăzute din primele sale încercări și se afirmă personalitatea sa în primele succese literare.

ISABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Profesorul N. Iorga şi „Datoria Muncii"

ineva a aflat că profesorul N. Iorga şi-a început activitatea de istoric acum patruzeci de ani şi a relevat faptul într'o şedinţă a Senatului Universitar din Bucureşti. Adunarea de reprezentanţi ai Facultăţilor care alcătuesc Universitatea capitalei a găsit în aceasta prilejul să-i aducă Rectorului omagiul de recunoştinţă şi de dragoste al înaltului aşezământ cultural, şi a făcut-o fără sgomot, fără paradă, — chiar fără banchet, — în aceiaşi şedinţă.

Lumea din afara zidurilor Universităţii a primit vestea de prin ziare după această modestă manifestare şi a fost nedumerită. Sunt abia opt ani de când, din teascul „Ramurilor" craiovene, a apărut acel *Omagiu* închinat „Lui Nicolae Iorga" de prietenii şi foştii săi elevi — la împlinirea unei jumătăţi de veac —, şi se numără acum patru decenii de carieră istorică! Surprinderea era firească. Cine ar fi putut bănui că, la vârsta de 19 ani, d. N. Iorga era licenţiat al Facultăţii de Litere din Iaşi şi că publicase în „Arhiva" (vol. I. 1889 — 1890) un studiu despre *Manolache Drăghici*, — postelnic şi istoric, străbunicul său după mamă, — altul despre *Iubirea în literatura modernă* şi nişte amănunţite dări de seamă ale unor cărţi importante cum sunt *Sintaxa latină* a lui Otto Riemann şi *Psaltirea Şcheiană* editată de d. I. Bianu?

Acum patruzeci de ani tânărul Iorga punea piciorul pe meleagurile neguroase şi părăginite ale istoriei româneşti. Inarmat cu flacăra pasiunii, cu lumina minţii şi cu o energie uimitoare, a explorat locuri neumblate, a luminat cărări nepătrunse şi a croit drumuri netede pentru cei ce aveau să vie pe urmele sale.

Activitatea pe care profesorul Iorga a desfăşurat-o de atunci e prodigioasă. Nu e moment din viaţa neamului nostru pe care să nu-l fi scos la iveală şi să nu-l fi cercetat cu deamănuntul; nu e lature pe care să n'o fi abordat cu acelaşi interes şi cu aceiaşi competenţă. Pe lângă lucrările de sinteză, cum sunt acea istorie cu renume mondial redactată în limba germană *(Geschichte des rumänischen Volkes in Rahmen seiner Staatsbildungen)*, aceia redactată în limba franceză *(Histoire des Roumains et de leur civilisation)* şi cea engleză *(A History of Roumania)*, d-sa ne-a dat numeroase monografii, — unele mai cuprinzătoare, altele mai reduse, dar nici una fără un real folos. Una cuprinde *Istoria comerţului*, alta *Istoria învăţământului;* într'una ni se înfăţişează *Viaţa agrară*, într'alta *Istoria armatei; Istoria bisericii româneşti* e tratată ca şi *Negoţul şi meşteşugurile în trecutul românesc;* alături de *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii-Albe* aflăm *Istoria literaturii româneşti în sec. XVIII şi XIX* şi *Istoria literaturii religioase*. A consacrat studii deosebite Românilor de dincolo de Carpaţi în *Istoria Românilor din Ardeal şi Ungaria* şi celor din sudul Dunării în *Istoria Românilor din Peninsula Balcanică.*

Tinzând să-şi însuşească o cunoaştere desăvârşită a trecutului poporului nostru, profesorul Iorga a înţeles cât e de necesar să afle datele pe care le pune la 'ndemână istoria neamurilor cu care, direct sau indirect, am venit în atingere de-alungul veacurilor, şi o urmare a acestor investigaţiuni a fost pregătirea temeinică a unor studii de istorie privitoare la neamuri străine, cum sunt magistrala *Geschichte des osmanischen Reiches, Les latins d'Orient, The Byzantine Empire, Histoire des Etats Balcaniques, Scurtă istorie a Slavilor răsăriteni, Veneţia în Marea Neagră,* etc. Ca o încoronare a acestor studii atât de variate, profesorul Iorga a văzut posibilitatea întocmirii unei sinteze a cunoştinţelor legate de evoluţia întregii omeniri şi ea ne-a fost dată în cele patru volume ce poartă titlul *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité.*

Un loc de samă ocupă, în opera d-lui N. Iorga, imensul şi preţiosul material istoric — adunat fie din arhivele româneşti, fie din cele streine, şi care se află strâns în cele câteva zeci de volume de *Studii şi documente*, de *Acte şi fragmente*, şi în câteva din marea colecţie de *Documente Hurmuzaki*, — precum şi lucrările de adevărată artă tipografică închinate „României pitoreşti", „Artei populare române" şi „Artei române" îndeobşte, şi menite să prezinte streinătăţii comorile de care dispun natura şi sufletul românesc.

Să faci o înşirare a tuturor lucrărilor sale? Se sparie gândul. O alegere e şi mai anevoioasă. Opera d-lui N. Iorga e una şi dintr'însa se degajă toată făptura, tot sufletul sărbătoritului. Şi cât de mare e sufletul său, că poate să şi-l împartă între Universitate şi Ateneu popular, între Sorbonna şi Văleni, între Academie şi Comisia istorică, între Comisia monumentelor istorice şi tipografie! — *J. B.*

* * *

Ateneul „N. Iorga", condus cu o lăudabilă însufleţire de d. I. Grigorescu şi-a reînceput activitatea. In mica sală a fostului „Teatru Mic", devenit astăzi „Studio" al Teatrului Naţional, s'a strâns lume multă şi aleasă ca să-l asculte pe marele dascăl de energie, pe profesorul N. Iorga, care avea să inaugureze un nou ciclu de conferinţe vorbind despre „Datoria muncii". Cine era mai indicat să dea o asemenea lecţie decât acela care de patruzeci de ani propovădueşte cu pilda sa cultul muncii neostoite!

D. N. Iorga nu a făcut teorii şi de aceia conferinţa d-sale a luat înfăţişarea unui imn închinat muncii, a unei predici menite să stimuleze energiile adormite. Munca, a spus d-sa, nu e un chin; şi nu e numai un lucru foarte frumos, ci şi un imperativ categoric al oricărei fiinţe ce trăeşte pe lume. In îndeplinirea unei munci nu faci altceva decât să intri în ritmul naturii. Datoria muncii e mai întâi datoria părţii infime din Univers, care suntem noi; e datoria faţă de societatea din care facem parte; e datoria faţă de noi înşine.

Omul care munceşte îşi întreţine puterile prin exerciţiu, şi atunci, cel mai bun mijloc de a te păstra tânăr e să nu leneveşti. Cum să îmbătrânească sufletul când e în nesfârşită încordare a creaţiunii?

D. N. Iorga a vorbit într'o atmosferă de sărbătoare. Lumea care nu putuse să ia parte la sărbătorirea improvizată în sala Senatului Universitar, a profitat de acel prilej ca să-şi manifeste dragostea şi admiraţia pentru acela care cu prodigioasa sa activitate şi-a cinstit neamul, pentru neobositul şi înţeleptul îndrumător şi povăţuitor care e profesorul N. Iorga. — *J. B.*

Mihail Sadoveanu

Editura S. Ciornei s'a gândit să strângă într'o broşură câteva date biografice şi critice asupra marelui nostru prozator Miahil Sadoveanu. Aceasta, ne spune autorul broşurei, ca omagiu pentru onomastica sa şi... Vai! spre amintirea că minunatul nostru povestitor calcă pe anul al cincizecilea al vieţii pământeşti.

O sărbătorire este pentru un autor de talia şi proporţiile lui M. Sadoveanu ca un popas într'o excursie pe munte. Te opreşti o clipă în locul cel mai potrivit spre a prinde, în întregul său grandios şi în perspectiva cea mai fericită, masivul măreţ a cărui prezenţă o simţiai mereu şi a cărui poezie te înalţă în fiece clipă, fără să-ţi îngăduie priveliştea desăvârşită în ansamblul său.

Datele biografice şi consideraţiunile măsurate din Răspunsul d-lui G. Bogdan-Duică la discursul de recepţie la Academie a lui Mihail Sadoveanu din 1923, alcătuesc o schiţă sobră şi bine construită a personalităţii şi operei autorului.

Atât d-l Bogdan Duică precum şi ceilaţi scriitori, citaţi în broşură, subliniază atitudinea neclintită a sufletului său în iubirea şi preţuirea poporului de la ţară, stăruinţa sa statornică în dorul de a lumina şi a ridica ţărănimea.

Dl. G. Ibraileanu zice: D. Sadoveanu este un prozator, în opera căruia găsim cele mai multe documente din viaţa noastră trecută şi prezentă... Iar „Vremea Ducăi Vodă", opera de apogeu a acestui mare scriitor este pe lângă toate celelalte încă o strălucită ilustraţie a acestei caracterizări.

Dar opera şi personalitatea poetului ţării şi neamului nostru depăşeşte cadrul artificial al comemorărilor şi sărbătoririlor, prin care adeseori dorim să ne încredinţăm şi să încredinţăm pe însuşi autorul sărbătorit despre valoarea creaţiunilor sale.

Mihail Sadoveanu se impune sentimentelor şi gândirii noastre numai prin faptul că există şi creiază. Cine şi-ar fi putut permite să aducă Ceahlăului un omagiu pentru că a crescut din pământul Moldovei în acea unică şi desăvârşită frumuseţă architectonică şi că l'a pus Dumnezeul patriei noastre în perspectiva cea mai nimerită care să-l pună în valoare din orice parte l'ai privi?! A putut doară să-l cânte un poet tot atât de înfrăţit cu sufletul şi pământul patriei ca şi Ceahlăul, G. Coşbuc.

Să se găsească deci un poet care să-l cânte pe Mihail Sadoveanu. Omagiile şi comemorările noastre sunt o mulţumire pentru noi. Cine şi cum să-l omagieze pe băştinaşul „Ţării de dincolo de neguri" şi al „Impărăţiei Apelor"?!.

Polemica

Cetind cele câteva reviste literare care întreţin, şchiopătând, ritmul actualităţii literare la noi, îţi dai seama de mizeria stilistică în care se sbat. Mărturisim, încă odată, că lipsa de stil în care se sbuciumă aceste publicaţii ne mâhneşte. Nu ne exasperează. Accentuăm că nu ne exasperează. Dacă ne-ar exaspera, ar fi bine. Am fi mulţumiţi. Nu. Ne mâhneşte această lipsă de stil, această lipsă a bnului scris. Ce păcat!

Am dori să polemizăm. Cu câtă părere de rău trebue să spunem că nu avem cu cine polemiza. Polemica cere — şi am dori ca mulţi scriitori să ştie asta — polemica cere, înainte de toate, o *înţelegere* între cei care polemizează. (Acest lucru n'a fost niciodată înţeles la noi). Inţelegere! Nimic paradoxal în această afirmaţie. Dimpotrivă. Este sau nu adevărat că pentru a te răsboi *bine* cu cineva înseamnă a *preţui* mai întâi pe cel cu care te răsboieşti? Deabia după ce am recunoscut în eventualul meu adversar calităţi vrednice de a fi combătute, deabia atunci voi admite să mă lupt cu el!

Definiţia realistă a polemicei stă tocmai în acest fapt: a defini care sunt condiţiile generale, condiţiile mereu valabile, care fac cu putinţă lupta.

Sînt mai multe feluri de a concepe — şi de a pricepe polemica. Vom desprinde numai două. Cele esenţiale. Şi credem că cele mai frequente. Şi, în acelaş timp, cele mai veridice.

Fără înconjur şi fără inutile digresiuni. Intr'o anumită concepţie — sau în mintea anumitor oameni, pentru a fi mai exacţi — a polemiza înseamnă a înjura. A înjura pur şi simplu — dacă nu ascendental, ceea ce hârtia suportă greu, dar cel puţin a *înjura*, pe faţă, pe şleau, direct, obişnuit, categoric, brutal. Este un obicei, care, la noi, reprezintă infiltraţia pestilenţială a mahalalei în literatură. Este un fapt, constatabil, nu o invectivă. Este o realitate peste care observatorul atent nu poate trece. Şi este o tristă, o abjectă realitate.

Nu vom exagera dacă vom spune că acesta este primul aspect al polemicei române. Şi nu credem că vom exagera spunând ce acesta este*singurul* aspect al polemicei în literatura noastră. (Despre altă polemică, politică socială, morală, nu vorbim. Nu e locul aici. Dealtfel, influenţa acestei alte polemici, politice mai ales, se observă foarte bine în polemica literară. Şi îndrăznim să afirmăm că un mare defect al polemicei literare este faptul că s'a lăsat în tonul şi chiar în esenţa ei, influenţată de polemica cealaltă, în special de polemica politică. Dar, să spunem că aceasta este altă poveste...).

Şi, acum, pentru a reveni la subiectul nostru... Mai este şi un alt aspect al polemicei... Un aspect care este foarte puţin românesc. Este aspectul *înţelegerii adversarului.* Sau, dacă vreţi, dorinţa de a înţelege întâi pe adversar; înainte de a polemiza ca el. Polemica la uşa cortului nu are ce căuta aici. Această polemică la uşa cortului mărturisim că nu ne place. Nu din falşă pudoare. Nici din falşă modestie. Ci din oarecare probitate scriitoricească, care ne opreşte să introducem mahalaua în literatură.

Şi, acum, cine vrea să înţeleagă — sau cine poate să înţeleagă — să înţeleagă!

Dealtfel, acest subiect ni se pare prea interesant pentru a putea crede că-l vom epuiza în câteva „însemnări". Este un subiect care merită desvoltări mai mari, şi răsunet mai adânc.

Polemica? Adevărata, *sincera,* cinstita polemică? Ne place. Vom reveni.

Şi mai ales, dacă vom avea cu cine... — *A. F*

Trenul de 8 şi 47

Cu numărul acesta, începem publicarea traducerii micului roman al lui Georges Courteline „Trenul de 8 şi 47". Este o descriere a vieţii de cazarmă din Franţa, acum treizeci sau patruzeci de ani, care se potriveşte de minune cu viaţa de cazarmă din România din timpurile noastre. Ca deobicei, Courteline, nu se mărgineşte numai să fie distractiv şi amuzant. „Trenul de 8 şi 47" este o bucată satirică, crudă muşcătoare. Absurditatea şi, câteodată, monstruozitatea vieţii militare este redată fără înconjur şi fără milă. In acelaş timp, povestea celor doi soldaţi care capătă pe neaşteptate o permisie de două zile şi, ajung noaptea pe o ploaie cumplită într'un oraş necunoscut; peripeţiile prin care trec, în căutarea unei case de petrecere şi celelalte epizoduri ale romanului sînt de un comic prodigios, care atinge pe alocurea, o putere nebănuită. Dintr'un subiect în aparenţă banal şi scabros, Courteline a scos aspecte de un omenesc adânc, de mare comedie molierescă.

„Trenul de 8 şi 47" merită să fie încetăţenit, printr'o iscusită adaptare, în literatura onastră. — *A. L.*

Bergson şi filosofia practică

In ciclul de conferinţe organizat de Societatea română de filosofie cu prilejul comemorării lui Bergson, d. Tudor Vianu a vorbit despre Filosofia practică a lui Henri Bergson.

D. Vianu a început prin a arăta preocupările în legătură cu filosofia practică şi cu urmările etice ale sistemului, ce se găsesc în opera filosofului francez şi îndreptăţesc aşteptarea unei cărţi de mult făgăduită : Morala lui Bergson.

In ultimele decenii s'au produs desigur şi unele păreri ce neagă posibilitatea bergsonismului de a desvolta o filosofie practică, un sistem de morală. Bergson fiind socotit un filosof intuitiv şi imanentist, nu se poate opri nici la principii abstracte de conduită şi nici nu poate accepta un principiu transcendent, care să garanteze autoritatea normelor.

Totuşi, aşteptarea eticei lui Bergson a stârnit unele temeri justificate de faptul că prin experienţa lui Nietzsche morala tradiţională a fost puternic zdruncinată.

Unele din consecinţele practice ale bergsonismului puteau pune şi ele pe gânduri, ca de pildă revoluţionarismul lui Sorel, teoreticianul sindicalist care se inspiră din Bergson. Insfârşit, Julien Benda pune în sarcina lui Bergson vina de a solicita anumite tendinţe ale democraţiilor noastre, cum ar fi antipatia pentru raţiune şi o primejdioasă înclinaţie pentru stările pasionale, tulburi şi nestatornice ale sufletului.

Impotriva procesului deschis de Benda, d. Tudor Vianu pune în lumină câteva obiecţii posibile. Conferenţiarul trece apoi la expunerea ideilor morale ale lui Bergson, aşa cum rezultă din unele texte precise, dar şi din spiritul general al sistemului. Astfel, sunt analizate pe rând, ideia de libertate, imperativul creaţiei, sancţiunea bucuriei morale, solidarismul şi individualismul.

Morala bergsoniană, până la un punct, se împotriveşte atât idealului antic al înţelepciunii, cât şi idealului ascetic al opoziţiei cu viaţa. Morala aceasta e o morală a vieţii şi a creatorului. Sancţiunea represivă a remuşcării e înlocuită cu sancţiunea premială a bucuriei care ne anunţă că viaţa a atins scopurile ei imanente : creaţia generoasă. Morala lui Bergson vorbeşte astfel în numele producătorului modern, fiinţă activă şi creatoare. Dincolo de opoziţia cu idealul antic şi creştin, morala bergsoniană recunoaşte îndemnul antic al conformităţii cu natura şi speranţa creştină a unei vieţi viitoare, în care presonalitatea ar urma să ocupe locul meritului său moral. Spiritul în acelaş timp modern şi universal al lui Bergson, izbuteşte astfel să cuprindă toate experienţele morale ale omenirii şi în acelaş timp să întrezărească ţinta originală a vremii noastre.

Conferinţa d-lui Tudon Vianu amplu documentată, a fost susţinută cu claritatea expresivă ce-i caracterizează întotdeauna expunerile. — *B.*

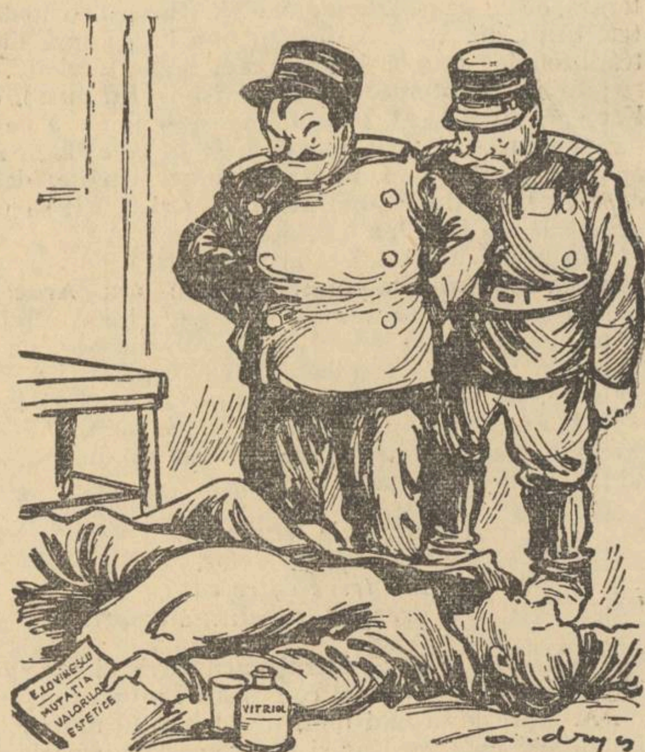
Iacob Wassermann

Unul din cei mai de vază şi mai productivi romancieri ai Austriei. S'a născut în 1873 la Furth, a urmat şcoala reală, şi, după multe rătăciri, trăeşte şi scrie acum la Viena. Cariera lui literară şi-a început-o cu romanul „Evreii din Zirndorf" (1897) şi cuceri un succes trainic prin romanul „Povestea tinerei Renate Fuchs".

A mai dat la lumină nuvele şi romane multe, între care romanul istoric-psihologic „Alexandru în Babilon" (1904), „Moloch", „Omul de patruzeci de ani", „Kaspar Hauser sau inerţia inimii", care a stârnit un deosebit interes prin problema lui psihologică (1908), „Măscile lui Erwin Reiner", roman care înseamnă un moment de seamă în evoluţia literaturii moderne.

Ultimul său mare roman: „Cazul Maurizius", atacând cu îndrăzneală şi adâncime dătătoare de fior problema justiţiei omeneşti, este desigur creaţiunea lui culminantă.

Sinucidere

COMISARUL: O sticluţă cu vitriol şi cartea d-lui Lovinescu, dracu ştie, care din două l-a otrăvit?

La medic

DOCTORUL: — Maestre, d-ta eşti nemuritor.
ARTISTUL: — Dar dacă urmez tratamentul d-tie, sunt sigur că trec printre muritori.

Legendă desminţită

Savantul distrat (triumfător). —Vezi, dargă! Cine e distrat? Am adus acum şi umbrela mea şi pe a ta.
Soţia. — N'am plecat cu umbrela astăzi nici eu, nici tu.

AVEŢI
R·A·D·I·O ?
10 APARATE
IN VALOARE DE
Lei 100.000
Un aparat cu 6 lămpi
2 aparate cu 3 lămpi
2 aparate cu 1 lampă
5 aparate cu galenă
Oferă în mod gratuit ziarul „Radio-Radiofonia" cetitorilor şi abonaţilor să
Păstraţi cupoanele ce vor apare în ziarul „RADIO-RADIOFONIA" începând dela 1 Noembrie

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

BIBLIOTECA CENTRALĂ ASOCIAŢIUNII SIBIIU

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 467

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 17 Noemb. 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897
CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi Vodă

Am asistat în ziua de 8 Noembrie la procesiunea publicului care venea să cumpere romanul cu autograful d-lui Mihail Sadoveanu.

In faţa acestei mulţimi de oameni de toate condiţiile şi de toate vârstele, am avut un sentiment pe care nu-l pot defini şi care părea să fie sentimentul însuşi al acestei mulţimi. Era în atitudinea lor gratitudine, preţuire plină de seriozitate şi un fel de mirare bucuroasă că răspunde atât de bine imaginii ce, de sigur, şi-o făcuse fiecare, despre cântăreţul neamului. Am înţeles că de un veac de om marele povestitor e purtat în conştiinţa ştiutorilor de carte şi cu mult mai mult decât ne-am fi putut închipui.

Puterea sa stă în faptul că a ştiut să prindă, adâncind sufletul poporului nostru, desemnând cu mână sigură de maestru tipurile şi înfăţişările ţării noastre mărginite, nemărginirea lumii şi complexitatea sufletului uman în întregime.

Peste colinele şi munţii Moldovei, peste luncile Siretului, peste hanurile şi conacurile, schiturile şi mânăstirile, ca şi peste adormitele oraşele moldoveneşti, stăpâneşte o nemărginită simţire a lumii aşa cum este, a pământului aşa cum se învârteşte, a soarelui şi a vieţii aşa cum răsar, apun şi trec de veacuri şi peste veacuri...

Dumnezeu, soarta sau viaţa însăşi se îmbracă în miile de chipuri care trăesc în opera sa: vechili, moşnegi, ţigănci înflăcărate, iubiri palide de fete de mahala, simţiri furtunatice din alte vremuri.

Ne mână dorul spre „Ţările de dincolo de neguri" şi spre „Impărăţia Apelor" citindu-l.

Simţim cât de adevărată şi temeinică e firea omului de la baltă, de la munte sau de la pădure şi cât de zadarnică e frământarea oraşului, cât de fals e tactul vieţii urbane, cât de leneş şi totuşi cât de vertiginos de iute trăim.

Ne mustră un fel de căinţă pentrucă ne-am rupt cu sufletul de natura veşnică care este fondul statornic al neamului nostru şi simţim cât e de adevărat că suntem o pătură subţire, efemeră, pe fondul permanent şi neschimbat al băştinaşului, rămas acelaş în decursul veacurilor, răsărit din pământul ţării odată cu feriga din pădure şi papura din baltă.

El are felul de a povesti al omului de la ţară, povesteşte mereu pentrucă povestirea lui izvorăşte dintr'un adânc şi nesfârşit izvor. Ea curge lentă, se toarce pe'ndelete, se desfăşoară liniştită, în liniştea sfântă a eposului popular. Epocile depărtate se apropie, şi vremea care ne goneşte cu sufletul la gură în viaţa noastră modernă, dispare. Nu mai există automobile, avioane, telegraf, industrie şi nici acel prezent care nu fiinţează decât spre a creia schiţa viitorului. Lumea din povestirile lui trăeşte în voia soartei şi viaţa se zbate cu rău şi cu bine în mijlocul acestei soarte, fără alt ţel decât acela de a se realiza. Dar povestirea naivă în graiul poporului şi al vechiului hronic atinge o artă şi o desăvârşire la Mihail Sadoveanu care-l duce în voia marelui său talent firesc din capo d'operă în capo d'operă, de la Şoimii la Neamul Şoimăreştilor, până la acest ultim roman, un punct de ascensiune dincolo de care nu putem vedea ce s'ar mai putea realiza.

„Zodia Cancerului" ne înfăţişează vremurile turburi în care se pregăteşte venirea fanarioţilor. Domnii, simpli vechili ai Sultanului, îşi cumpără tronul cu banii pe care-i storc în mod sălbatic de la nenorociţii săteni, săraci în ţara noastră bogată.

Aceste vremuri grozave în profunda lor nenorocire, ne sunt redate prin sufletul unui călător străin, abatele de Marenne, care, în lunga şi anevoioasa lui călătorie, străbate ţara în lung şi 'n lat şi intră în strânsă legătură cu neamul moldovenilor sub toate formele şi înfăţişările lui, în toate contrastele şi curioasele lui apucături.

Leagă de asemene prietenie cu Alecu Ruset, fiul domnului mazilit, Antonie Ruset. Acesta, un om cultivat şi subţire unelteşte planul de a răpune pe Georgie Duca şi hotărăşte să înceapă prin a seduce pe fiica acestuia, Domniţa Catrina. Dar cade victima planurilor sale, căci se îndrăgosteşte pătimaş de frumoasa Domniţă şi aceasta îl duce la pieire, prin o serie de peripeţii şi întâmplări.

Intriga este simplă şi curgătoare în desfăşurarea ei, fiind mai mult prilej de evocarea unor scene şi tablouri zugrăvite cu acea mână de maestru pe care i-o cunoaştem şi care, în acest roman, a atins o perfecţiune presimţită abia în povestirile din Hanul Ancuţii.

Lumea din acele vremuri răsfrântă prin prizma lui „ava franţuz", om subţire, aristocrat crescut la curtea regelui Soare, are toată patina timpului şi toată fineţea de nuanţă a unui tablou „de genre". Văzută în lumina proectată din acest suflet civilizat, Moldova din aceste vremuri ia un aspect în deosebi de tragic, cu barbaria satelor prădate de duşmani şi agenţi fiscali şi locuite de troglodiţii Ducăi-Vodă, în cadrul bogatei şi armonioasei sale frumuseţi.

„Undeva, în fundul adâncului, în direcţia unde se cufundau călăreţii înşiraţi unul câte unul, lucea un lac. Era o fantasmagorie de vis de nespusă frumuseţă, ca un pământ feciorelnic descoperit întâi. Nicăiri nu se bănuia prezenţa omului".

. . . .

„Dintr'o dată, pe neaşteptate, într'o râpă nebănuită, în partea pădurii, îi apăru omul. Tresări căci această apariţie nu era în armonie cu sentimentul şi aprecierile sale din clipa precedentă. Nu era în armonie nici cu ceiace în chip obişnuit cunoştea el despre această nobilă operă a Celui Prea Puternic. Din risipiturile câtorva colibe acoperite cu stuh, grămădite în rovină, o fiinţă în zdrenţe răsări ameninţătoare, înarmată c'un par, rupt din lăstarii de aproape. Privea spăriată, printre pletele pe care i le zbătea vântul dinaintea ochilor, încâlcindu-i-le cu barba zbârlită. O droaie de câni slabi şi cu cozi supuse, un fel de lupi ai foametei — ieşise la cărare, în juru-i, lătrând sălbatic şi urlând".

O situaţie întreagă, o lungă serie de epoci din viaţa poporului nostru de la ţară, o serie care încă nu s'a istovit, este zugrăvită în această măiastră înfăţişare. Iar reflecţia pe care o face abatele de Marenne privind la tânărul său prieten, Beizadea Alecu, şi aceste specimene din poporul moldovenesc: „Cum se poate un om ca el într'un popor ca acesta?!" o mai poate face şi azi un străin care n'ar călători cu vagoane express, ci ar colinda ţara într'o cărucioară ca pe acele vremuri!

Dar paginile de humor în care descrie el stările prin care trece abatele, voinic şi bine trăit la curtea regelui Soare, în încercările sale din călătorie, la intrarea şi mai ales la ieşirea din Moldova, în spre Impărăţie, sunt nepreţuite. E un humor adânc al sufletelor în adevăr poetice şi în acelaş timp un humor caracteristic ţărănesc, ca al lui moş Creangă, un humor izvorît din acele izvoare profunde ale sufletului în care veselia se oglindeşte în toată seninătatea unei pline bunevoinţe:

„Când ava franţuz mormăi ceva în limba lui şi beizade strigă de pe cal, hai! — ţiganul slobozi un chiot şi, învârtind puha pe deasupra capului, pocni din şfichiu ca din pistol, de două ori. Zvâcnind în gurile lor de ham, căluţii zmunciră căruţa şi domnul abate avu o clipă impresia că are să se întoarcă prin aer între părinţii franţuscani, care-i făceau saluturi prieteneşti din poartă. Işi căută un sprijin, se înţepeni în mâni cuprinzând loitrele şi se întoarse în poziţia cea bună, încredinţând c'un oftat lui Dumnezeu, zilele şi oasele sale".

Şi tonul acesta întovărăşeşte toate experienţele Domnului abate în ţara aceasta în care se petrec lucruri pe care imaginaţia cea mai vie a compatrioţilor nobilului francez le-ar fi putut închipui.

Povestirea se strecoară uşoară, vie, scânteietoare de humor, cu popasuri şi întâmplări pline de umbre şi lumini, scoţând la iveală chipuri de boeri, de negustori şi slujitori, moravuri, aspecte pitoreşti, scene din viaţa de la curte şi din mânăstiri. Chipul lui Duca Vodă şi a Doamnei Anastasia zugrăvite în felul în care a zugrăvit Goya portretul regelui Carol de Spania şi a soţiei sale groase, greoaie şi de o materialitate necioplită, iar pe Domniţa Catrina indicând-o abia în şerpuirea unui corp subţire, a unor mâni mici şi a unui temperament de foc. Beizadea Alecu apare ca un portret vechiu, în colorit înegrit de vremuri, cu acea înfăţişare de om subţire şi poleit la înfăţişare, simplu şi elegant în îmbrăcăminte, fanariot şi oriental în suflet sub slaba lui poleială de Apus.

Abatele de Marenne e zugrăvit cu îngrijire şi iubire în toate variile lui raporturi cu această lume orientală, de la Vodă, la Alecu Ruset, şi toată acea lume pestriţă ce alcătueşte populaţia moldovenească pe vremurile lui Duca-Vodă, până la sultan şi anturajul său din Stambul. Prilej şi acolo de evocări somptuoase ale lumii bizantine, dar mai ales prilej pentru minunata scenă dintre sultan şi abate, în care e atât de fin indicată relaţia de la om la om sub strălucirea factice a deosebirilor sociale.

E o povestire aţâţătoare, într'un stil cu alură arhaică, mlădioasă şi firească, fără afectare sau sforţare, jumătate glumeaţă, jumătate dramatică, de un farmec în desfăşurarea ei şi o perfecţiune de tratare care ne face să trimitem autorului toată gratitudinea şi admiraţia noastră pentru magistrala sa intrare în al cincizecilea an al vieţii şi toată nerăbdarea cu care aşteptăm al 51-lea volum, aşa precum ne-a obişnuit.

IZABELA SADOVEANU

Licurici

Pe cărăruşa dintre vii,
Azi au trecut domniţe mici
Şi-au risipit bijuterii
De licurici.

Domniţele cu trup de fum
Trec, stoluri, serile pe-drum.
Li-e casa'n deal, subt un tăpşan, —
Palat fragil şi năzdrăvan
Ca o căsuţă de culbec, —
Dar numai eu le văd când trec.

M'am furişat în urma lor,
Să fur podoaba zânelor.

Din troscot colbăit şi des,
Dibuitoare, am cules
In pumnul cald să mi-l închid.
Un licurici, smarald timid.

L-am dus în casă, să-l înşir
Pe-un fir de-argint, ca pe-o mărgică.
Dar din smaraldul care-a fost,
In caldul mânii coviltir
E-un gândăcel urît şi prost,
Pe jumătate mort de frică...

Prefaţă la volumul de cronici fantaziste şi umoristice „Licurici".

Hurmuz de crâng

Un pumn de vorbe mici am vrut să strâng
Şi să le 'nşir pe gândurile mele, —
Aşa cum strâng copiii toamna 'n crâng
Hurmuz lăptos cu boabe uşurele.

Pe fire lungi şi roşii de arnici
Ei prind, râzând, mărgăritare mici,
Şi boabele se vestejesc şi mor
Pe sânul viu şi cald al fetelor.

Cuvintele cuminţi şi fără vină,
Hurmuz de crâng, mărgăritar sărac,
Le'nşir pe firul gândului posac
Şi le anin pe-o tufă de sulfină, —
Să moară 'n vânt, în toamnă şi 'n lumină.

OTILIA CAZIMIR

Prefaţă la volumul de poezii „Cântec de comoară".

ŞTEFAN ZWEIG

Femeia de mâne, aşa cum o dorim

Femeia de mâine va fi altfel, asta e cert, cu totul altfel şi în evoluţia ei se va interesa prea puţin dacă este aşa cum oamenii de ieri şi cei de azi doresc şi pretind să fie. Va fi cu totul altfel, căci femeia are de desăvârşit o desvoltare imensă: liberarea definitivă de morala mărginită a bărbatului. Şi ea mai are de cucerit câteva Bastilii în decursul celei mai grandioase revoluţii a femeii, revoluţie ce s'a deslănţuit cu violenţă în ultimele două decenii. Poate că nu preţuim la justa sa valoare cuprinsul acestui fenomen de războiu etic, deoarece e prea recent, dar este posibil ca istoria civilizaţiei viitoare să se ocupe mai mult de această totală transformare a femeii europene din 1900, decât de războiul mondial. In orice caz ea este cel mai uimitor fenomen al unei schimbări morale ce s'a făptuit vreodată în decursul unei singure generaţii. Se poate ca o egală transformare impetuoasă şi radicală a tuturor relaţiunilor morale şi sexuale în favoarea femeii să fi survenit în timpurile imemoriale, însă era creştină nu a cunoscut până în secolul actual o astfel de evoluţie. Un asemenea val nu se poate opri brusc; el trebuie să-şi continue cursul până la ultimul său ţărm.

E destul să răsfoieşti un ziar ilustrat de acum cincisprezece, douăzeci de ani şi te sperii. Cum, aşa erau îmbrăcate femeile, deghizate ca pentru bal mascat, încărcate cu podoabe ridicole, atât de caraghioase sub văluri medievale? Privim cu uimire la fotografiile fiinţelor cu care am trăit aceiaş viaţă aşa cum am privi la ceva istoric, la un costum din vremurile de demult, la femeile-crinolină, la doamnele de onoare din epoca elisabetiană, caraghios înşurubate şi deabia la vederea acestor fotografii începem să presimţim la ce metamorfoză imensă am asistat în aceşti cincisprezece, în aceşti douăzeci de ani. Aceste fiinţe strânse în corset, înfăşurate până la gât în stofe încreţite, împovărate de fuste şi jupoane, aceste fiinţe neverosimile, fără picioare, cu talii excesiv de înguste, cu mişcări şi impulsiuni tot atât de artificiale ca ele înseşi, această femeie istorică de alaltăeri a devenit în timpul unei singure generaţii, femeia de azi, cu trupu-i clar şi sincer peste ale cărui linii svelte se revarsă ca o undă limpede, rochia uşoară. O femeie care se oferă ziua 'n amiaza mare, vântului şi aerului şi privirilor bărbaţilor, tot aşa ca odinioară doamnele din anumite case, ale căror nume nu era permis să-l pronunţi. Dar, nici ea şi nici noi, nu privim această libertate a sufletului, această libertate a trupului, ca o imoralitate, ci din contra: noi nu mai înţelegem acea vreme care totuş e încă recentă, când era interzis unei femei să ştie ceva înainte de douăzeci de ani şi să mai aibă dorinţi după treizeci de ani.

O asemenea mărturie a independenţei, o atât de minunată liberare a trupului, a sângelui, aşa cum a realizat femeia atât de victorios într'un timp atât de scurt, nu se pot opri, pentrucă se mai găsesc câteva spirite îmbătrânite care se sperie de această libertate şi câţiva moralişti întârziaţi care se indignează. Tipul cel nou al femeii europene nu este încă pe deplin realizat, se mai ivesc anumite inegalităţi în diferite ţări, un tempo mai violent al metamorfozei în cele anglo-saxone şi germanice, un ritardando mai puternic în Spania şi Italia, dar forţa valului care se rostogoleşte spre un nou ţărm este evidentă. Dealtfel aceste transformări ne mai rezervă multe surprize.

Dar cum va fi ea, femeia nouă? Intrebarea pozitivă îmi pare prea îndrăzneaţă. Se poate numai bănui şi constata, cum nu va fi femeia de mâine. Mai întâiu va dispărea tipul „doamnei" în sensul orgolioasei pasivităţi a vieţii şi a rezervei sociale, această mărginire a feminităţii într'un codex de moravuri ale claselor, femeia care nu era nimic şi care reprezenta numai, aceia care printr'un falş joc sexual-insexual, mai pretindea bărbatului un fel de ceremonie a curţii spaniole, rămăşiţele manierelor de trubadur sub forma galanteriilor învăţate pe derost. Şi tot astfel, precum a dispărut în pătura superioară tipul „doamnei", va dispărea în cea burgheză tipul gospodinei, în sensul animalului domestic veşnic ocupat cu alăptatul copiilor, al servitoarei care netezeşte, calcă, mătură, găteşte, cîrpeşte şi îngrijeşte de stăpânul şi de copiii ei. Va dispărea şi tipul „domnişoarei", contrastul accentuat al fetei nemăritate faţă de soţiile legitime. Femeia până la pubertate se va numi „fată", iar toate celelalte „femei", indiferent dacă maternitatea ei a primit binecuvântarea bisericii sau nu, dacă convieţuirea sa cu bărbatul e burgheză sau nelegalizată. Toate aceste hotare ale claselor se vor desfiinţa în favoarea unui tip mai unitar şi mai puternic de camaraderie feminină.

Căci, camaraderia este de pe acum şi va fi mai ales şi mâine baza tuturor relaţiunilor. Camaraderia va preţui mai mult decât legăturile de familie, mai mult chiar decât cele erotice. Femeia nu va mai cădea dintr'o supunere în alta ca până acum, adică de sub protecţia şi de sub ordinele părinţilor, sub ordinele şi protecţia unui bărbat ca o posesiune a acestuia. Ea va sta alături de bărbat şi nu mai jos. Egală în cultură, independentă prin cariera sa, nestânjenită de teama unei severe morale burgheze, femeia îşi va alege de bună voie bărbatul pentru o convieţuire de lungă sau de scurtă durată, mai întâiu pentru a birui împreună viaţa grea a timpurilor noastre, al doilea pentru a înlesni această viaţă grea, prin sporturi şi jocuri şi emulaţiuni intelectuale. Femeia cea nouă va sta în faţa bărbatului de mâine liberă, de asta sunt sigur, şi nu va mai avea atitudinea de odinioară, a aşteptării smerite, de a fi aleasă şi măritată. Aceasta va aduce, trebuie să aducă o schimbare totală în erotică, o tranziţie din pasivitatea femeii, din aşteptarea de a fi aleasă, spre o alegere liberă, poate chiar spre o activitate vremelnică. Pentrucă nu va mai fi inexperimentată ca cele de ieri cărora familia le impunea un soţ, ea şi-l va alege singură şi o nouă libertate, bazată pe camaraderie, va exista în relaţiile dintre bărbat şi femeie.

Cine poate tăgădui această transformare? Chiar şi acela care o dezaprobă nu poate nega că femeia devine mai autonomă, mai inteligentă şi mai activă în erotică, că pe zi ce trece e mai liberă şi această libertate a femeii în alegerea ei se va intensifica poate, dacă reuşim să înlăturăm două din momentele unice care se mai opun la libertatea şi libera alegere sexuală a femeii: frica de bolile venerice şi teama de o sarcină nedorită. Dacă ştiinţa medicinei, care a făcut în ultimul timp progrese uimitoare, va reuşi să descopere un mijloc de prevenire sau de întrerupere a sarcinei, dacă va reuşi să suprime prin profilaxie sau o vindecare rapidă, bolile venerice — aceste umbre înspăimântătoare care întunecă de sute de ani Erosul lumii noastre — numai atunci riscul, primejdia, ce bărbatul şi femeia au de înfruntat în alegerea iubirii, vor fi egale. Numai atunci va exista o totală paritate în relaţiile şi în alegerile lor sexuale. Să nu nesocotim aceste momente: ele sunt cele mai importante, sunt ultimele piedici care mai stau în calea fraternităţii şi camaraderiei erotice absolute dintre bărbat şi femeie. Dispariţia acestor piedici va influenţa transformarea erotică a tipului femeii într'un mod azi necunoscut de noi. Dacă ştiinţa va reuşi să suprime, acest complex de spaimă şi împotrivire care asupreşte azi 90 la sută din viaţa sufletească a femeii şi poate numai 10 la sută din cea a bărbatului (şi asta se poate întâmpla chiar mâine) atunci tot ce numim „mizerie sexuală" va dispărea dintr'odată. Lumea noastră va cunoaşte în Eros o libertate nemărginită, — tot ce a fost

(Continuare în pag. II-a)

oprit şi voalat, tot ce a fost limitat şi interzis în relaţiile dintre bărbat şi femeie, va fi cu desăvârşire înlăturat.

Desigur că scepticii vor întreba: oare, o libertate ce a survenit atât de rapid în cursul unei singure generaţii nu va avea drept urmare un desfrâu excesiv, o complectă sexualizare şi erotizare a femeii? Suprimarea ultimelor piedici nu o va îndemna spre o frivolitate necumpătată, spre o risipă extravagantă a eului ei? Nu, nicidecum. E foarte posibil, chiar verosimil, ca atunci când ştiinţa va reuşi să înlăture bolile venerice şi sarcinele forţate, sexualitatea să-şi ia un avânt asemănător cu acel al dansului de după războiu. Va fi ca un strigăt de bucurie după îndelungate ore de spaimă şi primejdie. Dar aceasta nu va dăinui căci e ştiut: excitarea diminuează acolo unde este un exces de saturaţiune şi abundenţă. Am credinţa că femeia de mâine, femeia liberă în sexualitate, va semăna mai mult cu amazoana decât cu bacanta, că nu va căuta numai plăcerile vieţii, dar şi lupta vieţii. Ea nu va mai consimţi să fie servitoarea, sclava Erosului ei, ci stăpâna acestuia. Căci o nouă libertate înseamnă şi o nouă răspundere. Ieri şi azi, femeia era răspunzătoare numai de morala generală care îi prescria în paragrafe purtarea şi apucăturile, decenţa şi indecenţa, tot ce era îngăduit şi tot ce era interzis, erau notate cu precizie. Mâine, femeia va fi răspunzătoare numai faţă de conştiinţă pentru alegerea şi hotărîrea sa. De aceia erotica cea nouă va deveni mai sinceră, mai liberă şi în special de o camaraderie neafectată, căci va cuprinde foarte puţine elemente de interziceri şi refuzuri şi pentrucă va fi înfrânată dinăuntru, nu din afară. Erotica femeii celei noi nu va degenera într'o sexualitate excesivă, din contra: femeia conştientă de dreptul ei la viaţă, de capabilitatea-i, de posibilităţile ei, se va da şi se va refuza chiar, cu o siguranţă nebănuită.

Astfel, femeia cea nouă va fi mai luminoasă, mai veselă şi mai liberă decât cea din trecut. Ea va avea favoarea şi darul de a poseda ceiace generaţiile de odinioară nu au cunoscut: sinceritatea. Sinceritate, deci o nouă claritate pentrucă femeia nu mai este prizonieră, pentrucă ea va avea permisiunea unei voinţe clare şi a unui refuz cinstit, în locul falşului joc: pisica şi şoarecele. Nu contest că din pricina acestor clarităţi va dispărea probabil ceiace generaţiile trecute iubeau în erotică: starea de încordare provocată de refuz, de mister şi de primejdie. Poate că femeile de mâine nu vor mai bănui ce sărbătoare era pentru cele de odinioară, când lepădându-şi învelişurile artificiale, învelişurile rochiilor şi ale moralei, descopereau propriul lor trup. Poate că acea substanţă preţioasă de vis, acel extaz al sentimentului, care altădată aveau posibilitatea unei desvoltări minunate, tocmai fiindcă activitatea intelectuală şi vitală a femeii erau atât de reduse, să devie ceva rar la femeia obosită de serviciul biuroului, extenuată de emulaţiuni. Dar, nici o grijă. Ea va descoperi — pentru dânsa şi pentru noi — alte atracţii în locul celor pierdute, căci ea nu ar fi femeie dacă nu ar şti să transforme mereu, din adâncul instinctului, trupul şi sufletu-i, în joc şi încordare — fără îndoială un joc din ce în ce mai spiritual; o plăcere din ce în ce mai conştientă şi mai abstractă. Şi singura primejdie ce văd în tipul cel nou al femeii este aceiaş care pândeşte pe bărbatul de azi şi de mâine: pentru a dobândi independenţa materială şi libertatea sexuală femeia va fi nevoită să-şi cheltuiască prea mult din libertate. Deabia scăpată din robie, ea poate deveni din nou o sclavă, cea a biuroului, aşa cum până acum a fost sclava bărbatului şi a gospodăriei. Muncind prea mult şi prea intensiv, ca şi bărbaţii, ea va trebui să jertfească tot ce are mai bun şi mai frumos, substanţa cea mai delicioasă a lumii-femeie, tinereţea, dorinţei exagerate de câştig. Precum cariera spiritualizează femeia, precum munca a eliberat-o, tot aşa poate excesul muncii să-i răpească cuceririle sufleteşti şi morale, deoarece acesta aduce cu sine o vulgarizare a plăcerii, o accelerare a eroticei, deci un contrast izbitor cu ceiace pretindem de la femeie: de a aduce frumosul şi agreabilul în lumea noastră greoaie şi de a stimula lucrul nostru prin prezenţa-i regeneratoare. Dar nici o grijă, căci fiecare generaţie îşi procură chiar din primejdiile noi şi individuale puterea de a le birui. Şi lupta femeii de mâine, egala bărbatului, nu se va da, ca în generaţiile trecute, pentru drepturile femeilor ci pentru drepturile omului.

Şi tocmai fiindcă femeia a fost atâta vreme — decenii, secole — asuprită şi deposedată de drepturile ei, sperăm că ea va lupta, va trebui să lupte în primele rânduri contra oricărui fel de asuprire şi de mărginire şi că va fi cel mai bun advocat al oricărei mişcări de libertate morală.

Traducere de BEATA DUNN

A la manière de Ion Minulescu

Poem declamatoriu

Priveşte !
Oraşul e mort,
Oraşul e mort ca'n legende bizare,
Oraşul străvechiu cu uliţi barbare,
Oraşul e mort...
Priveşte !

Pe deal, culcat ca'n leagăn, adoarme cimitirul
Sub pietre de morminte masive de granit,
Pe deal, culcat ca'n leagăn, adoarme cimitirul
Cu trupurile-acelor pe care i-am iubit.

Sunt morţi de mult aceia...

Sunt morţi ca şi oraşul în care dorm uitaţi
— Cadavre anonime întinse în sicrie —
Sunt morţi ca şi oraşul părerilor de rău
In care răposaţii dormi-vor pe vecie.

Priveşte !
Aşa vom fi şi noi cândva. Aşa vom fi.
Ca mâini dormi-vom singuri sub lespezi de morminte,
Pe când deasupra noastră aducerile-aminte
S'or mistui pe rugul regretelor târzii...

Priveşte !
Oraşul e mort,
Oraşul e mort ca'n legende bizare,
Oraşul străvechiu, cu uliţi barbare,
Oraşul e mort...
Priveşte !

L. LEONEANU

Caleidoscop intelectual

Unde e elanul?

Filosoful Henri Bergson, poate ultimul filosof care a avut influenţă asupra contemporanilor lui nu mai prin magia cuvintelor şi ştiinţa ipotezelor, a împlinit la 18 Octombrie 70 de ani. Moşneagul, venit în Franţa prin Elveţia dintr'o veche spiţă de emigranţi răsăriteni a căror singură avuţie era meditaţia textelor sfinte, n'a cunoscut decât gloria meditaţiei. Ar fi putut trece neobservat sau preţuit, asemenea atâtor filosofi de valoare, numai de specialişti, ca atâţi dintre colegii lui întru înţelepciune.

Henri Bergson a avut însă norocul unei popularităţi pe care, în vremea noastră o dobândesc numai campionii de foot-bal şi fabricanţii de automobile. Inainte de războí, filosoful elanului vital era tot atât de celebru ca Henri Ford şi ca Miss Universum. Cui datora Bergson, conferenţiar la Collège de France, această dragoste şi admiraţie a contemporanilor?

In primul rând artei lui de a scri şi a vorbi. Bergson a fost un orator şi un stilist pe care nu l'au ajuns mulţi oameni politici şi prea puţini scriitori de profesie. Şi când ţinem seama că aceste calităţi s'au evidenţiat în Franţa, unde fiecare licean bacalaureat a scris un roman şi fiecare licenţiat în filosofie a întocmit un nou sistem logic al universului, însuşirile stilului lui Bergson au eşit din nebuloasa relativismului.

Dar nu puţin a contribuit la gloria lui Bergson şi caracterul absolut anti-francez al sistemului său filosific. Cu o logică alcătuită dintr'un joc de săbii fine de platină, el a înlăturat materialul mort care îngreuiază însăşi funcţia cugetării, şi dovedind că totul e în perpetuă mişcare în virtutea unui frenetic elan vital, a iscodit o nouă metodă de investigaţie, intuiţia pură, lipsită de imperfecţiile inteligenţei.

Toate doamnele Parisului şi toţi domnii, neîncrezători în propria lor raţiune, au dat năvală spre cursurile profesorului scund, cu cap hidrocefalic, cu privire de veche fiară meditativă. S'a aflat însfârşit că feminitatea e înzestrată cu privilegii divine şi ori ce domnişoară e mai aproape de elanul vital, când e visătoare, decât bărbatul care caută, cu lupa şi logica înlănţuirea de legi naturale.

Artele plastice, poezia şi chiar politica au fost influenţate de cugetarea lui Bergson — şi cei mai de seamă reprezentanţi ai picturii, sculpturii şi literaturii din ultimul sfert de veac, purced — cu sau fără ştirea lor — din vraja acestui profund cugetător şi admirabil artist.

Cei 70 de ani ai moşneagului n'au fost sărbătoriţi cum s'ar fi cuvenit. Probabil că filosoful e încă prea aproape de noi, ca să-i înţelegem adevărata semnificaţie. Şi cum, prin legea contrastelor, sunt mai evidenţiate efectele superficiale şi erorile, Bergson pare un vulcan stins.

Aniversarea lui Henri Bergson n'a fost observată în Franţa. Noi am luat cunoştinţă de acest eveniment dintr'un ziar din Berlin — o publicaţie nici măcar filosofică...

Un critic de viitor

Din nenumăratele fenomene care-ţi pot aduce aminte la tot pasul de existenţa „elanului vital", ultimul, în domeniul istoriei literare, ar fi luptele iscate în jurul scaunului ocupat la ziarul „Le Temps" de criticul de curând decedat Paul Souday. Situaţia, nu numai în literatura franceză, a unui scriitor care judecă pentru elita intelectuală a lumii producţiile literare ale timpului, e plină de răspunderi — şi de glorie. Foiletonul ziarului „Le Temps" a fost ilustrat ani de zile de fineţea şi ironia unui Anatole France. Paul Souday nu s'a arătat inferior acestuia decât în câteva nuanţe — dar faptul că nu i-a scăpat semnificaţia nici unui mare scriitor contemporan, că şi-a dat seama de valoarea unor minţi ca Paul Claudel, André Gide, Marcel Proust şi Paul Valery, a dat şi mai multă însemnătate poziţiei literare a ziarului marei burghezii din Franţa şi din celelalte ţări de cultură universală.

S'a uitat însă un lucru: foiletonul ziarului „Le Temps" îşi **crează el însuşi foiletonistul.** Paul Souday bunăoară, era şi ca metodă şi ca psihologie, cu totul opus lui Anatole France; dar **a fost silit** să-şi mlădieze unele rigori şi să adopte unele subtilităţi care-i fuseseră interzise de natură.

Cine este, în definitiv, **André Therive,** urmaşul lui Paul Souday?... Un critic subtil, cum de altfel sunt majoritatea scriitorilor francezi şi un romancier de talent, cum sunt de altfel, toţi locuitorii Franţei. André Therive nu este ci **va deveni** criticul literar al ziarului „Le Temps" — va deveni aşa cum nu crezuse şi nu ştiuse poate nici el însuşi... E unica superioritate a lui Therive, scriitor fără puternică ossatură, faţă de alţi câţiva critici care şi-au dat de mult măsura inteligenţei, gustului şi culturei lor.

„Crapouillot" e de părerea noastră!

Era cât pe-aci să credem că cititorii cei mai pretenţioşi ai literaturii franceze sunt în România, dacă nu ne-ar fi scos din eroare o veche revistă umoristică din Paris. Vă mai aduceţi aminte poate de cuvintele prin care atrăgeam atenţia d-lui **André Maurois,** romancier şi industriaş de postavuri, că nu stă frumos gloriei sale literare să servească, întovărăşit de portret surâzător, drept reclamă unor ţigarete engleze, probabil de bună calitate, dar care n'au nimic deaface cu creaţia artistică.

Revista „Crapouillot" e de părerea noastră. Fără să pomenească de Kant, Goethe şi Tolstoi care n'au făcut niciodată reclamă comercială cu prestigiul lor, spirituala publicaţie pariziană aminteşte că d. **André Maurois** n'are nici scuza sărăciei fiind un personagiu care călătoreşte numai în wagon-lits şi-şi putea îngădui şi luxul de a rămâne pe planul unor Edgar Allan Poe şi Charles Baudelaire, vagabonzi de geniu şi spirite artistice eminamente anticomerciale.

„Noua Cetate a Domnului"

Şi nu vom părăsi Franţa fără a pomeni de „La nouvelle Cité de Dieu" a d-lui **D. Drăghicescu,** prefaţată de d. **Albert Thomas,** directorul Biroului internaţional al muncii din Liga Naţiunilor. E întâiul volum, scris deadreptul în limba franceză, dintr'o lucrare care va cuprinde trei. Adoptând principiul lui Spengler după care există fiinţe organice în timp ale culturii, cu date de corespondenţă uimitoare la distanţă de veacuri, d. Drăghicescu e de părere că ne aflăm în ceasul corespunzător prăbuşirii imperiului roman şi al întemeerii unui nou universalism, echivalent celui din evul mediu. Primul semn al imperiului celui nou, menit să pue capăt unei anarhii evidente, e întemeeerea Ligii Naţiunilor. Ceiace lipseşte însă, după d. Drăghicescu, acestei instituţii fără precedent e un neo-creştinism, în sânul căruia toate naţiile pământului să se înfrăţească.

Faptul că însuşi d. Albert Thomas, care e şi ateu şi socialist, recomandă cartea d-lui Drăghicescu, dovedeşte că meditaţiile sale nu-s lipsite de multe puncte de vedere interesante. Ne îndoim însă că d. Albert Thomas să tindă spre misticismul d-lui Drăghicescu şi suntem convinşi că — de-ar fi mai puţin politicos şi mai combativ — i-ar recomanda noul misticism al democraţiei şi înfrăţirii popoarelor, fără ajutorul zeilor şi fără ajutorul tunurilor.

Un premiu american

Am subliniat adesea tendinţa de europenizare a Americii şi invidia cu care priveşte la sărăcia Europei. Nenumăratele cumpărături de artă pe care le face în vechiul continent, n'au împăcat sufletul parvenit şi orgolios al miliardarului din Statele-Unite: ar vrea să cumpere, dacă se poate, şi acel mister din care purced operele de artă... Aflăm că două societăţi americane „Atlantic Monthly and Little, Brown and Co., din Boston, prin ajutorul unei societăţi amice din Londra, Harrap and Cie., au întemeiat un premiu de 10.000 de dolari, adică de 1.750.000 de lei, **la care poate concura oricine,** pentru cel mai bun roman care va fi trimis până la 15 Ianuarie 1930. „Cel mai bun roman" după gustul american să coincidă oară cu „cel mai bun roman" după gustul continentului care a dat naştere unui Dostoiewsky şi unui Marcel Proust?... Iată de unde începe dificultatea şi care va împiedeca suntem siguri, pe mulţi romancieri români să concureze la această glorie nord-americană.

Eminescu la patefon

Nu vi se pare fabulos acest titlu: Eminescu la patefon? e drept, avem un Eminescu la patefon, dar el are rolul secundar de a fi furnizat versurile, placa muzicală recomandându-se prin lăutarul executant. Un Eminescu la patefon, un Eminescu autentic, recitând „Luceafărul" sau Melancolie" nu mai e cu putinţă. Chiar recitările pe care le auzim adesea, la festivaluri, din marele poet, sunt producţiile recitatorilor, scoaterea în evidenţă a talentului lor dramatic, a mimicei şi rezonanţei lor vocale.

Intima legătură dintre poezie şi dicţiune au înţeles'o germanii care spre a da textului mort, până la iscodirea cărţii vorbite, suflul vieţii, au imprimat plăci de patefon dictate de câţiva din cei mai de seamă poeţi în viaţă.

E sigur că felul în care ar fi recitat Goethe însuşi introducerea din „Faust" sau Paul Valéry, azi, „L'ébauche d'un serpent" depăşeşte talentul artistului dramatic oricât de bine înzestrat şi ia parte la însuşi fenomenul creaţiei.

Dacă ni s'au dat trei discursuri politice — ţinute de dr. Anghelescu, N. Titulescu şi Ion I. C. Brătianu — în plăci de patefon, nu ne vom mângâia niciodată că am pierdut pentru totdeauna glasul, adică **sufletul** unui Caragiale însufleţind un fragment din „Scrisoarea pierdută" sau vocea de baladă a unui Coşbuc. Aceste păreri de rău trebue să dea îndemn Ministerului Artelor să colecţioneze în plăci nu numai viersul popular din gura lăutarilor ci şi viersul cult din gura unui Arghezi, unui Minulescu, povestirea fără pereche din gura unui Sadoveanu.

Un spirit de Bernard Shaw

Şi drept încheere această glumă a lui Bernard Shaw, cu privire la un editor american:

Scriitorul fusese surprins într'o clipă de reverie de editorul său din Statele-Unite:

— Un dollar, maestre, pentru gândul d-tale din această clipă!

— Nu face un dollar... răspunde dramaturgul european.

— Nu?.. Şi la ce te gândeai?... insistă editorul.

— La d-ta! răspunse senin Bernard Shaw

F. ADERCA

Următoarele noutăţi literare vor apare

In Editura „CARTEA ROMANEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I

Ardeleanu C.: Am ucis pe Dumnezeu (Roman).
Brăescu Gh.: La clubul decoraţilor (Nuvele şi schiţe umoristice).
Codreanu Mihai: Turnul de fildeş (Poezii).
Ibrăileanu G.: Studii literare.
Mantu Lucia: Umbre chinezeşti (Schiţe şi nuvele).
Rebreanu Liviu: Crăişorul (Roman).
Salgari Emil: Smaraldul din Ceylan (Roman de aventuri).
Simionescu I.: Oraşe din România. Ed. II.
" " Oameni aleşi. Vol. II Românii. Ed. II.
Speranţia D. Th.: Inceput de viaţă (Roman).
Stănoiu Damian: Duhovnicul Maicilor. (Roman).
Teodoreanu Ionel: Bal mascat (Roman).
Tican Mihail: La lacul elefanţilor (Roman de aventuri).
Tramp Harry: Inelul fatal .(Roman).

In aceeaşi editură au apărut şi s'au pus în vânzare la toate librăriile:

Bart Jean: Peste Ocean. Ed. II Ilustrat. Lei 84
Cazimir Otilia: Grădina cu amintiri. (Nuvele). Lei 84.
Ignotus: Fire de artist. (Roman). Lei 120 **Premiat de „Cartea Românească".**
Măinescu Tudor: O picătură de parfum (Poezii) Lei 90.
Petrescu Cezar: Intunecare (Roman) 2 vol. Ed. II. Lei 240.
Stănoiu Damian: Necazurile părintelui Ghedeon (Roman) Ed. II lei 75.

Premiul „Femina" dela Paris.

Stănoiu Damian: Călugări şi ispite Ed. II Lei 75.

Cărţile de mai sus se află la toate librăriile din ţară. Pot fi cerute şi deadreptul de la „CARTEA ROMÂNEASCĂ" Bulev. Academiei, No. 3, Bucureşti I, trimiţând costul prin mandat poştal.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din strada Eugen Carada No. 7 (Karagheorghevic) recomandă următoarele cărţi interesante pe care le expediază în Bucureşti la domiciliu în urma unui telefon 315/90, iar în provincie contra unui mic acont prin mandat poştal (restul ramburs):

Bibliotèque historique: J. Aulneau: Histoire de l'Europe centrale; *Viconte d'Avenel:* Histoire de la fortune française; *Rafael Ballester :* Histoire de l'Espagne : *A. Britsch:* La jeunesse de Philippe l'Egalité; *Arthur Drews:* Le mythe de Jésus; *L. Dubech:* Histoire de Paris; *Dr. Ernst:* Le dernier siècle de la Cour de Vienne; François Joseph intime; *W. Fowler:* La vie sociale à Rome; *M. Goguel:* Jésus de Nazareth mythe ou histoire?; *Katsouro Hara:* Histoire du Japon; *J. Hatzfeld:* Histoire de la Grèce ancienne; *Platonoff :* Histoire de la Russie; *L. Homo:* L'empire romain; *Lacour-Gayet:* Talleyrand; *Laronze:* Histoire de la Commune de 1871; *Albert Mathiez:* Autour de Robespierre — Autour de Danton — Autour de Mirabeau; *Ed. Montat :* Histoire du peuple d'Israel; *Travers-Herford:* Les Pharisiens; *W. Willson:* George Washington.

Din *Emil Ludwig,* cel mai mare prozator istoric contimporan, recomandă: Bismarck; Napoléon; Guillaume II; Le fils de l'homme; Goethe I—II (în limba franceză). In limba germană în afară de aceste titluri mai recomandăm: Juli 1914; Genie und Charakter, Kunst und Schicksal, Am Mittelmeer.

CATEVA APARIŢII NOUI (franceze)

Din celebra revistă literară trimestrială „*Commerce*" a apărut volumul XX (été 1929), cuprinzând între altele următoarele *inedite : Paul Valéry:* Littérature (50 pagini text!), *Hugo von Hofmannsthal;* Emancipation du l[illegible]isme français, *Alfonso Reyes:* Les herbes (traduit de l'espagnol par Valéry Larbaud), *V. Rozanov:* L'apocalypse de notre temps (trad. du russe par Vl. Pozner), etc. etc. Preţul revistei lei 175.

Citiţi toţi astăzi
Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
UN AUTOR
UN ROMAN COMPLECT
CELEBRU
MONSTRU sau VICTIMĂ ?
de J. WASSERMANN
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari

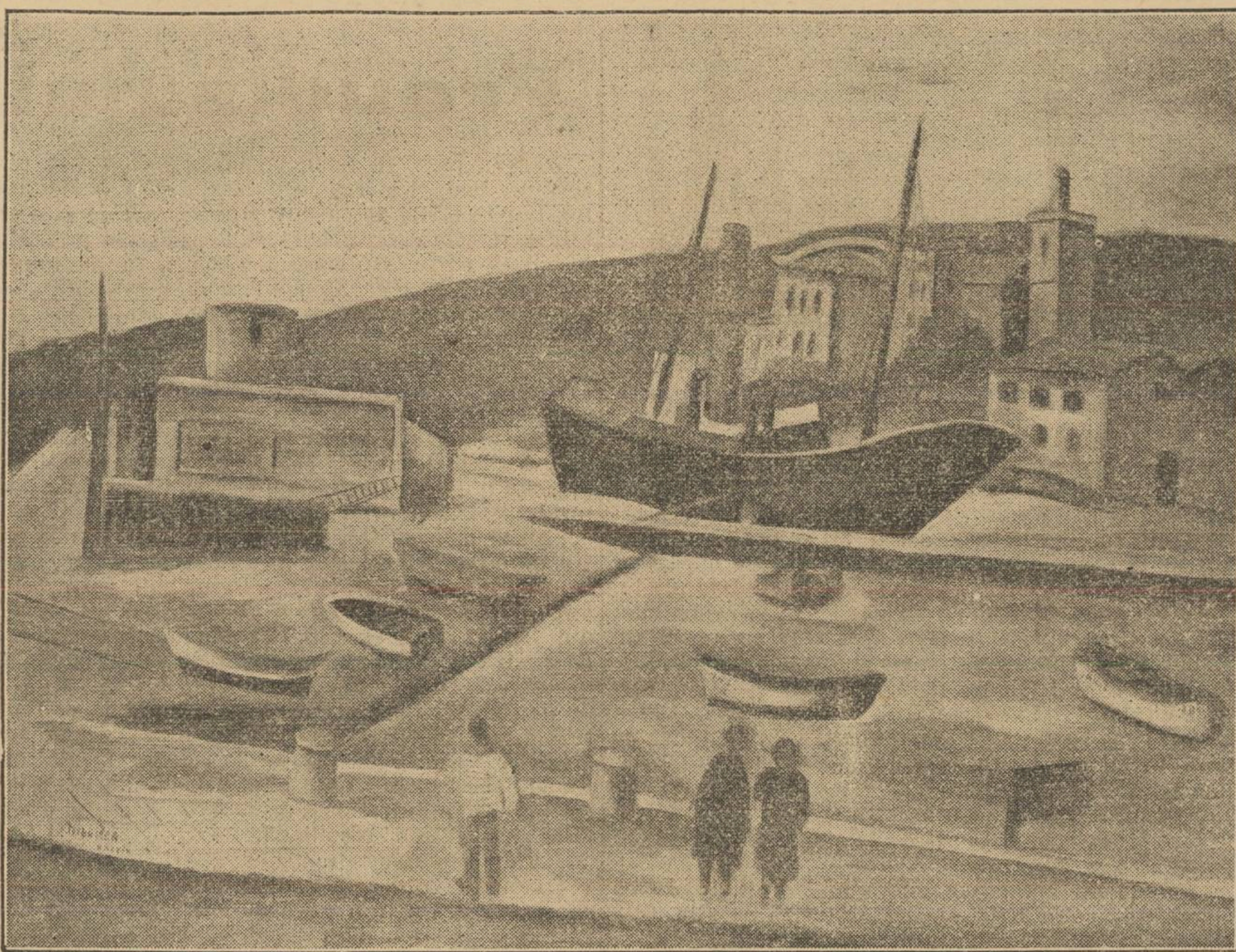
Concurs literar

Cum trebuie spus:

„Purtaţi haine de gata"!
sau
„Purtaţi haine gata"!
? ?

CEHOSLOVACA

FABRICĂ DE CONFECŢIUNI p. DOMNI ŞI DOAMNE
deschide un mare concurs oferind drept premiu:
UN PALTON BARBATESC sau UN MANTOU DE DAMA cu guler de blană după alegere în VALOARE DE LEI 6000 celui mai bine documentat răspuns din majoritatea voturilor, prin tragere la sorţi.
Răspunsurile vor trebui să fie semnate indicându-se şi adresa, cele anonime sau pseudonime neluând parte la concurs. Răspunsurile se vor adresa „FABRICEI CEHOSLOVACA", Bucureşti II Str. Berzei 94—100, cu menţiunea vizibilă
„Pentru concurs"
Tragerea va avea loc în ziua de 17 Noembrie crt.

Laetiţia Nichifor — Portul Cassis

PLASTICA

Expoziţia Laetiţia Nichifor

O expoziţie în care îndrăznelile sunt timide, dar netăinuite, a deschis la Căminul Artelor „Regina Maria" d-na Laetiţia Nichifor, alături de o colectivă dubioasă şi de uleiurile mai puţin convingătoare ale d-lui Walter Becker.

Pictură curată aduce d-na Nichifor, — pictură în care culoarea clădeşte forma din vibraţii nu destul de străine de influenţe, dar in stare să tălmăcească plastic emoţia, — pictură de construcţie, cu atmosferă ritmată pe planuri precise — cu geometrică şi luminoasă descripţie de natură.

Gândul şi creaţia se descifrează mai uşor când cercetătorul caută să pătrundă concepţia şi intenţiile artistului.

Am obţinut astfel dela expozanta ce ne interesează astăzi mărturisiri menite să încătuşeze ceva mai mult decât semnificaţia unui caz izolat.

La început am lucrat în ţară, ne-a spus d-na Laetiţia Nichifor, apoi în Italia, iar mai târziu în Franţa, unde a trebuit să fac o adevărată cură de dezintoxicare ca să pierd obicinuinţa de a da atenţie lucrurilor inutile dintr'un tablou.

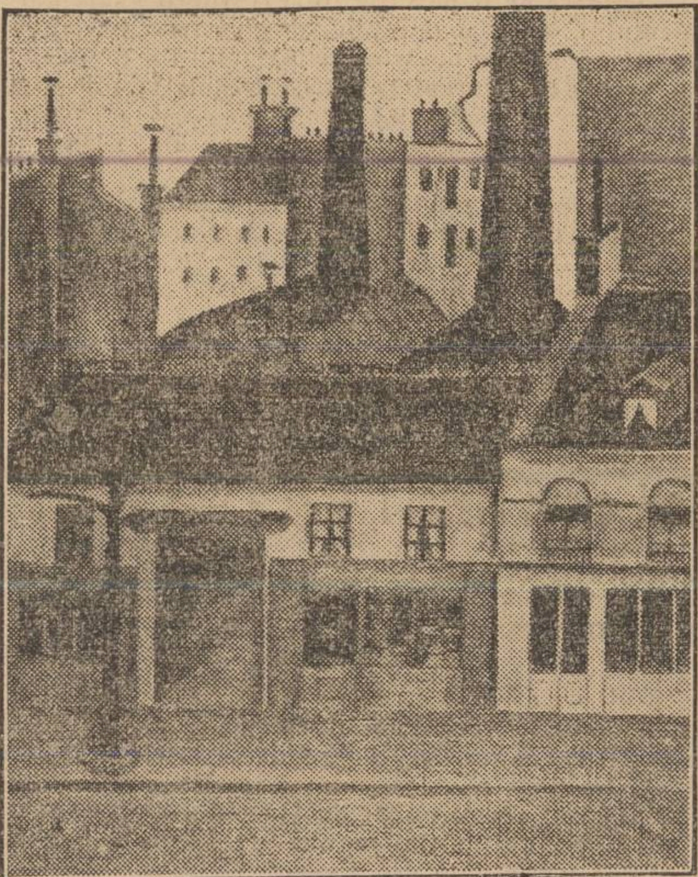
A putut să-şi dea seama pictorul, după aceste lungi peregrinări, că există un fel clar de a vedea şi înţelege arta, şi astfel şi-a deschis orizonturi nouă.

A înţeles în deosebi că diferenţa între un bun tablou şi unul prost este foarte mică, şi deci cu atât mai greu de sesizat.

Dacă artista ne vorbea de lucrurile inutile dintr'un tablou, e fiindcă de la început, la noi, pictorul e greşit pus în contact cu culoarea. Felul în care, ani de zile, i se dau în şcoalele noastre sfaturi cum să privească culoarea, e nu se poate mai lipsit de adevăr pictoricesc.

Cu toate că artistul, în timpul lucrului, trebue să se lase dominat numai de sensibilitate, elevii Academiilor noastre de Arte Frumoase sunt siliţi să controleze în fiecare moment dacă armonia tabloului corespunde anumitor teorii pedante şi fără valoare de viaţă. Mai ales ei trebue să urmărească o armonie caldă, chiar dacă sufletul lor doreşte altceva.

Lucrurile învăţate în şcoală fac, în felul acesta, din ce în ce mai greu drumul spre creiarea unui tablou.

Laetiţia Nichifor — Peisaj

Şi totuşi, când într'un motiv sunt trei pete colorate care predomină — roşu, alb, albastru — artistul nu trebue neapărat să ţină seamă dacă ele sunt sau nu perfect armonioase. Dacă ele corespund unui simţimânt şi pot găsi o întrebuinţare expresivă, artistul nu poate să nu le iubească; iar când numai întâmplător şi inutil i-au căzut din paletă, atunci, instinctiv, se îndepărtează singur de ele.

„In vecinătatea unui galben, o umbră nu poate să fie decât albastră", — spun profesorii. Ca şi când ochiul interior n'ar fi în stare să identifice sau să impună amănuntul sensibil după legile mai puternice şi atât de diverse ale temperamentului.

Pentru d-na Laetiţia Nichifor culoarea e simplă, aşa cum se află în natură. Tonurile nu se influenţează între ele.

Laetiţia Nichifor — Natură moartă

Invăţământul ce răsare din lecţia d-sale este că artistul nu trebue să fie un spectroscop; culoarea, aşa cum se află în natură, are o densitate şi o viaţă destul de greu de realizat cu mijloacele atât de reduse ale pictorului. Nu numai că această viaţă şi această densitate trebuesc realizate pentru ele înşile, dar artistul este dator să păstreze caracterul materialului ce întrebuinţează, făcând să ţâşnească dintr'însul emoţia spontană.

Expoziţia Schweitzer-Cumpănă

Artişti ce nu şi-au găsit încă tiparul propriu în care să-şi toarne expresia, înzestraţi însă cu talent şi cu destulă îndemânare în redarea credincioasă a aspectelor formale, artişti ce nu se cunosc îndeajuns spre a se putea realiza deplin, spre a putea învinge tăcerea, sunt mulţi în plastica noastră. Şovăiala le dezechilibrează lucrările. Nesiguranţa le înăbuşă avântul.

Pictorul Schweitzer-Cumpănă a străbătut îndelung potecile piezişe ce prevestesc călătorului că nu va ajunge niciodată la ţintă.

Un efort numai, ar fi fost totuşi deajuns ca temperamentul să spargă hotarele între care se complăcea bâjbâind şi să aducă în pictura domnului Schweitzer-Cumpănă cuminţenia înaintării nesilite.

Expansivitatea violentă din vechile lucrări revine însă ca o ameninţare şi în opera recentă a pictorului. Culorile nu sunt aproape deloc valorate. O pictură lipsită de pondere şi de organizare lăuntrică izbucneşte sgomotos din cadrele în care nu mai poate încăpea.

In atitudinea aceasta de colorist vehement, domnul Schweitzer-Cumpănă nu desfăşură decât artificii şi efecte stridente, nimicind adesea şi perspectivă şi desen.

O formă temperată şi mai aproape de artă aduc pastelurile, aquarelele şi desenul. Pentru acestea, expoziţia merită să fie vizitată.

H. BLAZIAN

Scrisoare

III

de PAUL NEGULESCU

Ca de obiceiu, Grigori, ai avut dreptate. Acum deabea simt ridicolul din cuvintele ce credeam să-mi exprime tristeţea. Când mi-ai spus într'una din seri cât este vremea de mare medic m'am gândit cu răutate că traiul îndelungat la moşie îţi ştirbise personalitatea, transformându-te într'un om îmbătrânit înainte de vreme şi ascuns după formule învechite. Acuma ştiu că ai rupt cuvintele acelea din viaţa ta, din durerile tale, şi înţeleg părerea de rău pe care ţi-am citit-o pe faţă când le-ai rostit.

Ai avut dreptate, mai mult decât părea cu putinţă. Ciorogea a venit de dimineaţă, pe când eram încă în pat. Mi-a cerut ertare de ora nepotrivită la care sosea şi cu politeţea lui depărtată m'a întrebat cum am dormit. Nu mi-a ascultat răspunsul şi s'a uitat pe fereastră cu melancolie.

— Frumoasă zi...

Propria lui voce îl făcu să tresară. Adăogă:

— Frumoasă zi pentru plimbare.

Se ridică, împins parcă de nestăpânit entuziasm, şi făcu prin odae câţiva paşi repezi. Se opri într'un colţ şi cu gravitate întrebă:

— Vrei să vii cu mine?

Eram încă amorţit de somn. Răspunsul meu veni încet şi Ciorogea păru să nu înţeleagă de la început că primesc. Deabea după câteva clipe oftă uşurat. Incercă iar să fie vesel. Mişcările lui părură împinse de arcuri care le făceau scurte şi neaşteptate. Mă ridicasem în sus, printre perne, stăpânit de un brusc interes şi mă uitam la el cu luare aminte. Simţindu-mi privirea surâse ciudat, cu zâmbet străin de faţa lui.

— Repede! Repede! încercă el să glumească, bătând din palme. Să plecăm repede, să nu se facă prea cald.

Acuma s'au isprăvit toate întâmplările zilei şi scriu liniştit în tăcerea serii cu lumina potolită. Şi totuş mă cuprinde iară enervarea care mă făcu, de dimineaţă, să-l grăbesc pe Ion, să-mi sorb cu repeziciune ceaiul şi să es cu Ciorogea. Deabea după ce coborârăm la podul Galatei întrebai unde mergem.

— Aş fi de părere, îmi răspunse dânsul, ca-şi-cum ar fi fost un gând care-i venise deabea atunci, să mergem la Prinkipo, să luăm dejunul.

Ciorogea coborî către apă şi-mi făcu loc să trec înainte într'o barcă automobilă care părea să ne aştepte.

Tovarăşul meu aprinse o ţigare şi zâmbi cu tristeţe:

— Mi-ai făcut mare plăcere venind cu mine. Mare plăcere...

De câtăva vreme simt, Grigori, neaşteptate imbolduri pe care le stăpânesc cu greutate. Mare-mi fu ispita de a mă apleca spre faţa rotundă a Consilierului, ca să-l pot întreba de aproape şi dulceag:

— De ce minţi?

Şi totuşi cuvintele lui erau sincere. Nu-ţi pot nici acum explica starea de spirit în care mă găseam. Intrebările mi se îngrămădeau în minte şi pe urmă se ştergeau cu repeziciune. Lumina dimineţei, atât de puternică pe apele Bosforului, mă ameţea şi sgomotul motorului îmi ciocănea creerul cu lovituri monotone. Incepuse să fie cald. Desigur că ai simţit şi tu adeseori, în viaţa ta de vânător, oboseala de prea mult soare şi prea mult aer. Beţia care şterge relieful lucrurilor, lăsându-te într'un automatism asemănător aceluia pe care-l ai după somn, când nu eşti pe deplin desmeticit. Este cu neputinţă să-ţi urmăreşti gândirea şi dacă vorbeşti, cuvintele vin cu greutate, independente unele de altele, într'un fel de incantaţiune care te surprinde, dar te lasă plin de indulgenţă. Şi chiar dacă ţi-a rămas dinainte o senzaţie de nemulţumire, aşa cum aveam eu în faţa surâsului nesigur al lui Ciorogea, te simţi alunecând spre cea mai superioară filosofie .Dar nu atitudinea făcută din indiferenţă, ci dintr'un sentiment de perfectă înţelegere a tuturor fenomenelor, acel sentiment care, poate, ridicat la proporţii gigantice, formează divinitatea.

Mi se păru că mi se desluşeşte gândul şi zâmbii către Ciorogea:

— Mâncăm numai noi doi la prânz?

Consilierul păru să găsească în întrebarea mea comori nesecate de veselie. Râsul lui forţat se amestecă în pocniturile motorului şi se prelungi la infinit. Nu mai găsii puterea de a-mi repeta întrebarea şi lucrurile se înlănţuiră mai departe, independente de mine, cu mişcarea continuă şi sgomotoasă a bărcii automobile şi cu licărirea luminii pe oglinzile apei.

Mi se păru că de la volan, întorcând capul, căpitanul bărcii cu faţa carbonizată de soare îşi amestecă şi el surâsul în jocul scânteierilor. Imi trecură prin gând cu repeziciune toate poveştile cu răpiri citite'n tinereţe şi simţind panta romantică pe care alunecam, începui şi eu să râd. Ciorogea se uită la mine, cu luare aminte:

— Grozav soare, strigai din toate puterile, subt cuvânt să mi se desluşească glasul din sgomotul motorului, grozav de puternic soare!

Ciorogea păru să-mi înţeleagă enervarea şi-mi făcu semn să mă uit spre oraşul rămas înapoi. Nu se mai vedeau. din straturile de lumină care alunecau cu mişcări de apă, decât vârfurile minaretelor. Nedeslușirea dedea lucrurilor înfăţişări de poveste.

— Curios efect, strigă Ciorogea.

Dar interesul lui pentru fenomenele din afară dispăru numai decât. Văzând că privesc spre Stambul strânse din umeri, ca un om peste care a trecut o primejdie, şi se afundă iar în gândurile lui.

Inchisesem ochii şi căutam să mă reculeg. De câtăva vreme neliniştea mă cuprinde cu putere. Sensibilitatea mi-a rămas atât de mare şi sentimentul de nesiguranţă care stăpâneşte încă în mine îmi destramă cu atâta înverşunare sufletul încât simt câte odată o putere, covârşitoare faţă de voinţa mea, vroind să isbucnească. Cu greu îmi stăpânesc atuncea mâinile care vor să apuce; nu mai vorbesc pentru că-mi aud cuvintele spunând gânduri străine şi simt nevoia de a zâmbi, cu zâmbetul de care ştiu că îmi trădează şi mai mult prăvala lăuntrică.

Uneori îţi vezi de treabă prin oraş având cu tine un pachet. Intr'o prăvălie îl pui cu grije pe un ... de vitrină, alegi lucrurile de care ai nevoie, şi pleci uitând cu desăvârşire de el. După câtăva vreme începe să te stăpânească neliniştea. Toate lucrurile îşi pierd importanţa obicinuită, prietenii pe care-i ... neşti rămân cu impresa că te-ai depărtat de d... iar străzile şi clădirile atât de cunoscute de obiceiu, ţi se par străine, şterse din memorie de preocuparea rămasă totuş nedesluşită. Această ridicare, ca o umbră care trădează prezenţa obiectului prin împotrivirea făcută luminii, a primejdiei nerealizate încă, se petrecea în mine cu puterea gravelor ameninţări.

Acuma văd că ştiam cele ce s'au întâmplat şi că aş fi putut să-i spun îndată lui Ciorogea ce se ascundea subt precauţiunile lui copilăreşti. Dar bănuiala mi se păru creiată de închipuirea mea bolnăvicioasă, dominată fără răgaz de prezenţa lui Olly, şi o îndepărtai cu gest de nervozitate, socotind că a devenit idee fixă.

Insulele erau lângă noi.

— Am ajuns la timp, observă Ciorogea, uitându-se la ceas.

— Avem vre-o întâlnire?

Luasem glasul cel mai obicinuit cu putinţă şi mă uitam pe deasupra Consilierului, spre dealurile insulei acoperite cu pini argintii. Căpitanul se apropie de noi şi Ciorogea vorbi cu el câteva cuvinte neînţelese, prelungind vizibil conversaţia.

— Să debarcăm.

Eram lângă cheu. Câteva trepte de urcat şi ne găsirăm în centrul comercial al insulei: două-trei prăvălii de fructe şi, strălucitoare de globuri albastre şi roşii, o farmacie. Totul părea pustiu.

— Nu este încă sezonul, explică Ciorogea, ghicindu-mi gândul. Câteva minute mai târziu, în trăsură, căută să spargă tăcerea căzută iar între noi. Intoarse capul repede spre mine, cu expresia omului care a luat o hotărâre nestrămutată. Rosti câteva cuvinte în uruitul roţilor dar când văzu că mă aplec spre dânsul ca să aud ce spune, articulă cu greutate:

— Ce minune...

Cu mâna, făcu un gest circular, desenându-mi forma golfurilor şi desfăşurându-mi parcă înainte întinsul apelor albastre.

Printr'o neaşteptată întorsătură a gândului meu atitudinea consilierului, care câteva minue mai de vreme îmi întinsese nervii până la durere, acuma nu mă mai făcea decât să râd, cu îngăduinţă. Ştiind sigur că merge către un ţel hotărât, îi făcui o propunere:

— Să ne oprim la unul dintre hotelele pe care le-am văzut adineaori pe marginea Mării.

— Mergem în direcţia opusă, îmi răspunse el.

Faţa mea exprimă cea mai desăvârşită mirare:

— Atunci unde mâncăm?

— Facem mai întâiu o mică plimbare ca să vezi insula.

— Imi ascunzi ceva, domnule Consilier, zâmbii eu, făcându-i un semn de ameninţare cu degetul. Am auzit că eşti meşter mare la întocmitul meselor şi pe aici, după cât ştiu, sunt homari şi vin vestit.

Ciorogea se înroşi ca un copil sfios, prins cu minciuna. Drept răspuns, ca şi în barcă, se prefăcu preocupat de un gând străin conversaţiei şi se aplecă spre vizitiu, spunându-i să meargă mai repede. După câtăva vreme trăsura se opri lângă o poartă din faţa căreia se scoborau spre o vilă scundă, către Mare, treptele unei scări de piatră, năpădite de iarbă.

— Aici am locuit multă vreme, îmi explică Ciorogea. Un loc minunat. Nu ne dăm jos puţin?

Pe când coboram scara alături de Consilier, priveliştea căpătă dintr'odată puterea lucrurilor care ni se întipăresc în amintire pentru totdeauna.

Mult mai înalţi decât casa, care tăia geometric albastrul apei, chiparoşii se ridicu drepţi între ea şi cer, îngrămădind în stavila lor verticală tot negrul rămas în infinitul luminii. Desăvârşita nemişcare a nămezei se lăsase peste întreg cuprinsul şi Marea răsfrângea colina insulei din faţă cu înmărmurire de oglindă. In larg, către miază-zi, o corabie cu toate pânzele ridicate, aştepta să treacă liniştea în mijlocul căreia se oprise.

Alunecă peste noi una dintre acele clipe în care gândul înţelege parcă echilibrul naturii şi ne ridică deasupra noastră, la înălţimi ameţitoare. In nemişcarea dinprejur simţeam cu toată puterea privilegiul mişcării şi nevoit îmi complicam paşii, lângă gravul Consilier, exteriorizând astfel în mijlocul elementelor inerte, sentimentul ameţitor de viaţă.

Dar în aceaşi clipă mi se înfăţişă un amănunt care-mi scăpase până atunci:

O şuviţă de fum alburiu, eşită dintr'un coş al vilei, se ridica dealungul perdelei de chiparoşi, destrămându-se apoi în lumină. Gândul că vila era locuită mă nelinişti. Ciorogea nu băgă de seamă că mă oprisem. Deabea când fu cu multe trepte mai jos întoarse capul, să vadă unde sunt. Aşteptă să-l ajung iară şi întrebă cu linişte:

— Nu-i aşa că e frumos?

Imi fu teamă de sunetul vocii mele şi ne văzurăm de drum în tăcere. Coborâsem aproape de vilă, puţin deasupra Mării. Obloanele casei erau închise înspre grădină şi numai uşa de pe pridvor îşi deschidea spre noi dreptunghiul ei de umbră.

Şi atunci, pe neaşteptate, ce bănuiam de mult se întâmplă, sub cea mai comică înfăţişare cu putinţă:

Lătrând ascuţit şi sbârlită de mânie, Simky, căţeaua pekineză pe care o dăruisem iarna trecută lui Olly, sări de pe treptele pridvorului, spre noi. Pe Ciorogea îl recunoscu îndată şi păru să se liniştească.

Lătratul ascuţit mă sgudui. Mă aplecai spre Simky ca s'o mângâi. Stătea la doi metri, cu ochii ţintă spre mine. Ingânai:

— Simky...

(Continuare în pag. IV-a)

Cuprinsă de tremur şi scâncind ca un copil, căţeaua se năpusti în braţele mele. Niciodată nu voiu putea să uit ochii sclipitori şi mişcarea micului cap, ridicat spre mine, cu expresie de nemărginită fericire. Şi ţinând strâns lighioana atât de puţină la trup şi de fierbinte subt părul ei de mătase, simţi că se reîntoarce tot ce ştiam că nu s'a şters încă din amintirea mea. Mă aşezasem pe treaptă şi o mângâiam cu vorbe schimonosite, ca pe copii. Deabea târziu îmi reamintii de Consilier, care stătea lângă mine în picioare, puţin aplecat, Surâdea cu blândeţe, martor parcă la o privelişte liniştitoare. Pricepuse oare ce se petrecea în sufletul meu? Pacea venită odată cu siguranţa că voi revedea pe Olly şi teama nedesluşită, de nouă suferinţă? Mă privea cerându-mi parcă ertare şi fiind sigur că va fi ertat. Murmură, vorbind ca de cale încă lungă:

— Să mergem...

In uşe ne eşi înainte bătrânul Ivan, servitorul de la Creţeşti şi când mă văzu îşi făcu semnul crucii şi se grăbi să-mi sărute mâna. Bolborosi câteva cuvinte de plecăciune în limba lui moldovenească şi se făcu nevăzut în negurile casei. Ciorogea mă lăsă într'o încăpere joasă, rugându-mă să aştept. Mă aşezai pe un divan, cuprins dintr'odată de oboseală. Veselă Simky se juca împrejurul meu cu aceleaşi graţii şi lătrat scurt ca demult când aşteptam în salonul din Bucureşti pe Olly.

Ochii se obicinuiră cu întunericul din odae şi mi se păru că sunt într'un loc dureros de cunoscut.

Covoarele de pe ziduri, gravurile şi chiar o carte deschisă pe masa joasă de lângă divan, le privisem în fiecare zi, îndelungată vreme. Dorind parcă să văd amănunţit dacă-mi rămăsese neschimbate'n amintire, le cercetam cu teamă, simţind cât loc ţinuseră în mine. Dar în odaia cu formă străină şi luminată puţin de fereastră păreau stingher aşezate, şi cu grabă, de mâini nepăsătoare. Nicăeri grija de mai înainte, împerecherea potrivită după forma şi culoarea lor; aceleaşi lucruri dar lipsite de dragostea stăpânului, care singură le dădea căldura vieţii. Domnea tristeţea caselor părăsite fără întoarcere şi numai Simky, neschimbată, părea rămasă din alte vremuri.

In odaia de alături se auziră câteva cuvinte murmurate şi Ciorogea se reîntoarse în tovărăşia lui Ivan. Privirea Consilerului fugi din ochii mei spre fereastră şi servitorul rămase nemişcat în prag. Veneau amândoi să-mi spună că Olly nu mai vrea să mă vadă şi Ciorogea, care nu se aşteptase la capriciul acesta, părea cel mai mirat şi mai umilit dintre oameni. In faţa desnădejdei lui îmi regăsii surâsul şi cu gestul din trăsură mă ridicai de pe divan, aproape vesel:

— Mi-ai ascuns lucruri pe care trebuia să mi le fi spus, dragă prietene. Dar acuma fă-mi plăcerea de a ne reîntoarce la unul din faimoasele hoteluri, ca să prânzim. Mi-e grozav de foame.

Cuvintele mele nu erau spuse tocmai cu simplicitatea pe care aşi fi dorit-o dar mă simţeam fericit de a părăsi cât mai repede casa dintre chiparoşi. Fui nevoit să-l apuc pe Consilier de braţ, ca să bage de seamă că vorbesc. Işi luă mecanic pălăria de pe scaun şi se uită câtăva vreme cu luare aminte la Ivan, fără să-l vadă. Cu expresia de stupoare întipărită pe faţă începu să meargă sacadat spre uşe. Desnădejdea lui, prea mare pentru importanţa întâmplării, îmi dădu o atitudine protectoare. Pe sălile casei vorbii zgomotos, râzând cât mai mult ca să-mi afirm indiferenţa pentru cele petrecute şi pe terasă simţii nevoia, mai înainte de a o încredinţa lui Ivan, să-i ţin căţeluşei un mic discurs de despărţire. Dar deabia făcusem câţiva paşi şi Ivan ne chemă înapoi, spunându-ne cu simplicitate că stăpâna lui ne aşteaptă. Obicinuit cu schimbările lui Olly, care mă chinuiseră în trecut, mă reîntorsei îndată. Inveselit, Consilierul mă luă de braţ şi ca doi tovarăşi care încep o ciudată aventură, intrarăm în casă.

Şi ca de obicei, lucrurile se petrecură mult mai simplu decât mă aşteptasem. Olly veni numaidecât în salonul în care ne lăsase Ivan şi ne dădu mâna cu aceleaşi gesturi la amândoi, ţinând parcă să-mi arate limpede rolul de simplă cunoştinţă, pe care mi-l impunea. Conversaţia începu, repede, gonită febril, cuvânt după cuvânt, de Olly. Şi pe când vorbeam, neaşteptat de nepăsător în faţa femeii fără de care multă vreme mi se păruse că nu mai puteam trăi, îi mulţumii în gând lui Cirogea de a mă fi adus.

In lungile tăceri pe care le lăsam într'adins, Olly se întorcea spre Consilier. Şi atunci, pe furiş, o priveam cu băgare de seamă. Aceleaşi trăsături de statue; neschimbată fruntea boltită puţin şi nasul modelat parcă de cel mai perfect dintre sculptori. Şi în această faţă din care viaţa părea gonită de prea multă desăvârşire, neaşteptata minune a gurii, neregulată şi vie, trădând în afară, ca florile strecurate prin spărtura unui zid, iubirea fierbinte din femeia nepăsătoare ca un monstru.

Surprinsă de râsul meu, din cauza unei glume de a lui Ciorogea, mă privi cu răutate:

— Eşti de o neaşteptată veselie, dragă Andrei.

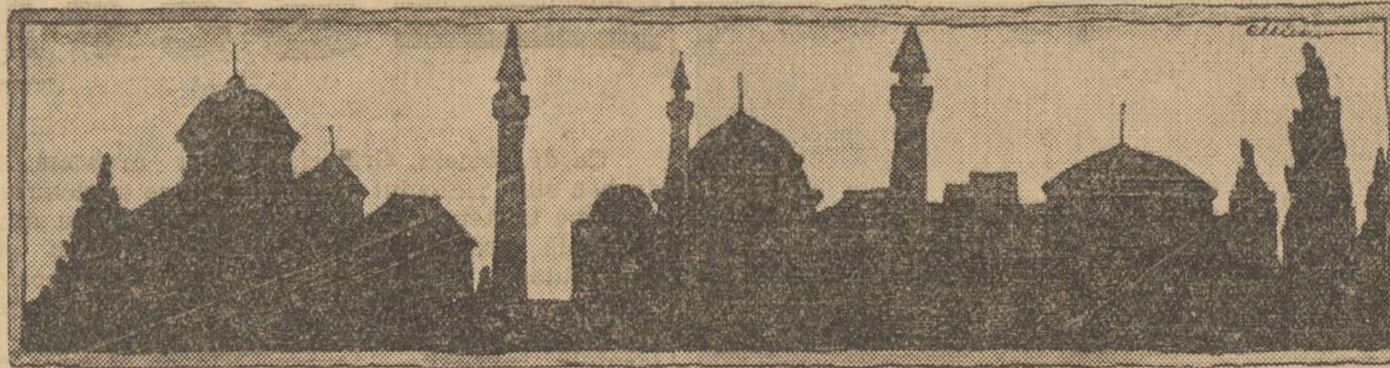
Numele meu, rostit cu tonul acela, spulberă dintr'odată formalismul pe care-l voise între noi. Inveselit peste măsură de lipsa ei de stăpânire, simţii cum se fac nevăzute toate neliniştile care mă chinuiseră atâta vreme.

— Domnul Consilier, adăogă Olly, îmi făcuse despre d-ta un fals portret, întunecat, aproape tragic...

Ciorogea, simţind primejdia, încercă să schimbe vorba iar eu, găsii o mare plăcere în a mă preface de a nu fi priceput provocarea.

Mă simţeam vesel, întocmai ca în ziua sosirii la moşie la tine. Avem moartea în suflet şi ochii mei se aşezau pe lucruri cu aceiaşi sete, căutând parcă ceva nou, ceva neaşteptat şi luminos, care să-mi schimbe gândul; veselie fără profunzime, făcută numai din zgomot şi mişcare. Vroiam să fiu în faţa lui Olly ca un străin în faţa unei femei frumoase. Dar sub nepăsarea care-mi înlocuise nelinişte dinainte, simţeam cum se adună o nouă emoţie, lipsită de tristeţă. In locul ei, făcându-mi gesturile mai repezi şi râsul mai strident, îşi deschidea drum, brutal, dorinţa fizică de Olly.

Credeam să nu mai găsească răsunet în mine felul de a-şi apleca puţin capul pe umăr când asculta cu luare aminte şi nu ştiu de ce socoteam

ştearsa din amintirea mea forma mânilor ei fragile.

— De câtă vreme eşti în Constantinopol, Andrei? Intrebare care-o cuprindea pe Olly, întreagă. Se prefăcea că nu ştie nimic, dorind să vadă cât suferisem din pricina ei. Interesul pus în cele câteva cuvinte ţintea mult mai departe, spre zilele când rămăsese nepăsătoare la rugăminţile mele, râzând de spaima care mă cuprinsese la schimbarea ei neaşteptată.

Găsii, ca să răspund, cele mai indiferente intonaţii:

— De puţin. Şi cu toate acestea mi se pare că sunt aicea pentru totdeauna. M'am obicinuit atât de bine cu liniştea, cu mersul încet al vremii încât mi-e greu să-mi amintesc de mine, îngrijoratul de altădată.

Imi scosesem inelul din deget şi mă jucam cu el, familiar şi nepăsător. Incepui să râd:

— Prietenul nostru comun, domnul Ciorogea, a luat cele mai tainice căi şi m'a adus aici fără să-mi spue nici unde mergem nici ce ni se va întâmpla; dar mi-a făgăduit în mod solemn că vom mânca homar şi vom bea vin de la mânăstirea Sf. Gheorghe.

Mirată de tonul meu, Olly mă privi întâia oară'n faţă. Urmai, cu linişte:

— Suntem destul de vechi prieteni ca să-ţi pot declara că dacă Ivan intră acum cu tava de aperitive, îi sar de gât.

Paul Negulescu

— Te rog sună şi dă ordin să dea la masă.

Fără să vrea, Olly găsise tonul şi fraza pe care o întrebuinţase zilnic în trecut, când eram stăpânul casei. Simţind şi ea asemănarea făcu din cap un gest de nerăbdare, sculându-se de pe divan.

Eşirăm într'un pridvor cu colonade joase, umbrit de marginea lungă a coperişului, spre Mare. Masa era într'un colţ, pusă pentru patru persoane. Olly se întoarse spre Ivan:

— Roagă pe Miss Stevens să vie la masă.

Mă aşteptam să fie una dintre acele doamne de companie, posibil parcă de înlocuit unele printr'altele fără ca schimbarea să fie băgată în seamă de oamenii cu spirit normal de observaţie. Mare-mi fu mirarea văzând că apare în uşă, surâzătoare şi blondă, o fată foarte tânără. Ne dădu mâna cu multă simplicitate, scuzându-se că a rămas în pantalonii de călărie şi în cămaşa de sport, cu mânicile tăiate deasupra cotului.

— Am fost pe măgar până sus la mânăstire, ne explică dânsa, spulberând cu prezenţa ei atmosfera de enervare.

La masă vorbii aproape toată vremea cu Miss Stevens. Ciorogea, mirat de nepăsarea mea faţă de Olly, căuta inconştient să restabilească un ton mai grav vorbind încet cu stăpâna casei. Râsul englezoaicei, venindu-mi par'că într'ajutor, îi zădărnici toată silinţa. Intre noi trei, legaţi prin împărtăşirea unei taine, miss Stevens îşi lăsa cu simplicitate veselia să ia tot locul; niciodată prezenţă aproape străină nu mi-a făcut mai multă plăcere, şi tânăra englezoaică, foarte „flirt", luând recunoştinţa mea vizibilă drept începutul unei aventuri se făcea mereu mai întreprinzătoare. Vinul grecesc, trădător ca totdeauna, ştergea cu repeziciune barierele ridicate între noi de prea scurta cunoştinţă şi pe neaşteptate miss Stevens se aplecă spre mine, întrebând tare:

— Dumneata eşti prietenul domnului Consilier, de care spunea că e trist într'o căsuţă veche din Stambul? Chagrin d'amour? C'est moins que ride sur l'eau.

Şi înveselită de felul ei de a spune versul, miss Stevens îşi ciocni paharul de al meu:

— Şi eu am venit aici tristă şi mi-a trecut aproape. Te învăţ ce trebue să faci. Intâi să nu fii niciodată singur... Dar lasă, am să-ţi fac un program întreg. Trebue însă neapărat să mă asculţi. Cu Olly de exemplu nu e nimic de făcut. Şade toată ziua pe divanul acela şi se uită nemişcată la Mare. Câteodată o găsesc, la reîntoarcerile mele din excursii, cu ochii plini de lacrimi.

In dreapta mea Olly făcu gestul ei obicinuit de nerăbdare. Glumi:

— Dece mă trădezi, Gloria?

Subt gluma din glasul ei se desluşea ceva nou. Niciodată nu-i auzisem cuvântul îndulcit de trudă, ca depărtat ecou de clipe triste şi gândul că suferea, că rămânea singură pe terasă până când se prelungeau spre seară umbrele, mă sgudui. Şi doar atunci, întorcând capul spre dânsa, băgai de seamă cât se schimbase.

Dar schimbarea se vedea cu greu în trăsături. In umbra salonului sau în lumina puternică de pe terasă, liniile feţei sale rămâneau desăvârşite ca în trecut. Dar acum obrazul exprima cu mult mai mare uşurinţă cele petrecute'n suflet. Mi se păru de necrezut pe faţa pe care o văzusem ani de zile nepăsător închisă, emoţia provocată de simplele cuvinte ale lui miss Stevens. Aş fi dorit să găsesc în mine naivitatea de a mă apleca frăţeşte spre Olly cu adevărată şi puternică simţire ca să-mi spună toată suferinţa. In locul simplităţii acesteia nu găsii decât cuvinte de suprafaţă:

— Cred că liniştea şi frumuseţea de aici sunt de vină. In faţa seninului Mării şi eu mă simt întotdeauna trist.

Miss Stevens începu să râdă:

— Ai întrebuinţat cuvinte de ale lui Olly. Vorbeşti foarte des la fel cu ea.

Nimic nu mă putea mişca mai mult. Ştiam că expresiile acelea erau ale mele şi fără să ştie, Olly rămăsese subt influenţa mea.

Degetele ei tamburinau pe masă, ca în trecut, în momente de supărare. Se întoarse puţin către Ciorogea şi zâmbi:

— Ai văzut, domnule Consilier? Copiii s'au aliat împotriva noastră.

Ne privi, pe miss Stevens şi pe mine cu blândeţe de mamă mare care vede cu plăcere ivindu-se prietenie între doi strănepoţi.

— Gloria, domnul acesta este foarte primejdios. Să nu te îndrăgosteşti de el.

— Prea târziu îmi dai sfatul, râse miss Stevens întinzând mâna şi punând-o peste a mea. Acum nu-mi mai rămâne decât să mă închin destinului.

— Incă o victimă, Andrei, zâmbi Olly.

De câte ori vorbea cu mine tonul ei se schimba, făcându-se mai tăios. Părea să ascundă o nemulţumire de care mă făcea răspunzător. Şi eu, de atâta vreme obicinuit să mă gândesc la dânsa cu supărare şi dispreţ, mă simţeam tot atât de slab, doritor de tirania ei fermecătoare, ca în trecut, când aşi fi călcat peste orice pentru zâmbetul ei de mulţumire.

Dar totul se petrecea în mine cu linişte. Spre deosebire de cel dinainte dorinţele mele rămâneau acuma subt voinţă şi simţeam în mine o putere nouă, bărbătească şi dominatoare. Prin Olly suferisemn prea mult şi învăţasem că pot trăi fără dânsa. Nu mai găseam sentimentul de spaimă la gândul că aş putea s'o mai pierd şi îmi dădeam seama că este o fiinţă, cu care se poate lupta; nu mai făcea parte din mine şi simţeam că dacă va fi nevoe o voi putea răni aproape cu nepăsare.

Plecarăm de la Prinkipo pe seară. Gloria veni cu noi, pe jos, până la îmbarcader şi pe drum, când nu băgă de seamă Consilierul, îmi spuse în treacăt că a doua zi pe la cinci are să se ducă să viziteze a şasea oară, Sfânta Sofia. Subt privirea ei limpede trecu o înfiorare întunecată care-mi stârni dorinţele şi strânsei de mine cu putere braţul ei pârlit de soare.

Şi acuma, Grigori, îţi scriu toate acestea cu mirare. Până astăzi nu-mi dădusem seama de schimbările petrecute'n mine. Ai avut dreptate. Dar timpul e mai mult vrăjitor decât medic. Mai mult schimbă decât vindecă. Olly a făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să nu rămână singură cu mine. I s'a făcut poate teamă, Grigori. Şi gândul acesta îmi readuce pe faţă zâmbetul de ironie pe care Olly mă făcuse să-l uit şi de care aveam neapărată nevoe ca să mă simt iară întreg. Suntem invitaţi, Ciorogea şi cu mine, poimâine, la prânz. Dar gândul meu se opreşte mai mult la întâlnirea de mâine, cu Gloria. Părul ei blond trebue să fie moale ca de mătase şi mânile îi sânt aproape tot atât de subţiri ca ale lui Olly. Când voiu sfârşi de scris mă voiu duce să mă plimb pe străzile strimte ca să văd luminile Stambulului răsfrânte în Cornul de Aur şi să găsesc liniştea de care am nevoe ca să pot aştepta până mâine. Simt iară năzuinţi fără margini şi gândul meu, ca mânile'ntinse spre rugăciune, se ridică, vroind parcă să cuprindă lumea.

Şi totuş subt bucuria mea neaşteptată îşi face drum încet surâsul melancolic al lui Olly.

PAUL NEGULESCU

LITERATURA SOVIETICA

Literatura sovietică prezintă azi un mare interes în întreaga lume civilizată. Toţi intelectualii sunt, cu drept cuvânt, curioşi să cunoască o literatură nouă, plămădită din raze de soare şi din sânge, din speranţă şi din suferinţă.

CIMENTUL, de Fedor Gladkov, a ajuns în Germania la a zecea ediţie, iar în Franţa şi Anglia cucereşte acum din ce în ce mai mult teren. Apărut şi în româneşte în Editura „Cugetarea", romanul acesta are acelaş mare succes obţinut şi în celelalte ţări.

Tot în Editura „Cugetarea" a apărut zilele acestea romanul sovietic HOŢUL, de Leonid Leonow. In acest roman e descrisă viaţa dela fund a Moscovei de azi. Intâlnim aci femeia dragostei, femeia demonică, nobilul rus deposedat de revoluţie, fiica de senator devenită prostituată, fostul fruntaş sovietic devenit hoţ cu faimă.

Desigur că şi HOŢUL va stârni acelaş interes pe care l-a stârnit CIMENTUL.

Citiţi azi **Realitatea** No. 47
32 pag. bogat ilustrate — 10 lei

Ernest Seillière

Freudismul

Freud pare, în toate ţările, la modă şi în plină acţiune: teatrul şi romanul se slujesc de doctrinele lui. Dar în ţările de cultură şi limbă germană, o parte din tinerii savanţi îl socot depăşit şi-l privesc pe Freud ca pe un strămoş, cu respect, dar fără nici o superstiţie. E cazul tânărului savant **Prinzhorn,** doctor în medicină şi filozofie, psiholog remarcabil şi cu reputaţie, care a ţinut de curând, la Sorbona, o serie de conferinţe mult gustate. Pornind de la psihanaliza freudiană, al cărei adept priceput fusese, a ştiut să se ridice de-asupra unor micimi ale doctrinei, fără a-i contesta meritele. El socoate încă psihanaliza ca una din temeliile psihologiei viitoare, cu condiţia ca principiile să fie larg corijate şi complectate cu ajutorul inspiraţiilor lui Nietzsche, marele renovator.

Prinzhorn susţine în noua-i lucrare **Studiu pentru situarea psihanalizei în istoria ideilor,** că evoluţia psihanalizei freudiane în ultimii patruzeci de ani, se împarte în câteva perioade succesive. Incă din 1890, Freud, studiind în Franţa la Charcot, îşi dă seama că anumiţi nevropaţi, când sunt „hipnotizaţi", povestesc scene emotive din trecutul lor, scene pe care nu le-ar putea evoca în stare de veghe. Această spovedanie îi uşurează şi uneori îi vindecă. Medicul vienez (cu ajutorul colaboratorului său Bauer) observă că se pot obţine destăinuiri fără hipnoză în anumite condiţii de reverie. E ceiace s'a numit „spovedirea" freudiană.

A doua perioadă a psihanalizei începe când inventatorul ei, observând caracterul erotic al mărturisirilor, crează teoria sexuală a nevrozelor. A treia perioadă aduce elaborarea complectă a terapeuticei şi tehnicei freudiane, prin interpretarea viselor, fixarea metodelor pentru scoaterea la lumină a vieţei inconştiente, interpretarea simptomatică a greşelilor de limbă sau fapte mărunte, teoria refulării, „complexul lui Oedip", însfârşit pansexualismul psihologic.

A patra perioadă începe la 1920. Freud, lărgind mereu cercul meditaţiilor, propune o „metapsihologie" (analoagă metafizicei). Atenuiază unele afirmaţii şi sistematizează principiile precedente, se ocupă de problemele religioase, morale, juridice, de caracter, personalitate, pedagogie, artă, filosofie. Afirmă dualismul instinctelor, **Eu** şi **El,** supra-eul, instinctiva poftă de moarte, etc.

Insfârşit Prinzhorn pregăteşte a cincea perioadă care va împăca psihanaliza cu tradiţiile anterioare ale culturii europene. In acest scop, recomandă studiul istoric al percursorilor lui Freud, pentru a se elimina erorile fatale oricărei inovaţii. Vor trebui cercetaţi, din acest punct de vedere, Spinoza, Hobles Helvetius, Goethe, Carus, Kierkegaard, Schopenhauer, şi mai cu seamă Nietzsche, adevăraţii predecesori ai freudismului filosofic.

* * *

Prinzhorn explică freudismul prin mediul în care a luat naştere doctrina. El evocă generaţia germană dela 1880 la 1890, în plină activitate; generaţia dominată încă de prefăcătorie pudică, de perceptul educativ al „jenei" faţă de alţii, de ceiace el numeşte prejudecăţi de fată bătrână asupra decenţei şi ţinutei. Aceste tendinţe erau sprijinite de pilda Angliei, căci Franţa şi Germania de nord erau mai sincere. Pe când în Anglia practica sportului şi obiceiul de a călători compensau refularea instinctelor, burghezul german avea drept unică „sublimare" lectura unei reviste de familie, **Gartenlaube.** Şi pentrucă instinctele nu puteau fi stârpite în niciun caz, sub aparenţele corecte se ascundeau depravări numeroase, mai cu seamă în cercurile vieneze bogate, al căror medic de nervi era Freud.

Prinzhorn, tânăr şi optimist, e bucuros că cititorul de odinioară al revistei **Gartenlaube** a fost înlocuit de tânărul de azi, creat de mişcarea numită „tinerească" şi de aceia a „păsărilor călătoare". E o nouă tinereţe, sportivă, care alungă orice autoritate şi tradiţie în materie sentimentală, religioasă şi artistică, ia viaţa ca o întreprindere frumoasă, aventuroasă, pasionantă, plină de recompense pentru toate îndrăznelile. Astfel de debutanţi n'au nevoe să fie iniţiaţi de psihanaliză, al cărei rol a fost să emancipeze sufletul german şi să-l facă aşa cum e azi. Psihologia e datoare să meargă mai departe.

Oricare ar fi părerile lui Prinzhorn asupra freudismului, nu e mai puţin adevărat că se vădeşte foarte înrudit cu doctrina naturistă a lui Rousseau şi că amândouă curentele au contribuit la micşorarea rezervelor de morală şi disciplină creştină, adoptate multă vreme de popoarele cele mai de seamă ale globului.

Prinzhorn a publicat de curând biografia şi scrierile unui tânăr german, foarte înzestrat, **Alfred Seidel,** mort înainte de vreme şi care n'avea cele mai bune păreri asupra tinerimii germane actuale. Prinzhorn crede totuşi că s'au deschis din nou anticele profundele, puternicele izvoare ale vieţei inconştiente. Se va naşte o rasă care va fi mai creatoare, mai îndrăzneaţă, **în bine ca şi în rău.** — A.

Toţi elevii clasei I, II şi a III-a secundară

trebue să-şi procure pentru temeinica pregătire a lecţiunilor la limba franceză admirabilul

INDRUMĂTOR AL ELEVULUI LA LIMBA FRANCEZĂ

alcătuit de d-na şi d. **Petre I. Ghiaţă,** profesori. Fiecare manual cuprinde traducerea integrală şi exactă a bucăţilor din cărţi de şcoală ale d-lor: J. A. Candrea; Leautey et Alesseano; d-na Elena Rădulescu-Pogoneanu; Ch. Drouhet et Alex. Beliş.

In capitolul ultim manualul conţine conjugarea verbelor neregulate din limba franceză, conjugare făcută la toate timpurile şi toate persoanele. Pentru necontestata lui utilitate, „**Indrumătorul**" nu trebue să lipsească de pe masa de studiu a niciunui şcolar.

De vânzare la toate librăriile.

Lei 100 exemplarul

Ernest Hello

Politiceşte socotim catolicismul drept una din piedicele mari şi odioase, care au stat în calea propăşirii democraţiei. Pe catolicism s'au grefat reacţionarismul şi şovinismul.

Indiferent însă de aceste consideraţii politice, literatura catolică în sine — literatura pură — constitue unul din majestuoasele monumente ale civilizaţiei veacurilor din urmă. Aceasta este, de altfel, explicaţia ivirii unei atât de puternice literaturi socialiste în Franţa: ea nu este decât reacţiunea *firească* împotriva literaturii catolice.

Intre scriitorii cei mai puţin catolici, cei mai nedreptăţiţi de catolicism, se situează — cu un profil îndurerat, — Ernest Hello.

S'a născut la 4 Noembrie 1828, în Bretania, la Lorient. Tatăl său era înalt magistrat. Mama sa era *„o nobilă doamnă, oareşicum solemnă, ţinând fruntea sus, ca şi sufletul, foarte distinsă, de-o mare inteligenţă, foarte instruită, foarte demnă în atitudinea sa morală şi fizică şi, de altfel, foarte frumoasă"*. (Ioseph Serre: *„Ernest Hello"* pg. 6).

Ernest Hello fu un copil plăpând la trup şi sfios la suflet. Primi, dintru început, o educaţiune îngrijită, sub privigherea directă a mamei sale, la Kéroman — lângă Lorient — vastă moşie părintească. Acolo, în severul decor breton, s'a plămădit sufletul lui Hello.

De mic, el mărturisi o pasiune uneori sălbatecă pentru adevăr, o seriozitate excesivă pentru vârsta sa, şi mai ales, o sensibilitate aproape bolnăvicioasă.

Primii ani de şcoală îi făcu la Rennes, unde tatăl său era procuror general. Dintru început, se distinse, prin inteligenţă, prin memorie şi printr'o formidabilă putere de muncă. Profesorii îl preţuiesc. Colegii îl admiră. Din nenumăratele cuvinte minunate ale şcolarului Hello, este unul care-l zugrăveşte lapidar. Intr'o zi, în cursul unei certe, câţiva colegi ai săi îl ameninţară. Ernest îi privi în faţă:

„Voi sunteţi cei mai puternici. Puteţi să mă ucideţi. Deci, nu mă apăr. In schimb, vă dispreţuesc..." Şi micii săi adversari se risipiră, ruşinaţi. (op. cit. pp. 9—15).

Tatăl său fu numit membru la Curtea de casaţie. Ernest sfârşi cursurile la liceul Louis-le-Grand din Paris, unde obţinu cele mai de seamă distincţiuni.

După ce îşi luă cu acelaş succes doctoratul în drept, intră în barou. Dar, puţin după aceia, într'o seară, intră în camera tatălui său şi, scoţându-şi roba în faţa consilierului, îi spuse: *„N'am s'o mai îmbrac niciodată. Iau aci un angajament irevocabil, în privinţa aceasta. Viu dela Conferinţă. S'a pus chestiunea dacă un avocat, cunoscând nedreptatea unei cauze, poate s'o apere în conştiinţă. Au votat afirmativ. Ei bine, nu voi mai rămâne între ei"*. Hello nu admitea nici un compromis, în marea, în formidabila sa iubire pentru adevărul pur.

Indată după aceea, începu să studieze teologia. In această epocă, el fu viguros înrâurit de marele Lacordaire, care cu un strălucit talent oratoric predica în fiecare Duminică la Notre-Dame. Tot atunci, sub îndrumările abatelui Baudry, profesor la Saint-Sulpice, întreprinse primele sale cercetări teologice.

* * *

Incă dela optsprezece ani, Hello cunoscuse, într'o vacanţă de vară la ţară, pe d-ra Zoe Berthier, fata comandantului Berthier. Ea avea atunci douăzeci şi patru de ani, era deci cu şase ani mai mare decât el. Fusese crescută liber şi, mai ales, în respectul adevărului.

După zece ani de prietenie cu Ernest, într'o zi, acesta îi spuse: Nu cer decât al doilea loc în inima d-tale, Zoe! Cel dintâiu i-se cuvine lui Isus! Iubirea lor a fost o mică poveste pitorească prin simplitatea ei: Zoe Berthier a fost pentru Ernest Hello, în tot timpul căsniciei lor, o mamă şi o prietenă. Un deosebit simţ practic a făcut din ea proteguitoarea copilului, care a fost şi a rămas până la sfârşit Hello... Căci el *„de-o întreagă îndrăzneală în regiunile gândului, era gata să se descurajeze şi să se abată în faţa dificultăţilor şi obstacolelor, pe care i-le puneau nenumăratele incidente ale existenţei"*. Singurul său sprijin permanent în faţa acestor meschine piedici, a fost d-na Hello.

Léon Bloy, pamfletarul necruţător în patima sa, crede dimpotrivă: că d-na Hello, cu spiritul ei burghez şi autoritar, a secătuit avânturile generoase ale lui Hello. Impotriva acestei femei, Bloy a scris un vehement pamflet: *Ici on assassine les grands hommes.*

Ernest fusese grav bolnav. In ajunul căsătoriei, d-rul Andral îi dăduse cel mult şase luni de viaţă. Zoe Berthier, auzind avizul groaznic, spusese totuşi: „Voi îngriji din răsputeri pe Ernest şi nădăjduesc, cu ajutorul lui Dumnezeu, să-i prelungesc viaţa". La 12 Noembrie 1857, „la ceasul opt dimineaţa, fără pompă, cu o asistenţă care nu cuprinde decât pe martori, Ernest Hello s'a căsătorit".

In ciuda avizului doctorului Hello a mai trăit încă treizeci de ani! „Maman Zoé", cum îi spunea el, îl salvase.

* * *

Dela 1858 înainte, Hello e gazetar.

El conduse, mai întâiu, *le Croisé,* dimpreună cu Georges Seizneur. Dar ziarul îşi încetă repede apariţia. Hello scrise, apoi, la nenumărate ziare şi reviste. Cea mai mare parte din opera sa e operă de gazetar: articole şi essai-uri, răspândite în *l'Univers, le Gaulois, Paris-Journal,* etc.

In acelaş timp, publică nuvele, broşuri, volume. Scrie despre toate chestiunile de actualitate. Polemizează. Face critică literară.

Prima carte — *Renan, l'Allemagne et l'athéisme* — apărută în 1858, e un formidabil atac împotiva marelui Renan. Hello a debutat sgomotos. Louis Veuillot, cel mai mare polemist catolic, recenzând cartea acestui începător spunea: *„Ne place acest spirit treaz, acest cuvânt îndrăzneţ, acest dispreţ pentru jumătăţile de adevăruri..."*

După întâiul succes, Hello continuă. Uneori înconjurat, ades părăsit de prieteni, — el duse mai departe lupta — sprijinit numai de „maman Zoé" — pentru câştigarea adevărului, pe care îl credea suprem.

In ziua de 14 Iulie 1885, Ernest Hello muri.

* * *

Viaţa lui Ernest Hello a fost o mare pagină de durere.

Firea sa independentă — atât de independentă încât nu îngăduia nici un compromis şi pasiunea sa pentru adevăr i-au atras duşmănii neîmblânzite. Hello spunea limpede: — *„Cine iubeşte adevărul, urăşte greşeala. Acest lucru e deopotrivă de apropiat de adevăr şi de paradox. Dar această ură împotriva greşelii e piatra de încercare, după care se recunoaşte iubirea adevărului"*. In aceste rânduri se închide lămurirea tristelor neizbânzi ale lui Hello.

Ceilalţi scriitori catolici făceau, în cadrul doctrinei, politică. Şi încă, politică de partid. Catolicismul era un pretext; uneori, era chiar un paravan. Tocmelile celui mai vulgar oportunism se făceau acolo, în grupurile catolice. Veuillot, Drummont şi alţii — deopotrivă de străluciţi ca talent; mai pe urmă, Maurras, Léon Daudet, Barrès şi Bourget — urmăreau scopuri precise şi dintre cele mai practice. Trei scriitori catolici au rămas departe de aceste mărunte preocupări politice: Ernest Hello, Léon Bloy şi Barbey d'Aurevilly.

Bloy şi d'Aurevilly erau însă şi viguroşi pamfletari. Formidabilul lor talent pamfletăresc îi făcea, oareşicum, temuţi. De-aceea, au fost arare ori atacaţi. In jurul lor s'a urzit o conspiraţie a tăcerii. Incet-încet, au fost asasinaţi: cu laşitate, pe tăcute, dar cu o diabolică perzistenţă. Despre ei, nu s'a vorbit. Despre cărţile lor nu s'a pomenit. Uitarea i-a cuprins, i-a învăluit lent, dar ucigător. Câţi din cititori cunosc, astăzi, strălucitele pamflete ale lui Bloy sau magnificele nuvele ale lui d'Aurevilly? In schimb, mai toţi citesc istorioarele dulcege ale lui Bourget...

Hello nu era pamfletar. Atacurile îl descurajau. De aceea, vreme de treizeci de ani a fost ţinta celor mai nemiloase lovituri. Cu atât mai nemiloase, cu cât nu porneau dela adversarii catolicismului, ci dela catolicii înşişi, dela exploatatorii politici ai catolicismului. Vreme de treizeci de ani, s'a scris cu haz despre pardesiul vechi şi ridicol al lui Hello, despre stângăcia lui, despre inutilitatea operei lui. — „E un nebun!" spuneau cei mai mulţi. Şi adăugau: — „*Totul* s'a spus, de multă vreme, de sfântul Toma şi de sfântul Augustin şi n'avem nicio nevoe de luminile d-lui Hello sau de-ale altuia!" Marea sa operă de explicare a câtorva texte din evanghelie *(Paroles de Dieu)* şi de zugrăvire a chipurilor de sfinţi (Physionomies de Saints) era inutilă pentru cei care credeau că, în această privinţă, totul s'a spus de mult, de către sfântul Augustin!...

Tocmai această operă de *revizuire* a elementelor fundamentale ale catolicismului, face din Hello cel mai *universal* dintre scriitorii catolici. Hello nu era un sectar. Dimpotrivă. El a fost cel mai aprig susţinător al *„spiritului larg"*, al *„concilierii universale"* căci numai astfel poţi vedea *„adevărul în măreţia şi în totalitatea sa, fără să-i respingi o singură rază"*. Hello apare drept susţinătorul „catolicismului, al vechiului catolicism etern, văzut însă într'o lumină nouă, căci deşi adevărul e imuabil, el apare totuşi sub aspecte care pot fi noi şi îşi dărueşte comorile sale în măsura nevoilor şi a veacurilor. Este progresul în imutabilitate". De-aci, generozitatea, profunda *umanitate* care e în opera lui Hello. El aparţine mai puţin catolicismului şi mai mult umanităţii în genere.

* *

Hello spune:

„Egoismul ocupă în ordinea morală, locul pe care în ordinea intelectuală îl ocupă îngustimea minţii". Ingust la minte sau îngust la suflet, pentru Hello e acelaş lucru. Generozităţii intelectuale trebue să-i corespundă generozitatea sufletească. Inteligenţii — altruismul.

Deaceea, Hello apare drept unul dintre marii entusiaşti. *„Critica măruntă exclude admiraţia şi entusiasmul. Ştiinţa măruntă exclude religia şi credinţa"*. In această caracterizare lapidară a biografului său, J. Serre, — Hello îşi află cea mai temeinică schiţare. In sistemul său filozofic, critica şi ştiinţa sunt prilejuri de stimulare a entuziasmului: a acelui entusiasm, care l-a avântat pe culmile supremei credinţe.

Concepţia lui Hello asupra religiei? — *„Religia este filozofia însăşi, în toată adâncimea ei; ştiinţa însăşi, în toată întinderea ei; arta însăşi, în toată strălucirea ei; morala însăşi, în toată sfinţenia ei. E actul unic al întregii creaţiuni"*. Cu marea sa lărgime de spirit, Hello concepe filozofia, ştiinţa, arta şi morala în cadrul religiei, *nu micşorându-le pe cele dintâiu, ci mărind până la grandios pe cea din urmă.*

Religia nu-l scuteşte de-a cerceta cauzele fenomenelor diverse, pe care le analizează. Religia, pentru el, nu este decât un sistem, un *îndreptar* în opera de analiză pătrunzătoare, pe care o săvârşeşte, cu persistenţă. Religia nu apare deci ca un instrument la îndemâna reacţionarilor, unealtă pentru zădărnicirea progresului omenirii — aşa cum apare în opera celor mai mulţi dintre scriitorii catolici.

Când atâţia alţii, speculând catolicismul au cucerit bani şi slavă, — Hello — cultivându-l onest — a murit sărac şi necunoscut.

TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

BIBLIOGRAFIE

E. Denize, Repertoriul Legilor, 1923—1928. Index cronologic general. Index cronologic pe ministere. Index alfabetic general. Index alfabetic pe ministere. — Bucureşti, 1929. Preţul Lei 280.

Cezar Petrescu: L'Uomo del sogno (Novelle), Traduzione dal romeno prefazione di Gioachino Miloia Roma, Instituto per l'Europa orientale, MCMXXIX.

„Universitatea Daciei Superioare" de *Onisifor Ghibu;* Atelierele Grafice „Cultura Naţională", Bucureşti.

„Mişcarea Socială". Revistă lunară de doctrină şi politică social-democrată. Redactor : *Ilie Moscovici.* (Anul I. No. 2 din Noembrie 1929).

„Luceafărul Literar şi Artistic". Director : Ioan C. Sava. (Anul I No. 4 din Noembrie 1929).

„Opaiţul Satelor". Foaie pentru luminarea poporului. (Anul III No. 3 din Octombrie 1929).

„Umanitarismul". Director : *Eugen Relgis.* (Anul II No. 13. Noembrie 1929).

„Izvoraşul". Revistă de muzică, artă naţională şi folklor. (Anul VIII. No. 9—10. Mai-Iunie 1929).

„Arhivele Basarabiei", Revistă de istorie şi geografie, Iulie-Septembrie.

Ecranul No. 1, Revista funcţionarilor publici No. 9, Buletinul internaţional al Ideei, Ideia No. 5—8, Vatra No. 7.

Revista de Filosofie; Revista teologică.

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 şi 47

Partea întâia

IV

— Bun, declară Hurluret, sugându-şi mustăţile.

Se aşeză călare pe un scaun. Zări o ţigară pe masă, printre hârtii, o luă, o examină o clipă de foarte aproape, apoi, distrat, o duse la gură.

După asta, spuse:

— Iar tu, dobitocule, poţi să te duci să te îmbraci.

La Guillaumette, pe care-l urmărea mereu ideia unei urcări de pedeapsă, se gândi că trebue să se coboare chiar acum la başcă.

Rosti, ironic:

— Să mă îmbrac? Sunt îmbrăcat.

Dar Hurluret, cu braţele încrucişate pe speteaza scaunului, îl întrebă dacă îşi bate joc de lume. Atunci, La Guillaumette nu mai înţelese nimic.

— Tu şi un soldat din plutonul tău plecaţi astăseară la Saint-Mihiel, urmă căpitanul Hurluret.

La Guillaumette, uluit de această veste neaşteptată, salută fără să ştie de ce.

Hurluret continuă:

— Dintr'o greşeală a comisiei de remontă s'au trimes la depozit, în Saint-Mihiel, patru cai care ne aparţin: Murat, Mailloche, Michel şi Mac-Farlane. Ai auzit: Murat, Mailloche, Michel şi Mac-Farlane! Caută să ţii minte! Acuma ai să te duci să-ţi iei un soldat şi după aceea pleci.

Dar cum Favret în clipa asta aşeza în faţa lui piese de câte un franc şi La Guillaumette, interesat, îi urmărea gesturile peste umăr, Hurluret se înfurie deodată:

— Ia ascultă, măgarule, te rog să-mi faci cinstea să fii atent când vorbesc cu tine! Ai să vezi când am să mă scol şi am să-ţi dau câteva picioare în spate, să-ţi aduc aminte cum să te porţi!

Smuls cu brutalitate din contemplaţia lui, La Guillaumette tresări.

— Vă ascult, domnule căpitan.

— Da? Bine. Te rog să m'asculţi!

Şi, după o clipă de tăcere:

— Dealtfel, e tot ce aveam să-ţi spun. Favret, i-ai făcut socoteala?

— Da, domnule căpitan.

— Atunci fii atent şi ascultă ce are să-ţi spuie. Şi mai întâi, ce-i ţinuta asta? Ia te uită la el! Pune-te, te rog, în poziţie militară când căpitanul îţi face onoarea să-ţi vorbească.

La Guillaumette făcu un pas înainte, se opri lângă masă, şi, cu călcâiele lipite, cu vârfurile îndepărtate, lăsă braţele să-i atârne dealungul trupului, în chip uşor şi nesilit, cu degetul cel mic pe cusătura pantalonilor.

— Aşa, bine, spuse Hurluret. Pe cinstea mea, ticăloşii ăştia se cred cu recruţii la instrucţie.

Favret se grăbi să iee cuvântul:

— Cum ţi s'a explicat, spuse el, ordin să mergi cu un soldat din plutonul dumitale, pe care ai să-l alegi, să cauţi la Saint Mihiel patru cai care aparţin escadronului al 3-lea şi care au fost duşi din greşeală la Depozit.

La Guillaumette dădu din cap.

— Murat, Michel, Mailloche şi Mac-Farlane, spuse el pentru a dovedi că ţine minte.

— Aşa, spuse majorul, nu eşti aşa de prost cum pari. Aşadar ai să iei astăseară, la 8 şi 47, trenul care are să te lese la Saint-Mihiel, la...

Se opri, căută cu degetul o cifră, pe o hârtie neagră de ştersături şi corecturi.

— ... Care are să te lese la Saint-Mihiel la 9 şi 22.

— Bine, spuse brigadierul.

— Iată o scrisoare pentru plutonierul de serviciu, care are să-ţi dee două paturi. Iată şi două permisii, de 24 ore fiecare, începând de mâne dimineaţă, una pe numele dumitale, alta pe numele... — A! da, pe cine te-ai hotărît să iei?

— Păi, spuse La Guillaumette, am să-l iau pe Croquebol.

— Ia-l pe Croquebol, continuă subofiţerul care umplu pe numele lui Croquebol un bilet de voie rămas în alb. Şi acum să trecem la chestia banilor. Vasăzică, două bilete de a treia militare, Commercy—Saint-Mihiel şi înapoi: trei franci şi zece centime: uite-i. Pe urmă, două zile de deplasare, doi franci cincizeci.

— Şi pentru cai? întrebă La Guillaumette.

— Nu te îngriji de asta: asta-i treabă între intendenţă şi companie. Bagă de seamă, numai, să nu pierzi buletinele de transport ale cailor, pe care am să ţi le dau. Ai un portofel?

— A! nu! spuse La Guillaumette, care începu să râdă, aşa de caraghioasă i se păru ideia că el ar putea să aibă un portofel.

— In cazul acesta, ai să pui hârtiile în buzunarul dinăuntru al tunicii, continuă sub-ofiţerul contabil. Asta-i tot. Poţi pleca. Şi să fii aici, poimâne dimineaţă la raport, cu caii pe care ai să-i adăpi şi cărora ai să le dai de mâncare, înainte de îmbarcare. Ai înţeles? Pleacă.

La Guillamette, totuş, stătu pe loc, uitându-se la cei cinci franci şi şaizeci din mână. Insfârşit, vorbi, încet, fără să ridice ochii:

— Nu-i destul!

Favret se miră:

— Nu-i destul? Cum asta? N'am numărat bine?

— Nu, nu asta! spuse brigadierul. Numai că gândeam că dacă cumva s'ar putea....

Incurcat, negăsindu-şi vorbele, îşi înlocui sfârşitul frazei cu o pantomimă expresivă, frecându-şi de degetul cel mare vârful degetului arătător: „Ceva parale!... vre-o doi, trei franci!... să aibă de băut un pahar când i-o fi sete!... Are să-i reţie din soldă". Dar aici Hurluret intră din nou în vorbă.

Aruncă, brusc, chibritul cu care îşi aprinsese ţigara.

Zbieră:

— Bani! Iţi trebue şi bani, acuma? Şi ce-ai să faci cu banii? Vrei să te îmbeţi, dobitocule?

La Guillaumette protestă:

— Deloc, domnule căpitan.

— Deloc? Atunci, nu mai înţeleg. Ehei, atunci, poate vrei să alergi după femei, porcule?

Brigadierul încercă un zâmbet:

— Chiar aşa, continuă Hurluret, ca să mi te 'ntorci bolnav aici, nu? Şi să-mi otrăveşti tot escadronul? Niciodată! Poţi să te ştergi pe bot. Ce, nu eşti în toată firea? Femei, îţi trebuie femei acuma, şi cu mutra ta! Nu te-ai uitat în oglindă niciodată? Nu, ia uită-te la mutra lui, Favret, şi spune-mi dacă nu-ţi vine să mori de râs! Dealtfel, ştii, mie puţin îmi pasă! Dacă sunt femei care să poftească la mutra ta, treaba lor, le priveşte! Iar cât despre tine, poţi să faci cum vrei: poţi să te umpli de toate boalele; n'am să vin eu să te îngrijesc! — Dă-i cinci franci, Favret, şi să ne lese în pace!

Majorul dădu cinci franci.

Atunci La Guillaumette se simţi sugrumat de emoţie şi recunoştinţă. Ce om şi Hurluret! Ce om de treabă! Ce straşnică istorie şi asta, să fii pedepsit şi să te trezeşti cu o permisie! Numai Hurluret, beţiv de treabă, putea să facă aşa ceva!

Copil de soldat, zămislit în penumbra unui fund de cantină, Hurluret crescuse la soare, în voia lui Dumnezeu, între palmele mamei şi picioarele paterne în spate, fără alt orizont decât zidurile cazărmilor. La patru ani, alerga deja prin cazarmă, făcea comisioane soldaţilor, se bătea cu cânele cazărmii, se căţăra de picioarele nervoase ale iepelor. Şi ele îl lăsau, îşi întorceau spre el ochii mari şi blânzi, ferindu-se să nu-l lovească cu copitele.

La opt ani ştia pe de rost regimentul, numele ofiţerilor, al soldaţilor, şi începea să golească fundul paharelor rămase pe tarabă.

Copil de trupă, soldat, ofiţer, îşi câştigă galoanele cu greutate şi cu merit. In fond, rămas soldat, regreta şi acum dormitorul cazarmei, mirosul puternic de iuft, patul strâns şi păturit frumos şi bătăile cu perne.

Dealtfel, îşi frequenta puţin colegii, pe care îi onora cu o consideraţie relativă, amestecată cu oarecare neîncredere; mânca la popotă din obligaţie, dar după ultima înghiţitură, se furişa repede şi se ducea să se îmbete în colţul lui, în fundul unei cafenele obscure, în care era fidelul şi aproape singurul client. Odată pe săptămână, Duminica, d. colonel baron de la Gondrée întrunea pe ofiţeri la el, în jurul unei mese încărcate cu sandwichuri, cu pahare de punch şi cutii de ţigări. Supus obiceiului comun, căpitanul venea la aceste mici serate provinciale, cu aceeaş grabă cu care s'ar fi dus la dentist, stătea zâmbitor şi tăcut, furişându-se din cinci în cinci minute să caşte de plictiseală la fereastră.

Faptul este că prefera conversaţiei d-lui colonel baron conversaţia soldatului care îi curăţa cismele, dimineaţa, şi care cu peria în mână, îi povestea cancanurile căzărmii. Tot felul de prostii pe care le asculta în tăcere, călare pe scaun, cu o ţigară în gură, profund interesat, cu toate că se prefăcea indiferent, întinzându-se şi căscând zgomotos. Fiindcă regimentul, pentru el, se mărginea la interiorul căzărmii, între zidurile pe care, noaptea, le săreau soldaţii ca să colinde cârciumile dubioase şi saloanele cu oglinzi ale caselor cu obloane veşnic închise.

Dragostea aceasta pasionată pentru soldaţii lui, în care se simţea un rest de veche slăbiciune frăţească, La Guillaumette, după atâţia alţii, o simţise şi el acum. Bucuria lui de a avea pentru prima oară în viaţă o monedă de cinci franci în buzunar, se complica cu o subită înduioşare. Invăluind pe căpitan cu aceeaş privire cu care îl învăluiau odinioară iepele cu picioare nervoase, La Guillaumette rumega în el ceva care nu venea, ceva cu care să exprime toată recunoştinţa lui, într'o formă ingenioasă şi delicată.

— Ei, ce este? întrebă Hurluret, cu necaz, ce tot te uiţi la mine aşa ca un bou?

Brigadierul, încurcat, rosti:

— Ştiţi, domnule căpitan... vă mulţumesc foarte mult... foarte mult... Sunteţi aşa de bun, domnule căpitan!...

Dar acest mod de demonstraţie era natural făcut ca să-l înfurie pe Hurluret.

Fără să se mişte, aruncă lui La Guillaumette o privire piezişă, sălbatecă:

— A! Sînt bun? A! sînt bun? Eşti sigur că sînt aşa de bun? Aşa! Incearcă numai şi mi te'ntoarce beat poimâni dimineaţă, sau vezi de lipseşte la apel; dacă nu te trântesc o lună la închisoare şi-ţi iau şi galoanele, să fiu al dracului! Ai să vezi tu atunci dacă sînt bun! Hai, şi acuma, destul! Şterge-o de aici! Ieşi!

(Urmează).

Trad. de AL. A. PHILIPPIDE

Noembrie

Norii învălue cerul cu pânzele lor călătoare.
Ruptă din ramură, frunza se scutură, cade şi moare.
Deasă şi umedă, negura 'nfăşură zarea'n linţoliu,
Bura cernându-şi-o, rece, ca plânsetul vastului doliu.

Focul căminului arde şi mistue câteva vreje:
Limbi roşietice urcă, fantastice, para'n vârteje.
Streaşina picură şi picăturile rare, cad grele,
Ca amintirile vecinic tovarăşe inimei mele.

Versuri de dragoste din manuscrisele îngălbenite
Dau aripi gândului, gândul durerilor vechi, tăinuite.
Albe şi veştede, mor crizantemele, floare cu floare,
Lângă portretul ei cu 'ncremenirea lui surâzătoare.

Şi-aci scrisorile scrise cu degete mici, delicate:
Numai vederea lor mintea 'mi-o tulbură, inima-mi bate —
Şi mă cutremură, privind la filele vechi de hârtie,
Gândul că mâinile care le scriseră n'or să mai scrie.

Toamna, Noembrie şi amintirile, — toate m'apasă.
Cresc mereu umbrele şi se întunecă, — noaptea se lasă.
Focul căminului de-abia mai pâlpâe, — spuza-l cuprinde,
Numai în sufletu-mi dorul de stângere iar se aprinde,

Şi de'nchid genele, umbra pleoapelor mi te arată
Ca pe-o vedenie acum şi pururea neasemănată, —
Pe când din streaşină cad picăturile, rare şi grele,
Inşiruindu-se ca amintirile zilelor mele.

IOAN N. ROMAN

Cronica cinematografică

Pentru câteva domnişoare care au plâns

Câteva domnişoare au plâns la scenele patetice din filmul vorbitor care rulează acum la Bucureşti. Şi atunci au conchis direct asupra frumuseţii lui artistice.

Că o domnişoară plânge, — aceasta nu e surprinzător. Domnişoarele plâng oarecum prin definiţie. Ele fac lacrimi aşa cum face mărul mere sau diplomatul gafe. Dar a confunda arta cu fiziologia, a scoate din nişte simple reflexe organice dovezi de frumuseţe, — este poate cam excesiv.

Există un gen dramatic special care utilizează, care, am putea spune, speculează reacţiunile biologice ale spectatorului. Se numeşte: „Grand Guignol". Ni se reprezintă pe scenă de pildă leproşi cu rănile aparente, sau inchizitori care introduc plumb topit în urechile aproapelui, în timp ce acesta urlă corespunzător; sau medici oculişti care au sadismul să scoată ochii pacienţilor, care sosesc în faţa rampei cu orbita goală, etc., etc.

Este lesne de crezut că asemenea spectacole trezesc reacţii fiziologice sigure. Sunt impresionante, produc o atenţie încordată şi manifestări organice infailibile.

Se poate însă aceasta numi artă?

Şi nu este oarecum înşelătorie să abuzăm de faptul că asemenea subiecte produc emoţii violente fără greş?

Arta înseamnă, în primul rând dificultate învinsă. Acolo unde declanşăm cu certitudine ieftină reacţiuni necesare, acolo nu e dificultate şi nu e victorie.

Care e omul care să nu fie mişcat de spectacolul unui copil murind în braţele părintelui său? Nu este aici nevoie de nici un artificiu, cultural, literar, dramatic sau cinematografic. Lucrul poate fi reprezentat deadreptul. Suntem asiguraţi de un minimum de lacrimi, de „chair de poule", de respiraţie alterată şi bătăi de inimă accelerate.

Numai că arta înseamnă tocmai contrariul. Este mai cu seamă găsirea unui artificiu care să sugereze o întreagă situaţie prin reprezentarea câtorva detalii, puţine şi simbolice.

Şi sugerarea aceasta e cu atât mai complectă cu cât mijlocul ales e mai **indirect.** Un simbol nu este o simplă analogie, o simplă metaforă. Un simbol este un detaliu concret care trezeşte, nici noi nu ştim prea bine le ce, un complex de sentimente şi împrejurări morale. Nu-i un raport de parte şi tot, sau de conţinut şi conţinător; e un raport sui generis, indefinisabil, care chiar pierde şi piere când îl scotocim prea mult. Simbolul întrebuinţat de artă are întotdeauna ceva miraculos. Arătam în cronica precedentă cum două fapte simple: scoaterea pălăriei şi aşezarea pe o canapea, evocau deodată o întreagă viaţă decepţionată, simbolizu acel lucru subtil şi complex care este decepţiunea. Mijlocul întrebuinţat în cazul acesta este cât se poate de **indirect** şi cât se poate de **schematic.** Deaceea-i foarte artistic.

Când însă, pentru a reda moartea unui copil în braţele părintelui său întrebuinţezi ca mijloc de realizare reprezentarea acestui copil.... murind în braţele tatălui său, — trebue să mărturisim că nu-i din cale afară de ingenios.

Idealul în artă este ca simbolul să nu aibă logiceşte nimic comun cu lucrul simbolizat, să nu aibă analogii de sens sau identităţi parţiale între sferele logice. Trebue să fie **altceva,** ceva cât mai deosebit ca înţeles conceptual. Şi totuşi, când percepem simbolul, să vedem instantaneu toate lucrurile, multe şi încurcate, pe care le simbolizează.

Arta înseamnă simbolism şi economie de mijloace. Inseamnă a găsi detalii cât mai indirecte şi cât mai simple, pentru a reda situaţii morale cât mai ample, cât mai bogate, într'un cuvânt cât mai asemenea realităţii.

Cinematograful cel bun — adică cel mut — ajunge la asemenea reuşite. Cel vorbitor nu le va ajunge niciodată.

Mai întâi vorbele, departe de a îmbogăţi filmul, dinpotrivă, îl limitează, îi reduc orizontul.

Care din noi n'a fost atras de magia unei ferestre luminate la stradă, prin care colţul rău tras al perdelei ne lăsa să asistăm la o conversaţie mută între locuitorii casei? Ceeace era misterios şi palpitant de viaţă în toate acestea era că vedeam personagiile evoluând în spaţiu, mişcând buzele, schimbând priviri diverse, şi dând un vast material presupunerilor noastre. Dacă am fi auzit cuvintele, tot mirajul s'ar fi risipit, gonit de banalitatea precisă a frazelor sau şi mai rău, de vulgaritatea vre-unei conversaţii melodramatice.

Vă amintiţi de minunata piesă „L'intérieur" a lui Maeterlinck? Pe scenă, o casă cu o fereastră mare, unde o familie stă la masă, vorbeşte, circulă prin odaie, face toate aceste gesturi curente, sacre şi insonore. Afară, doi oameni vorbesc, vorbesc lucruri precise, precise cum sunt toate cuvintele limbilor noastre. Şi contrastul dintre prozaismul tiradelor retorice ale personajului sonor şi poezia nesfârşită a mişcărilor personagiilor mute — este de un efect artistic foarte înalt.

Cuvintele în artă sunt bune mai ales ca indicatoare de direcţie pentru gândul spectatorului. Ele limitează totdeauna. Şi este profitabil artisticeşte ca limitarea să se reducă doar la o orientare generală, la o stabilire a sensului de mişcare, — lăsând lucrurilor care se mişcă tot acel vag plin şi bogat.

Cuvântul e adeseori duşmanul artei pentrucă orice vorbă astupă orizonturile gândirii noastre profunde. Bergson a arătat în toate lucrările sale păcatul originar al oricărei cugetări prin mijloace verbale.

Dar să revenim la cinematograf. Este foarte curios cum oamenii s'au forţat să introducă cu orice preţ pe ecran un element a cărui absenţă constituia tocmai marele privilegiu al acestei arte.

Motive există. Sunt de ordin ştiinţific-cultural pe deoparte, comercial pe de alta, şi absolut străine de punctul de vedere al bunului gust.

Astăzi teatrul suferă o eclipsă din pricina fatalităţii... incurabile de a trebui să fie reprezentat prin cuvinte.

Poezia devine din ce în ce mai „simbolistă" ca o protestare a inconvenientelor legate de tot ce e vorbă; ca o remediere a efectelor de mărginire obtuză pe care le au în genere vorbele.

Şi filmul cel nou vrea tocmai să cumuleze benevol toate aceste cusururi! Curios. Curios, dar, fără nici o îndoială, trecător.

Şi acum să revenim la acele câteva domnişoare care au plâns.

Fiziologia şi arta sunt două lucruri deosebite.

Arta înseamnă dificultate învinsă. Dificultatea în artă consistă din evocarea unei întregi realităţi cu ajutorul câtorva foarte simple şi puţine detalii. Lucrul e posibil, căci omul are două feluri de a gândi: felul logic raţionalist, al comparaţiei, analogiei şi abstracţiunii; şi felul simbolist, care constă din putinţa ca printr'un semn unic şi scurt să trezim o vastă lume de lucruri.

Adevăratele simboluri n'au nici o analogie de conţinut verbal cu lucrul simbolizat. Sunt **indirecte** ca înţeles logic. Forţa lor evocatoare e misterioasă. Iată de ce arta este o adevărată vrăjitorie omenească, graţie căreia omul stă alături de Dumnezeu. Dacă nu chiar deasupra. Căci Dumnezeu a făcut realitatea în mod foarte terre-à-terre, băbeşte, bucăţică cu bucăţică. Pe când omul o creează deodată, cu o mică frântură de act. Randamentul travaliului la om este cu mult mai mare decât acela al Naturei sau al vre-unui eventual Părinte Celest.

Aşa încât acei ce sunt interesaţi de fenomenul artă nu trebue să-şi pună problema pe lacrimi. Interesant este nu dacă am plâns sau nu, dacă am râs sau nu, ci dacă am întâlnit **des** acel raport misterios de simbolism evocator, dacă simbolurile întâlnite sunt **puternice,** adică dacă au efectul de a declanşa, cu minimum de semnale, maximum de realităţi vii; şi, însfârşit, dacă aceste simboluri sunt **nouă,** dacă sunt ceva într'adevăr inedit, ceva care n'a mai fost făcut încă.

Iată pe scurt preocupările pe care trebue să le aibă consumatorul, cercetătorul sau producătorul de valori estetice.

Cât despre lacrimile acelor câtorva domnişoare care au plâns, ele pot fi la rigoare frumoase în ele însile, însă nu vor constitui niciodată un argument doveditor de frumuseţe pentru lucrurile care le-au impresionat.

D. I. SUCCHIANU

CRONICA TEATRALĂ

După năvala începutului de stagiune, astăzi ne-am fixat, cu privire la premierele bucureştene, la un mers monoton de două noutăţi pe săptămână. Senzaţionalul în acest sens, în care viteza nu ne copleşeşte, este răsărirea ici, colo, a vreunei piese de Shakespeare sau Shaw, sau vreunui autor român.

Această piesă mai rară, am avut-o cu „Fraţii de cruce", comedia domnului Paul Prodan, reprezentată de Teatrul Maria Ventura.

Domnul Prodan are un trecut ca autor dramatic. **„Cărarea"** şi **„Concert simfonic",** piese în câte un act au plăcut la reprezentarea lor. Lucrări mai mari în trei acte a avut, în colaborare: **„Procesul altuia"** şi singur: **„Iubire",** jucate cu destul succes.

Din liric şi satiric, opera d-lui Prodan este numai amintită. Elanul cel mare nefiind economic în dramă, el şi-l conţine iar satira, în cuprinsul şi reala ei manifestare: amară şi distructivă, nu cadrează cu temperamentul său.

D-ra Leny Caler

Am crede mai degrabă, că psihologismul ar fi latura de creaţie pe care autorul „Fraţilor de cruce" îşi încearcă forţa sa de expresiune. Dar e vorba de un psihologism nici prea adânc nici prea rar, nici prea dureros — am spune mai de grabă de o schiţă psihologică, în care cad şi se legitimează evenimentele ce determină acţiunea piesei.

Acţiunea aceasta e urzită, pe unul dintre acele multe vicleşuguri pe care le învaţă dragostea.

Dinu este ceiace se numeşte de obiceiu „băiat bun" (formula a ajuns aproape pejorativă, dar numai pentru o minoritate anarhică). Iubeşte pe Colette, o fată turnată după toate toanele, influenţele şi înclinările zilei de azi. O sportivă.

Şi aci o paranteză: remarcaţi cum subt mâna tinerilor noştri autori dramatici **„sportul"** revine ca o latură de organizare sufletească a personagiilor. Pe planuri diferite, fireşte, alte vârste şi alte lumi, alt sex mai ales — şi tocmai lucrul acesta este interesant — două personagii româneşti, din două piese originale — Georgică al d-lui Victor Ion Popa din „Muşcata din fereastră", băiat de liceu, trăit la ţară, pe hotarul dintre două zone sociale, şi Colette a d-lui Paul Prodan, mai specioasă, orăşeancă, tânără, frumoasă, bogată — burghezia avută — amândoi însă mulaţi în sport, formaţi sau deformaţi de el. Şi mai remarcaţi că, în organizarea personagiului, nici într'un caz şi nici într'altul trăsătura aceasta nu rămâne aci nelegată cu restul. Ba ceva mai mult, ea se armonizează cu întreaga atmosferă şi cu întregul ritm al piesei, iar publicul, marele verificator, o acceptă ca o realitate. Se dovedeşte astfel că intuiţia precisă — ceiace e mai mult decât spiritul de observaţie, ea servind a pătrunde mai adânc într'o stare de lucruri şi a scoate la iveală un chip pentru elemente încă nedefinitiv asociate, cristalizate, — aceastâ intuiţie se găseşte printre darurile autorilor noştri, în doze diferite, fireşte.

Dinu o iubeşte pe Colette, aşa cum e. Şi Colette îl iubeşte, dar eternii părinţi se opun. Colette are nevoe deci de independenţă. Trebuie legitimată femee. Formalităţile unui început şi sfârşit de mariaj de carton ar putea da aceste rezultate. Şi Dinu şi Colette roagă pe Mihai — prieten ca frate, care poate fi şi de cruce, în definitiv, al lui Dinu — să facă el aceste formalităţi, adică să se însoare cu Colette.

Mihai, băiat de bani gata, pus pe petreceri şi cu oarecare gust de a ieşi din făgaşurile obişnuite — primeşte. Căsătoria se desăvârşeşte, ca formalităţi, se face şi o călătorie de nuntă la Constanţa şi se schiţează şi oarecari ispite, domolite însă, fatale între cei doi însurăţei. In nesiguranţă dacă a fost sau nu trădat, soţul de inimă dar nu de drept al Colettei, isbucneşte, cum era şi firesc, în gelozie. Amiciţia loială a lui Mihai şi dragostea statornică a Colettei se simt jicnite şi se răzbună prin mici farse. Farsele acestea sunt conduse de d. Prodan cu mult simţ scenic. Dinu răspunde şi el cu aceiaşi măsură. Balansarea acesta între cele două farse creiază piesa, care de altfel se sfârşeşte onest cu reîntoarcerea Colettei la Dinu.

Fără pretenţii, numai cu gândul de a amuza, şi izbuteşte în miezul piesei, lucrarea d-lui Prodan este o comedie de petrecut o seară, şi ar fi fost poate şi mai mult, dacă anumite încheeturi ar fi fost mai rotunjite, şi mai meşteşugit exploatate anumite situaţii.

Domnişoara **Leny Caller** şi-a desenat rolul cu pricepere şi graţie. D-nii **Timică** şi **Marţian** foarte bine. D-l **Matei** nu vrea să fie uitat, cu nici un preţ.

* * *

Teatrul Naţional a reprezentat piesa lui **Henri Becque:** „Pariziana". Becque este întemeetorul dramei naturaliste în Franţa. Renumele i-a fost fixat de o altă piesă sumbră şi desperantă, „Corbii", scrisă în 1882.

„Pariziana" e o piesă de construcţie abilă, de tăioasă şi aspră observaţie. Valoarea ei istorică este definitiv stabilită cu atât mai mult cu cât ea reprezintă un fel de centru transformator al unei teme ce-şi păstrează continuitatea, venind din drama franceză clasică aproape, adaptându-se însă mijloacelor şi sensibilităţilor mai nouă.

Clotilde este o burgheză mijlocie. Din situaţia ei decurg toate defectele şi calităţile. Are un amant, pe d-l Lafont, un scai plicticos, amorezat, naiv până la prostie, pe care îl mânueşte după bunul ei plac. Dar Clotilde are şi un soţ. Deşi aplicat, muncitor, bun şi economist, acest soţ rezistă docil şi slab în lupta pentru viaţă. Menajul nu e prea înstărit. Din plictiseală şi poate şi din interes, Clotilda îşi părăseşte amantul. Face un ocol, într'o nouă legătură, din care se reîntoarce cu o funcţiune obţinută pentru soţul ei, după care, având în vedere că noul ei amant este un tip rece, distant, absent şi cu gustul izolării la moşie, Colette se reîntoarce la vechiul domn Lafont, şi legătura continuă.

Titlul piesei e cuprinzător şi explicit pentru înţelegerea eroinei. Pariziana — adică mai întâi o femeie, cu tot arbitrarul şi capriciosul fiinţei sale, care în al doilea rând mai e şi pariziană, ceiace însemnează o circulare permanentă prin ştiinţa ţinută la zi a aranjamentelor vieţii, un contact continuu cu preschimbarea tuturor moravurilor ce cresc şi descresc în ritmul accelerat al unei vieţi de metropolă. Din aceste elemente ce se pot desface la analiză, este turnată de către Becque această întruchipare a Clotildei.

Astăzi, incontestabil, din punct de vedere dramatic, modelul a fost depăşit. Nu rămâne totuşi mai puţin o mare valoare legată de această piesă mai veche. Poate e puţin cam uscată, puţin cam severă pentru gustul nostru, mai ales lipsită total de orice fereastră, cât de mică, de evaziune romantică aşa cum dorea şi realiza arta materialistă a lui Henri Becque.

Doamna **Maria Filotti** a jucat rolul Clotildei. A fost secondată, de d-nii **Bălţăţeanu** şi **Soreanu.**

INTERIM

Cronica muzicală

Opera Română: „Bărbierul din Sevila" şi „Traviata" cu Lydia Lipkowska

Ne bucuram că reluarea capod'operei lui Rossini ne va îngădui revederea marei cântăreţe Lydia Lipkowska, care ne entuziasmase acum patru ani. O aşteptam într'adevăr cu nerăbdare. Am constatat însă încă dela prima arie, „una voce voco fa", că de soprana de coloratură Lipkowska, se poate vorbi doar la timpul trecut. Astă-zi, reuşeşte să cânte asemenea partituri numai graţie unei şcoli minunate, unei măestrii desăvârşite a vocii; şi încă nu străluceşte decât în parte. Sunt numai fragmente care ies într'adevăr din comun; restul se rezumă la pură virtuozitate a vocii. D-na Lipkowska este actualmente o soprană lirică, care păstrează doar vestigii din trecutul ei de fermecătoare executantă a cadenţelor şi a ţesăturilor lejere. Şi facem această afirmaţie, bazaţi pe faptul că d-sa a cântat partitura Rosinei în text original, scris pentru mezzosoprană, cu mijloace cu totul normale. Numai arta de a-şi conduce vocea a stârnit aplauzele, desigur meritate, ale publicului.

Minunatul duet cu Figaro „ah! tu solo amor, tu sei che mi devi consolar", ar fi câştigat în strălucire şi sonoritate, dacă în finalele refrenelor cel puţin, interpreta Rosinei ar fi reuşit să transpună notele terminus în corespondentele lor pentru vocea de soprano, ale tonalităţii, în care este scris duetul, sol major.

Vocea d-nei Lipkowska a pierdut din elasticitate şi omogeneitate; respiraţia este greoae, cadenţele câteodată chinuit executate, notele de cap forţat emise. Dacă a reuşit totuşi să dea o agreabilă interpretare rolului Rosinei, este pentrucă a pus în serviciul partiturii, întreg arsenalul unei admirabile ştiinţe a cântecului, ajutată în deosebi de două calităţi care-i sunt proprii: muzicalitatea şi simţul scenei.

De-abia în actul al doilea, în scena lecţiei de canto, a reuşit să se ridice oarecum de-asupra nivelului partiturii lui Rossini, în cele trei bucăţi, alese *ad libitum*, pe care le-a cântat într'adevăr cu strălucirea timpurilor trecute.

Scânteietoarea cavatină, „largo al factotum della città" a fost cântată cu multă vervă, cu o dicţiune impecabilă şi cu resurse vocale suficiente, de d. D. Baziliu. D-sa a trecut foarte uşor peste ţesătura destul de înaltă şi incomodă vocii de bariton — între sol din mediu şi cel din acut, pe intervalul al patrulea din duetul „all, idea di quel metallo". Desigur că d. Baziliu se regăseşte în rolul lui Figaro, care rămâne cea mai bună apariţiune a sa pe scena Operei noastre.

D. Mircea Lazăr a pus multă căldură şi accent în seducătoarea serenadă, bogată în cadenţe „ecco ridente il cielo"; în allegro „oh, sorte", i-a lipsit însă atenţiunea la vocalizare. Şi toată partitura lui Almaviva este foarte pretenţioasă în această privinţă. Dacă a avut de luptat vizibil cu trioletele din fraza „del vulcan della tua mente, qualche mostro singolar", în schimb însă a excelat în „ah, che d'amore la fiamma io sento".

Unui tenor, imperceptibil chiar predispus spre o nazalizare cât de discretă, ca d-lui Lazăr, nu-i este permis să accentueze acest defect neplăcut, chiar când ar intenţiona să obţină efecte, prin acest mijloc. Deaceia, d. M. Lazăr a ratat fragmentul „pace e gioja sia con voi", întru realizarea căruia a întrebuinţat mijloace vocale apreciabile. S'a arătat oarecum stângaciu în duetul cu Figaro „all idea di quel Metallo" şi a pierdut ocazia multor efecte scenice în finalul actului întâiu, între frazele „ah! se qui resor non posso" şi „giu il fazzoletto".

D. G. Niculescu-Basu nu poate fi discutat în creaţiunea definitivă pe care o are în rolul lui Basilio.

Şi Bartolo al d-lui G. Oprişan este o realizare din cele mai reuşite. D. Oprişan este unul din rarii cântăreţi, care posedă în cel mai înalt grad calitatea pe care am numi-o inteligenţă scenică. Işi găseşte oricând de lucru pe scenă, în deosebi când nu are de cântat: se mişcă vioi, râde cu humor, îşi urmăreşte partenerii; este duşmanul situaţiilor statice. Ce interesant joc desvoltă, în timp ce ascultă „la calunnia e un venit venticello". Am apreciat comicul cu care a cântat arietta „quando tu sei vicina, amabile Rosina".

Ne-a părut bine că nu s'a tăiat aria „il vechiotto cerca moghie", pe care d-na T. Nanescu a cântat-o foarte plăcut.

O bună menţiune pentru d. I. Manolescu, în Fiorello.

La pupitru d. R. Urlăţianu.

* * *

In „Traviata", d-na L. Lipkowska a fost vizibil handicapată de d. M. Lazăr, căruia i-a revenit, cu drept cuvânt, întreg succesul reprezentaţiei. Anumite agilităţi care dădeau strălucire ariei banale „ah se cio è ver" au fost foarte fad realizate de interpreta Violette. In schimb în tabloul al doilea, în duetele cu Germont şi cu Alfredo a avut câteva momente bune, reuşind să emită unele acute precise şi curate. Tot aportul de star al d-nei Lipkowska a fost furnizat doar în ultimul tablou: a cântat într'adevăr impresionant „addio del passato".

D. Mircea Lazăr a recoltat toate aplauzele noastre şi a celor care nu cad sub seducţiunea unei reputaţiuni apuse, întrucât numai trecutul ar justifica-o. Bine timbrată, vocea sa a sunat plină de strălucire în „un di felice" şi în duetul cu Violetta a dat câteva acute fermecătoare. Regretăm că s'a tăiat „de mici bollenti spirite", arie de o ţesătură delicată, pentru care vocea d-lui M. Lazăr se potriveşte de minune.

D. A. Lupescu a încercat să calce tradiţia rolului lui Germont: din *belcanto* a vrut să treacă la *lied*. Şi nu a reuşit. Rolul lui Germont trebue cântat cu voce. Este păcat să experimentezi metode noui de interpretări vocale şi să inovezi cu succes dubios un gen nepotrivit rolului, tocmai în seara când publicul are de suportat ultimele spectacole din cariera Lipkowskăi. Indicaţia „dolcissimo" şi „cantabile" din „pura siccome un angelo" nu este echivalentă cu ceeace a reuşit să realizeze d-l Lupescu în această bucată, pe care a cântat-o cu economie de voce. Şi numai d-sa nu se poate plânge că i-ar lipsi glasul. „Un dì, grando le venì" din duetul cu Violetta, adnotat „con simplicità", nu comportă emfaza şi declamatoriul pe care i le-a conferit din belşug d. Lupescu. D-sa a comis aceiaş greşală, tratând în lied „di provenza il mar, il suol chi dal carti cancellò". Observaţia noastră este justă, întrucât atunci când d. Lupescu a trebuit să susţină în forte note coronate, de pildă *fa* din fraza „dio m'esandi" şi *sol bemol* din „ma... ma... se", vocea i-a tremurat, sunând cavernos.

D. Bein a dirijat corect ansamblurile şi orchestra.

RADU N. CIOCULESCU

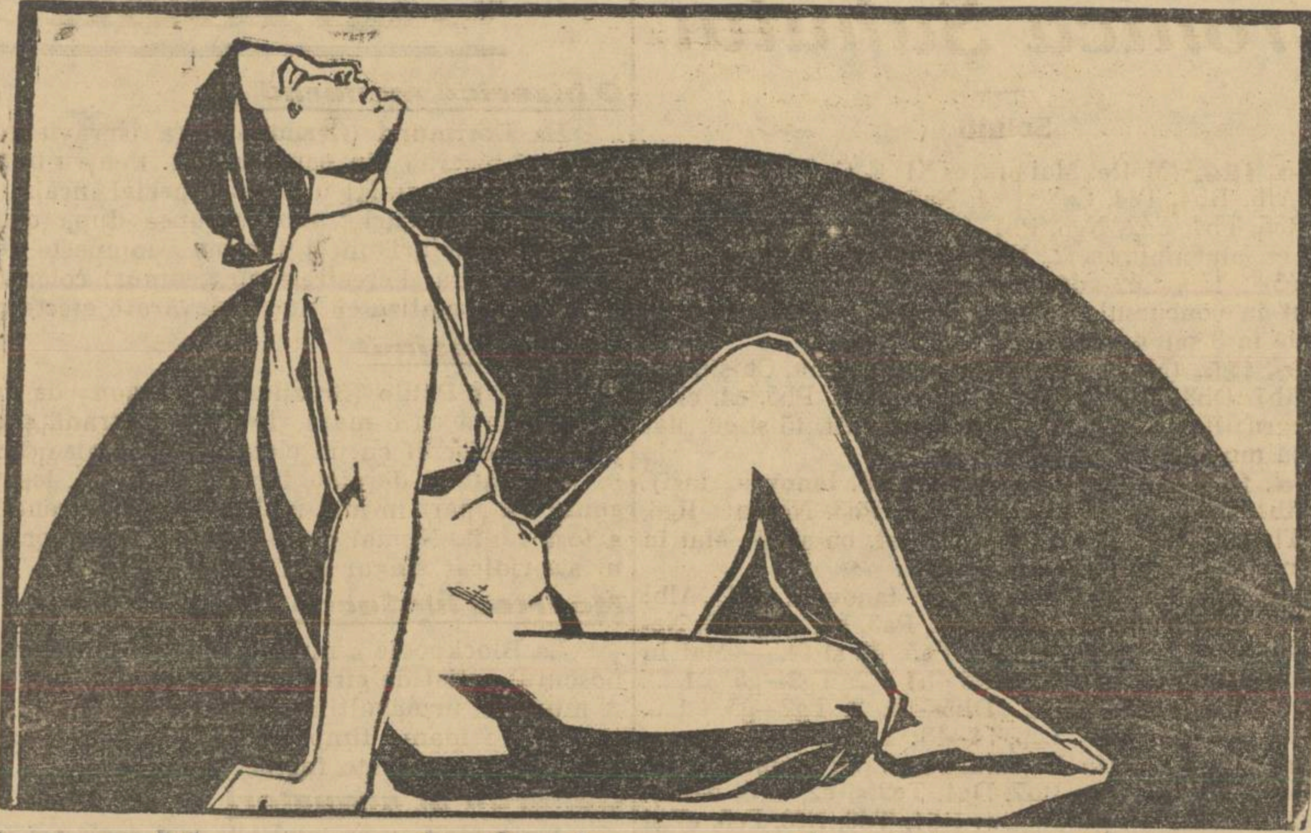
Celebra lucrare

„PROFESIUNEA D-NEI WARREN"

— Comedie neplăcută în 4 acte de Bernard Shaw

a apărut în „Biblioteca Dimineaţa" No. 52 şi costă numai 10 lei.

De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

Al treilea pol, interarctantarctic

In insula pe care am stat zece ani, naufragiaţi cu expediţia pornită în cercetarea Polului al treilea, ne conducea teoria nouă că un pământ nu se putea mulţumi numai cu ceilalţi doi, consacraţi. Academia Imperială de Ştiinţe „Noile Orizonturi" devenise nervoasă în persoana membrilor ei numeroşi, care se învoiau tot atât de puţin cu două tichii îngheţate ale Planetei, ca şi partizanii lui Columb, din timpuri, cu un singur continent. In materia ştiinţelor, ca şi în finanţe, omul învăţat trebuia să cheltuiască şi, strâmtorat în marile momente istorice, corespunzătoare marilor descoperiri, se vede redus la un sistem de idei perimat, nevoile sufleteşti depăşind resursele şi valutele curente. De sigur că, pe de altă parte, membrii Academiei, din care făceam parte, ca poliglot, erau torturaţi şi roşi de ambiţiunile nobile, ale omului mărginit în timp şi preocupat să-şi lase numele o zi mai mult decât vulgul orb, pe coperta unei opere noi şi măcar pe broşură. Volumul e carta de vizită a omului superior: fără volum viaţa nu merită să fie trăită şi când te-au abandonat funcţiunile inferioare, când nu te mai farmecă zâmbetul, grumazul şi şoldul şi când gândul uită să mai desbrace imaginile şi să le înfierbânte, concentrat în moral, volumul, tomul, opera completă devin marile cosmetice şi un afrodiziac vehement pentru expansiunile tacite ale orgoliului îndreptăţit.

Ei bine! ne-am dus să căutăm al treilea pol, inspiraţi din ideea dimensiunii a patra. Şi ne-am ostenit să practicăm preparativele necesare, cum se spune, în orice expediţie şi presupunând că la al treilea pol va fi tot atât de frig, dacă nu şi mai frig ca la polii cunoscuţi, doi ani de zile ne-am pus la regimul lui 22 subt zero, netrecând niciodată peste zero constant şi rece uscat. In ce mă priveşte, dispunând de subvenţii modeste, m'am mărginit să exercitez temperatura gheţii, cumpărând un răcitor şi printr'un abonament la o fabrică de apă congelată. Alţii au împins gerul mai departe şi s'au tratat pentru rezistenţa climatului ager cristalin, cu aer lichid, sistem Pictat combinat pe dinăuntru cu şampanie frapată şi cu îngheţată de lămâie, acidul citric din acest fruct de culoarea păsării canari, al cărei cântec strepezeşte auzul, ca şi analogul ei vegetal claviatura dentară, vădindu-se un conservativ excelent şi un bun conducător de temperaturi mici.

Evident, ne-am înşelat. Polul al treilea se află într'o insulă toridă, atât de caniculară, în cât imediat ce se uscau corpurile şi luau foc şi se şi carbonizau, natura în partea locului întrebuinţând acest autodesinfectant, ca o condiţie de proprie existenţă. Apropiindu-ne de pol, începuse să nu mai fie apă şi corăbiile noastre, botezate la plecare de mâna Impăratului şi însoţite pe tot drumul de gândul lui cel mai bun, intrară într'o zonă de fiertură scăzută. Şi — surpriză! — polul era locuit. Omenirea lui fericită nu ara şi nu secera, hrănindu-se cu lingura, de-a dreptul din mare, care, fierbând neîncetat, ca o bucătărie de regiment, era dejurîmprejurul insulei polare, o adevărată supă de peşte şi raci, condimentate cu coaltar de algă şi cu lotus candid. Şi nicăieri nu întâlniseră savanţii Academiei noastre o lume mai leneşă, mai putredă şi mai sensuală. Ca în vremurile anti-preistorice, de vârsta mamutului, când o singură păreche de oameni locuia pământul şi când Adam şi Eva, lipsiţi de presă şi de reviste literare, indispensabile unei omeniri evoluate, puteau să se plictisească fără calendar, nu practicau decât un singur şi necurmat meşteşug, desgustând răbdarea singuratică a Creatorului.

Vasele noastre luând foc, iată-ne rămaşi prizonierii polului al treilea. Bun! S'a isprăvit cu noi. Toată civilizaţia se nărui dintr'o dată. Becul electric, robinetul, parchetul, soneria, salariul o dată pe lună, la 15, fură anulate. Nu mai existau tutunul, chibriturile şi sifonul — şi nu mai ştiam cât era ceasul!!

In prima săptămână ne căzu părul şi preşedintele nostru rămânându-i o singură parte de mustaţă roşie, subt gaura nasului stângă, se prezinta ca o perie de ghete veche. La două săptămâni după debarcare niciunul din noi nu mai avea dinţi şi măsele. In schimb, începură să ne iasă pene, ca la Americani, întâi în jurul capului, apoi pe corp. Cu toată veneraţia datorită celor şase celebrităţi ce ne conduceau intelectualmente — un matematecian, un istoric, un medic, un doctor în drept, un diplomat în estetică şi un economist — ne-am lepădat de haine şi am rămas, ca autohtonii, nuzi, însă numai relativ, nudul nostru fiind acoperit cu fulgi. Constatarăm cu spaimă, în a treia lună, că ne depărtam de umanitate, orientaţi spre tipul pasărilor cu gâtul lung. Preşedintelui îi crescuse un cioc încovoiat şi penele i se albăstreau între azur şi indigo. In a o suta zi gângăvea şi în ziua următoare dete drumul unui chiot desarticulat. In ziua 140 rămâneam trei oameni şi cei şase savanţi se făcuseră papagali. Fostul preşedinte găsi subt el nişte sfere ovale: el începuse să facă ouă. Ouăle lui ne inspirau o încredere mediocră, trădând un sex neprevăzut şi lipsindu-le, fireşte, principiul energic, prin absenţa unui masculin. Cea mai vie activitate a savanţilor noştri, devenit fiecare un cacatoes, se mărginea la fabricarea continuă a unei substanţe albicioase, gelatinoasă, numită de naturalişti guano, sau, cu un substantiv din perioda noastră neculturală, galinaţ, pe care nu-mi pot permite să-l scriu cu ortografia lui cunoscută.

Orice aventură însă trebuie să aibă sfârşit, ca orice povestire o încheere. Cum am scăpat de farmecul pregnant şi de fatalitatea de aburi supra-încălziţi a polului al treilea, covârşit de ipotezele unei morţi departe de baza noastră ancestrală şi de o familie adorată? Foarte simplu, deşi s'ar părea foarte complicat. Unul din noi citise o carte esenţială în viaţă, de educaţie prin sugestie şi autosugestie, un mecanism elementar al intelectului, care te determină să vezi ce nu este şi să nu ştii ce se petrece. Altădată efectele se obţineau prin ignoranţă. Descoperirea sugestiei dă acelaşi rezultat prin violenţa concentrării de sine ştiinţifice. Dacă repeţi sacadat şi uitându-te fix la rădăcina nasului dintre sprincene, în oglindă: „sunt o somitate", devii o somitate. Noi ne-am făcut sugestia că apa nu este fiartă şi că putem înota în clocotele elementului lichid cu insensibilitatea postârnacilor casnici. Şi am ajuns în patrie înnot, boxând cu balenele şi cu taurii de mare.

Cât priveşte pe savanţii noştri, i-am mâncat. In expediţiile polare eşti câteodată redus la consumarea cărnii de învăţat.

T. ARGHEZI

ANECDOTE

Sub regele Ludovic Filip, parizienii erau supuşi unei obligaţii militare care nu se bucura de favoarea publicului : serviciul gardei naţionale. Se explică deci de ce erau foarte numeroşi aceia care căutau să scape de obligaţii prin tot felul de viclenii.

Balzac ducea şi el o luptă dârză contra acestei obligaţii. Ca să nu fie găsit la ora corvezii, se ascundea în cele mai bizare locuri.

Intr'o seară, eşind de la d-na de Girardin, marchizul de Custine îi spuse :

— Am trăsura, vrei să te duc acasă ?

— Bucuros.

Se urcară în vehicul.

— Unde locueşti ? întrebă marchizul.

— Spune-i vizitiului să meargă întâi la dumneata ; o să mai stăm de vorbă pe drum.

Marchizul, om bine crescut, nu insistă; dar a doua zi fu curios să ştie unde se dusese Balzac şi întrebă pe servitori : ne-a spus să urcăm pe Champs Elysée, povesti vizitiul, pe urmă pe aleea Neuilly, pe urmă ne-am oprit într'un loc pustiu, unde nu era decât un singur copac în mijlocul câmpului. Acolo s'a coborît domnul acela şi ne-a spus că putem pleca.

* * *

Un senior dela Curtea lui Ludovic XIV vroia să fie numit ambasador, crezându-se înzestrat cu rare talente diplomatice. Care nu fu bucuria lui, când într'o zi — străbătând galeria palatului — regele se opri în faţa lui şi-şi spuse foarte amabil :

— E drept că ştii spanioleşte ?

— Da, Sire, răspunse aspirantul, deşi nu cunoştea un singur cuvânt din limba lui Cervantes.

Convins că monarhul avea de gând să-l numească ambasador în Spania, ambiţiosul se grăbi să-şi angajeze un profesor de spanioleşte; lucră zi şi noapte, luni dearândul, numai să învingă dificultăţile limbii spaniole.

In sfârşit când se socoti destul de tare, el ceru audienţă suveranului şi-i spuse, cu mândrie :

— Conform dorinţei exprimate de Majestatea Voastră, m'am perfecţionat în limba castiliană şi mă pot lăuda că astăzi o vorbesc perfect.

— Aşa ! zise regele. Te felicit ! Ai să poţi citi pe Don Quichotte în original !

Cu aceasta — audienţa se isprăvi, fără să mai fie vorba câtuşi de puţin despre Madrid.

* * *

Faimosul Robert de Montesquiou având nevoie de bijuterii pentru un bal costumat, se adresă lui Maurice de Rostand. Acesta îi trimise un inel de o valoare infimă, recomanda însă multă atenţie deoarece era o bijuterie a familiei lui. Montesquiou îl înapoiă cu următorul bilet: „Nu ştiam că ai familie, dar am crezut că ai bijuterii".

* * *

Nu se poate şti...

Ford junior întrebă pe tatăl său:

— Dece trebuie să fim buni cu cei săraci?

— Pentrucă nu poţi şti, răspunse Henry Ford, dacă mâine nu vor fi bogaţi!

Obsesia ratelor

— Când s'a născut Mimi?

— Intre a doua rată pentru radio şi a cincea pentru automobil.

V. KORLENKO

Impresii din Dobrogea

Am întâlnit odată, pela 1890, un Rus bătrân de vre-o 90 de ani. Fugise din Rusia încă pe timpul campaniei de la Sevastopol. Deatunci a trecut omul prin ciur şi prin dîrmon, cum se spune, şi multe a văzut în viaţa lui. A fost adesea în Rusia, cu paşaport turcesc, mai cu seamă la Odessa. Vântul l-a purtat odată şi pe la Stambul, unde se tocmise grăjdar la „un mare general turc"....

— Mare general a fost, o-o! — adevărat general Nici nu se găseşte aşa ceva în România. La ei, la Turci, când unu-i general, apoi îi general... I se zice paşă; de taie capul unui om de rând — nu răspunde....

In glasul compatriotului nostru se simţea o adevărată şi sinceră admiraţie. E bine sau e rău aşa, nu e treaba lui să judece. Balcanii sunt munţi mari, paşalele — generali mari, — aşa este. La munţi înalţi, te uiţi cu mai multă admiraţie decât la nişte dealuri.

— Au un ţar, ce să vă spun, — un ţar mare, adevărat ţar, cum ar fi, de pildă, al nostru... Selamlâk e sărbătoare la ei... Când se duce la giamie, se înşiră toată armata... Se strigă hura şi bubuie salvele de tun... Tremură ca frunza şi paşalele, cât sunt de mari. Dacă porunceşte să se taie capul celui mai mare ministru, — pe loc i se retează ! O! ce să mai vorbim... Aşa ţar mai rar pe lumea asta.

S'a întâmplat compatriotului nostru să se încarce cu o vină gravă: a stricat calul favorit al paşăi. Ceilalţi grăjdari i-au zis : „S'a sfârşit cu tine! Roagă-te lui Dumnezeu ! De se întoarce, — mai bine să nu te găsească. Cine ştie dacă ai să scapi cu viaţă!"... Ce era să facă... S'a înţeles cu un alt grăjdar, un Bulgar, şi au fugit în direcţia Balcanilor, spre oraşul românesc Constanţa...

Strecurându-se cum au putut prin localităţile populate din jurul Stambulului, au pătruns în regiunea păduroasă a Balcanilor. Pe aici totul îl înfricoşa pe Rus: munţii învăluiţi în nouri şi negură, pădurile, dar mai cu seamă oamenii. Era încredinţat că prima întâlnire, însemna arestarea lui... straşnicele închisori turceşti, poate şi moartea... De aceia au mers pe poteci ascunse, s'au hrănit cu ce le dădea pădurea, mure şi rădăcini, s'au zdrenţuit, sălbătăcit şi arătau ca fiarele pădurii.

— Aşa am mers noi, — îmi zise povestitorul, — vre-o săptămână... Deodată auzim lovituri de topor în pădure : tinc, tinc ! Ca lupii flămânzi ne-am repezit spre locul acela. Ce să vezi : Turcul străpungea Balcanii cu linia lui de telegraf. — Ce ne facem ? — întrebai eu pe Bulgar, — ne omoară pe loc. O să ne mănânce păsările şi fiarele o să ne împrăştie oasele prin pădure. Hai să ne ascundem iarăşi în desiş... Dar Bulgarul zise: „sunt de altă părere". Prea era sleit. Pe când ne sfătuiam, ne-a descoperit un câine şi s'a dat la noi. Ce era să facem, — eşirăm din tufişuri. Ei se uitau la noi, noi la dânşii, — ne temeam unii de alţii. Mai cu seamă, fiindcă noi eram hămesiţi, rupţi şi înegriţi — ca fiarele pădurii.

Insfârşit s'au apropiat, totuşi, de noi şi ne-au întrebat ce fel de oameni suntem. Eu le-am zis : *Urus, Urus*. Iar ei, cu toate că s'au războit cu noi, pe Rus îl au în cinste, *Urus — oikci !* Ne-au arătat drumul : du-te adicătelea; într'acolo este un sat. Când ai să ajungi, să-l strigi pe starostele...

Fugarii s'au conformat întocmai. Şi au ajuns până la graniţa românească tot atât de nestânjeniţi şi de liberi, după cum colindau, şi colindă poate şi acum vagabonzii noştri pe drumurile Siberiei nemărginite. Ca şi acolo nimeni nu le-a cerut socoteală... cine sunt şi dacă n'au fugit de justiţie. Erau pribegi, căutau o bucată de pâine şi un adăpost peste noapte. Şi una şi alta li s'a oferit în mod firesc şi necondiţionat.

— Ajungi în sat pe înserate, te opreşti în mijlocul drumului şi strigi : *„Ada-ai"!...* Chemi, adică, pe şeful străjii, şi te duce la gospodarul căruia i-a venit rândul să primească pe străini. Ţi se dă adăpost, mâncare şi băutură, iar a doua zi mai capeţi şi pâine de drum. Şi mergi sănătos!

Aflând că au sosit drumeţi necunoscuţi, curioşii se adunau seara în casa care era la rând. Compatriotul nostru, mare palavragiu şi şarlatan, se deprinse repede cu acest fel de auditoriu.

— Incepeam, cum ştiu eu câte odată, să îndrug la minciuni. Amestecam ce a fost cu ce n'a fost... Al naibii mai sunt de curioşi. Mai ales când povesteam cum boierii îşi chinuiau robii... cum răpeau copii dela părinţi şi-i vindeau în sclăvie, cum se vând vitele. Clătinau din cap şi le curgeau şiroae de lăcrimi pe mustăţi. *„Cicikir moscov-ghiaur"*. Adică: sărmanii Ruşi ! Tare le era milă...

Şi simplii ţărani turci, dintr'un sat pierdut în Balcanii păduroşi, plângeau de soarta ţăranilor ruşi care tânjeau, odinioară, în sclăvie. Tot aşa cum plâng satele noastre, ascultând despre excesele turceşti povestirile unui trecător bulgar, sârb sau, poate, ale unui impostor persan, tot atât de şarlatan ca şi acest compatriot al nostru... Şi ascultând aceste povestiri, sătenii turci nu-şi aminteau de isprăvile başibuzucilor şi Curzilor, după cum ţăranii noştri nu pomenesc de masacrarea Armenilor din Cauzacul nostru, nici de sălbătăciile săvârşite împotriva Evreilor dela Chişinău şi Bialostok, şi nici despre înecarea în massă a Chinezilor paşnici din ţinutul Amurului... Deşi toate aceste s'au întâmplat... Sălbătăcii ca pe vremea başibuzucilor... Aidoma: actuala „răzbunare istorică" a comitagiilor macedoneni, cari stârpesc din satele turceşti populaţia ţărănească...

— Turcu-i, fireşte, busurman, de legea lui Muhamed, — încheie în aprobarea generală, povestitorul epopeii pribeagului. Totuşi e de zece ori mai de treabă de cât Bulgarul... Incearcă să scoţi un ban dela un Bulgar... Moare şi nu dă. Când se întâmpla însă să poposeşti la un Turc, mai ales cu dare de mână, te închinai şi-i spuneai : *„Ioc pari, Effendi !"* Adică : n'am o lescaie. — Şi ce crezi ? — mai dădea şi ceva de drum. Nu se uita că nu eşti de legea lui... Cred că Turcu-i omul cel mai bun. Dacă ar mai trece şi la credinţa noastră, nu s'ar găsi popor mai cumsecade...

— Iar singur abia ai scăpat cu chiu şi cu vai : de te prindea paşaua, îţi sucea gâtul, — zise unul dintre cei de faţă.

— Ei, asta-i cu totul altceva... fireşte, când singur eşti vinovat. Şi apoi numai la furie, era aşa. Mai târziu îi trecea şi era *nicevo*... Ce-i drept, când fierbea de mânie, trebuia să te fereşti din calea lui...

Aproape la fiecare observaţie despre neajunsurile Turcului, se găseau circumstanţe atenuante. Când încercai să le trezesc amintirea despre paşalele din cetăţile ce dominau Tulcea, unde trăiau ca într'un cuib de vulturi... despre funcţionarii, poliţiştii, jandarmii şi despre obijduire, mită, bătaie, despre ura naţională a claselor diriguitoare, despre nedreptăţile şi venalitatea judecătorilor, despre lipsa ori cărei siguranţe individuale, a averei şi a onoarei femeilor, — interlocutorii mei încuviinţau cu oareşcare pasivitate că în această privinţă Turcul lăsa, într'adevăr, mult de dorit. Dar şi aici mai aveau de făcut unele rezerve şi nu cedau decât şovăind...

— In privinţa asta era chiar ticălos, — spuneau ei. Pe ţăran nu-l socotea om, ci câine. Nici nu ştia alt cuvânt. De te judecai cu un Turc — el avea cuvântul înaintea ta. Intâi îl asculta pe el, apoi te întreba pe tine: — Ei, ce ai tu de spus acum, câine ce eşti?

— Şi cum te judeca?

— Ei, asta era după cum era şi procesul. După lege nici la ei nu se putea să-l apere numai pe al lor, fie că avea, sau nu avea dreptate...

Cum se nimerea...

Aceste păreri şovăitoare le împăcă deodată bătrânul, zicând foarte hotărît:

— Tot una, dacă era Turc sau creştin. Cine dădea mai mare bacşiş, acela avea dreptate.

Izbucniră toţi în râsete.

— Adevărat !

— Şi în altă parte nu-i tot aşa ?

— Unde se mai judecă azi cu mâna pe inimă ?...

Lipovenii mei recunoscură numai cu greutate şi încet că Românul e mai puţin lacom de bacşiş, cel puţin în domeniul justiţiei. Totuşi, la sfârşit, toţi aprobară concluzia definitivă a bătrânului sceptic.

— Acea judecată e bună de care te lipseşti...

— Asta e adevărat !

— Să fugi cât mai departe de judecată...

— Cel mai bun lucru şi mai sănătos...

In ce priveşte abuzul şi jaful slujbaşilor, erau toţi de o părere :

— Fireşte, erau şi funcţionari de treabă. Dar când te pomeneai cu un câine, era o grozăvie !

— De zărea o nevastă frumuşică, — păzeşte-o, că ţi-o fură...

— Şi n'aveai cui să te plângi...

— Nădejdea numai în tine însuţi... Cine avea o inimă mai fierbinte şi nu putea răbda, nu se mai bizuia decât pe puşca lui şi pe întunerecul nopţii.

— Cu alte cuvinte: cum o da Dumnezeu... Al cui va fi norocul...

— Sau se prăpădea, sau îşi pierdea capul...

— Totuş erau şi oameni buni...

— Sigur, au fost tare de treabă.... Oameni cumsecade.... Lua ce lua, dar nu te jignea.

— Poţi să cauţi cât vrei: nu este ţară unde toţi oamenii să fie buni...

— Nici vitele din cireadă nu sunt toate la fel.

— Se găseşte câte o vacă care zburdă mai rău decât taurul...

In toate aceste păreri se reflecta un fatalism aproape turcesc : erau nacealnici răi, erau şi buni, după cum sunt zile senine şi zile de ploaie...

— Fireşte, mulţi îşi făceau de cap... Mai cu seamă plevuşca...

— Nu, cel mai rău se purtau Cerchezii...

După izgonirea Cerchezilor din Caucaz, o parte se stabiliră în Dobrogea. Istoria acestui exod este o adevărată epopee de suferinţe sângeroase şi de grozăvii. Infometaţi, ruinaţi, nenorociţi şi bolnavi, ei au semănat drumul lor cu cadavre de cai, cu morminte şi molime... Turcii le-au dat ospitalitate, dar s'au purtat cu indiferenţă fatalistă faţă de soarta acestor coreligionari. Şi iată că în stepele dobrogene răsăriră, alături de satele înfloritoare ale refugiaţilor ruşi, cătunele sărăcăcioase ale Cerchezilor... In ramificaţiile Balcanilor sunt două sate în apropiere unul de altul. Unuia îi zice — „Slava Rusească", celuilalt — „Slava Cercheză".

E la mintea omului că le-a fost greu celor două „Slave" să păstreze legăturile de bună vecinătate... Povestirile despre aceste legături poartă şi ele pecetea liniştei epice.

Ce era să facă, de pildă, Cerchezul ?... Soarta îl aruncase aici, într'o climă ce nu-i pria. Pretutindeni stepe şi el deprins să trăiască în munţi... Fireşte că nu-i rămânea altceva mai bun de făcut decât să se bizue pe îndemânarea sa...

— Imi amintesc, — povestea un uriaş din Sarichioi, unde, după legendă, mai trăesc urmaşii lui Nekrasov, — îmi amintesc că ne întorceam odată dela bâlciul din Tulcea. Tata, fratele meu şi cu mine. Eram un băieţaş. Ei, fireşte, la târg s'a băut zdravăn. Noaptea pe lună înaintam spre satul nostru, cântând. Ce să vezi: doi călăreţi goneau prin stepă drept spre noi. Deşi ai noştri erau tare chirchiliţi, au prins totuş de veste. Coborîră din căruţă. De data asta aveau cu ei îmblacii pe care i-au scos din căruţă, aşteptând.

— „Desigur", — zise tata, — „că Ibraimka şi cu Hassanka au plecat să caute vre-o afacere. Trebue să fim cu ochii în patru". Călăreţii veniră drept la noi. Nu ştiu ce au bolborosit pe limba lor, dar i-am înţeles: scoate banii dacă ţi-e dragă viaţa... Ai noştri n'au aşteptat mult, au ridicat îmblacii şi au început să-i îmblătească. Vâjâiau drugii deasupra capului şi şuerau ca vântul. Călăreţii au sărit în lături cu caii lor şi au zburat ca ţânţarii...

— Ha-ha-ha ! — izbucniră toţi deodată... — rău le-a mers !....

— Se ştie... oameni uşurei, unde se puteau ei măsura cu ai noştri... Tu te uită numai la mine; tata a fost de două ori mai zdravăn. Adevărat turn. Pe când Cerchezul...

— Sărăcuţul de el !...

— Pe deasupra — înflămânzit... Fireşte se învârtea călare în sus şi în jos parcă ar fi fost un ţânţar. Dar să se apropie — nu se putea...

— Dar nu aveau arme, pistoale ?

„— Ei şi! Se răţoiau numai. De altfel, a tras un plumb mărunt, aşa că tata la început nici n'a simţit. Abia mai târziu, când ne-am întors acasă, felcerul i-a scobit plumbul din carne. Cerchezii au şters-o, căci au înţeles că va fi mare halima. Cu atât mai mult cu cât ai noştri chitiră aşa ca să le strice caii. Iar calul pentru ei e lucru

(Continuare în pag. VIII-a)

mare. Au zmuncit caii din loc — haida, în stepă. Scăpărau scântei în urma lor...

— Şi nu s'au plâns ai voştri ocârmuirii? — întrebai.

— Cui să se plângă? —, răspunse Lipoveanul, zâmbind cu bunătate. Turcul nici nu se sinchisea de aşa ceva. — „Nu te-a omorît — spunea — viu ai rămas ? Atunci ce mai vrei" ?

— Va-să-zică, Dumnezeu te-a judecat, dacă ai scăpat cu viaţă... Altceva nimic.

Se întâmpla însă că omorau... Puţini au fost ucişi, i-i! Doamne Sfinte...

— Atunci, ce se întâmpla ?

— Nimic ! Nicevo ! Ce să faci ? Puteai să te plângi dacă vroiai. „Uite, aşa şi aşa, Effendi. Mahmudka până la moarte l-a omorît pe tatăl meu, sau, de o pildă, pe fiul meu"... — Ei, şi ! Mortul nu-l mai întorci! Ce sunt eu, Dumnezeu, ce ? De unde să-ţi iau eu un tată nou?... Cară-te ! Fireşte, mai storcea un bacşiş, după punga omului... şi totul rămânea baltă...

— De altfel, mai uiţi şi tu răul ce ţi l-a făcut...

— Tata îl întâlni, mai târziu, pe Hasanka în piaţă la Babadag. Zâmbea, afurisitul. „Cum stai cu sănătatea, Ignat Cazak"? Aşa le zic ei cazacilor noştri. „Sănătos", — răspunse tata. „Mulţumeşte-i lui Dumnezeu că ai scăpat tu cu viaţă"...

— Da, era simplu...

— Trebuia singur să te fereşti, să nu te bizui pe nimeni.

— Sfânt lucru !

— Şi în ce priveşte paşaportul, tot aşa era... Turcul nu se lega de nimeni... Odată fugise un om de legea veche din Rusia. Şi trebuia să-l trimitem îndărăt, tocmai în Siberia... Va să zică era nevoe de un document, de un paşaport. Haide, zic, cu mine. Şi ne-am dus la conac... Turcul şedea pe un covoraş cu picioarele sub dânsul şi îşi fuma luleaua. — Ce e, câinilor ? De ce aţi venit ? — Iată de ce am venit, Effendi, — răspunsei eu. Ne trebue un document pentru a merge în Rusia. — Pentru ce? — Pentru nişte cai, la Odesa. — Tu îl cunoşti? — mă întrebă el. — Il cunosc, zic, Effendi, cum să nu-l cunosc. E un om de aici. Dar ia să-l fi întrebat dacă mă ştie Turcul pe mine, habar n'avea... Nicevo ! Puse hârtia pe genunchi, scrise câteva cuvinte şi îndesă stampila. Plăteşte cât se cuvine... Plătii, fireşte, şi gata !

— Du-te cu paşaportul unde îţi place.

— Inainte ai fost Ivan, acuma eşti Stepan.

— Nu-i plăcea Turcului să te frece degeaba pentru o hârtie.

— Aşa e. Nu făcea multe marafeturi.

Toate astea s'au terminat. In persoana României se întinse Europa până la Gurile Dunărei. Românii au făcut drumuri, au construit poduri, au înfiinţat şcoli. S'a pus capăt banditismului. Sărmanii Cerchezi au pornit din nou şi s'au dus în Asia Mică. In locul Solomonilor turci cu fesurile lor, stau acum în scaunele judecătoreşti magistraţi în togă şi cu berete pe cap. Cel puţin la judecată nu se mai aude de bacşiş. Deşi Dobrogea, „nu se bucură încă de privilegiile regimului parlamentar" şi nu trimite deputaţi în Cameră, totuş se foloseşte de libertăţile obşteşti: dreptul de adunare, libertatea presei, a cuvântului şi a conştiinţei...

Dar neamul nostru priveşte la toate astea cu destulă indiferenţă. Despre Români se exprimă cu rezervă rece:

— *„Ramun — Farsun"!* — zic ei. Intr'adevăr, românului îi place ca toate să fie la el „ca la oameni". El singur abia a scăpat de paşalâcul turcesc, totuş se străduеşte din răsputeri ca totul să fie, sau să pară cel puţin, după tipicul european. Funcţionarul mărunt şi orăşeanul se poartă sclivisit. Căsuţa se construeşte cu înfloríturi şi cu pretenţii de arhitectură. Instituţiile de stat au un aspect bogat. Pretutindeni monumente. Podul de peste Dunăre este o minune de artă, nu numai în ce priveşte mărimea, dar şi frumuseţea. Gigante figuri de dorobanţi, de schijă îl păzesc, privind cu încordare în josul Dunărei. Cu cât aceşti giganţi de schijă sunt mai mari, cu atâta par mai mici şi mai ridicole figurile liliputane ale soldaţilor vii, pipernicіţi şi cu uniforma zdrenţuită, dela picioarele lor. Oraşul clocoteşte şi se bucură în largă măsură de libertăţile politice şi civile. Satul se cufundă în întuneric de neînchipuit, trăeşte în afară de lege şi degenerează. România este un stat mic şi ţăranul suportă greu întreţinerea armatei şi a flotei, a guvernului şi reprezentanţilor săi...

Acest lucru l-au simţit şi ai noştri. A trecut de mult vremea de când naivul Turc veros cerea impozite contribuabilului pe care îl întâlnea din întâmplare în piaţă, scriind chitanţă pe genunchi. Românul cere să i se achite dările la timp. Scrie bine şi îngrijit. Fiecare casă şi fiecare om sunt înscrişi; fiecare şopron şi fiecare cap de vită precum şi fiecare lotcă de pescar depe malul Dunărei. Abia se naşte viţelul şi indată îl înscrie la catastiv drept contribuabil al statului. Nici nu apucă pescarul să tragă năvodul din apă şi se iveşte funcţionarul, fără de care nu se poate vinde un peştişor.

Trad. din ruseşte de F. DIMA

AVEŢI

R•A•D•I•O ?

10 APARATE

IN VALOARE DE

Lei 100.000

Un aparat cu 6 lămpi
2 aparate cu 3 lămpi
2 aparate cu 1 lampă
5 aparate cu galenă

Oferă în mod gratuit ziarul „Radio-Radiofonia" cetitorilor şi abonaţilor săi

Păstraţi cupoanele ce vor apare în ziarul „RADIO-RADIOFONIA" începând dela 1 Noembrie

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

„Aş vrea să ştiu"

PAMFIL MIHAILOV, Brăila.

Ce a urmărit Max Nordau prin scrierile lui?

Max Nordau, vigurosul critic şi polemist antebelic, autorul a numeroase studii şi essaiuri în domeniul literaturii, artei, psihologiei şi sociologiei, este în special cunoscut prin două opere, care au stârnit o deosebită senzaţie la apariţia lor, graţie caracterului documentat şi spiritului combativ până la violenţă în care erau scrise.

Prima intitulată: **„Minciunile convenţionale ale civilizaţiei noastre"**, tinde să demonstreze că instituţiile fundamentale, pe care se reazimă societatea modernă, ca biserica, monarhia, căsătoria, etc., nu mai corespund misiunii lor tradiţionale, ci au devenit simple forme, ipocrite şi în discordanţă cu conţinutul lor actual. La baza lor există o serie de minciuni acceptate în mod pasiv de toţi, pe care autorul le desvălue şi le biciueşte fără cruţare.

Această operă a lui Nordau, scrisă cu mult curaj, claritate, vervă şi de o logică impecabilă, a făcut epocă în vremea ei.

A doua lui lucrare de seamă este **„Degenerare"**, un vast studiu, cu pretenţiuni ştiinţifice, asupra unor aspecte culturale caracteristice dela sfârşitul veacului precedent. Aplicând în critica literară şi artistică teoria fiziologică a geniului, expusă de Lombroso, Nordau analizează o serie de producţiuni din domeniul literaturii şi al artei, apărute în acest „fin du siècle", şi taxând unele tendinţe mistice, impresioniste şi simboliste, manifestate în literatură în această epocă, drept creaţia unor bolnavi şi degeneraţi, iar opera lor, o gravă abatere dela prescripţiunile artei.

Pe când însă în „Minciunile Convenţionale", satira, deşi violentă, era bine meritată, în „Degenerare" autorul păcătueşte printr'o exagerare excesivă, adoptând un criteriu strâmt, strict fiziologic şi neglijând aspectul pur estetic al operelor de artă.

In modul acesta el ajunge să socotească drept „degeneraţi" pe un Tolstoi, Ibsen, Maeterlink, Verlaine, iar în pictură pe toţi reprezentanţii şcoalei prerafaelite.

Interesante prin caracterul lor polemic şi paradoxal, aceste teorii au căzut cu timpul, odată cu unele exagerări ale şcoalei lombrosiane.

Meritul lui Nordau rămâne totuşi acela de a fi avut curajul să atace direct şi în plin, pe deoparte, o serie de instituţiuni, ipocrite la baza lor şi socotite ca sacrosancte, iar pe de altă parte, de a fi introdus o critică viguroasă, necruţătoare dar sinceră şi documentată, într'un domeniu, în care s[illegible] multă vreme aprecierile de complezenţă şi critica **„à l'eau de rose"**.

UN CITITOR DIN VASLUI

Care este principiul de funcţionare al unui aeroplan fără motor?

Aeroplanele fără motor, sugerate de sborul planat al păsărilor, pot funcţiona în două moduri deosebite. In cazul **„sborului static"**, aparatul se înalţă prin utilizarea curenţilor de aer ascendenţi din atmosferă; iar în cazul **„sborului dinamic"**, avionul foloseşte ca forţă de propulsiune, orice variaţie în viteza sau direcţia vântului.

Până în prezent dispozitivele adoptate pentru încercările în practică sunt bazate aproape exclusiv pe principiul sborului static.

UN CITITOR CURIOS

De unde provine cuvântul hipnotism şi cine a descoperit fenomenele hipnotice?

Cuvântul „hipnotism" derivă de la „Hypnos", numele grecesc al divinităţii somnului. Denumirea de hipnotism a fost introdusă pe la mijlocul secolului al 19-lea de către medicul englez Braid, care s'a ocupat cu aceste fenomene, inaugurând cel dintâi hipnoza, prin adormirea persoanei, supusă acestui tratament.

In ceeace priveşte descoperirea fenomenelor hipnotice, ele sunt de o origină foarte veche. E probabil că în antichitate, preoţii şi vrăjitorii orientului exercitau hipnoza individuală şi în special hipnoza maselor.

Hipnotismul a intrat însă în faza ştiinţifică numai de 150 ani, când un medic vienez, Anton Mesmer, l'a studiat mai de aproape, creând teoria aşa numitului „magnetism animal", şi utilizându-l cel dintâi în terapeutica medicală.

I. NEGULICI, Buzău

In ce constă teoria lui Taine asupra determinismului în producţia artistică?

Aplicând principiul determinismului ştiinţific în analiza creaţiei artistice, Taine explică într'o mare măsură caracterul operei de artă ca rezultat al influenţei celor trei factori determinanţi: rasa, căreia aparţine artistul, mediul în care a trăit şi momentul creaţiei. Acest criteriu de analiză îl aplică Taine cu deosebire în „Philosophie de l'Art" şi „Histoire de la literară şi artistică, care plutea în general prea mult.

Deşi teoria determinismului în artă, prin caracterul ei prea schematic şi simplist, neglijează importanţa individualităţii artistului, ea are meritul de a fi introdus o metodă de disciplină pozitivă în critica „litterature anglaise".

în consideraţii vagi şi speculaţiuni metafizice.

In critica literară românească Gherea este reprezentantul metodei ştiinţifice deterministe.

FĂT-NENOROC, Loco

Este caricatura o artă?

Dacă înţelegem rolul artei în sensul reliefării unor caractere esenţiale din natură, pe care realitatea le stânjeneşte şi le ascunde prin intervenţia unor elemente accesorii şi necaracteristice, desigur caricatura, reducând o expresie la un minimum de trăsături caracteristice, pe care le scoate în evidenţă, exagerându-le şi şarjându-le, realizează şi ea această condiţie a producţiei artistice. Intrucât subliniază în special comicul şi ridicolul în imagini, caricatura reprezintă echivalentul genului comic, respectiv satiric în literatură.

Cronica Şahului

Soluţii

No. 124. (Motto. Mai prejos XI: C. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Rh4, Té4, Ca8 şi c4, Na3 şi é8, Pb3 şi é3. Negru: Rc5, Tb4, Cé2, Ng8, Pb7. Mat în trei mutări. 1. Cc4—d2! cu ameninţarea 2, Na3×b4+ ; 1... Ng8, c4; 2. Té4—é5+. 1...., Cé2—d4; 2. T×C. Această problemă a obţinut în concursul nostru menţiunea a treia la problemele în 3 sau 4 mutări.

No. 125. (Motto Sidef, I. A. Schiffmann, Chişinău). Alb: Rh7, Db8, Ta6 şi c5, Cb6 şi d8, Nd2, Pb5, c4, c7 şi h6. Negru: Rd6, Tb7, Cd3, Né4, şi h4, Pd4, f5 şi g6. Mat în două mutări. 1. Tc5—é5!

No. 126. (Motto. Nmic nou: A. F. Ianovcic, Iaşi). Alb: Rh1, Dd2, Tg1, Cé8 şi h6, Ng5, Pd3. Negru: Rg6, Da7, Tb2 şi b4, Cc2, Nb6, Pé7, f3, h4, h5 şi h7. Mat în două mutări. 1. d2—d4!

No. 127. (Motto Poate!: A. F. Ianovcic, Iaşi). Alb: Ra2, Df1, Té1 şi g2, Cf5, Nc8 şi f2, Pa3, b6, c5 şi d3. Negru: Rd5, Dh5, Tg7 şi g8, Ch8, Pa5, d2 şi f4. — Mat în trei mutări. 1. Df1—h1!, Dh5×h1 ; 2. Tg2—g5. 1....., d2×é1; 2. Tg2—g5+. 1....., Dh5—f3; 2. Tg2—g5. 1...., Rd5—é6; 2. Tg2—g6+. 1....., f4—f3; 2. Tg2—g5.

No. 128. (Motto Formidabilon din Babilon), A. F. Ianovcic, Iaşi). Alb: Ra7, Dg1, Tc2 şi é2, Cé5, Nc6 şi f8, Pa3, d3, é4, f2 şi g3. Negru: Rd4, Td6, Nf3, Pc3, c7 şi é6. — Mat în două mutări. — 1. Té2—d2!

No. 129. (Motto Voe bună. G. Cristoforatos, Focşani). Alb: Rh7, Da1, Tb7, Ca6 şi b4, Na7 şi f5. Negru: Ra8, Dh1, Cc2, Nb8, Ph2, — Mat în două mutări. — 1. Na7—c5!

No. 130. (Motto V'aşi ruga de ajutor: G. Cristoforatos, Focşani).Alb: Rg1, Da2, Té1 şi é8, Cb5 şi c6, Na3 şi c8, Pc4, d4 şi g6. Negru: Ré6, Db3, Tg7 şi g8, Ca8 şi b7, Na7 şi g4, Pd3, d7, é5, é7, f5 şi f6. — Mat în două mutări. 1. Cc6—b8!

No. 131. (Motto Variante: R. Cofman, Ismail). Alb: Rd5, Ca2 şi h2, Nb4 şi é2, Pa5, c2, d4, f2, g5 şi h4. Negru: Ra4, Pa6, c3, d6, d7, é4, f4, g4 şi h5.--Mat în patru mutări. — 1. Ch2—f3!, cu ameninţările 2. Cd2, 3. Cb1. 1....., g4×f3; 2. Né2—f1 şi 3. Nh3. 1...., é4×f3; 2. Né2—d3 şi 3. Nf5. 1...., g4—g3; 2. Cd2, c3×d2; 3. Nd1. Această problemă a lua premiul al treilea în concursul nostru la problemele în 3 sau 4 mutări.

No. 132. (Motto Speranţa: Ştefan Deneş, Arad). Alb: Rc1, Da7, Cc4 şi é4, Nb7 şi b8, Pf5 şi g4. Negru : Rd5, Tc6 şi h6, Cc2 şi f1, Pf6. — Mat în două mutări. — 1. Cc4—b2!

No. 133. (Motto To be or not to be). Alb: Ré2, Dé6, Pb6, c3, d2, f2, g3 şi h6. Negru: Ré4, Cé5, Pb7, c4, c5, g4, g5 şi h7. — Mat în două mutări. — 1. Ré2—é1!

No. 134. (Motto Pygolampas I). Această problemă e greşită, poziţia fiind imposibilă.

No. 135. (Motto Opusculm I). Alb: Rb1, Té5, Cé2, Nd8, Pa2, b5, c6, d2, é4, f6 şi g5. Negru: Rd6, Pa3, b2, c7, é6 şi f7. — Mat în trei mutări. — 1. Rc2, b2, b1 ; 2. R×b1.

No. 136. (Motto Pikaniny, R. Cofman, Ismail). Alb: Rh7, Dd8, Ta2 şi é6, Cc6 şi g7, Né1 şi f5, Pa4 şi g3. Negru: Ré3, Da7, Ta5 şi f2, Cé5 şi f1, Nf8, Pb6, d7, é2, f3, f4 şi h5. — Mat în două mutări. — 1. Nf5—b1!

No. 137. (Motto Mai prejos I, C. G. Gavrilov, Vâlcov). Alb: Ré1, Dh3, Tc4, Cd3 şi é7, Nf6 şi h7, Pd2 şi é5. Negru: Rf4, Cg6 şi h8, Nd4, Pc5, d3, é6 şi f7. — Mat în două mutări. — 1. Cc3—é4.

BIBLIOGRAFIE

Am primit la redacţie No. 9 din „Revista de Şah". Apărută în aceleaşi condiţii ireproşabile ca şi în trecut, ea conţine interesante articole, frumoase partide, studii, probleme, rubrica compozitorilor şi numeroase ştiri din ţară şi străinătate.

Abonamentul la „Revista de Şah" e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa la „Revista de Şah", Iaşi, str. Zugravilor 19.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemniţărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuşi şi cuprinzând impresiile ilustrului şi nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera şcolară sau cea militară, până la puşcăriile din Belgia, în care a fost deţinut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârşită împotriva straniului şi genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeaţă, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în româneşte de d. Ioachim Botez şi publicate în BIBLIOTECA DIMINEAŢA.

No. 118. *Preţul 8 Lei*

Curiozităţi

O biserică modernă

La Dortmund (Germania) s'a isprăvit construcţia unei biserici din beton armat. Pentru botezul copiilor a fost instalat un bazin special încălzit prin electricitate. Becurile sunt ascunse după ornamente şi basso-reliefuri, încât lumina domneşte egal în toată biserica. Ferestrele au geamuri colorate, ceiace permite realizarea unor adevărate efecte teatrale.

Elefant leşinat

La San-Paulo (Brazilia) un vagon de tramvai care înainta cu o mare viteză pe o stradă slab luminată, s'a ciocnit cu un elefant care fugise din circ.

Vagonul a deraiat, iar elefantul a... leşinat. Vagonul s'a spart în mai multe locuri, iar conducătorul a fost rănit. Numai peste o jumătate de oră, elefantul s'a ridicat singur şi s'a reîntors la circ.

Moartea lui Sacco

La Blockpoole a murit în vârstă de 48 de ani, cunoscutul artist de circ, Sacco, specialist în... „foame". A murit în urma ultimei sale reprezentaţii, când a răbdat de foame timp de 65 zile. Decedatul era Olandez şi în tinereţe fusese franzelar.

Generali şi negustori

Americanii au cu totul alte idei decât noi în ce priveşte milităria. Aşa, generalii americani pot exercita foarte bine, în momentele libere, profesiuni sau meserii care nu prea cadrează cu uniforma.

Iată ce făceau, când erau civili, câţiva din cei mai distinşi generali ai Statelor-Unite din secolul trecut.

Generalul Bartlett, gloriosul învingător al lui Apponatox, era directorul unui azil de noapte. Generalul Webb era director de liceu. Generalul Slocum era bancher, iar generalul Smayne avocat. Generalul Wallace alesese profesiunea mai independentă de romancier. Dar recordul a fost ţinut de generalul Mahneux, care exercita meseria de... comis-voiajor.

O insulă-paradis

Dacă există pe pământul nostru un paradis, atunci, e fără îndoială, insula cu numele de Lord-Haw, la 300 mile de New-South Walles din Australia. Fericiţii locuitori, în total numai 120 suflete (imigraţia pe insulă e interzisă) trăesc în cea mai frumoasă climă din lume, fără ca să cunoască frigul sau căldura.

Ei lucrează numai o singură lună pe an, iar restul anului primesc un venit stabilit definitiv. Copiii, adolescenţii şi bătrânii sunt scutiţi de muncă, însă primesc venituri egale cu locuitorii muncitori. Singura nenorocire e plictiseala de pe această insulă, fiindcă 11 luni pe an oamenii n'au ce face.

Populaţia insulei vinde fructele şi seminţele palmierului Kambia, care e o specie extrem de rară în restul lumii, iar aici creşte în mare abundenţă. „Guvernul" insulei primeşte comenzi prin biroul comercial de la Sidney, din toate părţile lumii, apoi împarte venitul între toţi locuitorii.

Când un cetăţean împlineşte 21 ani i se dau 25 puncte de participare în acest comerţ naţional. La vârsta de 31 ani el primeşte încă 25 puncte. Fiecare punct aduce 10 dolari anual. Un minor până la 21 ani, primeşte 5 puncte.

Culegerea fructelor şi seminţelor palmierului Kambia are loc o singură dată pe an şi durează exact o lună.

O tragedie romantică

Intre femeile Statelor Unite, care se dovedesc egale în afaceri celor mai talentaţi financiari şi comercianţi, una dintre cele mai populare s'a afirmat în ultimii ani Annie Aires. Fusese căsătorită cu un profesor, dar, deşi avea trei copii, s'a divorţat.

Reuşind să ajungă în mai puţin de patru ani funcţionară cu răspundere la două întreprinderi mari industriale, ea a ocupat de curând postul de director general al celei mai mari fabrici de corsete „Berger Brothers" cu un salariu de 100.000 dolari pe an — cea mai mare retribuţie din câte primesc femeile de afaceri ale Statelor Unite.

Acum câteva zile s'a descoperit deodată şi cealaltă latură a vieţii acestei femei „reci şi mercantile" care împlinise numai 31 ani. Intr'o cameră de hotel dela Walingford (statul Konnecticut) au fost găsite două cadavre: Annie Aires şi William Hylord, funcţionar al unei case de comerţ din Chicago, ucişi cu focuri de revolver.

Sub numele de d-l şi d-na Grey, ei trăseseră la acest hotel cu o zi înainte. De oarece a doua zi n'au eşit nici după prânz din cameră, poliţia a forţat uşa. Aires şedea împuşcată într'un fotoliu, iar Hylord zăcea într'un lac de sânge la picioarele ei. După toate personalităţile, Hylord şi-a ucis amanta şi apoi s'a sinucis. In urma lui a rămas o văduvă cu doi copii.

ARTICOLE de PICTURA

Culori Germane, Franceze şi Olandeze.
Pensule, uleiuri şi toate utensilele.
Bogat asortiment

Pentru profesionişti, mari reduceri de preţuri.

Librăria Universala Alcalay & Co.

Cărţi şi Reviste

ILARIE VORONCA: Brăţara Nopţilor
Cu un desen de VICTOR BRAUNER
FRASIN—NEGREŞTI: Vraja
Poem în Proză cu 24 desene în peniţă de pictorul N. POPA „Tipografia Goldner", Iaşi

Poemele d-lui Ilarie Voronca dovedesc un talent prea tânăr a se decide să sacrifice din bogăţiile sale verbale. Volumul său e de o elocinţă ameţitoare şi greoaie; o năvală de senzaţii şi imagini dintre care unele realmente preţioase, dar multe silite şi artificale, căutate până la absurd, fac lectura anevoioasă şi penibilă. Cel mai elementar gust literar impune un stil sobru şi o linie simplă. Maturitatea unui talent se înfăţişează sub semnul lucidităţii. In stofa bogată şi somptuoasă a materialului poetic trebuie să se simtă compozitorul care să ştie să orchestreze fragmentele de cântece ale naturii, aspectele „plantelor şi animalelor". — Impresiunile trebuesc transpuse, elanurile spontanee disciplinate, sub orientarea şi controlul intelectului.

Sunt împerecheri de imagini care nu pot, cu nici un preţ, fi primite:

Aruncă în văgăuni săbiile îndoielii
Caută un cuvânt ca o patlagină pentru acest deget rănit:
Inima,
Haitele de dureri se năpustesc în stâna glasului...

şi aşa mai departe, pe un glas de litanie monoton şi fără nici o muzicalitate.

Nu se poate tăgădui însă elan, putere de viziune şi darul de a creia uneori atmosfera, dar... pentru a compune şi orchestra, mai ales, trebuie să stăpâneşti meşteşugul, să prinzi legătura între viziunile împrăştiate şi să recompui viaţa prin suflul unei înţelegeri pasionate.

Imaginile absurde sugerate unele prin altele fără nici un fel de legătură inteligibilă, par o scenă în care se desfăşoară un spectacol straniu de care autorul însuşi pare surprins, ca un fumător de opium ce ar privi în mod pasiv divagaţiile otrăvii. Nu există nici o lume interioară care să se transpună în aceste simboluri, create de o imaginaţie rece şi fără frâu.

Poemele în proză ale d-lui Frasin-Negreşti sunt cu totul în alt plan, ele sunt în primul plan al realităţii zilnice. Autorul ştie mânui lucrurile şi prinde amănuntele concrete, are o technică mai abilă şi o senzibilitate capabilă de a simţi fibra şi grăunţele materiei, apoi ştie să creeze pentru viziunile sale decoruri care dau iluzia depărtării ca la teatru şi adâncimea emoţiunii ca jocul dibaciu al actorilor. Decorurile sale sunt ajutate de plastica unui desen ce urmăreşte în deaproape imagina pentru ca să se poată contopi cu cuvântul. cum zice autorul în prefaţă, şi să poată prinde mai deaproape realitatea. Dar cât e de greu a alege printre pietrele scumpe pe acele ce sunt frumos şlefuite şi resfrânge în ele în acelaş timp viaţa şi căldura ei. Adese aceste geme sunt false şi nu au nimic în ele din fulgerele vieţii precompusă în frumuseţă. Apoi poema în proză nu are toate mijloacele de seducţiune ale versului. Forma ei cere o desăvârşire divină, un echilibru ce nu se poate realiza decât prin întretăerea cea mai meşteşugită a mii de planuri, un ritm a cărui realizare cere o ştiinţă şi o măsură care să egaleze dacă nu să întreacă puterea de talent a compozitorului. Or, experienţele poetice ale d-lui Frasin-Negreşti, adeseori interesante, subtile şi pătrunzătoare, nu găsesc decât veşmântul larg şi neîndemânatec al unui croitor de provincie. Se pare că nici nu bănueşte arta şi rafinamentul cerut de această cenuşărească care e dispreţuită, poema în proză. — *I. S.*

Caracterul provincial al publicaţiilor ardelene

După zece ani de viaţă liberă şi în comunitate culturală cu vechiul regat, în Ardeal se petrece un fenomen curios. Manifestările culturale, pornite la început spre o vădită apropiere de viaţa culturală din capitala ţării, au luat în anii din urmă un curs cu tendinţa pronunţată de a-şi manifesta cât mai mult caracterul provincial.

La serbările aranjate de diferitele societăţi sau de simple grupuri de diletanţi, punctele distractive din programe le formează în majoritatea cazurilor tot bucăţile arhicunoscute din puţinii şi modeştii autori ardeleni. Rar se văd puşi la contribuţie autorii din vechiul regat cu o notă mai specifică.

In publicistică avem acelaş fenomen. In presa politică, cotidiană sau periodică, s'a văzut că numai acele încercări au avut un oarecare ecou, care au cultivat chestiunile şi problemele locale şi numai atunci când li s'a dat şi caracterul provincial. Indată ce s'a abătut de la această cerinţă a publicului ardelean, ecoul a slăbit repede şi publicaţia a trebuit să-şi întrerupă apariţia.

Cât de mult ţine publicul ardelean la coloritul local al ziarului pe care vrea să-l citească se vede şi din faptul, că ziarele din Bucureşti numai atunci au putut pătrunde deabinelea în Ardeal când au început să se ocupe sistematic şi special de chestiunile locale. Ziarele mai mari de informaţii, care au înţeles acest lucru, au organizat o pagină specială pentru Ardeal, şi acela a reuşit mai bine care a ştiut să escludă din informaţiile sale orice tendinţă vădită de-a converti pe Ardeleni la o anumită credinţă politică.

Acelaş fenomen îl găsim şi la publicaţiunile literare sau culturale. Când d. I. Agârbiceanu a luat conducerea revistei „Transilvania", organul asociaţiei „Astra" din Sibiu, a declarat pe faţă că se va strădui să facă din această publicaţie o revistă curat ardelenească, strângând în jurul său pe toţi scriitorii ardeleni. Ţinta aceasta a fost urmărită cu tenacitate şi nici un scriitor din vechiul regat n'a figurat în cei doi ani din urmă în coloanele acestei reviste. Părintele Agârbiceanu n'a făcut, desigur, acest lucru dintr'un spirit strâmt provincial, ci din recunoaşterea unei realităţi, care ţine încă la tradiţia literară veche şi nu se poate împăca cu tendinţele modernismului exagerat.

Un caz unic, dar în acelaş timp caracteristic pentru mentalitatea cetitorului ardelean ni-l oferă revista „Societatea de Mâine". Această publicaţiune, care a luat fiinţă după războiu şi se ocupă de probleme speciale de sociologie, a intrat chiar dela început în gustul publicului din Ardeal. De-atunci interesul a mers crescând şi se menţine şi azi. Revista aceasta a fost singura publicaţie ardeleană după războiu care a deschis coloanele sale şi scriitorilor din vechiul regat. S'a făcut însă experienţa că dintre aceştia numai aceia s'au putut menţine, cari au cunoscut bine mentalitatea publicului ardelean şi s'au conformat acestei împrejurări. Cu tot succesul neobişnuit, obţinut în Ardeal, revista „S. d. M." n'a putut pătrunde în vechiul regat, cum nu trezeşte aici nici cel mai mic interes nici o publicaţiune din provinciile alipite.

Ignoraţi adesea la Bucureşti e explicabil că tinerii ardeleni se retrag în colţul lor obscur de provincie, unde dispar deobiceiu din văzul lumii, mulţumindu-se cu o searbădă aureolă provincială dacă nu renunţă cu totul la scris.

Experienţa făcută în aceşti zece ani de viaţă liberă românească ne dovedeşte, că în Ardeal există de fapt şi sub raport cultural, (despre cel social şi politic cred că e documentată toată lumea) o mentalitate ce se deosebeşte foarte mult de aceia din vechiul regat şi în special de cea din Bucureşti. S'ar putea obiecta, cum s'a şi făcut de către unii publicişti regăţeni, că deosebirea aceasta s'ar datora împrejurărilor politice. Greşesc foarte mult aceia care cred aşa ceva. Cel mult s'ar putea spune că fondul sufletesc specific populaţiei ardelene a fost întrucâtva alterat de politica *culturală*, ce s'a făcut dela Bucureşti, special pentru Ardeal. Dar chestiunea aceasta ar merita o discuţie mai largă. Poate s'o facem cu altă ocaziune.

ION BAILĂ

Studentul sovietic şi Ogniev

„Jurnalul lui Costea Reabţev" de Ogniev, acea minunată imagine a vieţii şcolare din ţara sovietelor, are o firească urmare în noul volum de însemnări intitulat „Costea Reabţev la universitate", *) Ca şi în volumul precedent, Ogniev ne prezintă starea şi preocupările generaţiei de studenţi de după războiu, într'o universitate de tip sovietic. Universitatea democrată a sovietelor adăposteşte atât elemente recrutate dintre absolvenţii liceelor, cât şi simpli lucrători din fabrici, care s'au distins în opera de organizare comunistă şi care pot deveni cândva conducători.

Mizeria materială a studenţilor e aproape generală. Cei favorizaţi de soartă sunt întreţinuţi în cantinele şi căminurile statului; ceilalţi, între orele de curs, hoinăresc flămânzi şi prost îmbrăcaţi pe străzile oraşului, căutând — de multe ori zadarnic — un loc de dormit. Tragedia acestei mizerii e câteodată luminată de plăcerea unei prelegeri interesante sau de înălţătoarele momente de camaraderie.

Din punct de vedere psihologic deosebirea între Costea Reabţev, elevul, şi Costea Reabţev, studentul este izbitoare. Şcoala forma pentru el o colectivitate de care era strâns legat, o bază sigură, un sprijin moral. Ca student, el nu aparţine încă nici unei colectivităţi şi, singur, este desorientat, şovăitor. Produs al şcoalei sovietice, Costea Reabţev nu are curajul, nici iniţiativa necesară să-şi croiască un drum cu forţe proprii. El nu se poate concentra într'o singură direcţie. Işi difuzează energia în observaţiuni asupra tuturor manifestărilor omeneşti, care-i aţâţă curiozitatea.

Şi datorită acestui fapt, în jurnalul lui Costea Reabţev sunt minunat descrise frânturi din viaţa de cămin, din care se desprind figurile interesante ale acestor studenţi formaţi în condiţiuni de viaţă excepţională.

Paginile pline de un realism crud, dar foarte sugestive ale cărţii lui Ogniev, ne întăresc convingerea pe care am avut-o la cetirea „Jurnalului", că ne aflăm în faţa unui puternic talent. — *J. B.*

*) *Ognjew, Kostja Rjabzew auf der Universität.* (In depozit la Librăria „Hasefer").

Bergson şi psihologia

In ciclul de conferinţe organizat de Societatea de Filosofie, d. Mihai D. Ralea a vorbit despre „Bergson şi psihologia".

Bergson este o reacţiune la idealul de civilizaţie materială a secolului XIX, în aceeaş poziţie cu Rousseau. Incepând cu o revoluţie tehnică, secolul XIX merge până la mecanizarea vieţii europene. Spontanul şi naturalul vieţii găsesc corespondenţe în automatismul şi artificialismul vremii noastre. Faţă de acest exces de civilizaţie tehnică vine reacţiunea spirituală a lui Bergson. Ruralul Péguy, venit dintr'un mediu neartificializat, reacţionează în acelaş fel; reîntoarcerea la forţele primare ale vieţii: instinct, intuiţie.

Psihologia sec. XIX era o psihologie mecanistă şi asociaţionistă, ca explicaţie ştiinţifică şi raţionalistă, în care predomina ideea clară şi distinctă.

După Bergson viaţa sufletească este o curgere continuă, fără repetiţie a momentelor anterioare; o continuă reacţiune. De aci distincţia lui Bergson între memoria pură şi memoria autonomă.

Curgător şi creator, sufletul omenesc este de altă esenţă decât corpul. Raportul dintre ele este acelaş ca cel dintre cadrul şi conţinutul tabloului. Bergson atrage atenţia asupra altor funcţiuni sufleteşti: instinctul, intuiţia, acţiunea, conduita. Combătând cantitativul, măsurabilul el accentuează calitativul şi durata pură. Pentru construirea ştiinţei psihologice, greutatea mare este limbajul incapabil să exprime mobilitatea perpetuă a vieţii sufleteşti. Sinteza psihologică nu poate fi făcută prin limbaj şi concepte, ci prin intuiţie directă şi simpatie. Tendinţa este similară cu procedeul german al lui Dilthey şi Spranger: înţelegerea prin retrăirea simpatetică a fenomenului sufletesc. Metoda înţelegerii este altceva decât explicaţia cauzală. O asemenea înţelegere prin retrăire este şi intuiţia directă a lui Bergson. Dar cum se poate comunica înţelegerea intuitivă — individuală — altfel decât prin concepţie? Prin analogie şi metafore — veşnic nouă — vom sugera esenţă decât corpul. Raportul dintre ele este acelaş ca anu ajunge din nou la sclerozarea psihologiei vechi. Cel care a realizat — în artă — această metodă, a fost Marcel Proust, printr'o varietate de analogii culese din toate domeniile. El ne-a dat întregirea şi realizarea metodei lui Bergson. Din toată atitudinea lui se degajă apărarea noţiunii de suflet autonom. Intre concepţia europeană-asiatică a sufletului specific-autonom şi concepţia europeană-americană raţionalist-mecanicistă, Bergson alege pe cea dintâi. Conflictul între Ford şi Gandhy este conflictul culturii umane contemporane. Bergson a preferat polul asiatic al acestui conflict.

Conferinţa d-lui Ralea, desvoltată cu un bogat aparat de documentare şi argumentaţie, a fost ascultată cu viu interes. — *b.*

Emil Zola şi afacerea Dreyfus

Zilele trecute s'au împlinit 25 de ani dela moartea celebrului romancier Emile Zola, autorul a peste 50 volume, cuprinzând romane, nuvele şi scrisorile adresate de romancier amicilor săi. Printre aceste scrisori, sunt şi cele adresate din refugiul său din Anglia, celebrului avocat al lui Dreyfus, Fernand Labori.

Se ştie că cel mai aprig apărător al căpitanului Dreyfus, care a şi fost condamnat de Curtea cu juri, a fost Emile Zola, In scrisoarea sa deschisă către preşedintele Republicei, cu titlul de „J'accuse", arată cu o preciziune nimicitoare, nevinovăţia lui Dreyfus. Exilat în Anglia, adresează avocatului său Fernand Labori o serie de scrisori, exprimându-şi admiraţia pentru „minunatul său curaj, întru apărarea adevărului şi dreptăţii".

Dreyfussarzii au învins. Procesul a fost revizuit, după ce nefericitul căpitan Dreyfus a suferit timp de 5 ani mizeriile supliciului în singurătate. A fost judecat de un nou consiliu de războiu, la Rennes. Aci, în drum spre tribunalul militar, avocatul Labori a fost împuşcat în coastă de un anti-dreyfussard. Tribunalul militar l'a condamnat din nou pe Dreyfus, la 10 ani detenţiune, cu circumstanţe uşurătoare. Preşedintele Republicei, uzând de dreptul său, l-a graţiat. Pe urmă abia a învins dreptatea strălucitoare, ca o încoronare a suferinţelor lui Dreyfus: Reabilitarea, printr'o nouă sentinţă a Curţii de Casaţie şi decorarea cu Legiunea de onoare, pe acelaş loc, unde cu ani în urmă, a fost degradat.

O expunere documentară a *„Afacerei Dreyfus"*, după Théodore Reinach, a apărut într'o ediţie elegantă şi portativă şi se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, precum şi la editura ziarului „Adevărul", de unde se expediază contra lei 40, trimişi anticipat.

Madonna Incarnati

Profesorul Plenge din Münster a descoperit, în prăvălia unui anticar din acelaş oraş o Madonnă pe care o atribue lui Rafael. E într'adevăr o minunată pictură veche, numită de dânsul „Madonna Incarnati". Mărimea tabloului e 43×56 centimetri; pictura se distinge şi frapează prin frumuseţea culorilor, eleganţa compoziţiei şi profundul cuprins religios. Pe lemn, culorile s'au conservat perfect. Gingăşia nuanţelor şi trecerea dela o culoare la alta dau impresia celui mai fin gobelin.

Pe genunchii Madonnei stă întins Pruncul, căruia îi sprijină capul cu mâna dreaptă; dar se pare că Pruncul nici nu atinge genunchii Mamei, ci pluteşte în aer, biruind greutatea trupului şi legea gravitaţiunii. Acest Prunc e Hristos.

Contrastul cu Pruncul-Hristos îl reprezintă copilul Ioan care priveşte cu dragoste pe Iisus. La Ioan se simte greutatea trupului uman, îi lipseşte uşurinţa divină care deosebeşte pe Mântuitor.

Faţa Mântuitorului reflectă lumina; un alt reflex vine de la aurora răsfrântă pe tot fondul tabloului. Efectul acestei îndoite lumini e neobişnuit şi poate fi comparat cu lumina asemănătoare de pe o pictură a lui Rafael dintr'o frescă din Vatican: „Eliberarea Sfântului Petru din Temniţă". Zorii zilei peste tot fondul tabloului, răspândesc farmecul gingaşei nuanţe trandafirii. Lumina goneşte şi risipeşte întunericul, răul dispare în faţa Divinităţii celui Incarnat şi nourii sumbri se îndepărtează.

Madonna însăşi e cel mai puţin alegorică; e mai degrabă o femee vie, deşi stilizată, însă o perfectă şi frumoasă Italiancă reală cu desăvârşire. In ea se poate recunoaşte imediat acelaşi model care a servit pentru „Madonna cu stiglete" (1506). Profesorul Plenge confruntă cu aceste două Madonne şi cunoscuta frescă de Pinturicchio (1497) şi ajunge la concluzia următoare: pe toate trei figurează acelaşi model; fresca Pinturicchio simbolizează împăcarea a două ramuri ale aceleiaşi dinastii domnitoare Baglioni; de aci se constată că Zinovia Sforza, soţia lui Trifonetto Baglioni, a servit lui Rafael, ca model şi pentru Madonna Incarnati.

Această Zinovia apare pe fresca lui Pinturicchio mult mai tânără, decât la Rafael. De aci se vede că Madonna Incarnati a fost pictată cu cel puţin 8 ani după 1497, adică pe la 1506—1507. Comparaţia culorilor vesmintelor de pe Madonna Incarnati cu culorile ţesăturilor pe Sf. Gheorghe dela Londra (1504) dovedeşte maniera comună. Unii experţi afirmă categoric, că văpselele Madonnei Incarnati coincid perfect cu ale Madonnei Colonna dela Berlin.

Foarte convingătoare e comparaţia aerianului Hristos-Prunc planând în spaţiu, dela Incarnati, cu figurile copiilor schiţate de Rafael în carnetul său păstrat la Lille. E neîndoios că şi aci şi acolo e desenat acelaş Copil cu aceiaşi întorsătură de cap şi de mâni.

Şi mai multe alte detalii mici indică maniera lui Rafael, mai ales nimburile exact repetate din Madonna Gaata (1506) şi din „Aşezarea lui Hristos în sicriu" (1507). Până şi vederea rustică din Madonna Incarnati se repetă în mai multe lucrări rafaeliane: castelul din colţul stâng al Madonnei Incarnati îl întâlnim în „Angelo Dona"; colina pe care şade Madonna Incarnati se repetă la madonna Colonna, iar linia munţilor aminteşte linia asemănătoare de pe Sf. Ecaterina dela Londra, etc.

Când a găsit-o Plenge, pictura era acoperită cu un strat de văpsea pusă se vede de un pictor de firme peste un desen care îl supăra. Curăţarea tabloului şi restaurarea au permis să se ivească în toată splendoarea lor vechile culori rafaeliene, pure şi puternice.

Tabloul nu-şi găsi mult timp un cumpărător. Cineva cumpărându-l, l-a restituit apoi anticarului în schimbul unei picturi „mai moderne". Numai ochiul experimentat al unui amator de artă cum este prof. Plenge, a prins rarele calităţi ale acestei opere necunoscute.

Desigur, numai o expertiză, cea mai minuţioasă, poate spune aci ultimul cuvânt şi să atribuie Madonna Incarnati — pensulei Marelui Urbinat. Munca specialiştilor şi a istoricilor artei va fi uşurată totuşi, pentrucă pe dosul tabloului se află un stigmat original al vechiului posesor (probabil — primul) şi rămăşiţa peceţii de ceară a unui ulterior proprietar.

După unele considerente, care mai cer aprofundare, se şi poate tranşa drumul prin care pictura aceasta a ajuns până la Münster; se crede că a mai stat un timp oarecare în Anglia.

Interesul manifestat în lumea artelor pentru această descoperire şi discuţia asupra ei din presa Angliei, Germaniei, Olandei şi Americei, vor trebui să ducă în curând la rezolvarea tuturor chestiunilor şi întrebărilor ivite. Insă un singur lucru e afirmat, fără excepţie, şi azi: Madonna Incarnati nu e o contrafacere. Un fals atât de fin e imposibil prin logica lucrurilor, mai ales dacă ne gândim că ar fi avut loc acum 3—4 secole.

Şi atunci, rămân următoarele trei probabilităţi:

Se poate vedea în Madonna Incarnati — opera lui Rafael însuşi. Dar dacă această soluţie va fi găsită imposibilă, atunci aprecierea artistică-technică a tabloului poate explica maniera şi motivele neîndoios rafaeliene ale tabloului — prin arta cu care a pictat-o unul dintre elevii lui Rafael, chiar în atelierul său. Şi, în fine expertiza mai poate să stabilească că e o copie după un original pierdut.

Iată trei presupuneri cu şanse cel puţin egale de veracitate. Numai o muncă scrupuloasă însă va fi în stare să răspundă: dacă Madonna Incarnati a putut să fie pictată de însuşi Rafael şi exact pe la 1507?

S'ar crea o interpretare cu totul nouă pentru creaţiunea şi soarta lui Rafael, dacă s'ar dovedi că Madonna Incarnati a eşit de pe paleta sa. Anul 1504 înseamnă în viaţa lui Rafael sfârşitul perioadei sale florentine şi ajunul mutării la Roma. De obicei se crede că Rafael a învăţat perspectiva din lucrările lui Michel Angelo. Dar Madonna Incarnati arată arta perspectivei în ideala-i soluţionare! — Atunci, dacă e aşa, dacă Rafael, ca maestru desăvârşit, apare egal şi alături cu Michel Angelo, — e clar că tânărul Rafael fusese cheamt la Roma în condiţii egale cu marele şi recunoscutul Michel Angelo care se bucura de mult de completa şi suprema autoritate.

Sub a cui influenţă a fost pictată totuşi Madonna Incarnati? Involuntar vine aci comparaţia cu Monna Liza a lui Leonardo da Vinci. Monstruoasei pustietăţi, nemaipomenitei goliciuni a zâmbetului Giocondei — Rafael a opus frumoasa sanctitate a Madonnei sale şi divinitatea Pruncului ei... — N.

INSEMNĂRI

Ştefan Petică

n ziarul „Patria“ din Cluj cetim următoarele despre poetul Ştefan Petică:

„*Dela moartea lui Ştefan Petică*, poetul de rară sensibilitate sufletească şi de subtilă şi vaporoasă expresie al *Fecioarei în alb*, zilele acestea (20 Oct.) au trecut 25 de ani de dureroasă uitare. Aşa cum generaţiei de-acum ni le-a făcut cunoscut în cea mai mare parte numai pioasa grijă — a deshumării versurilor de mult epuizate, printr'un nou volumaş — a câtorva prieteni şi admiratori cu prilejul celor două decenii dela modesta înmormântare din Buceştii Tecuciului, se pare că tot aşa e sortită descoperirea lui Petică şi generaţiei care va urma: la date fixe de calendar, prin scuze tardive ale grijei şi ale respectului nostru, prin rememorări fugare şi superficiale. Poetul acelei diafane arătări a Fecioarei în alb, sau al elegiacelor accente *Când viorile tăcură* şi-al *Serenadelor demonice*, merită fără îndoială o altă soartă. De-aceea, la un pătrar de veac dela toamna în care chinuita flacără, alimentată de vis, a vieţii lui s'a stins într'o casă liniştită de ţară, — alături de *Adevărul literar şi artistic*, care-i închină un număr comemorativ, — aşteptăm şi noi ca una din editurile de suprafaţă să ne dăruiască un volum de opere alese din ceeace a lăsat Ştefan Petică. Dincolo de aspectul unei recunoaşteri târzii, cartea aceasta, care-ar închide în ea tot ce s'ar alege mai reprezentantiv din opera poetică şi dramatică a lui Petică (Fecioara în alb, Fraţii, Cântecul Toamnei şi Serenade demonice), ar fi şi izvorul cel mai la îndemână pentru cercetarea unui scriitor, lucrările căruia nu mai fac de multă vreme circulaţia librăriilor sau zac uitate în colecţii de ziare şi reviste. Cel care a cunoscut depărtarea dintre gând şi realizare în dureroasa mătusirire:

Cântarea care n'a fost spusă
E mai frumoasă ca oricare... nu numai că e vrednic, ci trebue să fie cunoscut ca un precursor al literaturii noastre moderne, înaintea multora dintre cei cari printr'o reclamă sistematică deţin locuri pe cari nu le merită“.

Criza cărţii şi vânzătorul librar

In paginile acestei reviste s'a desbătut pe larg chestiunea atât de interesantă a crizei cărţii. Şi-au spus cuvântul editorii şi scriitorii, şi au început să-şi comunice părerile şi persoane în afară de aceste cercuri, intelectuali din lumea cetitorilor.

Iată însă că de această criză s'a sesizat şi un alt corp, acela funcţionăresc din slujba librăriilor. In revista „Profit şi pierdere” cu data de 25 Octombrie, d. M. Bandrevschi — ocupându-se de calificarea funcţionarului comercial — atinge în treacăt chestiunea pregătirii inelectuale a acestuia şi insistă asupra instrucţiuni literare pe care trebue s'o dobândească în deosebi funcţionarul librar. Sugestiile d-lui M. Bandrevschi merită toată atenţiunea şi ele pot aminti o iniţiativă luată acum doi-trei ani — dar care, nu ştim de ce, nu a luat calea înfăptuirii — în sensul creării unor şcoli pentru pregătirea temeinică a funcţionarilor din librării. Pe cât ştim, planul de activitate al unor asemenea şcoli a şi fost alcătuit; ar mai rămânea ca editorii şi Statul să-şi dea seama de rostul acestora şi mână'n mână să pornească la realizarea lor. Ştiind că funcţionarul librar e un preţios auxiliar în răspândirea cărţii, o bună îndrumare a lui ar folosi în aceiaşi măsură şi editorilor, şi scriitorilor, şi obştei. S'ar putea ca o soluţionare a crizei cărţii să se afle şi în această direcţie. — *J. B.*

Epigramele lui Giordano

Pe vremea când familia noastră literară era cu mult mai restrânsă, instituind totuşi „epoca de aur a literaturii noastre” cum a denumit-o cu atâta nostalgie d. *M. Sadoveanu*, — pe acea vreme, la 1893, *Al. Vlahuţă*, în „Viaţa” recomanda elogios primul volumaş de „Epigrame” tipărit de Giordano, iar autorul lor, întrebat de succesul de librărie, a răspuns la întrebarea:

— Cum merg „Epigramele”?
— Foarte bine — se desfac!
— Da?!
— Se desfac, c'au fost prost legate.

Totuşi „Epigramele” s'au epuizat şi Giordano a scos acum doi ani, o a treia ediţie, complectată.

El a colaborat la „Contemporanul” fraţilor Nădejde, şi la diferite reviste literare de pe vremuri. A colaborat la „Ştafeta” a înfiinţat ziarul „Noutatea” şi a scris la mai toate ziarele ce au apărut în Iaşi, fiind un intelectual de rasă, un filosof sceptic, un *Nietzsche-an*.

Epigrama sa e clasică şi ea poate fi generalizată, căci e lipsită de grotesc şi de nota strict personală. Unele din ele sunt teoretice:

Antidotul ei şi-l are
Orişice otravă vrei;
S'a găsit şi la femei:
Dota-i antidotul ei.

Sau:

Un câine i-a muşcat
Mânele —
Ş'a murit turbat
Cânele...

Cu acest gen de catrenuri mordante, epigramistul Giordano rămâne în literatură.

Korolenko şi socialiştii români

Intr'o serie de minunate nuvele, cetitorii „Adevărului Literar şi Artistic” au putut constata că scriitorul Vladimir Korolenko a cunoscut îndeaproape peisagiile şi tipurile dobrogene şi cu deosebire cele tulcene.

Intr'adevăr valorosul scriitor rus — despre care, consecinţă a haosului post-belic se vorbeşte astăzi atât de puţin — a cunoscut Dobrogea noastră şi a venit în diferite rânduri în ţară, oprindu-se când la Tulcea, când la Ploeşti. La Tulcea pentru a petrece în casa generosului *doctor Petru*, unde la un păhărel de Sarica ascultă cântecele lăutarului vestit în Tulcea, a ţiganului cu nume francez: Boulangé, iar la Ploeşti pentru a sta la taclale cu vechiul său prieten *Gherea*.

In raporturi permanente cu Gherea şi cu d-rul Petru, — Korolenko era în curent cu evenimentele politico-sociale din România, interesându-se cu deosebire de mersul ideilor democratice şi de luminarea poporului.

In această privinţă — un episod autentic.

* * *

După trecerea vechilor social-democraţi în partidul liberal, Korolenko veni în ţară. Petrecând câtva timp la Tulcea, în tovărăşia doctorului Petru, autorul „Muzicantului Orb” trecu la Ploeşti unde se întreţinuse cu Gherea asupra diferitelor probleme din Rusia şi dela noi.

Intorcându-se în Rusia, Korolenko şi soţia sa se aflau într'un compartiment în care se mai găsise şi literatul ieşan *Eugen Herovanu*, profesorul universitar de astăzi şi eminent jurist.

Frumoasa şi impunătoarea figură caracteristică a lui Korolenko, — cum era firesc — impresionase profund pe d. Eugen Herovanu, care fără a şti cine este tovarăşul său de călătorie, caută să lege o conversaţie. Şi conversaţia începu şi ţinu tot timpul cât au fost în tren, până la schimbarea trenului spre Rusia.

La un moment dat Korolenko puse d-lui E. Herovanu, următoarea întrebare:

— Credeţi că au făcut bine socialiştii d-tră că au intrat în partidul liberal?

D-l Eugen Herovanu, oare-cum uimit de faptul că Korolenko era atât de bine informat de evenimentele politice dela noi, a răspuns:

— Cred că nu!

Şi scriitorul ieşan, care pe atunci era animat de idei generoase dar aristocratice, expuse lui Korolenko părerile ce le avea în această privinţă, spre a-şi demonstra teza ridicată de Korolenko.

* * *

Acest episod are şi un epilog nu mai puţin interesant.

Korolenko care era în bună prietenie şi cu d. C. *Stere*, povestise întemeietorului „Vieţii Româneşti” conversaţia din tren cu d. E. Herovanu.

Ascultându-l, d. C. Stere i-a spus lui Korolenko:

— *Să ştii că ţi-a vorbit un conservator!*

Intr'adevăr la acea epocă d. E. Herovanu aparţinea partidului conservator. — *C. Săteanu.*

Scriitori ruşii părăsesc Rusia

Regimul sovietic s'a arătat, pare-se, vitreg faţă de unii din scriitorii ruşi cari au militat pentru el. A părăsit Rusia şi Maxim Gorki. La Paris s'au stabilit Ilya Ehrenburg şi Evreinov, — acesta din urmă plecat de câţiva ani. Lista se complectează cu Boris Pilniak aflător la Berlin şi Maiakowsky ale cărui apariţii la Moscova devin din ce în ce mai rare.

O revistă franceză care citează aceste nume ţine cu acest prilej să amintească acele câteva cuvinte rostite în 12 Mai 1928 de procurorul tribunalului din Leningrad: „Nu avem nevoe de intelectuali!”.

Tolstoi către Şalom-Alechem

Intr'un album comemorativ tipărit la New-York şi consacrat vieţii şi operei satiricului Şalom-Alechem, găsim şi corespondenţa pe care acesta a întreţinut-o cu literaţii ruşi. Din aceasta reţinem scrisoarea lui Lew Tolstoi cu următorul cuprins:

Solomon Naimovici!

Groaznica veste despre cele petrecute la Chişinău m'a impresionat dureros. Mi-am exprimat revolta într'o scrisoare pe care am trimis-o unui prieten al meu, evreu, — scrisoare pe care ţi-o remit în copie. Zilele acestea am trimis, din Moscova, o scrisoare colectivă adresată *Golova*-iului din Chişinău în care exprimăm sentimentele noastre faţă de această grozăvie.

Voi fi foarte mulţumit de a putea colabora la „Antologia” voastră şi mă voi sili să scriu ceva potrivit împrejurărilor.

Trebue să mărturisesc cu tot regretul că singurul vinovat — nu numai în cele petrecute la Chişinău dar şi asupra celor ce se petrec în toată împărăţia rusească — e numai guvernul, şi aceasta iarăşi cu tot regretul, n'o pot spune în nici un ziar rus.

Lew Tolstoi

Acesta este răspunsul marelui scriitor rus la invitaţiunea lui Şalom-Alechem de a scrie ceva pentru volumul „Ajutor” tipărit în urma pogromurilor din Chişinău. Ulterior Tolstoi a trimis lui Şalom-Alechem trei nuvele pentru acest volum ocazional. Corespondenţa dintre Tolstoi şi Şalom-Alechem — anunţă editorii — va apare într'un volum special.

Erwin Piscator

In Germania tuturor libertăţilor Erwin Piscator, un teoretician şi un realizator înzestrat, reia neîncetat, de câţiva ani, ideia unui teatru ce cade şi se înalţă, după ritmul înfrângerilor şi al stăruinţelor,

La o formulă definitivă de artă Piscator nu a ajuns încă, şi este şi explicabil să fie aşa, de vreme ce el vrea să realizeze o idee din alt domeniu, **o idee socială,** căreia îi caută un echilibru artistic. Caracteristic pentru scena lui Piscator, este întrebuinţarea, excesivă după unele critici ce i s'au adus, a tehnicei moderne în toate direcţiile.

Scena e legată în majoritatea cazurilor de un fundal „preparat“ prin lumină — el drămueşte, cu un mare simţ al proporţiilor, filmul şi teatrul — şi prin diferite despărţituri şi construcţii, ce alcătuesc o experienţă în care nu se poate să nu se resimtă permanent sudura intelectuală a concepţiei.

Cu Piscator, propovăduitorul şi teoreticianul unei puternice teorii de stânga, se întregeşte tabloul unei experienţe de teatru marxist, dacă l'am putea numi astfel, din care va rămânea dacă nu realizarea, prea firavă pentru a circula printr'o lume atât de mult diferenţiată politiceşte ca cea de astăzi, cel puţin teoria ademenitoare expusă pe larg într'o carte de curând apărută şi intitulată: „Teatrul Politic“.

Alături de Mayerhold, marele pontif al teatrului sovietic, creat pe judecăţi economice, în ortodoxă disciplină marxistă dusă până la ultimele lor consecinţe regisorul german încearcă o transmutare totală a valorilor.

Mayerhold urmăreşte deseroizarea dramei. Eroul, în înţelesul unei personalităţi puternice ce strânge la un moment dat interesul total în jurul acţiunilor sale, e un concept nesuferit celor ce nu cred decât în puterea massei anonime, a omului colectiv.

Cum drama burgheză de până azi — indiferent de formulă romantică sau clasică — şi-a creat întotdeauna un erou central, întreg repertoriul universal s'a văzut la un moment dat căzut în contradicţie cu scopurile urmărite de teatrul marxist. Mayerhold n'avea ce juca. Intreg repertoriul cunoscut era de neîntrebuinţat. Aceiaş lipsă de repertoriu o simte şi Piscator şi declară formal: „S'au dezvoltat într'atât mijloacele mele technice încât pot suplini golul pe care îl simţeam în producţia dramatică”.

Golul acesta se datora faptului că poeţii dramatici de azi nu aveau aceiaşi ideologie cu Piscator. Şi iată ce crede Piscator: „ne propunem să înfăţişăm omenescul de o curăţenie aproape chimică, farmaceutică, omenescul în sine“ şi cum acest lucru nu poate fi obţinut decât ridicând pe om din individualitatea lui — cum e înfăţişat în drama obişnuită de azi — la categoria lui istorică, la lumina epocei ce reprezintă, — acesta va fi scopul nostru.

Trei factori conlucrează la alcătuirea acestei categorii istorice a omului de azi: Ştiinţa economică, politica şi societatea. Pentru noi **omul pe scenă are valoarea unei funcţiuni sociale. Nu ne interesează raportul său cu sine însuşi sau raportul său cu Dumnezeu, ci raportul său cu societatea.**

Păinjinişul acesta economic şi politic strânge atât de tare în el pe omul modern încât pentru ori şi care dintre noi e valabil cuvântul lui Brecht: „Astăzi un Culi chinez pentru ca să-şi câştige pâinea zilnică e nevoit să facă politică universală“.

Dacă la Piscator sfera ideologiei sociale în teatru este mai largă şi vrea să se armonizeze mai adânc cu ritmul unei întregi epoci, decât în formula militantă a unei arte, ca a comunistului rus Mayerhold, ce-şi propune propaganda prin teatru pentru consolidarea unei politice de Stat, aceasta nu înseamnează că cele două sisteme nu merg aproape mână în mână, atât în teorii cât şi în realizări, — cu mici diferenţe numai. Un teatru al proletariatului în tot cuprinsul şi manifestarea sa, izvorît dintr'o pronunţată ideologie de stânga, iată problema pe care şi-o pune Piscator, şi la realizarea căreia lucrează.

Teatrul său, a cunoscut până astăzi succese răsunătoare, care nu s'au produs, fireşte, fără protestul violent prin presă şi în toate felurile, al reacţionarilor germani.

Povestea soldatului Schwejk este un spectacol memorabil al lui Piscator. Celebrul actor Max Pallenberg a jucat rolul principal.

Piscator în Germania, cu ideologia sa, cu teatrul său proletarian şi mai ales cu entuziasmele sale revoluţionare, este numai semnul cel mai citeţ pus pe fruntea unei întregi şi neîncetate mişcări spre stânga, ce-şi are în artă mulţi reprezentanţi.

Ar fi suficient, credem, din arta desenului, a şarjei caricaturale mai bine, să amintim pe **Georg Grosz** pentru a îndrepta un gând înspre frământarea aceasta pe care a lăsat-o războiul, frământare ce s'a transformat, îmbrăcând fel de fel de forme, de simpatizări şi înrudiri cu formulele excesive. — **h.**

Mărunte

— Traducerea poemei doamnei Contese de Nodilles, apărută fără semnătură în numărul nostru trecut, e datorită colaboratorului nostru d. *F. Aderca.*

— Peste câteva zile va apărea *Mărturia unei generaţii*, culegerea de convorbiri a d-lui *F. Aderca*, apărute prin revistele noastre, şi care au interesat atât de mult prin datele biografice, istorice şi lupta dintre curentele de idei ale culturii noastre. Un index de nume proprii dă putinţă de lucru cercetătorilor şi intelectualilor noştri, în chip cu deosebire lesnicios. Volumul va avea 300 de pagini cu măşti de *Marcel Iancu.*

— A apărut **„Pe drumul Damascului“**, poeme religioase de **Al. T. Stamatiad,** Operă premiată de Ministerul Artelor şi de Academia Română.

Ediţia II-a Edit. Cartea Românească. Exemplarul 40 lei.

— A apărut: *Dr. B. Mayo.* Ajutoare madicale grabnice. Tip. „Adevĕrul“. Bucureşti, Preţul 20 lei.

E un carneţel de 44 de file, prin care autorul urmăreşte să înarmeze pe cititori cu cele mai necesare cunoştinţe pentru un grabnic ajutor în caz de accidente. Bine întocmit şi de mare folos.

— Se anunţă apariţia unei noui publicaţiuni de literatură, artă şi critică, — intitulată SLOVA. Această publicaţie se va bucura de o colaborare aleasă.

— Se anunţă din Angora că o comisiune însărcinată cu întocmirea unui dicţionar oficial turco-francez a terminat lucrările. Dicţionarul, va fi tipărit cu litere latine.

O afacere bună

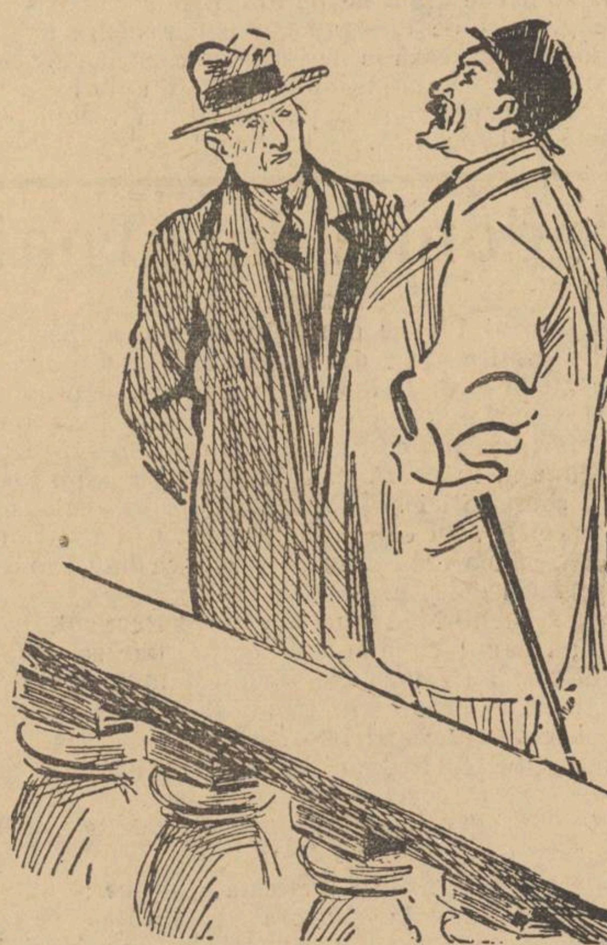
— Gândeşte-te că poţi cădea dintr'un moment într'altul... E cea mai bună ocazie să faci o asigurare pe viaţă.

Nevinovăţie

— Hei, băiete, ce vrei să faci cu scara?
— Care scară?

Satisfacţie

— Mi-a spus că a câştigat zece mii de franci.
— Mie nu mi-a spus decât cinci mii şi-s încântat.
— De ce ?
— Pentru că te crede de două ori mai naiv decât pe mine.

TIP. „ADEVERUL” S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 468

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 24 Noemb. 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888–1897 / CONST. MILLE 1897–1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

De vorbă cu d. Mihail Sadoveanu

Ce credeți despre perspectivele romanului românesc ?

In literatură ca și în negoț, legea cererii și ofertei este la fel de valabilă. Perspectivele desvoltării romanului românesc sunt în strânsă legătură cu cererea lui. Dacă publicul vrea roman, acest gen natural va înflori. Din contra, desvoltarea lui va fi împiedicată dacă lectorii nu-și vor face datoria, cumpărându-l. După cum vezi ne învârtim într'un cerc vițios, — asta în ce privește comercializarea cărții.

Perspectivele eu le privesc cu optimism. Poate, din pricina firii mele, dar eu cred că judecata mea se bazează pe o justă apreciere a realității. Nu-i de loc greu de observat tendința continuă, fermă, a publicului de astăzi de a prefera romanul oricărui alt gen literar. Tot așa de ușor de constatat e și faptul că scriitorii noștri se familiarizează tot mai mult cu romanul. Semn de maturitate literară? Nu. Literatura noastră e tânără încă — avem abia a doua generație de scriitori. Explicația este alta: publicul cere romanul. Noi, scriitorii, trebue să ne executăm.

Avem scriitori pentru roman — avem scriitori chiar foarte buni. Nu-i nevoe să-i mai numesc, fiindcă dumneata îi cunoști prea bine, iar cititorii de mult îi apreciază așa cum se cuvine. Dar scriitori buni am avut și acum douăzeci de ani, ei însă n'au putut să scrie romane pentrucă nu aveau libertatea scriitorilor de azi. In vremea primelor mele debuturi, și chiar mai târziu, literatul nu putea să trăiască din scrisul său și era nevoit să accepte alte ocupații, mai toate fără nici-o legătură cu arta lui. Energia sufletească pe care scriitorul de azi o cheltuește pentru creațiunile sale, scriitorul de pe atunci trebuea s'o irosească în domenii complect străine de artă. Ei au mai avut și alt element protivnic: limba, pentru a cărei formare au trebuit să lupte uzându-și forțele care, altfel, ar fi fost puse doar în slujba creației operei de artă.

Scriitorii noștri din trecut, dela care ne-a rămas atât de puțin din pricina vitregiei timpurilor în care au trăit, au format cărturarii din generația de sacrificiu. Gândește-te că pe când în Franța — cu care ne place atât de mult să ne asemănăm — pe la 1550, Ronsard găsea o civilizație în curs de cristalizare, o literatură strălucită cu tradiții vechi, în vremea aceea, în țara noastră era desăvârșită barbarie. Pe locurile noastre unde astăzi avem orașe aproape occidentale, atunci pășteau turme de oi. Judecându-i sever poți spune însă că scriitorii de eri au fost talente, dar n'au fost forțe.

Scriitorul român de astăzi este mai protejat de soartă decât scriitorul român de ieri, dar, în comparație cu scriitorul din Franța sau Germania, el se găsește încă în stare de necontestată inferioritate. Noi, ca și înaintașii noștri, trebue să lucrăm încă pentru perfecționarea limbii, instrument desăvârșit de mult la popoarele din occident. La noi abia acum avem un început de tradiție în literatură, pe când confrații noștri din apus stăpânesc un imens tezaur de cuceriri spirituale care-i rezerva și rezistența făuritorului de artă.

Un roman, evident, se poate scrie la toate vârstele și îndată ce ai voință și ușurință la scris. Romanul adevărat, însă cere împlinirea mai multor condițiuni de care sunt legate și frumusețea artistică, și viața și trăinicia romanului. In afară de talent și o structură socială proprie care să-i facă apariția cu putință, romanul cere și o însemnată cantitate de rezerve sufletești din partea scriitorului. Valoarea operei este în strânsă legătură — e în raport direct chiar — cu acumularea de valori spirituale și etice, — acumulare care nu-i cu putință fără multe generații de cultură.

Scriitorul din apus, care, la apariția lui, găsește o limbă pe deplin formată și un bogat patrimoniu de valori morale, în mod fatal trebue să fie superior scriitorului nostru care nu se naște într'o țară cu trecut cultural și este nevoit să creeze totul. Dar el are și alt mare avantaj asupra scriitorilor noștri. El nu se epuizează atât de curând, fiindcă, pentru zămislirea unei opere, el are nevoe de mai puține sforțări. Așa îmi explic dece în Franța, Germania, Anglia, etc. scriitorii produc, fără nici-o slăbire, până la 50—60 de ani, pe când la noi, la această vârstă, scriitorul este cu totul și de mult epuizat.

Sunt semne că ne apropiem de o maturitate literară ?

De maturitate, nu. De evoluție mai accelerată decât a celorlalte popoare — poate. Neamul nostru, cu toate suferințele lui necurmate, e tânăr și excesiv de viguros. După cum ți-am mai spus când am vorbit despre roman o maturitate literară cere tradiții vechi, cultură de veacuri — lucruri pe care noi nu le avem și pe care nu ni le putem apropia decât cu trecerea anilor. In domeniul politic s'au putut împrumuta instituțiile din occident cu credința că forma va creia fondul, estinderea acestei inovații și în literatură, după mine, nu-i cu putință. Chiar dacă s'ar încerca, rezultatele ar fi mai mult decât inutile, fiindcă, în literatură, săriturile nu-s posibile.

Literatura nu-i decât expresia unei stări sufletești actuale care, la un moment dat, se poate găsi foarte bine cu totul în divors cu organizarea socială. O ușoară accelerare de ritm poate că ar fi cu putință, — sufletul unui popor însă cere vreme îndelungată ca să se cristalizeze și el trebue lăsat să-și urmeze, nestânjenit, scara evoluției sale.

Care dintre scriitorii tineri vă par mai talentați ?

Scriitori talentați avem mulți. După războiu, în literatură, au intrat tineri cu mult talent și preocupări tot atât de variate. E o generație pe care o apreciez și-i urmăresc progresele încă de la început. Ca prozatori avem pe Ionel Teodoreanu, Al. O. Teodoreanu, Otilia Cazimir, Lucia Mantu, Cezar Petrescu, Gib. I. Mihăescu, talente cultivate, puternice și extrem de diferențiate. Ca poeți avem pe Demostene Botez, Philippide și Ion Pillat. N'aș vrea să supăr pe nimeni — talente tinere cred că mai sunt, eu însă ți le-am numit pe acelea care mi-au venit în minte.

Ce credeți despre literatura nouă ?

O literatură, ca să existe, trebue să aibă la bază talentul, indiferent de crezuri sau mode literare. Pentru mine nu există literatură nouă, ci literatură scrisă cu talent, care, oricât ar fi de bizară — ținând seama de nevoile și resorturile complicate ale sufletului — își găsește justificare, și literatură scrisă pentru epatarea mulțimii, literatură care nefiind opera talentului, nu-i literatură.

Simțiți vre-o plăcere când vă cetiți operele ?

Iți voi răspunde indirect. Eu găsesc, ca și critica întreagă de altfel, că evoluez, că progresez mereu, și mi se pare firesc să nu mai gust opera pe care am scris-o la douăzeci de ani când eram romantic și scriam literatura proprie acelei vârste. De altfel, cu înaintarea în viață, mi s'a schimbat și preferința lecturilor. Astăzi autorii mei favoriți sunt clasicii, scriitori de care, pe vremuri, nici nu voiam să aud.

Credeți că avem o critică literară ?

Fără îndoială. Avem o pleiadă de critici buni în fruntea cărora este G. Ibrăileanu, finul și priceputul prețuitor de lucruri frumoase. Paul Zarifopol, și el este întotdeauna interesant și nou, deși, poate, prea crud în aprecieri. Bine pregătit, priceput și obiectiv este Octav Botez. Adaug și pe Mihai D. Ralea, deși el are multe îndeletniciri și critica literară nu-i principala sa preocupare.

Ce ne puteți spune despre noul dumneavoastră roman ?

„Zodia Cancerului" face parte dintr'o serie de romane istorice, al căror plan îl am trasat de mult. Ciclul l-am început cu „Șoimii" operă scrisă cu mijloacele vârstei de atunci și îmbibată de romantism, și l-am continuat cu „Neamul Șoimăreștilor" [illegible] acest neajuns. Cu „Neamul Șoimăreștilor" începând, am putut să pătrund mai adânc în sufletul omenesc. Subiectul „Zodiei Cancerului" îl am în minte de mult. Primele note au o vechime de douăzeci de ani. Dacă romanul este izbutit sau ba, nu eu sunt chemat să fiu judecător.

Trebue să avem o literatură națională sau umană ?

Literatura cu tendință este simplă gazetărie. Literatura nu trebue să fie nici națională și nici umană. Menirea ei este alta. Ea trebue să fie oglinda sufletului unui popor, fără nici o altă preocupare. Literatura noastră — oricât de ispititoare ar fi problemele altei literaturi — trebue să-și păstreze caracterul ei etnic care s'o individualizeze în ansamblul literaturii universale.

In literatură există prototipul românesc ?

Prototipul românesc este un amestec de pătrunzător lirism și puțin umor. In formă desăvârșită îl avem în literatura populară, dar îl avem și în literatura cultă în operele lui Eminescu, Creangă, Caragiale chiar. Dacă există și în romanul românesc? E o întrebare la care dumneata trebue să răspunzi.

Proecte literare ?

— Nu-mi place să vorbesc despre proecte, ci despre realizări. Dacă Dumnezeu îmi va dărui zile și putere, voi scrie, desigur, și alte cărți. Pentru două romane istorice am tot materialul strâns și clasat. Acțiunea lor se petrece înainte și după epoca descrisă în „Zodia Cancerului". Mai departe, te rog să-mi dai voe să nu răspund.

. . . .

D. Sadoveanu își întovărăși fraza de un zâmbet blând. Apoi urmă: — Dacă ești curios, pot adăuga, pentru dumneata, unele complectări, dar să le dai în vileag nu-s de acord. Și-mi vorbi, ca de niște prieteni actuali, despre oameni și întâmplări de demult.

„Sadoveanu — îmi mărturisea un prieten de școală al neîntrecutului nostru povestitor — încă din copilărie a fost atras de natură pe care — azi îmi dau seama — a înțeles-o ca nimeni altul. E uimitor ce a putut să scoată din peisagii care nu mi-au spus nimic nici atunci și nici mai târziu. Astăzi când îi cetesc opera imensă și atât de firesc crescută, am impresia unui fluviu măreț ce curge, după legile lui, la vale și care liniștit, larg, fără nici-un val la suprafață, e zbuciumat de furtuni în adâncuri".

„Zodia Cancerului" este una din multele lui minuni. I-am cetit cartea atent, dar n'am descoperit un singur cuvânt care să poată fi clintit, după cum n'am găsit nici o grimasă de stil. Sadoveanu e sgârcit în cuvinte și risipitor în frumuseți, e firesc și evocator".

CONSTANTIN PELMUȘ

O. Briese — Stradă în Iași

Sfârșitul Lumii [1)]

de DAMIAN STĂNOIU

Părintele Macarie s'a deșteptat [illegible] cele pătimite în brațele lui Morfeu, nu s'a mai închinat, nu s'a mai rugat, nu s'a mai uitat jalnic la chipul din perete al răposatului Iason, ci doar și-a tras botinele pe picioarele goale și a eșit pe sala duhovniciei. Fără să-și mai cerceteze gândurile, care-l frământau năvalnic, fără să mai țină socoteală că e vremea când și călugării au drept la somn, a început să bată în ușa nacealnicei și să strige:

— Maică Agatoclio! Soră Ano! Eșiți repede afară!

Deșteptată de loviturile repetate, sora Ana — căci maica Agatoclia era surdă — apucă, speriată, vătraiul dintre sobă și scoase capul pe ușă:

— Cine-i acolo?

— Soră Ano, nu mai zăbovi nici o clipă, ci îmbracă-te degrabă și fugi la clopotăreasă de-i spune așa: — Poruncă este, carevasăzică, dela părintele duhovnic să urci iute în clopotniță și să tragi toate clopotele, ca să se adune maicile la biserică, fiindcă urgie mare se vestește dela Dumnezeu. Apoi să te duci la deșteptătoare și tot așa, carevasăzică, să-i spui și ei.

Crezând că e vorba de vreun foc, ori de vre-un potop, sora Ana își agăță o cațaveică pe umeri, vârî picioarele goale în papuci și plecă într'un suflet după clopotăreasă și după deșteptătoare.

Peste cinci minute clopotele mânăstirii răsunau ca în noaptea Invierii. Cu deosebire că din înfiorătorul concert lipsea sunetul toacei, iar limbile grele sgâlțâite de mâinile clopotăreselor înspăimântate scoteau gâlgâituri ce tâlcuiau aidoma ceeace mișuna în ceasul acela în capul părintelui Macarie.

Osteneala maicii Amfilofia, deșteptătoarea, fu în zadar, căci hărmălaia clopotelor era destul de tare ca să scoale și pe cei surzi, iar ceasul era dinspre ziuă. Călugărițele și surorile lăsară la iuțeală — care patul, care rodanul, care canonul, care iglița, și scoaseră capetele pe unde nimeriră. Maica Eudoxia îl scoase pe geam. Văzând lumina care îmbulzea ferestrele bisericii, din mulțimea lumânărilor aprinse cu ghiotora de Macarie și de sora Ana, începu să țipe:

— Iîu, ne-a luat biserica foc! Mai bine ne trăznea Dumnezeu! Fugi, Nițulico, maică. Iacă vezi? Am zis eu aseară la Comitet: să știți că cu astfel de duhovnic bine n'are să se aleagă de mânăstirea noastră! Dar cu cine să te înțelegi: cu chiora de Elpidia, ori cu mototoala aia de Nona? Iîu, fugi repede, soro, n'auzi? Ia și găleata cu apă...

— Toate maicile să se adune la biserica mare! — răsună glasul Amfilofiei, printre dangătele ce năvăleau din clopotniță.

— Da ce s'a întâmplat, soro? — întrebă maica Domnina prin crăpătura ușei.

— S'a arătat părintelui duhovnic semn mare și înfricoșat... toate maicile să vie la biserică.

Maica Eudoxia se înduioșă.

— Săracu... vezi că tot are el ceva bun. Am băgat eu de seamă de când a venit... Stai acasă, Nițo, că mă repez eu. Ori hai amândouă.

La chemarea părintelui duhovnic, maicile alergară cât mai în grabă și care cum se găsi sau cum nimeri. Starița veni în scurteică, deși era vară, maica Drasida c'o gheată și c'un pantof, maica Elpidia fără legătură la ochi, maica Eudoxia cu rasa pe dos, maica iconoama cu cismele, maica Maximila cu culionul peste tulpan, [illegible] subțioară. Și cam la fel și celelalte. Niciuna nu avuseseră răbdare să se îmbrace cum se cuvine unei călugărițe când merge la biserică.

Părintele Macarie aștepta în altar să se adune tot soborul. Când zări pe la colțul dverei biserica plină, păși sub candela Răstignirii, mai împovărat decât un osândit la spânzurătoare. Vremea care se scursese de când s'a deșteptat, îl mai desmeticise puțin din buimăceala somnului, dar credința că „vedenia" a fost dela Dumnezeu, nu-l slăbi o clipă. Căci se legau așa de puternic în mintea lui: păcatele „groaznice" dovedite în viața călugărițelor, și altele câte le mai văzuse el din Sfântul Munte și până în Ibănești, cu unele proorocii ale Vechiului Testament, ale Apocalipsului, ale „Agafanghelului" și ale unor monahi care și-au lăsat visurile sau dorințele scrise — cu cele ce văzuse și pătimise în somn, încât nu se mai îndoia niciun pic că Dumnezeu „pentru păcatele lui și pentru prostimea lui", i-a arătat apropierea sfârșitului lumii...

Iși drege glasul, fără să ridice capul. La lumina îmbelșugată ce se revărsa din sfeșnicele împărătești și din policandrul cel mare, chipul cuvioșiei sale părea scos din chenarul unei tiparnițe mânăstirești sau deadreptul din rândul proorocilor Vechiului Testament. Slab, părul încâlcit și atotstăpânitor de sub gulerul ros și murdar al anteriului până în creștet, afară de nas și de o fâșie lată deasupra sprincenelor; hainile fără petice, dar roase, pline de scamă și de sudoare îngrămădită parcă de veacuri; iar botinele țintuite, cu nojițele împletite la iuțeală și cu fețele îmbîcsite de drojdie de undelemn, peste care în zadar se trudise sora Ana să aștearnă un pic de lustru. Era aidoma cu proorocii — unii adevărați, alții mincinoși, care vesteau cuvântul lui Dumnezeu, înainte de venirea Mântuitorului.

E gata să înceapă. Sprâncenele se ridică, se încruntă, nările nasului tremură, ochii sticlesc, iar mustățile se despart încet de barbă, lăsând loc buzelor să sloboadă fulgere și blesteme...

„Scorpii! Pui de năpârci!" șopti maica Gorgonia la urechea maicii Pelaghia, crezând că așa are să înceapă. Dar fața părintelui duhovnic se întinse și se însenină, bărbile din părți săltară sub mișcarea obrajilor, capul se lăsă puțin într'o parte, nările se liniștiră, iar în ochi i se iviră două lacrimi...

Blagosloviți și ertați.

Maicilor și surorilor, priviți către smerenia mea și vedeți și cunoașteți cum că bătrân sânt și prost sânt și neaducător de roadă bună pre pământ. Spune însă sfânta evanghelie că darul lui Dumnezeu întru cei proști lucrează, nu întru cei ce zic învățați, lucrează. Căci a socotit Milostivul cum că un om cu cât a furat mai puțin din înțelepciunea lumii aceștia, cu atât e mai limpede la cap și sufletul său, carevasăzică, mai volnic a primi pre cele de sus fără să le mai drămăluiască și fără să le mai dea cu cotul. Și cu cât își crede minții că e mai învățat, cu atât capul lui e mai stricat, iar sufletul neînstare a primi nevătămat darul carele de sus se pogoară. Mintea omului nestricat, adică necărturar, e întocmai ca o apă limpede și liniștită, pe care plutesc într'aceeași pace vapoare cât dealul și luntrișoare de pescari; iar mintea omului stricat, adică ce-și zice învățat, e adesea ca o mare viforâtă ce-și zguduie noianurile ca să înghită în cele din urmă abia un caic de oameni sărmani; sau ca o moară care nu poate

1) Fragment din romanul „Duhovnicul Maicilor", care va apărea zilele acestea în edit. „Cartea Românească".

(Continuare în pag. II-a)

scoate nici făină şi nici tărâţe până nu sperie broaştele şi nu sparge, carevasăzică, urechile.

Dar veţi zice sfinţiile voastre: cum se poate, o avva Macarie, să ne scoli din somn şi să ne faci turburare în lucrul nostru, au în rugăciunea noastră, pentru a ne spune şi a ne învăţa ceeace puteai să ne spui şi să ne înveţi după răsăritul soarelui?

O, maicilor şi surorilor! Dacă mi-ar fi dat şi mie Dumnezeu, în noaptea aceasta, un somn odihnitor, aşa cum a dat lui Avimelec la via Agripei, ca să nu vadă căderea Ierusalimului; sau cum a dat sfinţilor şapte coconi care au adormit în vremea împărăţiei lui Dechie şi s'au deşteptat când stăpânea Teodosie cel mic, adică după trei sute şaptezeci şi doi de ani, nici sunetul clopotelor nu v'ar fi supărat la acest ceas şi, carevasăzică, nici zăticnire nu v'aş fi adus în somnul şi în lucrul sfinţiilor voastre. A voit însă Cel-de-sus, pentru sărăcia duhului meu şi pentru smerenia mea — să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în crucea Domnului! să-mi dea somn învăluit de vedenii înfricoşate şi astfel să vestească prin mine că s'a apropiat coada veacului şi judecata cea fără părtinire.

...Se făcea că mă aflam în sfântul munte, pe drumul care ducea spre arsanaua schitului nostru şi stam de vorbă cu fratele Ghervasie, adică îl mângâiam pe spinare şi pe sub burtă, iar el, de multă plăcere, necheza şi fluştura din cap şi din codiţă, — când de năprasnă se face un vuet mare, părea că vine dinspre Constantinopol sau dinspre Smirna. Apoi tunete şi fulgere îngroziră văzduhul, marea se înfurie ca la poruncă, aci făcându-se că-şi umflă valurile până în vârful Aftonului, aci plutea liniştită, aci se depărta de mal lăsând în urmă chiţi de cei mari şi delfini şi balauri îngrozitori, — aci se năpustea pe deasupra stâncilor, gata să înghită toată suflarea muntelui sfânt, ca într'o gură de iad înfricoşat.

Când am văzut această urgie dumnezeească, mi-am făcut, carevasăzică, sfânta cruce de trei ori şi am tras mularul de căpăstru:

— Hai, frate Ghervasie, că perim!

Dar dobitocul şi tovarăşul meu, o minune de trei ori netâlcuită! — numai ce începe să râdă ca un om, — ce zic eu ca un om! — ca un drac ce te înfioară şi te înspăimântă. Când mai văd şi această prefăcătorie, îmi fac iarăşi alte trei cruci şi scuip mularul drept în frunte:

— Piei, Satano!

El, atunci, în loc să piară, carevasăzică, aşa ca un drac ce se teme de închipuirea Crucii Domnului, numai ce scoate din gură optsprezece limbi şi în aceeaşi clipeală îşi mai adaugă încă patru urechi, făcând cu toate, carevasăzică, şase. Eu, atunci, înspăimântat foarte, mă depărtez deandaratele şi când ajung ca la zece paşi, strig dela ficaţi:

— Ghervasie! Ce e cu tine, Ghervasie, taică?

Numai ce auz atunci un răcnet de am crezut că se crapă pământul sau că-mi îngheaţă sângele în vine:

— Eu nu sunt Ghervasie al tău, boule! Ia fă bine şi numără-mi urechile...

— Şase! — grăesc eu fără să privesc la hiara cea înfricoşată.

— Numără-mi şi limbile, boule! — răcneşte iarăşi dihania.

[illegible] spus: boule! — că eu sunt Filip al VI-lea, despre care se vorbeşte în proorocirea lui Meftodie al Patarelor...

Atunci mi s'a deschis capul şi mi-am adus aminte de proorocirea sfântului Meftodie, unde scrie că mai înainte de sfârşitul lumii, se va scula Filip al VI-lea şi va veni cu optsprezece limbi, adică neamuri, asupra Vizantiei, adică a Constantinopolului şi multă vărsare de sânge se va face, şi îndată mi-am aruncat ochii asupra hiarei, dar n'am mai văzut-o. Ci văzduhul s'a umplut de răgete şi de ţipete pre limba turcească şi pre limba grecească. Iar când îmi ridic privirea mai bine, ce văz? Văd înaintea mea împărăteasca cetate a marelui Constantin trecând prin foc şi prin sabie de către soldaţi călări şi pe jos; şi scârbit şi înfricoşat foarte, încep să strig cu glas mare: — Bagă sabia în teacă, o, Filipe, blestematule, că cine scoate sabia, de sabie va muri! Şi aşa strigând, a dat Dumnezeu, carevasăzică şi m'am deşteptat.

Maicilor şi surorilor! Dacă această minunată şi înfricoşată vedenie nu e dela satana, întru batjocura bătrâneţelor smereniei mele şi a liniştei sfinţiilor voastre, ci e dela Dumnezeu, — să ştiţi că s'a apropiat sfârşitul lumei. Nici un pic de îndoială să nu mai fie în sufletele şi în inimile sfinţiilor voastre că a sosit vremea şi acum este, când „ziua Domnului vine nevindecată de mânie şi de iuţime, ca să facă lumea pustie şi să piardă pre păcătoşi dintr'ânsa. Că stelele şi Orionul şi toată podoaba cerului nu-şi vor mai da lumina; şi se va întuneca soarele, răsărind, şi luna nu va mai lumina", — dupre cum grăeşte marele prooroc Isaia, cel ce a vestit venirea Mântuitorului pre pământ. Iar proorocul Sofonia zice: „Sfârşească-se omul şi dobitoacele, sfârşească-se pasările cerului şi peştii mării". Iar Agheu grăeşte: „Eu cutremur cerul şi pământul şi marea şi uscatul. Eu voiu pierde scaunile şi puterea împăraţilor".

Şi sfârşitul lumii aşa are să fie: că se vor scula mai întâi şapte lupi — adică cele şapte puteri, — la seamă de sălbatici, şi vor bate pe cei din neamul lui Agar şi al lui Ismail, adică pe Turci, şi-i vor scoate din Vizantia şi-i vor goni în Anadol. Atunci se vor turbura alte limbi şi se va scula, carevasăzică, Filip al VI-lea şi va porni războiu care nu s'a văzut de când lumea s'a făcut. Şi va curge sânge pe uliţile cetăţilor şi se va turbura marea până întru adâncurile ei, şi boul va rage — că pentru aceasta mi-a zis mie în vis boule! — şi măgura cea uscată va plânge. Apoi va veni alt împărat din părţile Frighiei, au ale Armeniei, au ale Mesopotamiei, au ale Persidei, bine nu ţiu minte, şi acest măgar, va lua pe preoţi şi pe călugări la oaste, iar pe călugăriţe le va mărita, şi va face atâta tăere, că vor rămâne şapte femei pe un bărbat, încât şi copiii se vor însura, dupre cum spune cuviosul Andrei cel nebun pentru Hristos.

După aceea se va face cutremur mare şi tot Bavilonul cel nou, carele este Constantinopolul, se va scufunda, rămânând numai un stâlp dela biserica Sf. Sofia şi măgurile cele sterpe. Şi vor zice corăbierii când vor trece: „Aici a fost cetatea cea slăvită şi mult lăudată!" Atunci locuitorii pământului vor fugi şi se vor aduna în insulile Ciclade... apoi se va ridica Antihrist din seminţia lui Dan — să nu fie — şi va veni cu toţii ciracii şi cu toţi dracii lui... adică nu, căci mai înainte de venirea lui, se va scufunda Salonicul şi Smirna şi Chipru şi Crit... După aceea va veni, carevasăzică, împăratul Romanilor şi va supune Eghipetul... şi va înfiinţa împărăţia Iliricului... adică nu; ci vor năvăli mai întâi şaptezeci şi doi de împăraţi dela China, stricând îngrăditurile făcute de Alexandru Machidon, dupre cum zice proorocul Ezechil: „La sfârşitul veacului, te voiu ridica eu, zice Adonai Domnul, pre tine Gog, şi vei veni în pământul lui Israil"... ba nu; ci va fi mai întâiu războiu cumplit la Salonic — ce se tâlcueşte „nebuna biruinţă"... adică nu la Salonic, ci la Alexandria Eghiptului, unde e, carevasăzică, buricul pământului...

(Părintele Macarie băgă-de-seamă că nu se simte în stare să iasă cu faţa curată din mulţimea proorociilor ce s'au făcut pentru sfârşitul lumii, şi trase ştergarul din buzunar. După ce-şi curăţi năduşala de pe frunte, luă înfăţişarea cea mai smerită cu putinţă şi urmă cu glas domol...)

Cuvioaselor maici şi cinstitelor surori! Turcii, adică cei din sământa lui Agar şi a lui Ismail au o vorbă foarte înţeleaptă, care zice: „Cuminţenia ţine locul bărbii albe, dar barba albă, carevasăzică, nu poate ţine locul cuminţeniei". Vorba aceasta s'ar potrivi în ceasul de faţă şi păcătosului Macarie Ieroschimonahul, carele în loc să vă lase pre sfinţiile voastre să vă dormiţi somnul paşnic, s'a apucat ca un nemernic şi ca un ticălos să bată clopotile şi să trâmbiţeze cum că a sosit sfârşitul lumii, ca şi când după trecerea nopţii nu puea să facă aceasta!

Hei, Macarie, păcătosule, — aci duhovnicul s'a lovit cu nodurile degetelor peste frunte — mai bine ai fi avut, carevasăzică, barbă neagră şi minte mai deşteaptă, că atunci nu te-ai fi mai apucat să răscoleşti proorociile cu capul îngreuiat de somn şi cu ochii înceţoşaţi şi cu canonul nefăcut! Ci te-ai fi limpezit mai întâi la gânduri, să vezi dacă acel Filip al VI-lea n'o fi fost carevasăzică, chiar ucigă-l crucea, ptiu! — şi ai fi socotit cu mintea să afli în ce chip te-ai culcat, bătrân fără cap şi fără de judecată! Căci se poate ca sticla acea pe care ai golit-o ca un lacom şi ca un neruşinat, să fi fost trimisă ţie spre ocară, iar nu spre însănătoşirea, carevasăzică, a gâtlejului. Au n'ai cetit tu, ticălosule, că toate necazurile omului se trag dela diavolul şi dela muere? Muerea a înşelat pre Adam şi l-a scos din rai; muerea a vândut pre Samson, cel ce sporise în putere mai mult decât toţi; muerea a făcut pre Irod să tae capul Botezătorului; din pricina muerii şi-a pierdut împăratul şi proorocul David trecerea la Dumnezeu, iar Solomon ajunsese să se închine idolilor; muerea a surghinuit pre Gură-de-aur; din pricina ei şi-a tăiat mădularele ucenicul Sf. Sava, şi tot o muere a poruncit să fie muncit şi ucis sfântul mucenic Panon, fiindcă n'a voit să se supună spurcatelor ei pofte.

Scorpii! Pui de năpârci! Aţi socotit cu mintea voastră cea scurtă, cum că nu dragoste şi cinste se cuvine unui bătrân sfetagoreţ, carele a venit după rânduiala celui mai mare să vă îndrepte picioarele pre calea mântuirii; ci ocară şi necinste, ca odinioară feciorii lui Noe, tatălui lor. Foc şi pucioasă ar trebui să sloboadă Ziditorul din cer, ca altădată preste Sodoma şi preste Gomora, şi altă mare Moartă să spele şi să înghită locul unde au stătut picioarele voastre. Dar nu pentru asta mă rog eu lui Dumnezeu, ci pentru luminarea şi întărirea sfinţiilor voastre, carevasăzică, mă rog.

Aşa. Să ştiţi însă, cuvioaselor maici şi cinstitelor surori, că sfârşitul lumii tot aproape este. Fiindcă spune [illegible] preste neam şi limba preste limba, vor fi războaie cumplite şi răsmiriţe şi boale şi stricăciune. Oare ce războiu mai drăcesc şi mai cumplit ca acesta de acum ar putea să fie?[1] Că s'au sculat Galii să meargă la Rin, cum spune în „Hrismosul" ieromonahului Agatanghel, „şi s'au întărâtat mâniosul leu vandalicesc, tiranul Germaniei, groaza Domnilor şi duşmanul neamului omenesc". Şi s'a ridicat Austria — vai ţie, Austrie! — şi s'a ridicat neamul cel plăvit, adică Moscalii, şi s'au sculat Agarenii şi s'a încins tăere cum nu s'a mai făcut de când lumea s'au fost făcut. Şi are să fie aşa dupre cum a văzut şi a scris, fericitul Agatanghel, la anul 1279: că stări noui se vor ivi în sânul Europei, marea şi uscatul se vor uni pentru Gali". Iar pentru Germani zice: „Vai ţie, Germanie, vai ţie!" Iar pentru Austria, pe care o face ticăloasă şi curvă, zice: „O, Austrie, că din neamul strămoşilor ai fost fericită, dar vei vedea despărţirea noroadelor tale. Lumina ta se va lepăda, făclia se va stinge şi vei rămâne întru întuneric, pentru că te-ai mişcat din hotarul cel dintâiu". Iar pentru neamul cel plăvit, care sunt Moscalii, zice că vor birui pre Agareni şi vor pune împărat nou, pe Petru al IV-lea şi vor lua Constantinopolul şi vor deschide biserica sfintei Sofia. Iar cumplitul leu vandalicesc, adică împăratul Germaniei, va însângera; iar Polonia va frânge cornul Austriei; iar dacă Galii vor da mâna cu Vandalii, Polonia, carevasăzică, va fi înghiţită de Boruşi.

Iar Pavel, apostolul neamurilor, scrie către Timoftei: „Şi acestea să ştii: că în zilele cele de apoi vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de argint, mândri, trufaşi, hulitori, de părinţi neascultători, nemulţumitori, fără dragoste, neprimitori de pace, neînfrânaţi, neruşinaţi şi iubitori de desfătări mai mult decât de Dumnezeu". Oare nu e aceasta vremea de care vorbeşte fericitul Pavel? Nu e lumea de astăzi: stricată, beţivă, iubitoare de argint, curvă, trufaşă, fără dragoste şi neprimitoare de pace şi de Dumnezeu?

Dar călugării? Adevăr grăesc sfinţiilor voastre, că au ajuns mirenii ca dracii, iar călugării ca mirenii! Şi aceasta o grăesc cu buzele şi cu inima. Şi tot cu buzele şi cu inima zic: Luaţi seama, maicilor şi surorilor, să nu vă apuce ceasul cel de pre urmă nemântuite. Lăsaţi trupurile voastre şi vă îngrijiţi numai de sufletele voastre. Aruncaţi pieptenul şi săpunul şi igliţa şi sucala şi mirosurile şi oglinzile şi hainele de preţ şi metaniile de preţ şi gândurile cele spre pofta cea stricăcioasă. Lăsaţi dinţii, carevasăzică, nerăzuiţi şi pantofii nevăscăluiţi şi privirile cele pofticioase. Părăsiţi-vă de scaldă, căci numai broaştele şi mirenii şi raţele se scaldă; părăsiţi-vă de vicleşuguri şi de buze netrebnice, ca să fiţi gata, căci ziua Domnului nu va fi vestită mai dinainte cu surle şi cu trâmbiţe, ci dupre cum zice la Apocalips: „va veni ca un fur, noaptea, când cerurile cu sunet vor trece, stihiile se vor strica, arzând, iar pământul şi cele de pre pământ vor arde şi nu vor mai rămânea". Amin.

* * *

In tăcerea de mormânt pe care cuvintele duhovnicului o aşternuse în biserică şi pe feţele maicilor, Cuvioşia Sa, senin şi parcă mai gârbov ca în ajun, se întoarse către răsărit şi făcu trei cruci mari, călugăreşti, apoi vru să intre în altar. Dar maica stareţă, înspăimântată de-aşa belea de duhovnic, îl opri cu dulce grai:

— Prea Cuvioase Părinte, ori în ce loc spuserăţi sfinţia voastră că are să se adune lumea în zilele cele mai de pre urmă?

— Carevasăzică... în ostrovul Cicladelor.

Maica Evghenia încrucişă mâinile pe piept:

— Vai, cinstite părinte... şi ce departe trebue să fie acolo! Şi sfinţiei voastre, aşa bătrân cum sunteţi... o să vă fie greu atunci să faceţi atâta drum... N'ar fi mai bine să vă apropiaţi de pe acuma?... Şi apoi, e păcat să vă apuce sfârşitul lumii într'o mânăstire aşa de păcătoasă ca a noastră... că sfinţia voastră sunteţi mântuit şi pregătit... dar ticăloasele de noi... DAMIAN STANOIU

1) Acţiunea se petrece în anul 1914.

R. N. Coudenhove Kalergi

Gentleman şi boem

Nobleţea de sânge şi cea de spirit a Europei şi-au creat tipurile lor specifice: nobleţea de sânge a Angliei ne-a dat pe „gentleman", nobleţea de spirit a Franţei a realizat tipul „boem".

Gentlemanul şi boemul se întâlnesc într'o tendinţă comună de a scăpa de urâţenia pustie a vieţii mici burgheze; gentlemanul o înfrânge prin stil, boemul prin temperament.

Gentlemanul introduce formă în locul lipsei de formă şi boemul culoare în locul lipsei de culoare a existenţei. Gentlemanul aduce ordine în dezordinea relaţiunilor omeneşti; boemul, libertate în caracterul lor silnic.

Frumuseţea idealului de gentleman constă în formă, stil, armonie: ea este statică, clasică, apoliniană; aceea a idealului boem rezidă în temperament, libertate, vitalitate şi este dinamică, romantică, dionisiacă. Gentlemanul idealizează şi stilizează bogăţia lui, boemul idealizează şi stilizează sărăcia lui.

Gentlemanul se reazimă pe tradiţie, boemul pe prefacere; firea celui dintâi este conservatoare, a celui de-al doilea, revoluţionară. Patria ideală a unui gentleman este Anglia, ţara cea mai conservatoare din Europa; leagănul boemei este Franţa, ţara cea mai revoluţionară din Europa.

Idealul unui gentleman reprezintă forma de viaţă a unei caste, idealul boemului aceea a personalităţilor. Idealul de genleman purcede, dincolo de Anglia, din stoua romană; idealul boem, dincolo de Franţa, din agora greacă. Bărbaţii de sat romani se apropiau mai mult de tipul gentleman, filosofii greci mai mult de tipul boem. Cesar şi Seneca erau gentlemeni, Socrate şi Diogene, boemi.

Centrul de greutate al gentlemanului rezidă în fizico-psihic; acel al boemului în spiritual: gentlemanul poate fi şi nerod; boemul şi infractor.

Aceste idealuri sunt fenomene de cristalizare omenească. După cum cristalul nu se poate forma decât într'o ambianţă nerigidă, aceste idealuri îşi datoresc existenţa lor libertăţii engleze şi franceze.

In Germania imperială lipsea această atmosferă necesară pentru cristalizarea personalităţilor; de aceia nu se putea desvolta un ideal de acest gen. Pentru a deveni gentlemeni le lipsea Germanilor stilul, pentru a fi boemi, temperamentul şi pentru amândouă, graţia şi supleţea.

Intrucât nu găsea în realitate o formă de viaţă, care lui poetică o întruchipare a firii germane. Şi astfel şi-a găsit idealul fizico-psihic în tânărul Siegried şi cel spiritual în bătrânul Faust.

Ambele aceste idealuri erau romantice şi în discordanţă cu timpul. Prin deformarea creată de realitate, idealul romantic al lui Siegfried s'a fixat în ofiţerul prusac, sublocotenentul şi idealul romantic al lui Faust în învăţatul german, profesorul.

Idealurilor organice li s'au substituit idealuri mecanice, rigide; ofiţerul reprezintă mecanizarea psihicului: un Siegfried înţepenit; profesorul, mecanizarea spiritualului: un Faust mumificat.

De nici una din clasele ei nu era atât de mândră Germania imperială ca de ofiţerii şi profesorii ei.

Intr'înşii vedea ea floarea naţiunii, după cum Anglia o vede în conducătorii ei şi popoarele latine în artiştii lor.

Dacă poporul german năzueşte la o desvoltare mai înaltă, va trebui să-şi revizuiască idealurile. Forţa lui de acţiune trebue să depăşiască cadrul unilateralităţii militare, pentru a se desfăşura într'o activitate politico-umană multilaterală, iar spiritul lui să iasa din colţul pur ştiinţific, pentru a îmbrăţişa o sinteză largă între poet şi gânditor.

Veacul al 19-lea a dăruit Germaniei doi oameni de seamă, care întrupau aceste tendinţe ale germanismului superior: Bismark, eroul acţiunii şi Goethe, eroul spiritului. Bismarck înoeşte, adânceşte şi însufleţeşte idealul bagatelizat al lui Siegfried; Goethe înoeşte, adânceşte şi însufleţeşte idealul prăfuit al lui Faust.

Bismarck stăpânea calităţile ofiţerului german, fără a avea şi defectele lui; Goethe poseda calităţile savantului german, fără cusururile acestuia.

In Bismarck superioritatea omului de Stat triumfă asupra orizontului strâmt al ofiţerului; în Goethe triumfă superioritatea poetului cugetător asupra spiritului mărginit al savantului specialist; în amândoi idealul organic al personalităţii depăşeşte pe cel mecanic şi omul înfrânge marioneta.

Prin modelul personalităţii lui, Bismarck a contribuit mai mult la desvoltarea germanismului decât prin întemeerea statului; iar Goethe, prin existenţa lui olimpiană, a făcut un dar mai bogat poporului german decât prin „Faust" al său, căci Faust este, ca şi Goetz, Werther, Meister şi Tasso numai un fragment din omenirea lui Goethe.

Germania trebue să se ferească însă de a bagateliza şi coborî aceste două prototipuri vii ale ei, făcând din Bismarck un plutonier şi din Goethe un dascăl de şcoală.

In continuarea acestor două culmi reprezentative, Germania s'ar putea desvolta şi însănătoşi; dela cei doi eroi ea poate învăţa măreţia activă şi cea contemplativă, activitatea şi înţelepciunea. Căci Bismarck şi Goethe sunt cele două focare în jurul cărora se poate alcătui un nou gen de viaţă german, care să fie la înălţimea idealurilor occidentale.

In româneşte de I. ŞERBAN

NEVRALGINE „JURIST" VINDECĂ DURERILE DE CAP

Vitrina Librăriei „Universala"

Alcalay & Co.

Calea Victoriei No. 27 (Colţ B-dul Elisabeta)
Bucureşti I

Porter, Pollyanna. Roman educativ (cu o prefaţă de M. S. Regina Maria) Lei 100.—
Lovinescu. Istoria literaturii române contemporane Vol. VI (Mutaţia valorilor estetice. Concluzii) „ 100.—
Mihail Rădulescu. Teoria cunoştinţei. Introducere în filozofie „ 80.—
Mircea Florian. Cosmologia elenă „ 60.—
Sarfatti. Ducele (Mussolini) Roman. Traducere de Zoe Garbea Tomellini „ 40.—
G. Cristescu. Noţiuni introductive în studiul administraţiunei experimentale. Taylorism. — Fayolism. „ 140.—
Al. Niculescu. Impunerea pe venit a societăţilor anonime „ 60.—
Const. Vasiliu. Controlul constituţionalităţii legilor. Controlul preventiv şi sancţionator „ 100.—
C. Nesselrode. Dreptul penal al minorilor „ 160.—
C. Hârjescu şi Gr. Oghină. Legea minelor Expunerea de motive, cuvântări, desbateri parlamentare, index alfabetic etc. „ 250.—

Literatura Franceză

Palacio Valdés. Tristan (traduit de l'Espagnol) Lei 78.—
Leonhard Frank. Karl et Anna (traduit de L'Allemand) „ 78.—
Alexeï Remizov. Soeurs en Croix (traduit du Russe) „ 117.—
Titayna. Loin „ 78.—
Jullien du Breuil. Kate (roman) „ 78.—
Baudouin. Printemps anexieux (roman) „ 78.—
B'net-Valmer. Sur le sable couchées (roman) „ 78.—
Reboux Paul. Les conquêtes d'amour du Richelieu „ 78.—
Loukomski. Les Russes „ 130.—
Meyrink Gustav. Le Golem „ 78.—
Souday Paul. Dialogues Critiques „ 130.—
Soulié Maurice. Les Journées de Février 1848 „ 117.—
Sonolet Louis. La Vie Parisienne sous le second Empire „ 130.—
Mercier Armand. Sampo le mystérieux (roman) „ 78.—
Arnavon Jaques. Molière notre contemporain „ 78.—
Foerster Wolfgang. La Strategie Allemande 1914—18 „ 325.—
Maréchal Robertson. Conduite Générale de la Guerre 1914—18 „ 260.—
Hayward Fernand. Histoire des Papes „ 260.—
Beraud Henri. Ce que j'ai vu a Rome „ 78.—
ALMANACH HACHETTE 1930

UNA DIN CELE MAI FRUMOASE FEMEI A ECRANULUI ŞI A SCENEI,

NE SPUNE CUM SE POATE OBŢINE UN TEN FRUMOS!

PĂRUL de culoarea frunzelor de toamnă, în transparenţa razelor solare, ochi drăgălaşi, căprii şi un ten piersicat, fac ca fiecare să se întoarcă din drum, femeile cu invidie, bărbaţii cu admiraţie, — astfel se prezintă Gina Relly, celebra artistă a scenei şi a ecranului. Frumuseţea ei minunată farmecă şi cucereşte pe oricine, — căci petalele trandafirului nu sunt mai fine şi mai catifelate ca pielea Ginei Relly.

„Domnişoară îi spusei eu, într'o seară, în timp ce ne întreţineam în superbul apartament ce ea îl ocupă în apropierea Tuileries-lor, — noi am petrecut împreună toată ziua; Dv. aţi rămas ore întregi în faţa luminilor orbitoare ale studio-ului cinematografic, — Dv. aţi avut de suportat mai multe probe extrem de obositoare la croitoreasa Dv., — fără să mai vorbesc de numeroasele vizite ce aţi trebuit să le faceţi, şi cu toate astea tenul Dv. pare tot atât de fraged şi tot atât de frumos precum era dimineaţa când am eşit împreună".

Gina Relly surâse: „Acest lucru se datorează faptului că eu întrebuinţez o pudră de orez care conţine spumă de cremă — spuse ea — şi care se chiamă Pudra Tokalon. Iată în ce constă tot secretul care îmi permite de a conserva o piele atât de fină, atât de fragedă şi atât de curată. Pudra Tokalon, vedeţi Dv., este pudra de orez care conţine spumă de cremă şi această spumă de cremă o face atât de perfect aderentă încât ea se menţine pe piele tot timpul zilei. Fie că e cald sau frig, fie că e vânt sau ploaie, eu nu am niciodată un urât nas lucios, sau o faţă lucie.

Avantajele surprinzătoare datorite acestei noui descoperiri în fabricarea pudrei de orez

„Dar mai este şi un alt motiv pentru care eu întrebuinţez Pudra Tokalon", continuă Gina Relly. „Toate femeile şi mai ales actriţele, trebue să se păzească de riduri. Spuma de Cremă ce se găseşte în compoziţia Pudrei Tokalon, împiedică pudra de a absorbi secreţiunile naturale ale pielei şi a o usca. Dacă aşa ceva se produce, epiderma devine tot atât de zbârcită ca şi crepul în loc să fie tot atât de fină ca şi satinul; ridurile, porii dilataţi ca şi celelalte defectuozităţi încep atunci să apară. Dacă doriţi să arătaţi mai tânără cu câţiva ani, înfrumuseţându-vă în acelaş timp şi aceasta într'un fel durabil, — eu ştiu că acest lucru este posibil dacă veţi întrebuinţa în mod regulat numai Pudra Tokalon cu spumă de cremă".

O tinereţe extraordinară, drăgălăenie, o frumuseţe rară, dăruiesc domnişoarei Gina Relly un farmec irezistibil, ceeace de altfel explică imensa ei popularitate nu numai pe scenă, dar şi pe ecran. Deja celebră în Anglia şi America, — ea este destinată să figureze în Franţa printre actriţele cele mai cunoscute din lumea întreagă. Ea atribue tenul ei minunat întrebuinţării regulate a Pudrei Tokalon.

Pudra Tokalon este preparată de Compania Tokalon, Paris, rue Auber 7

NOTA. — Pudra Tokalon se vinde în cutii obişnuite la preţul de Lei 80 cutia; sau în cutii duble conţinând îndoita cantitate a celor obişnuite şi care costă Lei 120 cutia. Pudra Tokalon se găseşte pretutindeni şi la **Parfuemria Elitei, Bucureşti I**, calea Victoriei No. 39.

Snobismul lui Proust şi România

Chiar faptul că mulţi neagă cu totul snobismul lui Proust, dovedeşte că acest snobism nu e „evident" şi „strigător la cer" cum s'a repetat multă vreme. Evident, lumea a confundat curiozitatea pasionată pe care scriitorul Proust o dovedeşte pentru sentimentul snobismului, cu sentimentul însuşi. E cu atât mai puţin justificată confuzia cu cât curiozitatea lui Proust e mai firească: snobul e veşnic cu sufletul în cumpănă; mâncărimea să facă aluzie la relaţiile lui ajunge la un moment irezistibilă; dar aluzia pe care o are pe buze e oare destul de nevinovată, nu va părea spusă dinadins? Această comedie lăuntrică, pe care Proust o diversifică în mii de variante, e atât de dramatică şi de amuzantă, sentimentul care-i corespunde — sentiment născut şi crescut la întuneric — e adesea atât de interesant psihologiceşte şi literariceşte, în cât te miri cum până la Proust snobul a rămas un musafir atât de rar în literatură.

Ni s'ar putea răspunde: Faptul că Proust e preocupat într'atât de snobism şi, mai ales, că îl descrie atât de bine, dovedeşte că avea modelul în sine, că era însuşi un snob. Dar judecata aceasta e falsă: am putea găsi cu toţii în noi modele pentru a descrie orice însuşire omenească, pentru că toate se găsesc în ori care din noi în stare embrionară. „Crimă şi Pedeapsă" nu dovedeşte că Dostoievski era un criminal.

Marcel Proust

Dar înainte de a încerca orice răspuns la întrebarea dacă Proust a fost sau nu snob, trebue să definim snobismul. Pentru aceasta vom apela nu la creatorul cuvântului, Thackeray, ci iarăşi la Proust, care poate fi considerat ca un clasic din acest punct de vedere. Credem că următoarea definiţie înglobează perfect toate exemplele lui de snobism, şi numai pe ele: snob e omul care e măgulit, nu prin avantagii proprii sie-şi, ci prin relaţiile şi prieteniile lui, prin „lumea din care [illegible] face parte". Tot astfel trebuesc înţelese subîmpărţirile snobismului, snobismul intelectual spre pildă. Cel ce se duce la concerte fără să-i placă pentru ca lumea să creadă că se pricepe, e *vanitos*. Nu e *snob intelectual* decât acel ce se duce la concert pentru a apărea în loja cutărui mare scriitor. Şi mai e snob intelectual — mai ales — tânărul întors de curând dela Paris, care îţi spune, căutând să păstreze acelaş ton ca până atunci: „După câte îmi spunea André Gide..." sau „Paul Valéry îmi dedea totdeauna să înţeleg că..."

Dacă, înarmaţi cu această definiţie, ne întoarcem la Proust, constatăm în primul rând că, aşa cum se descrie pe el însuşi în opera lui, el nu e snob. Ceiace îl atrage pe eroul „Timpului Pierdut" e farmecul şi prestigiul *numelor* aristocratice: „...ces hommes qui ne sont que des noms et qui prennent tour à tour quand on cherche à se les représenter l'aspect d'un tournoi et d'une forêt domaniale". Cum să nu-l atragă pe un tânăr abea ieşit din copilărie oameni care se chiamă „prince d'Agrigente" sau „duc de Montmorency"? Şi nici nu mai vorbim de parfumul istoric ce-l răspândesc astfel de nume. Prinţesa Bibescu spune că un nobil e un om care cunoaşte vadul ce duce spre trecut; în realitate singur *numele* nobilului cunoaşte secretul acelui vad.

Prin urmare tendinţe oarecum *estetice* şi nu de *vanitate* îl împingeau pe Proust spre nobilime. Aşa ne spune el. Se găsesc însă în opera lui anumite pasagii, scăpări de pană oare cum, care, interpretate cum trebue, ne fac să întrevedem un altfel de Proust: „...Saint Loup fit la conquête de ma grand mère, non seulement par la bonté incessante qu'il s'ingéniait à nous témoigner à tous deux..." Saint Loup e un tânăr care îşi face armata, iar bunica eroului — evident — e o cucoană bătrână. Şi totuşi Proust se miră de „bunătatea" băiatului pentru doamna bătrână, căci e vorba de marchizul de Saint-Loup-en Bray.

„Souvent nous rencontrions les soeurs de Bloch que j'étais obligé de saluer depuis que j'avais dîné chez leur père". Nu e caracteristică neplăcerea care se dă a înţelege aci?

La băi de mare multora li se atribue o valoare socială falsă, „... qui rendait plus aisé que des inconnues prissent à mes yeux une importance énorme..." Aci orice comentar e de prisos.

Am putea da la iveală încă multe alte mici documente de acelaş fel. Totuşi Proust pare sincer convins că nu e snob. Când Bloch îl acuză de snobism, el e revoltat şi cât pe-aci să-i răspundă: „si j'étais snob je ne te fréquenterais pas".

Cum se explică iluzia aceasta la un om atât de clar văzător şi atât de sincer? Iată cum: La oamenii pe care Proust îi numeşte snobi defectul acesta are proporţii atât de colosale încât e de înţeles ca, pe lângă ei, sentimentele lui să-i fi părut naturale, comune tuturor şi ca atare nemeritând epitetul snobismului. Tot astfel nu numim *rău* pe un om ale cărui răutăţi rămân în limitele mijlociei.

Dar iarăşi, cum se face că snobismul personagiilor lui Proust e cu atât mai mare decât cel pe care îl cunoaştem noi? Cred că lucrul vine de acolo că în România snobismul e mai slab decât în ţările occidentale.

* * *

Orice spini din lumea aceasta trebue să corespundă unor trandafiri. Noi românii, când vorbim între noi, nu ne ocupăm decât de spinii româneşti, conform unui obicei a cărui origine ar trebui cercetată odată. Expresii ca: „ce nu se poate la noi" sau „ia să se fi petrecut asta la alţii" au totdeauna sensul pejorativ pentru noi. Ar fi poate interesant să examinăm şi reversul simpatic al medaliei.

Cu toţii cunoaştem, am deplâns sau am auzit deplângându-se până la saţietate, lipsa de tradiţie spirituală şi morală care ne roade. Dar mulţumită aceleiaşi lipse de tradiţie, boierimea noastră nu se bucură nici pe departe, în ochii „celorlalţi", de prestigiul nobilimii occidentale, şi aceasta explică snobismul mai slab din ţara noastră. „Françoise (servitoarea celebră din „A la recherche du temps perdu") à qui on pouvait parler du génie de Napoléon ou de la télégraphie sans fil sans réussir à attirer son attention... et seulement elle apprenait que le fils cadet du duc de Guermantes s'appelait généralement le prince d'Oléron, s'écriait: „c'est beau ça!" et restait éblouie comme devant un vitrail". Nu e imaginabilă în România o jupâneasă de ori ce treaptă, care să se sperie astfel în faţa unor detalii din viaţa boerească. De aceia nu există în România nici o cucoană asemenea Doamnei de Cambremer care, calculând că până în cinci ani va putea pătrunde în lumea bună şi crezându-se atinsă de o boală incurabilă, îi e frică, nu de moarte, ci că n'are să aibă timp să-şi realizeze idealul monden.

Dar mai sunt trandafiri de acest fel: putem oare să condamnăm fără apel „lipsa de scrupule şi anarhia morală care domnesc în viaţa noastră politică şi socială" când lor le datorim pe Caragiale? Nu numai că moravurile noastre îi servesc de subiect acestuia; felul nostru de-a lua uşor ori ce incorectitudine politică sau ori ce abatere de la morală e „subînţeles" în toată opera lui Caragiale, la dânsul „fac aluzie" toate intenţiile lui estetice. Ce cântăresc azi nenorocirile politice ale Atenei faţă de faptul că din ele a rezultat opera lui Aristofan?

E drept că uşurinţa noastră morală ne face inapţi pentru anumite efecte tragice. Vă aduceţi aminte minunata scenă din „Strigoii" în care se aude din odaia de alături cum tânărul erou se leagă de servitoare, repetând „ca un strigoi" fapta săvârşită cu două zeci de ani în urmă de tatăl său. Scena aceasta, atât de tragică dacă o priveşti cu ochii unui protestant norvegian, se transformă în scenă de comedie îndată ce, printr'o schimbare de registru interior, o consideri cu privirea românească.

Şi mai sunt încă trandafiri... Un străin care a locuit în multe şi variate ţări îmi spunea că e surprins de inteligenţa lumii româneşti. Fără îndoială, această inteligenţă constă în lipsa de prejudecăţi şi în lipsa rutinei intelectuale, reversul lipsei de tradiţie şi de disciplină intelectuală.

Şi apoi, nu sunt mai amuzante, mai pitoreşti, mai aventuroase obiceiurile noastre politice decât cele din ţările aşezate şi liniştite?

Infine moravurile noastre sunt documente extrem de instructive pentru cine se interesează de originea moralei. Noi *vedem* cu ochii cum scade şi se atrofiază sentimentul moral, când opinia publică [illegible] prin dispreţ şi laudă. Ce ţară interesantă ar fi România pentru Gide! Ce n'ar da autorul „Imoralistului" să poată fi român măcar câteva ceasuri!

IOAN D. GHEREA

Cronica ştiinţifică

Celula fotoelectrică

Celula fotoelectrică numită şi „ochiul electric" este elementul de bază al tuturor aparatelor de televiziune şi noctoviziune. Ea formează astăzi obiectul de studiu a numeroşi tehnicieni.

Ei au reuşit să construească aparate foarte variate, bazându-se pe extrema sensibilitate luminoasă a celulei fotoelectrice.

Celula fotoelectrică are înfăţişarea unui bec electric. Este o sticlă în formă de pară, acoperită pe o parte cu un strat dintr'un metal sensibil la lumină de ex. potasiu, sodiu, etc. In interior se află un inel de metal. Atât acesta cât şi stratul metalic se află în legătură cu sârmă electrică. Tot timpul cât stratul metalic este luminat părticele încărcate cu electricitate sunt emanate şi stabilesc circuitul electric. Indată ce o umbră înlocueşte lumina, emanaţiunea electrică interioară încetează, legătura între strat şi inel se întrerupe şi circuitul se deschide.

Fizicianul francez Fournier-Cema a construit o celulă fotoelectrică specială, care poate fi influenţată şi de raze luminoase invizibile ochiului omenesc infraroşii sau ultraviolete.

Aceste lămpi pot fi aşezate într'o cameră astfel ca să rămâie permanent invizibile. Razele de lumină să cadă astfel pe ele încât oricine ar intra în odaie să le întrerupă. Această întrerupere influenţează imediat celula fotoelectrică care poate acţiona un semnal de alarmă aşezat la orice depărtare.

In felul acesta, dacă ar intra cineva într'o cameră, prevăzută cu acest sistem de pază, chiamă singur paznicul fără ca să-şi poată da seama de acest lucru.

Exemplul dat este numai unul dintr'un mare număr de invenţiuni practice bazate pe „ochiul electric".

NOI

Noi ne-am ivit din *sufletul cel mare*
Să ridicăm pe munte o cărare, —
Şi-o ridicăm pietroasă şi aiurea,
Ne'nţelegând ce freamătă pădurea.

Spre ţărmul mării coborînd cărarea,
In urlete de valuri, poate marea
Işi cere răsvrătită altă lege, —
Dar cine dintre noi o înţelege?

Şi de-am pornit spre mare sau spre munte
Neînţelesul va sfârşi sub frunte, —
Când sufletele mici din fiecare,
Se vor întoarce'n *sufletul cel mare*.

D. N. TEODORESCU

J. F. LOUIS MERLET

Cea din urmă scrisoare

De dimineaţă bivolii trăgeau domol căruciorul care ne ducea armele şi provizia de merinde. Plecasem din Cayenna la răsăritul soarelui şi trebuia să ajungem, în amurg, la podul plutitor din faţa localităţii Kourou.

N'am ajuns acolo decât târziu, de oarece drumul prin pădure fusese foarte anevoios.

Am întins hamacurile subt un şopron acoperit cu frunze, pe care ni l-au ridicat în grabă negrii. Veniţi întru întâmpinarea noastră, ei ne-au sfătuit să aşteptăm dimineaţa ca să trecem fluviul. Peste zi fuseseră văzuţi rechini umblând după pradă. Am aprins focuri ca să speriem dihăniile. Un lopătar creol stătea de veghe lângă foc. Aşa au trecut câteva ceasuri grele de somn, în noaptea de neuitat a tropicelor, plină de cântecul păsărilor şi de plânsul pisicilor sălbatice.

A doua zi, la Kourou, înainte de a pleca spre pădurile nepătrunse, un prieten m'a dus la penitenciarul rămas în grija câtorva paznici şi a unei echipe de ocnaşi. Inchisoarea, minunat instalată cu ateliere şi maşini, părăsită în vremea războiului pe motiv că e nesănătoasă, înfăţişa o privelişte tristă de ruină şi de paragină.

La capătul cel mai depărtat al stâncii pe care se înălţa zidul împrejmuitor, manghieri înalţi culcau la pământ o umbră tot atât de violentă ca şi lumina crudă a dimineţii.

Intre doi copaci, subt un şopron lung acoperit cu tablă, un bătrân dregea uneltele şi puştile de vânătoare ale paznicilor.

Gardianul văzu că priveam cu atenţie pe osândit.

— E numărul 28134, zis şi „Drăguţul", un bătrân care s'a dat cu greu la brazdă, liniştit şi îmblânzit acum. E unul dintre cei mai vechi „clienţi".

— Dece i-se zice „Drăguţul"?

— E o întreagă poveste. O să v'o spună el. Ştiu că nu-i voie să stai de vorbă cu „clienţii", dar aici, nu-i nici o primejdie. Vă las. Mă duc să pregătesc ceva de băut.

— Vin şi eu peste câteva minute, i-am răspuns. Şi am intrat sub şopron.

Omul lucra. L-am observat dela spate. Simţea că sunt acolo, dar se făcea că nu mă vede. Destul de înalt, slab, puţin adus din umere, bluza-i era prea largă şi pantalonii prea mari pentru el.

M'am apropiat. Când am ajuns la doi paşi, s'a întors şi m'a salutat, ducându-şi mâna la pălăria lui mare de rogoz.

Era un ocnaş bătrân, de cel puţin şaizeci de ani, secătuit, ars de soare şi de alcool, veşted, cu chipul peste măsură de slab şi de sbârcit. Profilul îi era cu barbia osoasă.

Ochii lui verzui, strânşi după ochelari, erau spăimântători, fără privire, acoperiţi cu albeaţă parcă.

Am avut o impresie de neînţeleasă stinghereală. I-am dat tabac. El l-a luat cu un gest şovăitor şi mi-a spus în batjocură:

— Mulţumesc. Asta-i cadou de ziua mea.

— Ziua dumitale?

— Da, 12 Noembrie, Sfântul René. O zi mare pentru mine!

— Amintiri?...

Nenorocitul rânji:

— M-da, amintiri... Am sosit la „pension" de ziua mea. E mult de-atunci.

— Mult tare?

— Azi se împlinesc treizeci şi unul de ani. Ce vârstă îmi daţi? Am şaizeci şi trei de ani încheiaţi. Ei, ne conservă bine regimul!...

I-am dat bani. N'a mai râs şi m'a privit lung. O clipă, bruta cinică şi înrăită care părea a fi — şi care, desigur, era, — şi-a schimbat expresia feţei. A fost o trezire inconştientă, un reflex de departe, ca lumina din urmă a soarelui în apus pe o privelişte aproape întunecată. S'a uitat la bani şi a dat din cap:

— Ce folos!... In sfârşit, o să-mi cumpăr **tafia**, — dac'o să mai pot face rost, căci ne lasă să crăpăm aici. Mare ticăloşie! De trei ori am încercat să evadez. Pe urmă, am renunţat. Zece ani am trăit cu ideia asta fixă: să fug. Nu mă puteam deprinde cu gândul că-s în ocnă...

—Totuşi, când ai făcut ce-ai făcut, ştiai ce te aşteaptă.

— Nu, nu ştiam nimic. Eram îndrăgostit... O, să nu vă închipuiţi că glumesc sau că inventez o istorioară emoţionantă! Dacă aţi şti cum mă chiamă, poate v'aţi mira... Am fost celebru pe vremuri în analele hoţilor de frunte. Căci sunt un hoţ bătrân. Alţii or să vă istorisească întâmplări bine ticluite, or să vă spună că-s victime, că fatalitatea e de vină... Puşlamale! Eu am furat, cu bună ştiinţă, ca să ţin lângă mine o femee care-şi bătea joc de viaţa mea şi-mi juca, din interes, comedia dragostei. In zece ani am fost osândit de patru ori. Cea din urmă a fost cea bună. Inventasem o spargere specială la nişte bancheri. Treceam şi eu drept bancher, aveam birouri în strada 4 Septembrie.. Cine m'ar fi bănuit? M'a vândut un complice. De altfel, l-am ucis. Eram pe-atunci un băiat ferches şi duceam o viaţă dublă de hoţ şi de om de lume. Mi-am plătit păcatele, vă asigur! Se isprăvise cu mine, ajunsesem aici, şi tot vroiam să mai văd odată pe aceia pentru care coborâsem, treaptă după treaptă, până la crimă. O, nu încerc să mă desvinovăţesc! Nu-mi pare rău de nimic. Dragostea femeii era pentru mine mai mult decât viaţa. Vreme de zece ani am căutat să fug ca s'o revăd, s'o regăsesc, să o am din nou. Dobitoc bătrân! I-am scris. Mi-a răspuns o singură dată ca să-mi spună s'o uit şi că „s'a săturat de ruşinea pe care i-am făcut-o". Am rămas singur, cu chipul ei în gând. Am încercat totul ca să mă întorc acolo. Pădurea sălbatecă şi foamea m'au ţinut pe loc. Atunci, i-am scris cea din urmă scrisoare, ca s'o lămuresc, ca să-i spun ce mă doare, — **ca s'o iert.** Simţi dumneata că vorbesc din inimă? Nu eşti şi dumneata ca poliţiştii ăştia care pretind că am inventat o poveste în care am ajuns să cred?... Şi uite, scrisoarea n'a plecat încă...

— Dece?

— Pentrucă n'am avut nici o ocazie

— Niciodată?

— Niciodată. Ascundeam scrisoarea în fundul pălăriei. Se uza, se învechea, se mototolea. Atunci, o scriam din nou. Şi de fiecare dată era mai scurtă. In ochii mei, frazele erau zădarnice. Cea din urmă nu are decât vorbele necesare. Le cunosc preţul şi măsura. Am fost doar premiat, pe vremuri, la un concurs general! Vrei dumneata s'o iei şi să i-o duci, de oarece te întorci curând la Paris?

Am stat la îndoială. M'am uitat la ocnaş. Işi închisese ochii lui spăimântători. Aştepta. Şi, încetişor, şi-a scos pălăria.

— Vă rog din tot sufletul... Sunt bătrân, în curând or să mă arunce la rechini... De altfel, puteţi s'o citiţi.

A scos din pălărie un plic murdar. L-a deschis, a luat din el o singură foaie şi mi-a întins-o. Am citit:

„Saint-Laurent-du-Maroni,

„12 Noembrie

„Te înţeleg că m'ai lăsat fără o vorbă de îndurare. Tăcerea m'a învăţat să trăesc. Subt haina de ocnaş n'ai alt prieten decât pielea şi inima ta. **Şi în numele lor de iert,** căci tu ai fost iubirea mea şi sunt încă al tău. Nu vorbi niciodată despre mine. Eu am murit. Dar îţi doresc să fii fericită.

„Rămas bun.

René..."

Urma un nume pe care n'o să-l spun, — **dar un nume.**

M'am uitat la plic. Alt nume, al unei vestite femei galante.

„Drăguţul" închise plicul apăsat, — parcă vroia să-l zdrobească...

Nu mi-a fost greu să găsesc la Paris pe femeia căreia-i aduceam ciudata scrisoare. M'am dus la ea, dar m'am lovit de un zid de servitori severi. „Doamna" nu primea. Numai cu o minciună m'am putut apropia de ea. Iubita ocnaşului e astăzi o femee bogată. Viaţa a fost mai blândă cu ea decât cu „Drăguţul".

Era afectată şi rece. Are cincizeci de ani, poate chiar mai mult, dar nu se lasă învinsă.

A luat plicul, l-a deschis, a citit biata scrisoare şi mi-a spus:

— Da... e un fost servitor al familiei, care a ajuns rău... Va-să-zică mai trăeşte? Credeam c'a murit...

Traducere de OTILIA CAZIMIR

Aş vrea să ştiu

I. K., Loco

Cum funcţionează filmul sonor?

Principiul de funcţionare al filmului sonor este următorul: la imprimare, concomitent cu înregistrarea scenelor vizuale pe un film cinematografic, după procedeele obişnuite, sunetele vocii şi muzicii interpreţilor sunt captate de un microfon, care le transformă în curenţi electrici corespunzători. Aceşti curenţi variabili, după madulaţia sonoră, care i-a produs, sunt întăriţi într'un amplificator cu lămpi de tipul celor utilizaţi în T. F. F. şi aduşi la o lampă cu neon. Această lampă se bucură de proprietatea de a radia o lumină de o intensitate proporţională cu aceea a curentului electric ce o alimentează. In modul acesta, sunetele sunt transformate în impulsuri luminoase corespunzătoare, şi se imprimă pe un film, ce se desfăşoară odată cu filmul vizual, sub forma unei alternanţe de dungi paralele, luminoase şi întunecoase, de dimensiuni diferite. Această succesiune de urme negre şi transparente reprezintă un soi de imagine optică a sunetelor şi alcătueşte în totalitatea ei filmul sonor, care se juxtapune filmului vizual.

La reproducere, cele două filme, desfăşurându-se solidar şi cu aceeaş viteză, razele unei surse de lumină străbat alternanţele de transparenţă şi întunecime, inprimate în filmul sonor şi trec în faţa unei celule foto-electrice, organ care se bucură de proprietatea de a transforma impulsurile luminoase ce le primeşte în curenţi electrici de o intensitate proporţională. Se produc astfel, în circuitul celulei foto-electrice, o succesiune de curenţi variabili, cari după ce sunt întăriţi într'un amplificator, sunt aduşi la unul sau mai multe haut-parleururi. Aceste vorbitoare reproduc astfel sunetele corespunzătoare din filmul sonor, ce însoţesc proecţiunea sunetelor din filmul vizual.

In rezumat, operaţiunile fundamentale, care au loc la imprimarea şi reproducerea filmului sonor, se pot reduce schematic la următorul ciclu de transformări de energie:

1) **la imprimare:** sunet—electricitate—lumină din care prima operaţie se face prin microfon şi a doua prin lampa cu neon;

2) **la reproducere:** lumină — electricitate — sunet prima operaţie realizându-se graţie celulei fotoelectrice, iar a doua prin receptorul telefonic sau haut-parleurul.

Inchisorile lui Verlaine

Nimic mai interesant ca descrierea întemniţărilor lui Paul Verlaine, făcută de el însuşi şi cuprinzând impresiile ilustrului şi nefericitului poet din toate închisorile pe unde a trecut: dela carcera şcolară sau cea militară, până la puşcăriile din Belgia, în care a fost deţinut după zgomotoasa lui tentativă de asasinat săvârşită împotriva straniului şi genialului poet Arthur Rimbaud.

Povestirile acestea, scrise pe un ton de persiflare glumeaţă, de sub care răzbate, însă, o sensibilitate excesivă, au fost traduse în româneşte de d. Ioachim Botez şi publicate în BIBLIOTECA DIMINEAŢA.

No. 118. *Preţul 8 Lei*

Cronica cinematografică

ŞAPTE FILME

Vom face în cronica de astăzi mai puţină teorie decât de obiceiu, mărginindu-ne a schiţa un inventar retrospectiv, o listă a câtorva din filmele rulate în ultimul timp.

Acela dintre filme care le copleşeşte pe toate în valoare e „Delir" jucat de Greta Garbo şi într'o măsură mai mică de John Gilbert şi alţii. De altfel toţi sunt excelenţi. Greta Garbo mai cu osebire. Ideea filmului este starea de neurastenie provocată de o mare decepţie, starea aceea de sinistră indiferenţă faţă de tot şi toate, neastâmpărul veşnic şi veşnica imposibilitate de odihnă sufletească şi de aşezare a gândului. Greta Garbo realizează această situaţie morală prin tot soiul de **trouvailles cinematografice** excelente. Felul cum e îmbrăcată (e veşnic în costum tailleur, simbolul drumului şi al călătorului); felul cum circulă (într'un enorm Hispano-Suiza care o înghite ca pe un punct, şi din care pleacă un enorm reflector care găureşte drumul); felul cum se aşează pe scaun, cu o oboseală nesfârşită, — în fine cele mai mici şi mai neînsemnate amănunte ale jocului ei devin deodată momente importante în realizarea ideii filmului, care e, cum spuneam, neurastenizarea progresivă a unei fiinţe sensibile şi decepţionate, care trece prin indiferenţă, nebunie, apoi sinucidere.

Faţă de braţele patetice şi toată spiritualitatea persoanei Gretei Garbo, bietul John Gilbert, cu toată mustăcioara lui adorată şi dinţii săi celebri, apare mititel şi puţin. De altfel toţi sunt copleşiţi de jocul Gretei Garbo. In rezumat „Delir" este una din cele mai reuşite bucăţi produse în ultimul timp.

„Păcatele părinţilor" a lui Emil Jannings este un film bun şi plicticos. Emil Jannings are două lucruri care îl împiedică să fie perfect. Mai întâi, ca oricare actor de origină germană, are un fel de stil propriu, pe care îl repetă la infinit (ca şi Veidt, Kraus, Wegener, etc.) şi care dă un aspect cam bătos, cam „steif" jocului său. Al doilea cusur este legat tot de caracterul german. Jannings e prea conştiincios şi prea se simte bine că este. Ne dă prea puţin impresia că creează, şi mult mai mult o avem pe aceea că parcă profesează, parcă dă lecţii de cum trebue bine jucat un film. Are ceva de Herr Professor care învaţă pe alţii — îi învaţă bine, ca nimeni altul — dar în sfârşit, e vorba aci de un profesionist care îşi face datoria, nu de un creator.

Minus aceste cusururi, care, cum spuneam, dau ceva iremediabil plicticos posomorât întregului film — „Păcatele părinţilor" este o bucată reuşită.

Un film cu desăvârşire prost a fost „Marşul nupţial" (este un titlu predestinat!). Aci era vorba de o producţia franceză, după piesa lui Henri Bataille. Actorul principal, Blanchard, este un actor mai de grabă bun. Dar este contaminat de metodele ecranului francez. Are în joc ceva insuportabil de lent, ceva era până. Tot timpul simţim că nu e adevărat, că nu asistăm la viaţa unui om, ci la jocul unui interpret. Nu mai vorbesc de celălalt erou, de cuceritorul de inimi. Şi acesta e îngrozitor de nemoderat. Este seducătorul francez tip 1905. Are capul convenţional al viveur-ului cu pretenţia de intelectualitate, gen Café Vachette.

In rezumat, jocul actorilor francezi de cinematograf este teatral şi necinematografic; este artificial şi lent. In aripele talentului acestor interpreţi descoperim foarte mult plumb şi încă şi mai multă naftalină.

In tot timpul cât a rulat „Marşul nupţial" nu mă puteam împiedica să simt un sentiment de supărare ofensată. Cu ce drept — îmi spuneam — cu ce drept aceşti oameni iau în antrepriză lucruri grave ca amorul, religia, morala, sinuciderea, etc., pentru a le bagateliza astfel. Asemenea lucruri tragice merită mai multă condescendenţă; mi se părea că e aproape nepoliticos să puerilizezi astfel de probleme.

Multe zile a ţinut afişul un film foarte amuzant intitulat „Aventurierul" (Mosjoukine, Heinrich George, Brigitt Helm). Mosjoukine este, cu toate unele scăderi ale sale un actor cu destulă fantezie (amintiţi-vă de minunatul său „Preşedinte din Cuesta-Neva"). Excelează în rolul de secături cu inimă bună. In „Aventurierul" are un rol perfect apropiat mijloacelor sale. Şi este aproape tot timpul corect, uneori chiar înduioşător. Heinrich George (pe cât îl cunoaştem din alte bune filme, ca „Bani murdari") joacă aci rolul unei bestii care iubeşte, rol de care se achită fără nici o greşală. Dita Parlo, proprietara unei guri încântătoare şi unor dinţi desăvârşiţi, este destul de oarecare în acest film. Iar Brigitt Helm, e direct insuportabilă. Iată, orice s'ar zice, e destul de mediocră artistă. Una singură a fost creaţia sa mai reuşită: aceia din „Alraune" (Mătrăguna). Dar a fost o coincidenţă, căci figura ei de desen futurist, cu trăsături stilizate brutal, cu contururi perfect geometrice, cu un aspect general linear de sculptură constructivistă modernă, cu ochii săi mai circulari decât este firesc să fie — toate acestea îi dădeau un aer artificial de fiinţă fabricată pe cale sintetică, — exact aşa cum cerea subiectul filmului. Ş'apoi, Brigitt Helm este incontestabil frumoasă. Dar nu ştie să joace, este îmbrăcată totdeauna infam, şi are o incurabilă disgraţie în toate mişcările: merge îngenunchiat, îşi scoate turnura afară, calcă cruciş, şi toate aceste imperfecţii capătă un supliment de efect ridicol atunci când se combină cu pretenţiile de femee fatală care izvorăsc din privirile ei convenţional perverse.

Printre filmele reuşite ale ultimelor săptămâni trebue să pomenim şi „Paiva" Artista principală era Lupe Velez, fosta parteneră a lui Douglas Fairbanks din „Gaucho". De altfel tot ansamblul era bun, compus din actori de aceia cărora publicul nu le reţine numele, dar pe care îi cunoaşte în diversele filme care se fac la Hollywood: vechi cunoştinţe ale spectatorului bucureştean. „Paiva" face parte din acele filme specific americane pe care, în lipsă de altă expresie mai bună le-am numit, într'o cronică anterioară, filme corecte; înţelegând prin aceasta un fel de perfecţie negativă: nici un cusur, nici o lungime, nici un supărător, toate detaliile bine aranjate. In schimb, însă nici un aparat nou, nici-o trouvaille inedită. Sunt filme care trăesc din venitul invenţiilor deja făcute de alţii. Filme care utilizează procedeele recent găsite cu multă îndemânare şi mult gust, dar care totuşi nu aduc nici-un aport propriu de noutate la Istoria Frumosului în Cinematograf.

Este de prisos să spunem că aceste filme, fără a fi răscolitor impresionante, sunt însă deplin mulţumitoare. Ele ne aduc, cum spuneam adineaori, perfecţia negativă.

In „Paiva" toate capetele sunt alese cu multă ştiinţă şi îngrijire. Mediul de Cabaret parizian fin XIX-ème, siècle este redat desăvârşit. Şi Lupe Velez în special este plină de graţie şi de vervă.

Un film fără pretenţie de a reprezenta un „moment" în Istoria Cinematografului, dar realmente amuzant, rapid şi corect a fost „Ia-mă cu tine" (Any Ondra, Futterer). Any Ondra are o veselie de excelentă calitate, şi actorul care făcea pe unchiul debosat avea mişcări, ce-i drept cam clovnăreşti, dar foarte bine găsite. Special de hilariantă a fost o scenă în care el şi cu ea trebue să apară pe scenă şi să inventeze un dans.

Şi fiindcă veni vorba de dans, trebue să amintim de o scenă destul de asemănătoare a filmului lui Bébé Daniels, „Reporter Cinematografic".

Cu Bébé Daniels, ieşim din constelaţiile obişnuite şi ne ridicăm deadreptul la stelele de prima mărime. Am vorbit altă dată de această interesantă personalitate cinematografică. Ultima ei producţie nu-i deloc mai prejos de cele anterioare. Filmul acesta are aceleaşi merite de veselie, seninătate, şi bogăţie de inventiune. In plus, are şi o valoare oarecum documntară. Subiectul e lupta pentru existenţă, în America, adică în locul prin excelenţă al luptei pentru existenţă. Doi reporteri cinematografici, un tânăr şi o tânără, doi aşi ai meseriei, se concurează neîncetat. Şi ce-i amuzant şi bine făcut, este că, în mijlocul celor mai mari încurcături şi primejdii, reporterul nu-şi uită o clipă punctul său de vedere profesional.

Bébé Daniels va rămâne în Istoria Cinematografului. Bucăţile ei simţi numaidecât că sunt deschizătoare de serii, iar nu **continuatoare** de serii, ca cele mai multe din filmele de care am vorbit mai sus. Cu excepţia, bine înţeles, a lui **„Delir".** Acesta — şi vreau să sfârşesc tot cu el — acest film, zic, este mai mult decât un film bun; este o adevărată capo d'operă a genului.

D. I. SUCHIANU

Intâmplarea lui Pilniac

Un scandal literar — cel mai nou dintr'o serie — a izbucnit acum câteva săptămâni la Moscova, în care sunt implicaţi doi intelectuali de seamă ai Rusiei contimporane: Pilniac şi Samiatin. Nu mai e vorba de data aceasta de reacţionari recunoscuţi, de Tolstoi sau Kant şi nici de literatura unor duşmani ai comunismului, ci de scriitori care de la începutul mişcării au fost de partea Revoluţiei şi se află de zece ani în fruntea mişcării numită „Popuciki". Pilniac, pe care critica literară comunistă îl socoate cel mai de seamă poet al Rusiei, a fost până acum de curând preşedintele asociaţiei oficiale a tuturor scriitorilor ruşi şi Samiatin, admirabilul stilist, e în acelaş timp constructorul marelui vas, spărgătorul de gheţuri „Krassin", un maestru în arta construcţiei maşinilor, caşi în literatură.

Amândoi au fost acuzaţi de următoarea crimă de stat: Două romane ale ambilor autori au fost refuzate de toate revistele şi editurile ruseşti din pricină că numitele lucrări n'aveau o tendinţă curat *stalin*-istă. Manuscrisele acestor romane au ajuns, nu se ştie deocamdată în ce chip, în străinătate şi au fost, cum se spune, fără învoirea autorului, publicate de o revistă rusească din Varşovia editată de o casă de editură comunistă. Deşi romanele acestea nu se vând în Rusia, a început în toată presa sovietică o campanie furioasă împotriva autorilor. Ziarele „Pravda" şi „Isvestia" precum şi revistele literare au cerut pedepsirea exemplară a scriitorilor care s'au dovedit că sunt străini de comunism. Toată mişcarea „Popuciki" a fost declarată „antibolşevică" şi „Ziarul Roş", bunăoară, afirma că numai după dizolvarea definitivă a mişcării mici-burgheze „Popuciki" va lua naştere o adevărată literatură muncitorească. Celor doi scriitori, Pilniak şi Samiatin, nu li s'a dat încă prilejul să ia poziţie faţă de aceste atacuri şi nici nu se ştie măcar dacă sunt vinovaţi de publicarea romanelor lor în străinătate.

Inainte ca tribunalul să fi osândit pe cei doi poeţi, o revistă literară a socotit de cuviinţă să facă o anchetă printre fruntaşii mişcării „Popuciki" „ce părere au despre fapta scriitorilor Pilniak şi Samiatin". Spre cinstea scriitorilor ruşi, toţi au dat un răspuns evasiv.

Consecinţa campaniei de săptămâni de zile a presei şi a agitaţiei „poeţilor muncitorimii" a fost deocamdată excluderea celor doi scriitori din asociaţia de breaslă. Toate privilegiile, de altfel destul de modeste, de care se bucură membrii asociaţiei şi care le dau posibilitatea să scrie, le-au fost retrase scriitorilor „vinovaţi". Aceste privilegii sunt: dreptul la o cameră proprie, dreptul la o masă şi la o cartelă de pâine, aidoma cartelei unui muncitor. In curând vor urma şi alte pedepse, din partea „forurilor superioare".

CRONICA TEATRALĂ

TEATRUL NAŢIONAL: „Maior Barbara", comedie în 4 acte de Bernard Shaw

Toată lumea ştie că Shaw e socialist. Chiar şi aceia cărora nu le convine acest lucru, întrucât îi gustă totuşi spiritul, verva şi ironia. Shaw e socialist şi iată, în „Maior Barbara" face apologia capitalismului. Lumea deci a rămas consternată. Cineva, în foyerul Teatrului Naţional, spunea atenuându-şi uimirea: — A, desigur, un nou paradox!

E adevărat, logica specifică a dialogului shawian face îndeobşte salturi uimitoare, iar paradoxele cu un *déboutonnons à notre aise*, se revarsă din belşug. Aici însă, în „Maior Barbara", lucrurile stau altfel: nu e vorba de niciun paradox. In aparenta apologie a capitalismului, Shaw e perfect consecvent cu ideile-i socialiste.

Să ne lămurim.

Ideea centrală a comediei reprezentate acum la Teatrul nostru Naţional — fiindcă desbate mai multe idei — este posibilitatea filantropiei de-a atenua mizeria celor mulţi şi muncitori, faţă 'n faţă cu capitalismul dominant şi neîndurat. Cum se vede, e o idee socială, aş zice: o problemă de sociologie, pe care Shaw o rezolvă dintr'un punct de vedere desăvârşit marxist. Că pe temeiul acestei probleme dintr'un domeniu pare-se străin teatrului, Shaw a reuşit totuşi să scrie o comedie excelentă, vom vedea mai la vale. Deocamdată, avem de lichidat presupusul paradox.

Pe scenă, facem cunoştinţa unei domnişoare idealiste, dornică „să salveze sufletele": e Barbara, fiica unui mare fabricant de tunuri. Cu această nobilă dorinţă, Barbara crează printre cunoscuţii săi — „domni şi doamne din înalta societate" — *armata salvării sufletelor*, în care ea însăşi poartă gradul de maior. Maiorul Barbara strânge de pe drumuri oamenii nevoiaşi şi le dă de mâncare şi le asigură un adăpost. Le cere în schimb, nimica toată: transformarea sufletului lor. Din răi, din beţivi şi borfaşi visează să facă şi crede că face — întinzându-le blidul cu ciorbă fumegândă — oameni buni, cuminţi, cinstiţi şi cu frica lui Dumnezeu. Dar strania „armată a salvării sufletelor", cu toată nobila-i bunăvoinţă, nu găseşte mijloacele să sature atâtea guri câte se cer în realitate săturate şi mai ales nu poate să câştige acea teribilă transformare a sufletului. Intervine aci, oferind posibilitatea realizării acestor deziderate, d. Andrew Underschaft, tatăl Barbarei, fabricantul de tunuri şi înfricoşatul reprezentant al capitalismului englez. Barbara, suflet pur, respinge ajutorul tatălui său, întrucât socoteşte că banii lui nu-s adunaţi cu mâni curate, iar armata salvării sufletelor nu se poate folosi de bani murdari. Prin intervenţia nostimă a unei doamne, care ţine cu orice preţ să salveze sufletele, punându-şi pe-al său propriu la bătaie, — suma oferită de d. Underschaft e în cele din urmă acceptată. Dar ceeace urmăreşte fabricantul de tunuri, prin gestu-i superb de dărnicie, nu e în realitate salvarea sufletelor, ci convertirea dragei sale copile, la filosofia-i pragmatică şi realistă.

In scopul acestei convertiri, d. Undeschaft enunţă o idee, care-i socialistă: filantropia corupe sufletul muncitorului, nu-l salvează; salvat, e la mine în uzină.

Intrebaţi un socialist ce crede despre filantropie, şi se va arăta ca cel mai implacabil vrăjmaş al ei. Apoi, întrebaţi-l dacă într'adevăr un muncitor de uzină e „salvat" şi dacă socialistul e inteligent (ceeace se întâmplă câteodată), veţi primi răspunsul:

— Da. Şi aş vrea să se creeze cât mai mulţi muncitori de uzină, adică proletari. D-ta nu ştii ce zice Marx? Desvoltarea industriei şi acumularea capitalului, aduc după sine, în sânul proletariatului, conştiinţa de clasă. Deci: începutul luptelor de clasă. Deci: revoluţie proletară. Deci: înfăptuirea societăţii socialiste. Da, numai muncitorul de uzină e cu adevărat salvat.

Iată cum Shaw a găsit de cuviinţă, la sfârşitul comediei sale, ca un perfect socialist, s'o convertească pe Barbara la capitalism, alături de tatăl ei. Luminată, Barbara renunţă la filantropia care nu izbuteşte să schimbe nimic — nici nevoia, nici sufletul celui nevoiaş — şi se alătură uzinei, care fabrică tunuri şi care, în frământarea ei uriaşă, trezeşte conştiinţa muncitorului, însetându-l după drepturile lui reale...

Cu această idee, în jurul căreia se agită diverse alte idei, înfăşurate în ironia subţire a lui Shaw şi pompate de verva scânteetoare cu care ni-a obicinuit, — irlandezul nostru a creat o comedie delicioasă şi de înaltă artă. Intr'adevăr, cu o astfel de idee ca fundament, să ţii, amuzându-l, trei ceasuri pe scaun, un public obicinuit cu melodrame, — e o mare artă, al cărei secret îl are aproape exclusiv Bernard Shaw.

Dar, ca în orice comedie semnată de el, şi aici, Shaw face piruete. Ne înfăţişează, pare că înşirate pe aţă, caractere căptuşite cu josnicie, idealişti convertiţi, o mamă demnă şi rigidă, un băiat prost cu mari şanse de a deveni gazetar inteligent, într'un cuvânt, cu un cuvânt al Barbarei: „un târg de suflete". Psihologia personagiilor, reprezentante ale aristocraţiei engleze, este atât de reală, atât de nostim şi caraghios reală, încât n'ai timpul să bagi de seamă că aceste personagii sunt mişcate de o idee aridă şi lipsită, îndeobşte de interes pentru spectatorul obicinuit. Nu bagi de seamă că piesa e lipsită de „conflict dramatic", că „anecdota" e absentă. Drama se petrece în realitatea psihologiei personagiilor, de cari râdem îndesat sau zâmbim subţire. Ne amuză iluzia unei fete ce pretinde că a transformat sufletul unei haimanale, care profită de această naivitate. Ne amuză capitalistul care visează vecinic bani şi tunuri, cel ce-şi face o simpatică filosofie din visul lui realist. Ne amuză însfârşit, — pe lângă spiritele şi aluziile subtile sau violente presărate dealungul celor patru acte, — oamenii şi pretenţiile şi realizările lor.

„Maior Barbara", deşi nu atinge înnălţimea „Medicului în dilemă" sau a „Sfintei Ioana", este totuşi o excelentă comedie şi un spectacol subjugător.

Dacă deobiceiu d. Soare Z. Soare face ce poate ca să nu izbutească în înscenările d-sale, — de data asta însă ni-a câştigat simpatia. Iar în ce priveşte pe interpreţi, au dovedit o intuiţie puternică şi fină, cu care au pătruns şi răscolit subtilităţile spiritului şi ideilor lui Shaw. Despre doamna Marioara Zimniceanu, nici nu încerc să precupeţesc elogiile. Candoarea din glasul dumisale de fată idealistă, chinuită de contradicţiile realităţii cu visurile ei, şi toate acestea cu o nuanţă fină de humor — dovedeşte o deplină pătrundere a rolului. D. Bulfinski, magistral în rolul capitalistului, se arată şi de data asta actorul inteligent de totdeauna.

Dar ceiace ne simţim plăcut datori să semnalăm aci, e debutul d-lui Athanasiu, degajat şi firesc, stăpân pe rol şi pe scenă.

LASCĂR SEBASTIAN

Cronica Şahului

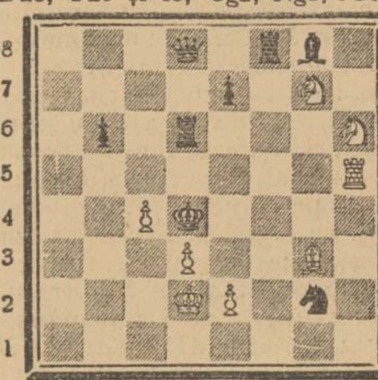
PROBLEMA No. 260

de **H. A. Russell**, Manchester.

(„L'Echiquier" 1929)

Negru (8 figuri)

Rd4, Dd8, Td6 şi f8, Cg2, Ng8, Pb6 şi é7.

Alb (8 figuri)

Rd2, Th5, Cg7 şi h6, Ng3, Pc4, d3 şi é2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

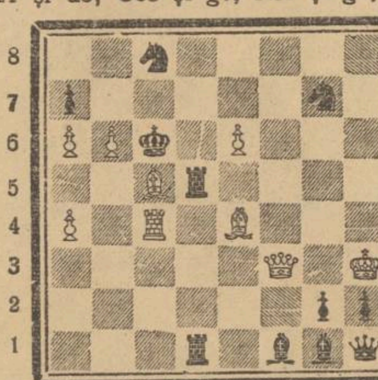
PROBLEMA No. 261

de **G. Cristoforatos**, Focşani.

(„Wiener Schachzeitung" 1928)

Negru (11 figuri)

Rc6, Dh1, Td1 şi d5, Cc8 şi g7, Nf1 şi g1, Pa7, g2 şi h2.

Alb (9 figuri)

Rh3, Df3, Tc4, Nc5 şi f4, Pa4, a6, b6 şi é6.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 109

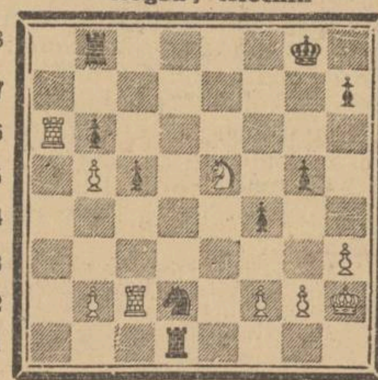
A 22-a partidă din matchul pentru campionatul lumii, jucată la Berlin în Octombrie 1929.

Alb: E. D. Bogoljubov. **Negru: Dr. A. Alechin.**

Partidă spaniolă

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf—b5, a7—a6; 4. Nb5—a4, d7—d6; 5. c2—c3, Nc8—d7; 6. d2—d4 g7—g6, aceasta continuare e considerată în partida spaniolă ca defavorabilă pentru negru. Alechin obţine însă printr'însa un succes, deoarece el are mai multă încredere în forţa sa de joc decât într'o desvoltare teoretică a deschiderei. 7. Nc1—g5, f7—f6; 8. Ng5—é3, Cg8—h6; 9. 0—0, Nf8—g7; 10. h2—h3, Ch6—f7; 11. Cb1—d2, ar fi fost mai bine să joace Dd2, Nb3 şi Nh6, spre a schimba calul din f7 şi nebunul din g7. 11... 0—0; 12. d4×é5, d6×é5; 13. Né3—c5, Tf8—é8; 14. Na4—b3, b7—b6; 15. Nc5—é3, Dd8—é7; 16. Dd1—é2, Cc6—d8; 17. Nb3—d5, Nd7—c6; 18. c3—c4, schimbul imediat al nebunilor ar fi fost mai favorabil pentru alb. 18..., Nc6×d5; 19. c4×d5 f6—f5! 20. Cd2—c4, Cd8—b7; 21. Ta1—c1, Ta8—d8; 22. d5—d6, Cb7×d6; 23. Cc4×d6, Td8×d6; 24. Dé2×a6, Dé7—d7; 25. Tc1—c2, c7—c5; 26. a2—a4, n'ar fi fost bine Td2, căci ar fi urmat T×d2; C×d2, f4 sau la N×d2, f×é4. 26..., f5—f4; 27. Né3—d2, g6—g5; 28. Da6—b5, spre a împiedeca g4. 28..., Dd7×b5; 29. a4×b5, Td6—d3; 30. Tf1—a1, Cf7—d6; 31. Ta1—a6, Té8—b8; 32. Nd2—c3? mai bine ar fi jucat Tc3 spre a forţa schimbul turnurilor. Alb n'ar fi trebuit să permită intrarea turnului negru la d1 şi mutarea calului prin é4 la d2, dar şi în acest caz poziţia negrelor ar fi rămas superioară. 32..., Cd6×é4; 33. Nc3×é5, Ng7×é5; 34. Cf3×é5, Td3—d1+; 35. Rg1—h2, Cé4—d2! ameninţarea

Situaţia partidei după a 35-a mutare a negrului
Negru: Alechin

Alb: Bogoljubov

e Cf1+; Rg1, Cg3+, Rh2, Th1+, mat. 36. h3—h4, Tb8—é8; 37. Cé5—f3, Cd2×f3; 38. g2×f3, Té8—é1; 39. Rh2—h3, h7—h5 şi alb abandonează, neputând evita matul.

ŞTIRI

In ziua de 13 Noembrie cor., s'a terminat la Wiesbaden matchul pentru campionatul de şah al lumei dintre actualul campion dr. A. Alechin şi marele maestru E. D. Bogoljubov. Precum era de aşteptat, Alechin a câştigat matchul.

Rezultatul a fost: Alechin 15 jum. puncte, Bogoljubov 9 jum. şi anume Alechin a câştigat 11 partide, Bogoljubov 5, iar 9 au fost remise.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Proverb

Inainte de a pleca la război, roagă-te odată; înainte de a te îmbarca pe mare, roagă-te de două ori; dar roagă-te de trei ori înainte de a te însura.

Cântec pe culmi

Amiaza-vieţii! Ceas de împliniri!
Văratică grădină a visurilor coapte!
O, fericire 'nfrigurată de aşteptări şi de pîndiri...
Mi-aştept prietenii, şi zi şi noapte.
Veniţi, prieteni! Visurile-s coapte,
Şi ceasul cel de faţă e plin de împliniri.

In cinstea-vă gheţarii se 'mpodobesc cu flori.
Piraiele din munte pornesc spre voi voci clare.
Şi se adună 'n creştet de ceruri vînt şi nori,
Să vă pîndească pasul de dincolo de zare.

Ospăţul meu v'aşteaptă pe vîrfuri, printre stînci.
Nu-i nimeni mai aproape de stele decît mine,
Nici mai aproape nu e de hăurile-adînci.
Şi nimeni pîn 'acuma nu s'a urcat spre mine
Să guste din ospăţul întins pe vîrf de stînci.

... Dar iată-vă, prieteni atît de aşteptaţi!...
De ce în ochii voştri văd spaimă şi mirare?
N'a mai rămas în mine nimic din ce ştiaţi?
Pas, vorbă, chip — schimbarea e-atât de 'ngrozitoare ?
Nu mai sânt eu acela pe care-l căutaţi?
Şi cel ce sânt acuma vă miră şi vă doare?

Sânt altul? Mie însumi străin? Fugit din mine?
Din mine însumi exilat?
Un luptător ciudat care 'mpotriva
Lui însuşi luptă cu puteri haine,
Prin propria-i izbândă răpus şi 'nghenunchiat?
Delaolaltă jertfă şi gealat?

Mi-am împletit eu viaţa cu tot ce-i aprig vânt?
Am poposit alături de albii urşi polari?
M'am desvăţat de Dumnezeu şi oameni,
De tot ce-i blestemat, de tot ce-i sfînt?
Făcutu-m'am fantomă ce umblă pe gheţari?

O, vechi prieteni! Iată: amarul vă cuprinde.
De dragoste vi-s ochii dar şi de groază plini.
Plecaţi! Fără mânie! Aici — sînteţi străini.
Doar căprioarele şi vânătorii
Cutează-aceste locuri să colinde...

Prieteni vechi, luaţi drumul înapoi!...
— O, inimă, eşti plină de amintiri amare,
Dar aprigă-i nădejdea ta şi tare:
Deschide-te şi-aşteaptă prietenii cei noi !
Cei vechi să-i laşi! Şi lasă şi-aducerile-aminte!...
De-ai fost odată tînără, acuma
— Eşti şi mai tînără ca înainte!

Aceştia nu mai sînt prieteni, sînt
— Cum să-i numesc? — doar stafii de prieteni.
Imi bat şi-acuma noaptea în inimă şi'n geam,
Şi mă privesc şi-mi spun: Doar noi *eram!*
— Veşted cuvânt pe care-odinioară
Drept trandafir în suflet mi-l sădeam!

O, dor al tinereţei, rău înţeles mereu!
Din tot ce-odinioară am rîvnit
Şi-am luat drept seamăn sufletului meu,
Rămâne-acum un vis îmbătrânit.
Să-l isgonesc din mine nu mi-i greu:
Numai ceea ce se schimbă mi-i apropiat mereu.

Amiază-a vieţii! Ceas de împliniri!
Văratică grădină a visurilor coapte!
O, fericire 'nfrigurată de aşteptări şi de pîndiri...
Mi-aştept prietenii, şi zi şi noapte:
Prieteni noi! *Fiţi gata! Mi-s visurile coapte,*
Şi ceasul cel de faţă e plin de împliniri.

(După un fragment din Friedrich Nietzsche).

AL. A. PHILIPPIDE

Pagini din trecut

Intr'o seară de Iulie, anul 1807, romancierul Pigault-Lebrun şi baronul Clamons, amicul său intim, ieşind de la teatrul Montansier, întâlniră din întâmplare pe prinţul Jerôme, fratele împăratului Napoleon.

— Ce bine îmi pare că vă văd, exclamă prinţul, strângându-le mâna cu căldură. Ştiţi marea noutate ?

— Da ! S'a întors împăratul, după ce a semnat glorioasa pace dela Tilsitt, care consacră ruina Prusiei.

— Văd că sunteţi destul de bine informaţi, dar ştiţi că fratele meu a format din provinciile răpite Prusiei, marele ducat al Varşoviei pe de o parte, iar pe de alta, regatul Vestfaliei cu capitala Cassel ?

— Parcă am citit şi asta în *Monitor.*

— Din ce în ce mai bine. Poate ştiţi atunci şi numele fericitului muritor desemnat să domnească asupra încântătorului regat al Varşoviei ?

— Asta nu ştim.

— Cred şi eu. Inainte de consiliul de astăzi nici eu nu-l ştiam.

— Asupra cui a căzut alegerea împăratului ?

— Chiar asupra Alteţei Sale prinţul Jerôme.

— Dumnevoastră !... sire ! exclamă Pigault-Lebrun făcând doi paşi înapoi.

Apoi salută cu cea mai perfectă reverenţă de la curte şi adaugă :

— Rog pe Majestatea Voastră să-mi îngădue a-i adresa cele mai sincere felicitări şi expresia...

— Ia lasă complimentele, dragă. Mai întâi că instalarea definitivă n'o să aibă loc decât peste câteva zile. Poate că mai târziu, când o să fiu pe tron, n'o să rămân nesimţitor la linguşiri... Până atunci, ca să serbăm ziua aceasta fericită, vă invit pe amândoi să supaţi cu mine.

Noul rege îşi luă invitaţii prieteneşte de braţ şi îi duse la restaurantul Meot, unul dintre cele mai renumite localuri de pe vremea aceea, a cărui intrare dădea spre Palais-Royal.

Masa fu excelentă, vinurile alese şi servite din belşug. Cei trei oaspeţi făcură cinste mesei, precum se cuvenea, aşa încât la desert Jerôme, uşor emoţionat, declară că pentru nimic în lume n'ar consimţi să se despartă de cei doi scumpi prieteni.

— Dar, obiectă slab baronul de Clamons, când Majestatea Voastră o să aibă Curtea la Cassel..

— O să veniţi cu mine... Chiar în acest moment îmi vine o idee. Tu, Clamons, ai un scris minunat, ai să fii secretarul meu. Cât despre tine, Pigault, ţie trebue să-ţi placă cărţile, de vreme ce eşti scriitor; te numesc bibliotecar regal.

Urmară noui toasturi după această dublă numire. Apoi, deoarece erau orele două după miezul nopţii, amfitrionul ceru socoteală, care se urca la mai bine de trei sute de franci.

— Drace ! zise prinţul scotocindu-se prin buzunare. Dacă aş fi prevăzut că o să mă întâlnesc cu voi, aş fi luat cu mine un fişic de napoleoni sau câteva bilete din acelea aşa de preţioase ale Băncii Franţei. Dar trebue să vă mărturisesc că în acest moment nu am decât câţiva franci. Imprumutaţi-mi voi suma şi o să v'o înapoiez mai târziu.

— Vezi că... îngânară Pigault-Lebrun şi baronul, nici noi nu suntem mai bogaţi decât Majestatea Voastră.

— Drace ! afacerea devine din ce în ce mai amuzantă. Şi culmea e că mănânc pentru prima dată la Meot şi de bună seamă nu mă cunoaşte... Ce să facem ? Să-l chemăm şi să-i expunem cazul.

După câteva minute restauratorul intră în cabinetul unde îl aşteptau cei trei amici. Pigault-Lebrun, considerat ca cel mai elocvent, fu însărcinat să apere cauza comună. Romancierul se achită cum putu mai bine de însărcinare şi dădu lui Meot cuvântul de onoare că va fi plătit în 24 de ore.

Restauratorul se posomorî; nu-i plăcea să facă credit. Dar înfăţişarea deschisă a celor trei oaspeţi făcu de bună seamă o impresie favorabilă asupra lui, căci răspunse :

— Cel puţin pot să ştiu, domnilor, cine sunteţi ?

— Ai dreptate !... Eu sunt bibliotecarul Majestăţii Sale regele Vestfaliei.

— Foarte bine ! zise restauratorul salutând.

Apoi se adresă baronului :

— Dar dumneata ?

— Eu sunt secretarul Majestăţii Sale regele Vestfaliei.

Acest al doilea răspuns păru suspect lui Meot. Crezând că voiau să-şi bată joc de dânsul, dădu din umeri şi arătă cu degetul pe al treilea client.

— Şi deşiratul ăsta o fi regele Vestfaliei, nu? zise el.

— Chiar aşa, ticălosule ! Dar am să te învăţ minte să mă mai faci altă dată deşirat ! exclamă Jerôme, repezindu-se la restaurator ca să-l pedepsească pentru atâta neruşinare.

— Asta-i prea mult ! După ce vă bateţi joc de mine, vreţi să mă şi maltrataţi ! strigă Meot fugind spre scară. O să vedem dacă o să mai faceţi pe luptătorii şi în faţa poliţiei. Numai cu mare greutate reuşi Jerôme să-l oprească şi, ca să evite scandalul, îi dădu ceasul în gaj. Ceasul acesta era o admirabilă bijuterie, pe care i-o făcuse cadou comnata sa, împărăteasa Iosefina. Iniţialele Iosefinei se mai vedeau încă, scrise cu briliante; bijuteria valora de douăzeci de ori cât nota restauratorului.

Atunci Meot se muie, şi cei trei clienţi o şterseră repede. Aveau dreptate să se grăbească, căci după plecarea lor, patronul căpătă altă bănuială. Examinând superbul ceas, iniţiala şi briliantele, conchise că bijuteria era de furat.

Cum se lumină de ziuă, alergă la comisariatul de poliţie al cartierului şi povesti chestia. Reprezentantul autorităţii recunoscu numaidecât iniţiala imperială şi alergă la prefectul poliţiei. Un sfert de oră mai târziu prefectul porunci să se pună caii la trăsură şi se duse în goana cailor la ministrul de interne. După o oră ministrul ceru împăratului audienţă.

Napoleon nu glumea în chestiile care priveau protocolul. Deaceea cum află cum stau lucrurile, trimese după fratele său.

— Aşa te porţi ? îi reproşă el foarte supărat. Te compromiţi în halul acesta ! Şi mai compromiţi pe deasupra pe împărăteasa şi pe mine. Ai merita să-ţi iau coroana pe care nu eşti vrednic s'o porţi !

Totuşi după câteva minute Napoleon se potoli, dar porunci lui Jerôme să plece imediat în statele sale, interzicându-i să ia cu sine vreun demnitar numit cu anticipaţie...

Şi iată cum nici romancierul Pigault-Lebrun, nici baronul de Clamons n'au făcut niciodată parte din Curtea regelui Vestfaliei.

Cununa Afroditei

DRAGOSTEA VANDUTĂ.

Să fie vândut! Mai doarme încă la sânul mamei; ce-mi pasă. Trebue neapărat vândut! De ce să hrănim acest copil? Are aripi, unghiile lui zgârăe adânc, e capricios, plânge, apoi râde; este încăpăţânat, guraliv, indiscret, sălbatec; nici mama lui nu-l poate îmblânzi: e un monstru. Deci va fi vândut.

Se găseşte pe aici un negustor care doreşte să cumpere un copil? Va fi bine venit, mai ales dacă se va îmbarca pentru o ţară îndepărtată.

Dar, iată, copilul imploră, şi uite, el plânge.

— Lasă, nu te vând încă. Curaj! Fii tovarăşul Zenophilei.

Frédéric Boute[...]

O aventură

Seara, ceva înainte de opt. Musafirii plecaseră cu toţii. D-na Fertine stătea de vorbă cu nepotul ei, pe care-l reţinuse la cină. Acesta venea din provincie şi doamna, văduvă şi femeie de lume, îl ajuta să prindă rădăcini în Capitală. „Un nepot de douăzeci şi patru de ani", îşi zicea ea, „n'o să mă îmbătrânească prea mult".

— Şi zi, ţi-a plăcut după-amiaza de astăzi? îl întrebă, rezemându-şi figura elegantă, bine păstrată prin sport şi dietă, de speteaza jilţului. Văd, că viaţa mondenă îţi prieşte şi nu mă îndoiesc că în curând te vei bucura de succese.

— Mă simt încă străin şi stângaciu.... Mulţimea asta de femei frumoase mă intimidează...

— Până ce te obişnueşti..

— Spune-mi, te rog... Bruna aceia înaltă, în rochie sable... cine era?

— Aha, observi şi rochiile — bravo, ăsta-i semn bun... Bruna ta se chiamă Simone Riot şi e soţia bancherului cu acelaşi nume... Prietenul ei e Antoine Lefailleur, tânărul cu care ai vorbit de sporturi...

— Aşa!... Şi blonda, care râdea într'una, sulemenită şi înfăşurată într'o blană scumpă?

...Nici numele ei nu l-am putut înţelege...

— Numele nu se înţeleg niciodată... Claudine Algrain. Nu are părul blond, ci castaniu şi e oxigenat. Prietenul ei, domnul înalt şi oacheş, care a plecat cu dânsa...

— Dar ce naiba! Toate au prieteni?

— Nu chiar toate, dar cele mai multe... Şi mai cine?

— Cealaltă blondă, sveltă, în catifea neagră?

— Anette Lauvier. De un blond autentic. O femeie încântătoare.

— Are şi ea un amant?

— Ba bine că nu! Ea deţine recordul!...

Ii schimbă de câteva ori pe an. La ceaiuri, la serate, la expoziţii o întâlneşti, însoţită de un domn oarecare — câteva luni în şir... Deodată, pac!... S'a isprăvit... Vine rândul altuia. Frumoasei Anette îi place, se vede, variaţia!

— E căsătorită?

— Se pare că da... Se spune că există un domn Lauvier. Dar nu dai niciodată ochi cu dânsul... Afacerile îl silesc mereu să călătorească. Şi Anette se despăgubeşte cum poate. ...La urma urmei, face ceeace-i convine... Dar de ce, oare, te uiţi aşa desamăgit, Richard?!... Ce vrei?... Iţi povestesc toate aşa cum sunt.

— Oh, nu-s desamăgit... numai surprins... O femeie atât de frumoasă şi de fină...

— Dacă ar fi urâtă n'ar avea adoratori... cel puţin nu atâţia... Ţi-am distrus niscaiva iluzii? Erai poate şi îndrăgostit de dânsa? ...Cine te împiedică să-i faci şi tu curte?... Mi se pare, de altfel, că tocmai e liberă. De vreo două luni n'o mai văd în tovărăşia ultimului ei ales, André Cerrache. Pe semne s'a săturat şi s'a cotorosit de el. ...N'ai decât să-ţi încerci norocul... Te-am văzut vorbind cu dânsa şi am avut impresia să-i placi... Ar fi o aventură minunată pentru început... Şi cu totul neprimejdioasă, fără patima mistuitoare... ma ta... Dar vezi, Richard, port o răspundere în ceiace te priveşte... Nu cunoşti încă viaţa şi n'aş vrea să cazi în mrejele unei intrigante, care-ţi distruge întregul tău viitor, sau să te îndrăgosteşti la nebunie şi să faci prostii. ...Dar cu frumoasa Anette te-ai afla la adăpost. D-na Fertine se opri, deoarece servitorul deschise uşa sufrageriei.

Pe Richard îl urmăreau acum sfaturile mătuşei. Nu şi le mai putea goni din minte. De fapt, era dispus să le urmeze întocmai. Anette Lauvier îi plăcea grozav. Nu se putea îndoi că şi el, ca atâţia alţii, avea s'o cucerească... Ca atâţia alţii... Oh, ce gând urât... Richard era încă destul de idealist ca să fi preferat o amantă mai rezervată. Pe de altă parte, ceeace aflase despre dânsa îi ajuta să învingă timiditatea, de care până acum, nu izbutise să se desbare... Da, o izbândă uşoară avea şi ea unele avantaje.

Peste câteva zile Richard revăzu pe Anette Lauvier la o serată ce avea loc în casa mătuşii sale. La masă era tovarăşul ei şi bine înţeles, se strădui să fie cât se poate mai spiritual şi mai amabil.

Tânăra femeie îl asculta cu plăcere şi prin răspunsurile vesele ce i le dădea, dovedia o bună dispoziţie. Era, de altfel, o persoană inteligentă şi plină de tact. Richard, simţind cum se naşte între ei un fel de înţelegere, nu mai putea de bucurie. Căuta să-i placă cât mai mult.

In seara aceea, la despărţire, era foarte mulţumit de sine. D-na Lauvier îl invitase la un ceai, pe care intenţiona să-l dea în curând şi îi mai dădu să înţeleagă că o putea vedea şi mai curând la familia Musson Valot, unde avea să fie invitat şi el. Intr'adevăr o întâlni acolo şi dansară de câteva ori împreună. Simţind-o atât de uşoară şi mlădioasă în braţele sale, Richard visă alte plăceri mai desăvârşite! Când şezu, însă, pe urmă lângă dânsa în trăsură — îi îngăduise s'o petreacă acasă — el nu-şi îngădui cea mai mică libertate, atât de mult îl mai intimida.

In cursul săptămânilor viitoare, Richard o văzu din ce în ce mai des: în societate, dimineaţa la plimbarea prin Bois de Boulogne, la diferite expoziţii. Pe urmă Anette îşi dădu chiar anume întâlnire cu dânsul, dar niciodată între patru ochi.

O prietenie delicioasă se legă între ei, dar de un alt caracter, decât ar fi dorit Richard. In zadar făcu tinerei femei o declaraţie după alta, la început cu jumătate de înţeles, pe urmă mai fătiş şi cu o patimă tot mai mare... Ea râdea numai, rugându-l să vorbească despre altceva, fără însă să se supere.

— Ştie, desigur, că am aflat despre dragostele ei, îşi zise Richard, şi nu vrea să cred că cedează prea repede şi prea uşor... Totuşi, de respins nu mă respinge... Sunt deci convins, că-i plac.

Această convingere, precum şi farmecele Anettei aţâţară focul său din ce în ce mai tare. Indelungata ei împotrivire începu să-l nelinişească.

Intr'o zi, tânărul amorezat plimbându-se cu dânsa în Versaille-ul tomnatec, nu se mai putu stăpâni: vroi să ajungă neapărat la o explicaţie hotărîtoare cu Anette.

— Destul! strigă el, scos din fire. Nu mai pot. Te iubesc la nebunie! De ce nu vrei să mă asculţi, să faci din mine cel mai fericit dintre muritori!... Dacă-ţi displac, spune-mi-o mai bine fără cruţare. Insă nesiguranţa asta n'o mai pot răbda.

Surprinsă de violenţa cu care îi vorbea, Anette s[e] încruntă.

— Dar nu-mi displaci de loc... Dimpotrivă... Societatea d-tale mi-e cât se poate de plăcută...

— De ce atunci mă respingi pe mine, când...

Se opri brusc. Fusese cât pe-aci să spune:

— Când pe atâţia alţii nu i-ai respins.

Anette se îngălbenise.

— De ce nu vorbeşti mai departe? zise ea. Ştiu c[e] vroiai să spui... Că am avut atâţia amanţi, nu-i aşa?.. De ce, prin urmare, tocmai pe d-ta nu?... Ştiu ce se po[...] veşteşte despre mine... Ţi s'a povestit şi d-tale şi... a[i] crezut. Numai că-i o mică greşală la mijloc: niciodat[ă] n'am avut şi nu voi avea amant... Sunt căsătorită cu u[n] om de treabă care mă iubeşte şi pe care-l iubesc... Plea[că] că adeseaori şi pentru un timp îndelungat, dar are de[...] plina mea încredere, precum eu mă bucur de încrede[...] rea lui... Când rămân singură, mă plictisesc şi ies câ[t] mai des, ca să mă distrez. Aşa mi-e firea şi de ce m'a[ş] preface? Am oroare de tot ce-i făţărnicie... In ochii me[i] nu-i o crimă să cauţi societatea persoanelor care-ţi plac[,] fie bărbaţi, fie femei... Şi mărturisesc că prefer societatea bărbaţilor. Intrucât sunt oare vinovată, dacă ei nu vo[r] să răspundă cinstit şi fără un gând ascuns la prietenia unei femei?... Recunosc, că unele femei se simt jignite când bărbatul căruia îi dau dovezi de simpatie nu l[e] face numaidecât curte. Dar eu nu mă număr printr[e] ele. Nu-s o cochetă. Şi nici faţă de d-ta nu m'am purta[t] cum se poartă cochetele. Nu te-am încurajat mai mul[t] decât pe alţii. Am râvnit... în cazul d-tale ca şi în altel[e] la fel, la o sinceră şi adevărată prietenie... Dar se ved[e] că nu eşti cu nimic mai în stare să realizezi acest ideal decât predecesorii d-tale... Cunoşti acum taina nenumăratelor şi revoltătoarelor mele legături intime! Aşa zi[...] şii mei amanţi au fost, fără excepţie, bărbaţi care doreau de abia să facă din mine metresa lor. Şi când şi-au dat seamă că nu vor izbuti niciodată, s'au retras ma[i] curând sau mai târziu — după temperament — unu[l] însă mai înfuriat decât celalt. N'au devenit amanţi[i] mei, dar au lăsat lumea s'o creadă... Vanitatea e o slăbiciune atât de omenească... Şi mie îmi pasă aşa de puţin de părerea lumii!... Bine că eu însumi ştiu cine sunt ş[i] că soţul meu o ştie... Fireşte, aş putea sta acasă, să nu merg nicăeri şi să nu primesc pe nimeni. ...Dar de ce?.. M'aş plictisi îngrozitor. Apoi, vezi, mă simt ispitită să fac o nouă încercare, ca să-mi spun pe urmă de fiecare dată: „Incă unul care nu înţelege sau nu vrea să înţeleagă, că ceiace caut, ceiace doresc dela dânsul e societatea, spiritul şi prietenia lui, iar nicidecum dragostea. Cu ea n'am ce face... Acum ştii totul... M'ai desamăgi şi d-ta... Şi, supărat, indignat, furios ca ceilalţi, vei înceta să-mi ţii de urât.

Tăcere. Tăcere adâncă.

— Imi dai voe, doamnă, să rămân sincerul d-tale prieten, fără nici un gând ascuns şi fără nici o pretenţie? întrebă Richard încet.

Ea dădu uşor din umeri. ... dăjduești. Dar în ziua când vei recunoaşte adev[...] vei face ce au făcut şi ceilalţi: te vei retrage... Un b[ăr]bat nu poate fi prietenul unei femei... Cel puţin până azi, eu n'am întâlnit un astfel de bărbat... Să ne înapoiem în oraş? Da?...

Tradus de AURELIA LAST

PICIOARE-FRUMOASE
Indispensabil trebue să fie îmbrăcate aceste picioruşe dacă vor să impună luciul de mătase şi cea mai perfectă elasticitate scoate în evidenţă frumuseţea picioarelor. Cine pricepe asta? Doamna o ştie!
ELASTICE ŞI ÎNCÂNTĂTOARE DEPRINSE A ÎNVINGE
CIORAPUL TREI COROANE

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD

Thomas Mann despre sine însuşi

Trecutul meu e obscur şi destul de ruşinos. De aceea mi-e cât se poate de neplăcut să-l înfăţişez cetitorilor. Ca licean am încurcat-o rău. Nu că aş fi căzut la bacalaureat, — de-aş spune-o, m'aş simţi măgulit, pentrucă m'au trântit la retorică. Şi apoi eram tot atât de vârstnic ca bătrânul Westerwald. Leneş, îndărătnic, uşuratec, luam totul în râs. Profesorii venerabilului institut la care urman, — oameni excelenţi, — nu mă puteau suferi, şi cu drept cuvânt; de acord cu toate probabilităţile, cu toate datele experienţei, îmi prevesteau o peire sigură. Abia dacă, în virtutea unei superiorităţi a cărei natură e greu de precizat, mă bucuram de consideraţiunea câtorva colegi. Anii s'au scurs astfel până la eliberarea diplomei care îmi dădea dreptul să nu fac decât un an armată.

Scăpat din liceu m'am mutat la München, unde se stabilise mama după moartea tatălui meu, negustor de grâne la Lübeck şi senator al acestui oraş. Pentrucă mi-era ruşine să mă dedau dintr'o dată şi pe faţă lenei, am intrat — bine'nţeles „provizoriu“ — în birourile unei societăţi de asigurare împotriva incendiului. Dar, în loc să mă pun în curent cu lucrările, îmi plăcea, petrecându-mi vremea într'un scaun mobil, să născocesc în ascuns lucruri închipuite, şi să scriu, amestecând-o cu versuri, o poveste de dragoste pe care am şi trimes-o unei reviste de avantgardă; şi tare mă mândriam că am văzut-o publicată.

Am părăsit societatea de asigurare înainte de-a fi dat afară. Prefăcându-mă că vreau să devin ziarist, am urmat câteva semestre la Şcoala de înalte studii din München: istoria, economia politică, literele şi artele, toate astea talmeş-babeş şi fără nici un folos. Pe neaşteptate am lăsat baltă toate cursurile şi am început să hoinăresc în streinătate, în Roma unde am stat ca un pierde-vară un an de zile. Imi petreceam zilele scriind, devorând acele lecturi ce se numesc literare şi pe care un om cumsecade le ia ca să se distreze când nu mai are altceva de făcut, — serile mi-erau consacrate punchului şi dominoului. Aveam tocmai cât îmi trebuia ca să trăesc şi să-mi cumpăr ţigaretele cu tutun dulce pe care le vinde Statul italian şi din care pe-atunci fumam până mă'mbătam de-a binelea.

Când m'am înapoiat la München, înegrit, slăbit, prăpădit, m'am văzut însfârşit pus în situaţia de a folosi diploma cu drept de termen redus.

— Totuşi să nu vă aşteptaţi [illegible] ...ceptiona. Nu mai mult decât după trei luni am fost lăsat la vatră. Picioarele mele n'au vroit să se deprindă cu acel marş ideal şi energic căruia i se spune pas de defilare, şi inflamarea unei aponevroze mă ţinea mereu la pat. Dar sufletul e într'o oarecare măsură stăpân pe corpul ce-l însufleţeşte şi dacă aş fi avut cea mai mică scânteie din focul sacru, meteahna n'ar fi fost de neînlăturat.

Intr'un cuvânt, am părăsit serviciul şi în haine civile mi-am dus mai departe viaţa desfrânată. Am colaborat câtăva vreme la **Simplicissimus** — îmi urmăriţi prăbuşirea pas cu pas, — şi mă apropiam de patruzeci de ani.

Dar acum? Astăzi? Mă vedeţi cumva zdrobit, cu privirea stinsă, cu un şal în jurul gâtului, printre alţi copii rătăciţi, într'o cafenea de anarhişti? Rostogolit în noroi, aşa cum s'ar cuveni?

Nu. Sânt înconjurat de glorie. Fericirea mea e fără pereche. Sânt însurat, soţia mea e tânără, nespus de frumoasă, — o prinţesă, de vreţi să mă credeţi; e fiică de profesor universitar, bacalaureată — fără să mă dispreţuească pentru asta — şi mi-a dăruit cinci copii sănătoşi tun şi plini de viitor. Am un apartament splendid, aşezat de minune, electricitate, confort modern, cu cele mai frumoase mobile din lume, covoare, tablouri. Poruncesc la trei slujnice impunătoare şi unui câine ciobănesc de Scoţia... Călătoriile mele sânt triumfuri. Academiile din provincie mă invită, vorbesc în ţinută, sânt aplaudat îndată ce apar. Am revenit în oraşul meu natal. Se vânduseră toate locurile în sala cea mare a casinoului; mi s'au dat cununi de laur, locotenenţii şi cuconiţele mi cer respectuos să le semnez albumul, şi dacă mâine aş fi decorat aş fi tot atât de serios.

Şi toate acestea, cum? Prin ce mijloace? Pentru ce? Nu m'am schimbat, nu m'am făcut mai bun. Am continuat să fac ceiace am făcut totdeauna, să visez, să-i cetesc pe poeţi şi să scriu ca ei... Cei care mi-au străbătut scrierile vor fi observat că mi-am exprimat mereu neîncrederea în viaţa de artist, de scriitor. La drept vorbind, onorurile pe care societatea le face acestei categorii m'au uluit. Ştiu ce înseamnă un poet, căci sânt şi eu, am pecetea. Un poet, în două cuvinte, e un strengar care nu poate fi de folos pentru nici un fel de activitate de oameni serioşi; nu se gândeşte decât la leacuri; nu numai că nu slujeşte Statul, dar nutreşte şi gânduri revoluţionare; nu trebue să fie nici prea inteligent, dimpotrivă, i se poate întâmpla să aibă o minte tot aşa de slabă şi tot aşa de tâmpă ca a mea; un copil desordonat din fire, un şarlatan de care trebue să te păzeşti oricând şi căruia societatea nu-i datorează altceva — în realitate, el nici nu-i pretinde altceva — decât o tăcere dispreţuitoare. Totuşi e fapt că societatea îngădue acestui soi de indivizi să trăiască în sânul său, să se bucure de consideraţie şi să ajungă la cea mai desăvârşită bună stare.

N'ar trebui să mă plâng de această situaţie; şi nu mă folosesc de ea. Dar nu se cade! Inseamnă să încurajezi viţiul şi e ruşine pentru oamenii cumsecade.

Traducere de J. B.

Tonio Kröger

THOMAS MANN

FRAGMENT [1]

La vârsta de 16 ani Tonio Kröger se îndrăgosti de Inge Holm, în salonul Doamnei Consul Husteede. Salonul fusese golit în seara aceia în vederea lecţiei de dans, căreia îi venise rândul să se ţină acolo. Căci era un curs particular, la care luau parte numai membrii familiilor de vază. Se întruneau pe rând în casele părinţilor lor, spre a lua lecţii de dans şi de maniere elegante. Şi în acest scop maestrul de dans Knaak venea special în fiecare săptămână din Hamburg.

Il chema François Knaak, şi ce om era! „J'ai l'honneur de me vous représenter“ spunea el, „mon nom est Knaak“. Şi aceasta nu se spune în timp ce faci plecăciunea, ci când stai iarăşi drept — cu vocea scoborîtă, totuşi clară. Nu eşti zilnic în situaţia de a trebui să te prezinţi în franţuzeşte, dar dacă poţi s'o faci corect şi ireproşabil în această limbă, cu atât mai mult vei reuşi s'o faci în nemţeşte. Ce minunat era strânsă redingota neagră mătăsoasă pe şoldurile-i pline. Pantalonul cădea în falduri uşoare peste pantofii de lac garnisiţi cu funde de atlas, şi ochii lui căprii priveau în jur cu o fericire obosită de propria lor frumuseţe.

Toţi erau copleşiţi de siguranţa şi cuviinţa lui excesivă. El păşi spre stăpâna casei, — şi nimeni altul nu păşea ca el, elastic, uşor, elegant, regeşte — se înclină şi aşteptă să i se întindă mâna. După ce i se da mâna mulţumea cu vocea înceată, se da uşor îndărăt, se întorcea pe piciorul stâng, mişca repede piciorul drept, ţinând vârful în jos, şi se îndepărta legănându-şi şoldurile.

Când părăseai societatea, trebuia să mergi spre uşă deandaratele şi între timp să te apleci mereu. Scaunele nu se cădea să le aduci, apucându-le de un picior, sau făcându-le să lunece pe parchet, ci trebuia să le duci uşor de spătar şi să le aşezi jos fără sgomot. Nu se cădea să ţii niciodată mâinile încrucişate pe pântece, sau să scoţi vârful limbii în colţul gurii. Şi când se întâmpla s'o facă vreunul, domnul Knaak avea un fel de a-l imita, încât desgustul produs îl ferea toată viaţa de această atitudine.

Acestea toate pentru manierele elegante. Cât priveşte dansul, domnul Knaak, îl stăpânea în şi mai mare măsură, — dacă se mai poate. In salonul golit, lumina candelabrul şi lumânărelele ardeau pe cămin. Podeaua era presărată cu talc şi elevele stăteau împrejur tăcute în semi-cerc. Iar dincolo de uşi, în camerele alăturate, mamele şi mătuşile şedeau pe scaune de pluş, şi priveau prin lorgnete cum domnul Knaak, cu corpul aplecat, îşi ţinea cu două degete marginea redingotei şi cum expunea fiecare figură de mazurcă, mişcându-se ca pe arcuri. Iar când urmărea să-şi uluiască publicul cu desăvârşire, se ridica repede, pe neaşteptate, îşi încolăcea picioarele în aer cu o repeziciune ameţitoare, le făcea să vibreze, apoi se întorcea la pământ cu o lovitură înăbuşită, care totuşi sdruncina totul împrejur.

Ce maimuţă ciudată, gândi Tonio Kröger. Dar vedea bine că Inge Holm, sburdalnica Inge, urmărea adesea ca vrăjită mişcările domnului Knaak. Şi nu numai pentru atât, el căpătă în fond un fel de admiraţie pentru această minunată stăpânire a mişcărilor trupului. Şi ce liniştit şi limpede priveau ochii domnului Knaak! Ei nu pătrundeau în lucruri până acolo unde devin complicate şi triste; ei ştiau doar că sunt căprii şi frumoşi. Deaceea atitudinea lui era atât de mândră! Fireşte, trebue să fii prost, ca să poţi face paşi ca el; şi atunci eşti iubit, căci eşti demn să fii. El pricepea atât de bine de ce Inge, Inge cea blondă şi sburdalnică, îl privea pe domnul Knaak aşa cum îl privea. Oare niciodată nu-l va privi şi pe el o fată în chipul acesta?

Totuşi s'a petrecut şi asta. Era acolo şi Magdalena Vermehren, fiica avocatului Vermehren, cu gura blajină şi ochii mari, negri şi strălucitori, plini de seriozitate şi exaltare. Ea cădea adesea când dansa; dar venea la el când fetele invitau la dans, ştia că el scrie versuri, îl rugase chiar de două ori să i le arate şi adesea îl privea din depărtare cu capul lăsat de o parte. Dar ce-i păsa lui! El o iubea pe Inge Holm, pe Inge cea blondă şi sburdalnică, care desigur că'l dispreţuia pentru că scria poezii... el o privea, privea ochii ei albaştri, prelungi, plini de fericire şi dispreţ, şi o dorinţă unită cu invidie, o durere amară, apăsătoare de a fi totdeauna departe şi străin de ea, îi mistuiau sufletul...

„Perechea întâi en avant!“ zise domnul Knaak şi nu se poate spune ce minunat pronunţa bărbatul acesta sunetul nasal. Se învăţa cadrilul şi spre marea spaimă a lui Tonio Kröger, el se nimeri în acelaş careu cu Inge Holm. O evita cum putea mai bine, dar se pomenea mereu lângă ea;voia să n'o vadă şi privirea lui o întâlnea necontenit... Şi acum ea înainta alunecând şi alergând de mână cu roşcatul Matthiessen, îşi aruncă coada îndărăt şi abea răsuflând se aşeză în faţa lui. Domnul Heinzelmann lovi clapele cu degetele lui osoase, domnul Knaak dădu comanda, cadrilul începu.

Ea se legăna în faţa lui încoace şi încolo, înainte şi'napoi, păşind şi învârtindu-se. Din când în când îl atingea un parfum, care pornea din părul ei, sau din stofa albă şi fină a rochiei. Şi ochii lui se turburau din ce în ce mai mult. Te iubesc, te iubesc, scumpă Inge, îşi spunea el. Şi punea în aceste vorbe toată durerea ce i-o pricinuiau veselia şi zelul ei la dans şi faptul că pe el nici nu-l băga în seamă. O poezie minunată de Storm îi veni în minte: [illegible]

tu trebue să dansezi“. Il chinuia absurditatea umilitoare de a fi silit să dansezi, când iubeşti...

„Perechea întâi en avant!“ spuse domnul Knaak, căci începea o nouă figură. „Compliment! Moulinet des dames! Tour de main!“ Şi nu se poate descrie în ce chip graţios înghiţea el e-ul mut din „de“.

„Perechea a doua en avant!“ era rândul lui Tonio Kröger cu tovarăşa lui. „Compliment!“. Şi Tonio Kröger se înclină. „Moulinet des dames!“ Şi Tonio Kröger cu capul aplecat şi sprâncenele întunecate, puse mâna lui peste mânile celor patru domnişoare pe aceia a Ingei Holm, şi dansă „moulinet“.

Imprejur răsunară murmure şi râsete. Domnul Knaak făcu o figură de balet care exprima o groază stilizată.

„O Doamne!“ strigă el, staţi, opriţi-vă! Kröger s'a rătăcit între cucoane! Indărăt, domnişoară Kröger, îndărăt, fi donc! Toţi au priceput, numai dumneata nu! hâş, fugi, înapoi! Şi scoase batista lui de mătase şi cu ea îl goni pe Tonio Kröger la locul lui. Râdeau cu toţii, băeţi, fete, şi doamnele din camerele vceine, căci domnul Knaak a dat întâmplării o înfăţişare destul de comică şi lumea se amuza ca la teatru. Numai domnul Heinzelmann, cu o mutră seacă de om de afaceri, aştepta semnalul de a reîncepe muzica, căci el era prea obicinuit cu domnul Knaak ca să-l mai impresioneze.

După aceea se reluă cadrilul şi apoi urmă o pauză. Slujnica intră cu un zângănit de pahare, aducând o tavă încărcată cu răcoritoare; iar bucătăreasa venea în urmă cu o farfurie plină de cozonac. Dar Tonio Kröger se furişă în coridor. Se aşeză acolo cu mânile la spate, în faţa unei ferestre cu jaluzelele lăsate, fără să se gândească că prin aceste jaluzele nu se putea zări nimic, şi că este ridicol să stai în faţa lor ca şi cum ai privi afară. Dar el privea în sufletul său unde erau atâta durere şi atâtea dorinţi. Dece, de ce se afla el aici? de ce nu era el acum în camera lui şi şezând lângă fereastră, să citească „Immensee“ a lui Strom şi să privească din timp în timp în grădina întunecată unde trosnea greoi bătrânul nuc? Acolo era locul lui. N'au decât ceilalţi să danseze şi să o facă cu îndemânare şi vioiciune!.. Dar nu, nu, locul lui era totuşi aici, unde se ştia aproape de Inge Holm, chiar dacă stătea singur şi încerca de departe să distingă în mijlocul acelui bâzâit, zângănit de pahare şi hohote de râs vocea ei, care răsuna plină de viaţă. Tu, blondă Inge, cu ochii prelungi, albaştri şi veseli! Aşa frumoasă şi voioasă ca tine poate fi numai cine nu citeşte „Immensee“ şi cine nu încearcă niciodată să scrie ceva asemănător; asta e nenorocirea!...

Ea trebuia să vie! ea trebuia să observe, că el plecase, trebuia să simtă ce se petrecea cu dânsul, trebuia să-l urmeze pe furiş şi, chiar dacă ar fi făcut-o numai din milă, să-i pue mâna ei pe umăr şi să-i spuie: vino înăuntru la noi, fii vesel, te iubesc. Şi el îşi ascuţea urechile şi aştepta într'o încordare fără rost ca ea să vie. Dar n'a venit. Asemenea lucruri nu se petrec pe pământ.

A râs şi ea de el ca toţi ceilalţi? Da, ea a râs, oricât ar dori el s'o tăgăduiască de dragul ei şi de dragul lui. Şi totuşi el dansase „moulinet des dames“ numai pentrucă era atât de vrăjit de apropierea ei. Şi ce importanţă are asta? poate că într'o bună zi vor înceta să râdă! Nu acceptase de curând un ziar să-i publice o poezie? atât că'şi încetase apariţia înainte de-a i-o fi tipărit. Vine ea ziua când o să fie celebru, când tot ce-o să scrie se va publica. Să vedem atunci, dacă n'o să fie impresionată Inge Holm... Nu, n'o să fie, iată adevărul. O s'o impresioneze pe Magdalena Vermehren, care cade mereu, pe ea da. Dar niciodată pe Inge Holm, nici odată pe sburdalnica Inge cu ochii albaştri. Şi atunci nu era totul de prisos? La gândul acesta inima lui Tonio Kröger se strânse de durere. Căci este foarte dureros să simţi cum se nasc în tine puteri miraculoase şi melancolice, şi să ştii totuşi că ele rămân neînţelese de cei spre care te poartă dorul. Dar cu toate că stătea singur, izolat şi fără speranţă în faţa unor jaluzele închise, ca şi cum în supărarea lui putea să vadă prin ele, se simţea totuşi fericit. Căci inima lui trăia. Bătea caldă şi tristă pentru tine, Inge Holm, sufletul său cuprindea mica ta personalitate blondă, simplă şi supărător de comună într'o divină abnegaţie.

De multe ori stătea cu obrajii aprinşi în locuri singuratice, unde muzica, parfumul florilor şi zăngănitul de pahare pătrundeau slăbite şi căuta să distingă în gălăgia îndepărtată a serbării glasul tău sonor. Suferea din cauza ta, dar era fericit. De multe ori se mâhnea că putea să stea de vorbă cu Magdalena Vermehren, care cădea mereu, că ea-l pricepea şi râdea cu el şi era serioasă cu el, în timp ce blonda Inge îi apărea îndepărtată, străină şi ciudată, chiar atunci când stătea lângă ea, căci vorba lui nu se potrivea cu a ei; şi totuşi era fericit. Căci fericirea credea el, nu consistă în a fi iubit; aceasta este numai o desgustătoare satisfacţie a vanităţii. Fericirea constă în a iubi şi poate în a prinde uneori iluzia unor scurte apropieri de persoana iubită. El îşi săpă această idee în inimă, o chibzui multă vreme şi îi simţi adevărul în întregime.

Credinţă! gândi Tonio Kröger, îţi voi fi credincios şi te voi iubi, Ingeborg, cât voi trăi! Aşa de frumoase erau intenţiile lui. Totuşi un vag sentiment de frică şi tristeţe îi şoptea că-l uitase şi pe Hans Hansen cu desăvârşire, cu toate că-l întâlnea zilnic. Şi era urît, era trist, că această voce slabă şi puţin răutăcioasă a avut dreptate. Căci Tonio Kröger nu mai era atât de necondiţionat dispus ca altă dată, să moară pentru sburdalnica Inge, căci simţea crescând într'însul dorinţa şi puterea de a crea în felul lui o mulţime de lucruri deosebite.

Şi înconjura prevăzător altarul, pe care ardea flacăra curată şi castă a dragostei sale, îngenunchia în faţa lui, îl sgândărea şi-l nutrea în toate chipurile, căci voia să fie credincios. Şi după câtăva vreme, pe neobservate, fără vâlvă şi fără sgomot, totuşi s'a stins.

Dar Tonio Kröger a mai stat câtva timp în faţa altarului stins, uimit şi desamăgit, gândindu-se că e imposibilă credinţa pe pământ. In urmă, ridică din umeri şi-şi urmă calea sa.

Traducere de BK.

[1] Din volumul care va apare în curând.

In afară de admirabila împrejurime, VIENA vă mai oferă:
teatrele sale celebre Burgul şi Opera, teatrele sale de operete — Curse de cai — jocuri de golf, pe cel mai frumos loc de golf de pe continent — băi termale şi plaje—localuri de amuzament distinse, excursiuni cu automobile
Toate sporturile de vară şi de iarnă—cel mai mare teren de patinaj din ghiaţă artificială
Toamna caldă cu un soare strălucitor şi admirabilă vreme de iarnă.
HOTELURI de lux, şi SANATORII, MEDICI cu renume mondial—ARTA CONFECŢIUNILOR VIENEZE vă oferă: modele parisiene originale în cel mai bogat asortiment, combinate cu şicul vienez, centrul MODEI BLĂNĂRIILOR.
SEMMERING: 1100 m., staţiune climaterică populară cu sporturile sale de vară şi de iarnă, 2 ore de Viena, toate hotelurile, institutele terapeutice şi pensiunile sunt deschise tot anul.
Prospecte şi informaţiuni pentru Viena şi Semmering:
Prin biurourile de voiaj şi la următoarele hoteluri Vieneze: Hotel Bristol, Grand Hotel, Imperial şi Hammerand.
precum şi prin Kurkomission Semmering Informaţiuni comerciale: Camera de Comerţ, Viena I, Export-Abteilung.

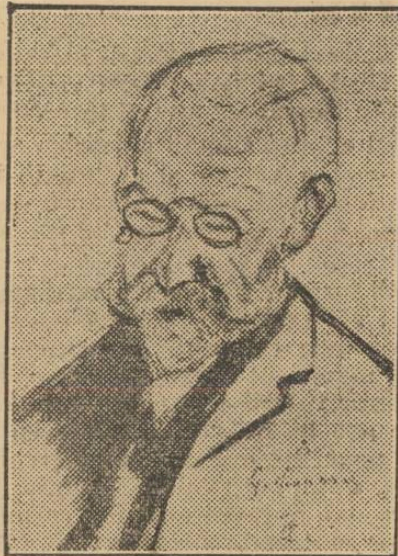
Salonul Oficial

Desenul și gravura sunt genuri cultivate destul de puțin de artiștii noștri, fiindcă găsesc un foarte restrâns debușeu. Drumul spre carte le e încă închis și editorii nu se arată prea grăbiți să utilizeze elementele accesorii care ar putea totuși să ridice nu numai valoarea estetică a cărții, dar și posibilitățile ei de atracție.

Ilustrația tălmăcitoare a textului, complectare și precizare a ideii conținute în cuvânt, va trebui să treacă în curând și la noi pragul ce o desparte astăzi de atențiunea editorială. E ceiace ultimele Saloane Oficiale de gravură și desen se străduesc să convingă.

Desenul cere precizie de viziune și siguranța transpunerii sentimentului în arabescul liniar. Chiar în lucrările de categorică tendință modernistă, linia răzbește dincolo de reproducere, traducând forma în indicațiuni caracteristice a căror sugestivă armonizare de stil redă esențialul și vibrația de viață a interpretării artistice.

Linia e gândul spus limpede și hotărît. Linia e căutare de sine; e rezumatul plastic al existenței și al cugetării.

Th. Pallady — *Portret*

Un desen poate fi tragic, dramatic sau comic. Poate străbate cu ironie și umor tâlcurile și resorturile relațiunilor dintre oameni, dintre natură și om, dintre om și divinitate. Și poate dobândi expresivitatea calmă a durerii dominate sau notația tumultuoasă a sbuciumului nereținut.

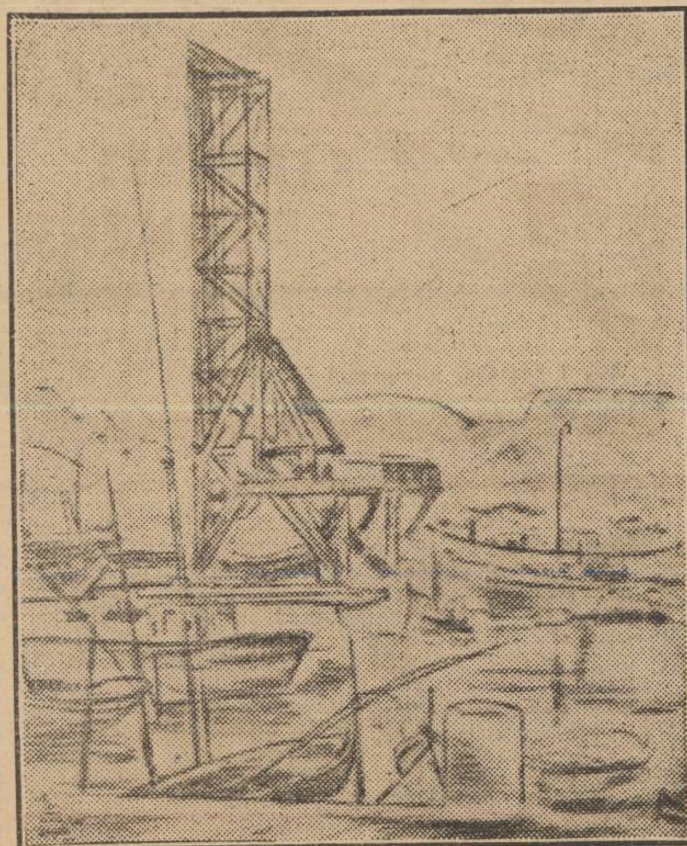
Desenul e oglindirea primitivă, intimă și spontană a vieții într'o vizualitate artistică, și, de aceia, e temelia tuturor artelor. Urmărirea aspectelor sale în tehnica diferitelor temperamente e prin urmare o aplicațiune și interesantă și instructivă.

Iser — *Tătăroaică*

Mai mult decât orice comentar erudit va vorbi însă contemplatorului opera însăși. Vizitarea salonului de gravură și desen devine astfel o datorie sufletească pentru adevărații iubitori de frumos.

In rândurile ce urmează nu vom încerca să facem

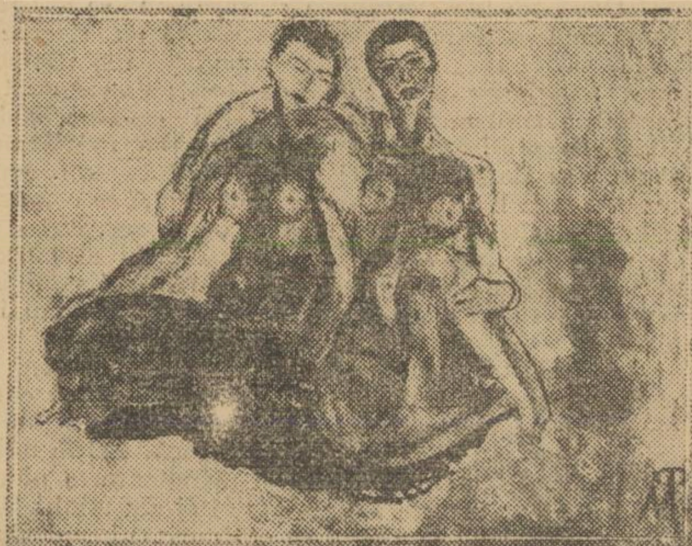
I. Theodorescu-Sion — *Șantier*

o prezentare amănunțită a salonului, ci numai o simplă recomandare a expozanților de merit, — o distincție utilă între agreații de astăzi și cei de totdeauna ai publicului sau ai diletanților cronicei plastice.

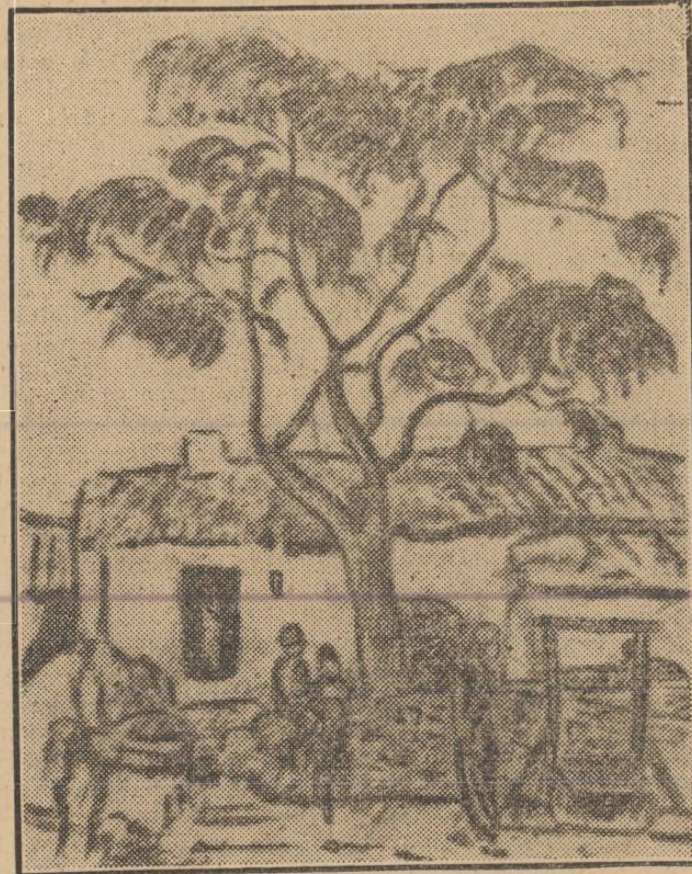
N. N. Tonitza — *Studiu*

Domnul Fritz Kimm e virtuosul care a colecționat cele mai multe și mai amabile elogii.

Milița Pătrașcu — *Desen*

Curtuazia Românului e inegalabilă. S'au crezut datori toți tinerii de gust și de talent să se extazieze în fața unor lucrări de meșter fotograf — care-și retușează cu cărbune pozele — numai fiindcă expozantul e străin. Ca și când aceasta ar alcătui un atribut estetic, și încă unul esențial. Cineva căuta chiar un capitol aparte în Istoria Artelor pentru a încadra pe domnul Kimm în ritmica special solicitată de însușirile sale, — pentru noi, de o neîntrecută banalitate. Numai tehnica, fie ea chiar desăvârșită, nu dă curs unei valori în artă. Mai trebue ceva mărunt și totdeauna neglijat de virtuoși: sufletul care să-și subordoneze tehnica.

N. Delavrancea Dorna — *Curte turcească*

Dintre ceilalți expozanți, remarcăm farsa desenelor lui Brâncuși, — staticul compozițiilor minuscule ale lui Iser, în care ritmul caracteristic al liniei dă tot mai multă adâncime stilului, — procesul de evoluție marcat de: Nina Arbore, Cornelia Babic-Daniel, Elena Barbu, D. Berea, Mina Bick-Wepper, Titina Căpitănescu, Const. C. Constantinescu, Virgil Condoiu, H. Daniel, R. Iosif, A. Jiquidi, Mircea Olarian, Alexandru Phoebus, A. Tohăneanu, Adina Paula-Moscu, Rida Propst-Kraid.

Aceiași tehnică bogată în resurse și dominată de alese însușiri sufletești afirmă: C. Bacalu, Walter Becker, Nina Delavrancea-Dona, Lucia Demetriade-Bălăcescu, Grete Depner, Olga Greceanu, Georgeta Holban-Peters, Rodica Maniu, Maria Manolescu-Bruteanu, Corneliu Mihăilescu, Th. Pallady, G. Petrașcu, Ștefan Popescu, Jean Al. Steriadi, I. Theodorescu-Sion, N. N. Tonitza și Leon Viorescu.

Sunt interesante deasemeni, schițele sculptorilor: D. Paciurea, Milița Pătrașcu și Mac Constantinescu.

H. BLAZIAN

GEORGES COURTELINE

Trenul de 8 și 47

V

Din biurou în dormitor, La Guillaumette nu făcu decât un salt.

Intră ca o furtună. Ușa, deschisă cu putere, lovi în spate pe Lautibout, soldatul de serviciu, care venea de la bucătărie purtând în brațe o coloană de gamele sprijinită de piept.

Imbrâncit fără veste, se poticni și fu cât pe ce să cadă.

Incepu să înjure:

— Bagă de seamă, hei, dobitocule!

— Huu ! huu! sbieră toată sala.

Din toate colțurile răsuna acelaș strigăt:

— Nu răsturna gamelele!

Pentru toți asta însemna acelaș lucru: mâncarea vărsată pe jos, ca o baltă glodurоasă străpunsă de ciolanele cotletelor.

Numai brigadierul rămase liniștit.

Se opri. Drept orice scuză:

— Care are poftă de două zile de închisoare? Care? Să vie să-mi spuie! Ușa-i deschisă. Ascult reclamațiile.

In fața acestei explicații categorice, toți trebuiau să se încline.

Așa și făcură.

Lautibout, ce-i dreptul, printr'o prodigioasă dibăcie isbutise să mențină fragilul echilibru al gamelelor, deși acestea amenințau să cadă din moment în moment.

Toți se grăbiră să-l ușureze.

De pe marginea raftului cu pâinea, un soldat desprinse din tocul lor de piele două furculițe de cositor, singurele pe care le avea plutonul.

Strigă: — La rând, drepți!

Și aruncă o furculiță, în timp ce cu cealaltă începu să-și atace porția.

Și atunci începu masa, asaltul la mâncare, goana după cănile care dispar regulat la ceasul mesei, trecute dintr'o sală în alta fără să se știe cum, sau rostogolite pe sub paturi.

Și, natural, un concert întreg:

— Care mi-a luat cana?

— Mai mare scârbă! Să vă fie rușine!

— Dați-mi cana, ori vă scot la raport, auziți?

Pe urmă strigăte după soldatul de serviciu:

— Nu-i apă! Apă! Hei, care-i de serviciu astăzi? S'aducă apă!

De fiecare parte a mesei soldații se înghesuiau cum puteau, formând un șir de capele cenușii, de tricouri brune și de cămăși galbene în fața altui șir de tricouri brune, de cămăși galbene și de capele cenușii.

Se îngrămădeau cot la cot, picior lângă picior: dar era loc pentru toți; câte un întârziat se prezenta, încăleca pe bancă și își făcea loc între două trupuri, chiar dacă ridica în jurul lui protestări sălbatece:

— A! nu! destul!

— Nu mai este loc!

— Dați-l afară!

Dar nu la regiment e obiceiul ca cineva să se emoționeze pentru atâta lucru. Noul venit, în prezența înjurăturilor, rămânea calm și inodor, — sau cel puțin atât cât se putea rămâne calm și inodor în atmosfera asta de cuptor.

Noul venit ștergea numai masa în fața lui, își așeza pâinea și gamela, pe al cărei capac își depunea tutunul, și trăgea cu ochiul, gata să prindă din sbor furculița rămasă liberă.

In acest timp, Croquebol, cavalerist cu vechime, căruia căldura îngrozitoare îi cam tăiase pofta de mâncare, se lungise pe pat și dormita culcat pe burtă, înfățișând privitorilor un dos enorm pantalonat cu roș. Acest fapt sugeră lui La Guillaumette, pe care perspectiva unei călătorii la Saint Mihiel îl înveselise, ideea unei farse delicate. Işi scoase încetișor saboții; în vârful degetelor se apropie, sprijinindu-se de paturi, și, deodată pe rotunzimile bombate ale lui Croquebol, croi o palmă capabilă să doboare un vițel.

Croquebol sări în sus.

— Ai!

Rostogolindu-se pe o coastă ca o clătită prăjită numai pe o parte, se ridică pe jumătate, sprijinindu-se în coate și își aruncă în fața iluminată a brigadierului toată exasperarea:

— Măgar, dobitoc, porc, scârbos și mincinos!

Celălalt spuse:

— Taci, că ți-am adus o veste bună!

Croquebol tăcu imediat.

Calmat subit, se dădu jos din pat.

— Ce veste bună? Ce veste bună?

La Guillaumette lăsă întrebarea fără răspuns.

Incet, cu amândouă mânile, scoase grămadă din buzunarul pantalonilor banii majorului.

— Uite, spuse el solemn.

— Să fie al dracului, exclamă Croquebol, ai strâns de gât pe major?

La Guillaumette clipi din ochi afirmativ:

— Cam așa! spuse el. Oricum, facem pe din două. Și acuma, știi, plecăm la Saint-Mihiel: s'aducem niște cai. Imbracă-te repede.

— Aș? făcu Croquebol, cu un ton totodată interogativ și bănuitor.

Brigadierul se aprinse:

— Când îți spun odată! Ce, crezi că mint? Uite aici permisia ta: „Croquebol, Jean-Philippe, permis de 24 ceasuri". Știi să citești, da sau nu?

Croquebol, pe care-l urmărea încă bănuiala că e mistificat, luă hârtia și o ceti în tăcere. Dar deodată fața lui rotundă se înroși și ridicându-și mânile pârlite deasupra capului, strigă:

— Ura!

Se întâmplase că azi dimineață la câmp luase două zile de închisoare, așa că și pentru el era un noroc nemaiauzit.

— Aha! acum ești vesel, spuse brigadierul triumfător.

Drept orice răspuns, Croquebol operă o stângă împrejur după toate regulile, și în glumă, ca să-și manifesteze entusiasmul, isbi pe brigadier cu piciorul în piept.

La Guillaumette răspunse imediat și sări pe el.

Se luară de gât; veselia zgomotoasă a celor doi soldați se contopi într'un corp-la-corp amical. La Guillaumette cuprinse cu o mână strâns la subțioară capul lui Croquebol, în timp ce cu cealaltă mână îi croia zdravăn peste spate.

Sala, înveselită, urla. Se puneau rămășaguri pentru cei doi luptători.

Croquebol, cu gâtul încleștat, mergând deandărătelea, încerca să-și libereze capul, suflând cumplit. Făcură așa împreună încunjurul odăii lovind cu picioarele în paturi și cu umerii în păreți. Insfârșit, La Guillaumette, mai robust, băgă un braț printre picioarele lui Croquebol, îl ridică în sus și-l răsturnă pe un pat, unde îl propti cu pumnii lui puternici, strigând:

— Acum, mai fă ceva dacă poți!

Croquebol, totuș, nu vroia să se dea bătut. Fără să poată spune un cuvânt, congestionat de căldură și de râs, protesta, dând energic din cap, se sbătea cumplit, cu picioarele în sus, lovind cu cizmele în aer. La Guillaumette fu nevoit să întrebuințeze mijloace extreme: se lăsă cu toată puterea peste Croquebol, acoperindu-l cu trupul, răpunând astfel resistența încăpățânată a acestui învins de rea credință. Nenorocirea fu că, în acelaș timp, La Guillaumette dădu cu piciorul în sobă, care se dărîmă cu sgomot.

Un strigăt izbucni:

— Păzea!

Intr'adevăr, burlanul sobei, zguduit puternic și lipsit de reazăm, se pregătea, după o scurtă șovăire, să cadă și el. Se desprinse și se rostogoli în trei bucăți pe podele, lăsând deschisă în tavan o gaură neagră, de unde începu să curgă o ploaie de funingine și moloz.

Cu aceeaș mișcare instinctivă, soldații se aruncară asupra gamelelor, acoperindu-le cu coatele. Se ridicară, înecați de funingine, cu pete largi și negre între umeri.

Atunci scandalul se făcu asurzitor:

— Porcilor!

— Ce-ați făcut, mă, cu mâncarea?

— S'a dus dracului mâncarea!

— Cine are să mai mănânce porcăria asta?

— Rușine să vă fie, oameni în toată firea!

La Guillaumette, care dăduse drumul lui Croquebol, contempla dezastrul cu neturburată seninătate.

Işi puse mânile în buzunar și întrebă:

— Ei, ce este? Ce s'a întâmplat? Ce atâta scandal? Doar n'aveți să faceți foc pe vremea asta?

Și liniștit:

— Lautibout, tu ești de serviciu?

— Da, zise cel interpelat, ce este?

— Ai să te urci pe masă și ai să-mi repari toate astea.

Acest desnodământ neașteptat aruncă pe numitul Lautibout într'o stupefacție legitimă.

Spuse:

— Să repar soba?

— Cred și eu! răspunse la Guillaumette: și repede! Și voi plecați de aici, și luați gamelele!

[illegible] spuse el liniștit. Am să repar pe dracul, asta am să repar.

Fu o clipă de tăcere. La Guillaumette, surprins, își încrucișă brațele pe piept și, cu privirile, făcu înconjurul camerei, ca și cum ar fi vrut s'o iee de martoră la acest act de rebeliune.

— Ai să repari pe dracul? întrebă el cu o voce în care tremura fiorul unei mânii stăpânite.

— Da, chiar așa! declară soldatul de serviciu, eu nu sunt hornar! Auzi, colo! Vrei să-ți repar soba? De ce ai dărîmat-o? Dacă n'ai fi dărîmat-o n'ar trebui reparată.

Acest raționament se impunea prin calitățile de claritate și de logică într'adevăr indiscutabile.

La Guillaumette, însă, nu se lăsă convins.

Foarte ciudos fără a fi rău, foarte gelos de autoritatea lui, se făcu alb, se făcu galben, se făcu verde și, însfârșit, lovind cu pumnul în masă de zăngăniră gamelele, începu să strige:

— Lautibout! Ai să ai două zile de închisoare, ca să te înveți minte să mai vorbești așa cu mine! Carevasăzică așa? Ai să repari pe dracul? Ai să repari pe dracul, hai? Avem să vedem noi dacă ai să repari pe dracul! Iți dau cinci minute ca să-mi execuți ordinul, să repari burlanul și să mături pe jos, ai auzit? Dacă nu faci asta chiar acum, îți mai dau două zile pe deasupra, pentrucă n'ai vrut să m'asculți, și la raport te fac să mai capeți încă două săptămâni, m'ai auzit?

Soldatul încercă să iee cuvântul, dar La Guillaumette îi închise gura brusc:

— Destul, acuma! taci! Sau, dacă nu, ai să vezi!

Se întoarse spre masă:

— Și voi, ce mai căutați aici? Nu v'am spus odată să plecați? Haide, repede, plecați de-aici, cu gamele cu tot! Ei, al dracului, știi că e nostim! Ce, sânt sau nu sânt brigadier, de trebue să vă spun de douăzeci de ori acelaș lucru?

Toți ascultară cu o rea voință și cu o lipsă de grabă vădită.

Un glas, chiar, se ridică:

— Hei, da unde să mergem să mâncăm?

— La dracu!!! urlă brigadierul. Cine a întrebat? Tu ești? Bun! Ai să fii consemnat patru zile, ca să te înveți să mai pui întrebări tâmpite!

Această mică execuție își făcu efectul; nimeni nu mai insistă, și soldații, târându-și saboții, cu gamelele în mână și cu pâinile la subțioară, plecară să-și sfârșească masa unde putură, pe marginea paturilor sau pe muchea ferestrelor.

Incăodată, ordinea cea mai desăvârșită domnea în sală.

(Urmează) Trad. de AL. A. PHILIPPIDE

Celebra lucrare

„PROFESIUNEA D-NEI WARREN"

— Comedie neplăcută în 4 acte de Bernard Shaw

a apărut în „Biblioteca Dimineața" No. 52 și costă numai 10 lei.

De vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare

Martial*)

I.

Cam pela sfârşitul domniei lui Nero, când Roma se sbătea cumplit sub deslănţuirea nebuniei ultimului dintre Iulii, sosi în oraşul împărătesc un tânăr spaniol dela Bilbilis. Nu avea bani, nu avea protectori puternici, dar avea în schimb iluzii mari. Ajuns la Roma, după o călătorie obositoare, a tras la un han pe care-l ţinea unul din compatrioţii săi.

Când grasul şi jovialul hangiu şi-a văzut concetăţeanul, l-a ospătat cu tot ce avea mai bun şi i-a dat o cameră unde avea să locuiască cât va voi.

— Imi vei plăti când vei putea, i-a spus, căci am credinţa că vei ajunge un om mare. Câţi spanioli de-ai noştri nu s'au procopsit aci!...

— Dar câţi nu şi-au rupt şi gâtul! a adăugat Martial melancolic.

— Să nădăjduim că nu vei fi dintre aceia, ca unul care nu te vei apropia niciodată prea mult de Cezar. Vezi tu, Cezarul e în adevăr un soare: pe cine stă mai departe de el, îl încălzeşte, pe cine se apropie prea mult, îl arde.

Incetul cu încetul, Martial s'a obişnuit cu viaţa dela Roma. La început sgomotul şi mulţimea de pe străzi îl ameţeau şi îi făceau rău. Pe urmă s'a deprins şi îi plăcea chiar să se amestece în mulţime şi să ia parte la scandalurile ei.

Şcoala nu-l prea atrăgea deşi urma regulat la câţiva retori şi filosofi cu renume. Discursurile fictive şi vorbăria filosofilor nu îl încântau niciodată.

— Am mucezit, scria el unui prieten din Bilbilis, am mucezit tot comentând nişte papirusuri vechi şi roase de şoareci. Cum va fi viaţa viitoare, e sau nu suflet, sunt sau nu zei, iată cu ce fleacuri îmi trec vremea, pecând adevărata viaţă pulsează veselă şi vie pe străzile Romei. Vezi, pe aceasta îmi place să o cunosc şi să o trăesc.

Viaţa reală cu necazurile şi cu bucuriile ei de o clipă, iată ceiace atrăgea pe Martial. Ca şi strănepotul său Gavroche, el lua parte la toate cancanurile şi la toate intrigile târgului. Unde era larmă mai mare, unde glumele se încrucişau cu ghionturile, acolo era şi el. In hanul în care locuia, de câteori nu chefuise cu marinarii, cu gladiatorii şi cu lucrătorii de rând! El, tânărul cult, nu se ferea de a schimba glume grosolane cu aceşti oameni de jos, brutali, dar naivi şi veseli ca nişte copii.

— Ce găseşti tu în glumele acestor bestii cu chip de om? îi zicea adesea conşcolarul şi prietenul său Seius.

— Sare attică desigur că nu, dar oţel italic cât vrei, îi răspundea Martial. Te rog să crezi că în cârciumile de lângă Tibru se face mai mult spirit decât la curtea împăratului sau în saloanele nobililor voştri.

Pe măsură ce anii treceau, Roma îi plăcea lui Martial din ce în ce mai mult. Iubea cu pasiune plebea aceia care se încurca gălăgioasă toată ziua pe uliţe şi care se îmbulzea nebună prin amfiteatre şi circuri. Caşi [illegible] curi. Decâteori nu era să fie călcat în picioare şi strivit de mulţimea în care se înghesuia totdeauna.

Pentru Martial, Roma era o nesecată cutie cu surprize. Fiecare zi i-aducea altele noi. Câte nu mai văzuse! A privit cu groază capul tăiat al lui Galba purtat în triumf de soldaţi. A aclamat împreună cu mulţimea chipul cel fardat şi surâzător al lui Otho. A insultat şi svârlit cu noroi în grasul Vitelliu, pe când era târât de păr la moarte. Scene de cruzime şi de groază alternând cu scene vesele şi duioase s'au perindat mereu pe dinaintea ochilor lui încântaţi. Pe „acest copil al uliţelor" îl desfătau deopotrivă şi spaima ca şi bucuria. Il desfătau şi în sufletul său lăsau urme neşterse şi vii.

Cine îşi putea închipui că aceste scene de viaţă reală aveau să alcătuiască materialul unui gen nou poetic menit să îmbogăţească literatura Romei?

II.

Primii ani din tinereţea lui Martial se scurseseră veseli şi fără griji. Traiul şi-l câştiga uşor fiindcă locuinţa şi mâncarea îi erau asigurate de hangiul care îl primise atât de bine.

— Eşti mai generos ca Croesus! îi spunea adesea Martial. De atâţia ani stau la tine şi nu mi-ai cerut niciodată plata chiriei şi a mâncării. Cu ce să-ţi răsplătesc atâta mărinimie?

— Cu ce poţi să-mi răsplăteşti, răspundea hangiul, decât cu nimic. Atât ai deocamdată. Dar tu vei fi om mare cum ţi-am spus şi atunci vom vedea.

— Om mare? Sunt aproape de 40 de ani şi încă nu am ajuns.

— Vei ajunge, n'avea grije!

Dar grija, cumplita grije a existenţii a bătut într'o zi şi la uşa lui Martial. I s'a vestit că hangiul murise fără veste. Vinul cel tare pe care îl băuse peste măsură în tovărăşia unui marinar dela Gades îl răpusese.

Martial l-a plâns pe generosu-i binefăcător şi s'a mutat într'o cameră din etajul al 5-lea al unei case ruinate din Transtever. Proprietarul, un Numid bătrân şi chior i-a spus din prima zi:

— Ingrijeşte-te la timp de chirie. Eu două feluri de oameni nu pot suferi: pe advocaţi şi pe poeţi. Nu vei fi şi tu vreunul dintre aceia?

— O nu, i-a răspuns cu îndrăzneală Martial, privind pe furiş o cutie plină cu manuscrise pe care o ascunsese sub pat.

Acolo erau adunate câteva sute de epigrame pe care le scrisese în clipele lui de linişte.

Clipele de linişte? Dar când vor mai veni iar?

In adevăr, viaţa se făcea din ce în ce mai grea pentru Martial. Incercase să pledeze, făcuse pe poetul improvizat şi la urmă pe clientul câtorva patricieni bogaţi dar sgârciţi. Nimic nu îi folosise şi trăia la întâmplare de azi pe mâine.

— Ce pricină te-aduce, pe ce te bizui oare
La Roma ca să vii? Spune-mi o, Sextus, tu.
— Am să pledez procese cum nici chiar Cicerone
Mai bine n'a pledat şi'n întreitul For —
Pe toţi îi voi întrece. — Dar au pledat procese
Un Atestin, un Civis, de tine cunoscuţi,
Şi n'au putut să-şi scoată nici banii de chirie!
— De nu câştig de-aci, mă fac atunci poet
Şi-ai să auzi că 'n versuri mai bun sunt ca Virgilius.
— Nebunule, nu vezi pe-atâţi ce pier de frig,
Sub haina lor subţire? Sunt toţi Virgili şi-Ovidii!
— La pragul celor mari voi face curte-atunci.
— Abia vreo trei sau patru din astă meserie
Putură vieţui, ceilalţi de foame pier.
— Atunci ce să fac, spune, ca să trăesc la Roma?
— De eşti om bun, cum poţi trăeşte-aci şi tu!

Cu toată viaţa-i plină de griji şi de necazuri, Martial nu-şi uita deloc iubitele-i epigrame. Scria mereu şi dela o vreme începu să publice.

Faima lui crescu repede şi după câtva timp, poetul putea spune cu mândrie că „versurile lui sunt citite în tot imperiul".

Primele cărţi de epigrame apărură în timpul domniei lui Domitian, care din timp în timp îşi permitea luxul să protejeze pe vreun poet de talent. Statiul şi Martial erau dintre favoriţii Cezarului. Dar câtă deosebire între favoarea lui Domitian şi acea a lui August! Titluri nobilitare care nu aduceau nici o uşurare a traiului şi câte un dar de puţină valoare: iată ce da Domitian.

— Sgârcit stăpân mai ai, spunea Martial unui om de credinţă al împăratului. Pentru o haină veche, purtată de el ani de zile şi pentru o baniţă de fasole trebuie să-i fac cel puţin trei epigrame de mulţumire.

In adevăr, Martial a fost foarte darnic în laudele pe care le aducea lui Domitian. Cât trebue să fi suferit sărmanul poet, proslăvind pe un împărat crud, bănuitor şi mic de suflet!...

Dacă Cezarul a fost avar în daruri, în schimb prietenii poetului au fost mult mai darnici. Plinius cel tânăr şi mai ales Marcella, o compatrioată şi o admiratoare a lui Martial, s'au întrecut în a-i uşura traiul. Acest traiu însă nu a putut fi scutit niciodată de griji şi de necazuri.

— Ce folos, zicea adesea poetul către cei care-i lăudau epigramele, ce folos că renumele îmi creşte şi în schimb averea îmi rămâne aceiaşi! Am o moşioară la Nomentum, am puţină glorie la Roma şi mulţi, foarte mulţi creditori în toate părţile!...

III

După moartea lui Domitian, Martial a crezut o clipă că norocul îi surâde. El, care lăudase atât de mult pe crudul Cezar, a făcut pe urmă cor cu cei care îl ocărau şi îl încărcau de injurii. El, care avea ca deviză „atacul contra viţiilor, nu a oamenilor" a aruncat asupra împăratului defunct cele mai teribile invective. Noii stăpânitori însă nu şi-au coborît favoarea lor asupra lui Martial, după cum spera el. Acela care lăudase pe Domitian eri şi azi îl insulta cu cea mai mare cruzime, nu le inspira nicio încredere. Şi traiul lui Martial a dăinuit mai departe, plin de griji şi de lipsuri.

Cele 12 cărţi de epigrame publicate acum i-aduseteа nimănui. Cărţile lui erau citite peste tot, editorii se îmbogăţiseră şi în schimb sărmanul autor rămânea tot sărac. Ce-i puteau aduce titlurile-i de cavaler şi de tribun? Ce-i putea aduce moşioara lui dela Nomentum?

„Moşioara din Nomentum
„Mă 'ntrebi ce-mi aduce, Line?
„Ea-mi aduce doar atâta:
„Că nu te mai văd pe tine!

Amărît de o viaţă care nu-i mai plăcea deloc, Martial începuse să urască Roma. Iluziile, cu care venise, se spulberaseră una câte una. Ajunsese în adevăr un mare om, cum îi prezisese hangiul, dar „marele om" nu avea de multe ori cu ce să-şi plătească chiria şi se bucura mult când era invitat la masa vreunui bogat.

Traiul acesta nu îl împiedeca însă de a-şi păstra mai departe vioiciunea spiritului şi sarcasmu-i nevinovat. In deosebire de Catul şi de alţi creatori de epigrame, Martial nu ataca niciodată cu cruzime şi cu răutate. Epigramele lui erau simple pagini din viaţa reală, ele nu jigneau niciodată. Personagii neînsemnate, necunoscuţi oameni din popor care îşi duceau traiul tot aşa de greu caşi poetul, aceştia erau eroii versurilor sale. Iată de pildă pe bărbierul de mahala care îşi chinue ceasuri întregi muşteriii sub briciu:

„Pentru a rade pe Lupercus
„Bărbierul se căzneşte.
„Dar o falcă pân'să-i radă
„Pe cealaltă păr iar creşte.

Iată pe frumoasa curtizană care îşi falşifică frumuseţea:

„Dece sunt oare negri dinţii Thaei
„Iar ai Laecaniei strălucesc de-albeaţă?
„E simplu: una-şi are dinţii ei,
„Pe când cealaltă şi-i-a cumpărat din piaţă!

Iată-l în sfârşit şi pe poetul prost:

„Ştii tu dece, Pontiliane, scriele-mi nu-ţi trimit?
„Să primesc în schimb pe-a tale, ca să nu fiu, vai, silit!"

Aşa se perindă pe dinaintea ochilor noştri aceste mici caracterizări ale traiului zilnic din Roma.

Chiar amărît şi încărcat de necazuri Martial râde printre lacrimi.

IV

Intr'o dimineaţă frumoasă, când soarele colora în roşu aprins templele aurite ale Capitoliului, o căruţă simplă trasă de doi cai, urca din greu şoseaua care ducea spre nordul Italiei. Căruţaşul asudat îşi biciuia furios caii, pe când din căruţă şoptea un glas dulce şi blând.

— Nu-i mai bate aşa rău, căci poate sunt mai buni ca mulţi oameni!

Când a ajuns în vârful coastei, căruţa s'a oprit o clipă şi vizitiul s'a aşezat obosit pe o piatră miliară.

— Să ne odihnim puţin!

Atunci perdeaua dela căruţă s'a tras uşor şi un cap cu păr creţ şi cărunt a apărut în pervaz. O privire înduioşată s'a îndreptat spre Roma care sclipea sub soarele de vară.

— Ce frumoasă eşti tu, Roma! Cât te urăsc şi totuş cât te iubesc de mult! Plec pentru totdeauna, dar te salut cu drag, o leagăn şi mormânt al iluziilor mele!

Călătorul se înclină adânc şi lacrimi i se scurseră pe gene. Martial părăsea pentru totdeauna Roma.

La vârsta de 53 de ani, se înapoia la Bilbilis, oraşul de unde venise.

Plinius cel tânăr îi dăduse bani pentru drum, iar Marcella îi făcuse dar un domeniu unde putea să-şi ducă de-acum viaţa fără griji.

Şi Martial plecase lăsând în Roma un renume glorios şi amintirea unei vieţi de boem incorigibil. Favoarea celor mari nu coborâse asupra lui şi poetul se ducea să-şi înece deziluziile unor speranţe neîmplinite.

Cum va putea trăi în oraşul tăcut şi monoton al Spaniei, copilul cel mai sburdalnic al Romei?

„Mă întrebi, o respectabilă domina, scria el către Marcella, mă întrebi şi te interesezi de chipul cum petrec la Bilbils. Ce să-ţi spun? Viaţa aci se scurge liniştită şi monotonă ca undele unui pârău de şes. Nu mă mai chinue nici creditorii şi mănânc regulat nemai fiind silit să-mi mint stomacul gol cu vorbe mincinoase ca la Roma. Ascult cântecul păsărilor din grădină şi mă încălzesc ceasuri întregi în Forul cel pustiu al oraşului. Ah, Forul Romei, cu sgomotul lui, cu mulţimea lui impestriţată! Cât îl regret de mult şi cât mi-e dor de Roma întreagă!.... Ce-mi foloseşte tihna şi lipsa de griji de-aici, când eu duc o viaţă fără viaţă!... Larma Romei, cancanurile şi spectacolele ei: acestea au fost deliciile existenţei mele. Numai la Roma am putut trăi. Aci la Bilbilis simt că pier şi mă ofilesc zi de zi. Nu va trece mult şi vei auzi, scumpă domina, că sărmanul Martial s'a stins de dorul Romei".

Aşa a şi fost. Pela anul 101, când în capitala lumii, mulţimea celebra cu sgomot, succesele militare ale lui Traian, în clipele acelea în care străzile vuiau de larmă, când în amfiteatre răsunau ropotele de aplauze, atunci, într'un orăşel al Spaniei, închidea ochii pentru totdeauna cel mai vioiu cântăreţ al vieţii din Roma.

I. M. MARINESCU

*) Din volumul „Figuri din Antichitatea Clasică ce va apărea în curând.

Manual de Morală Practică

BUNUL PATRIOTISM

Ai citit şi auzit adesceori şi mai mult decât era nevoie, cuvântul „Patriotism". Ca să fie şi mai precisă noţiunea, cuvântului „Patriot" i s'a adaos un calificativ şi s'a ivit „bunul patriot", prin opoziţie la patriotul cel rău. A fi patriot bun este a fi mai patriot decât un patriot şi a fi mare patriot este a fi şi mai patriot, sau cel mai patriot decât toţi patrioţii.

Să-mi dai voie să-ţi spun că vorba goală joacă un rol însemnat în absenţa ideilor şi că această însuşire a omului, de-a fabrica vorbe cu gaură la mijloc, determină timpuri şi acte şi evenimente. Pentru vorbe s'au purtat războaie, de armate compuse de filologi în arme şi vorba goală a fost în stare să provoace complicaţii, pe care generaţii de cuvinte şi de fapte n'au fost în stare să le oprească din funesta lor precipitare.

Dacă am lua conjuncţia *şi*, care nu se *deosibeşte* funcţional în lexic de conjucţia vecină *cu* şi care ar putea să fie fără supărare rasă pe hârtie sau înlocuită cu o virgulă sau cu o virgulă cu punct; singur acest monosilab a rupt aşezământul Bisericii creştine în două. Graţie lui *şi* Bizanţiul s'a certat cu Roma, Patriarhul cu Papa, sau Papa cu Patriahul, consecinţa conjunctivă nu este încă bine precizată şi graţie lui *şi* se ocărăsc de câteva veacuri popii cu barbă cu popii raşi, zeci şi sute de mii de teologi se războiesc între ei. Sfântul Duh, a căruia existenţă categorică e clară fiecărui seminarist, iese pentru unii din *Tatăl şi* iar pentru alţii numai din Tatăl.

In industrie acest *şi* s'ar traduce cu un şurub mai mult sau mai puţin la căruţă; şi, în comerţul curent, el n'ar avea aparent nici valoarea unui unul la zece mii, în plus sau în minus. In viaţa pipăită şi în universul material lumea e darnică şi primitoare în pierderi sau beneficii: în cele ale sufletului şi ale minţii, adică în haos şi întuneric, lucrul se schimbă: nimeni nu cedează un milimetru de azur sau un fulg din steaua po- [illegible] o bestie inspirată şi bolnavă de sute de veacuri, de spirocheţi, ţine mai trainic la ceeace nu are decât la ceeace posedă.

Patriotismul n'ar trebui să fie o laudă, ca şi fala proprietăţii excluzive a adevărului. Se laudă cineva că nu şi-a spintecat muma, că nu-şi mănâncă fetele şi băieţii? Se mândreşte cineva că şi-a respectat bunicii şi că nu i-a pus, cu sos de usturoi, la cuptor? Nu ţi se pare ridicul să-ţi faci o vanitate din împrejurarea că te-ai născut la nouă luni? şi nu-i umilitor să exploatezi în cazul tău certitudinea ginecologică sigură că între buricul tău şi sânul maicii tale a existat un cordon şi că această înlănţuire necesară şi fatală rămâne în sufletul tău toată viaţa, ca o frumoasă dar biologică dependenţă şi solidaritate cu neamul şi cu pământul tău? Mai mult; te-a lepădat mumă-ta pe stradă şi te-a părăsit tată-tău şi nu te poţi opune sentimentului de dragoste fizică, mai puternic decât orice realitate.

Odinioară, înaintea războiului, am ieşit din ţară — prin 1905 — într'un vagon plin cu Evrei expatriaţi. Născuţi în ţară şi toţi tineri, ei fugeau în America, în urma unor circumstanţe care făceau din fiecare Evreu născut la noi, un ins fără ţară şi un cetăţean al vânturilor pustii. Şi era o secundă istorică de antisemitism exprimat. Teoria curentă ne învăţa că Evreul e un duşman al nostru şi că trebuia biciuit cu toate rigorile şi bătut cu palma. Ne-botezându-se în massă, după o propunere a D-rului Istrate, şi păstrându-şi legea părintească, împotriva interesului profesional şi economic, ei se dovedeau răi patrioţi, disolvanţi ai naţionalităţii noastre, adversari pe viaţă şi pe moarte şi ai bobului nostru de grâu. Asimilare! strigau bunii patrioţi: nu se pot asimila. Deci, paşapoarte vagi, ale unei vagi naţionalităţi.

Noi ne duceam la Paris. Gândul nostru era concentrat întreg la Paris. Cum o fi el? aşa cum l-am citit? E frumos, e foarte frumos? O să călcăm pe osemintele pure ale unui trecut miraculos. O să vizităm viii şi morţii. Ne vom duce la Versailles. Vom citi documente la Bibliothèque Nationale. Uitam de ţară, pe cât ne apropiam de Apus.

Vecinii din vagon plecau din gara oraşului nostru, cu o speranţă zgomotoasă: America! lumea nouă! Acolo omul se pune'n valoare prin calitate şi muncă. A fi Jidan, acolo nu e o crimă şi nu subînţelege nici o pedeapsă. Continentul libertăţilor şi noul Canaan al Evreilor din Orient. Idile sfioase legau pe câte o fată evreică de câte un băiat evreu. „Ne ducem la Los Angeles, spunea un tânăr, cu o emoţionantă candoare şi acolo, după ce ne vom face un căpătâi, ne căsătorim. Domnişoara e logodnica mea" afirma el aşteptând o consimţire repetată, din mişcarea pleoapelor fetei. Respectuoşi cu logodnicele lor, naivi şi de o castitate fizică şi morală evidentă, Evreii plecau cei mai mulţi însoţiţi de o fiinţă a unui vis depărtat.

Am umblat aşa, o zi şi o noapte. In Europa se făcuse întuneric des. Lămpile vagonului, un vagon imens, de capacitatea, poate, a trei vagoane obicinuite, sunau în marea singurătate a lumii, păzită de stele. Obosisem şi cu bărbia răzimată în baston începusem să aţipim. O tăcere semnificativă se aşternuse dela un timp în vagon. Ţara de naştere şi ţara unei vieţi trăită până în adolescenţă, rămăsese departe mult. O şoaptă ritmică se împletea dela banchetă la banchetă şi vagonul devenise un cor lin de murmure mute. Evreii începeau să cânte... Ne trezim în toiul unui imn strigat violent. Evreii cântau „Deşteaptă-te Române!" sculaţi în picioare şi plângând.

Comicul acestei situaţii absurde era anihilat de autoritatea gravă a vocilor şi atitudinii. Evreii erau patrioţi, inevitabil patrioţi, constrânşi de obârşie să fie patrioţi.

Patrioţii însă cei buni şi cei mari sunt mai puţin patrioţi decât cei cari nu-şi fac un certificat şi un steag dintr'un fenomen constant de fiziologie. Patrioţii cei buni şi cei mari sunt aceia cari fac politică şi se împotrivesc tuturor valorilor şi puterilor dintr'alte organizaţii politice sau izolate. Ei se plâng cu toţii că ţara se găseşte pe povârniş, dar de dragul dreptăţii şi nazurilor individuale, o împing zilnic câte puţin mai la vale. Ifosul lor personal, îmfumurarea lor, carnea lor, barba lor, superbia lor sunt mai mari decât disciplina neamului şi a ţării şi îi împiedică dela energicul efort al muncii laolaltă. Fiecare şi-a atribuit din hainele Mamei o mânecă, un ciucure, o dantelă, joacă zarul ca să le câştige pe toate şi în noaptea durerii vor fugi peste munţi şi ape cu zdrenţele în geamantane, ca nişte hoţi.

Bunii patrioţi brevetaţi sunt adeseori cei mai răi patrioţi.

T. ARGHEZI

Emil Zola şi afacerea Dreyfus

Zilele trecute s'au împlinit 25 de ani dela moartea celebrului romancier Emile Zola, autorul a peste 50 volume, cuprinzând romane, nuvele şi scrisorile adresate de romancier amicilor săi. Printre aceste scrisori, sunt şi cele adresate din refugiul său din Anglia, celebrului avocat al lui Dreyfus, Fernand Labori.

Se ştie că cel mai aprig apărător al căpitanului Dreyfus, care a şi fost condamnat de Curtea cu juri, a fost Emile Zola, In scrisoarea sa deschisă către preşedintele Republicei, cu titlul de „J'accuse", arată cu o preciziune nimicitoare, nevinovăţia lui Dreyfus. Exilat în Anglia, adresează avocatului său Fernand Labori o serie de scrisori, exprimându-şi admiraţia pentru „minunatul său curaj, întru apărarea adevărului şi dreptăţii".

Dreyfussarzii au învins. Procesul a fost revizuit, după ce nefericitul căpitan Dreyfus a suferit timp de 5 ani mizeriile supliciului în singurătate. A fost judecat de un nou consiliu de război, la Rennes. Aci, în drum spre tribunalul militar, avocatul Labori a fost împuşcat în coastă de un anti-dreyfussard. Tribunalul militar l'a condamnat din nou pe Dreyfus, la 10 ani detenţiune, cu circumstanţe uşurătoare. Preşedintele Republicei, uzând de dreptul său, l-a graţiat. Pe urmă abia a învins dreptatea strălucitoare, ca o încoronare a suferinţelor lui Dreyfus: Reabilitarea, printr'o nouă sentinţă a Curţii de Casaţie şi decorarea cu Legiunea de onoare, pe acelaş loc, unde cu ani în urmă, a fost degradat.

O expunere documentară a „*Afacerei Dreyfus*", după Théodore Reinach, a apărut într'o ediţie elegantă şi portativă şi se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, precum şi la editura ziarului „Adeverul", de unde se expediază contra lei 10, trimişi anticipat.

Citiţi toţi astăzi Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA UN AUTOR UN ROMAN COMPLECT CELEBRU
GENIU PERVERS
— Romanul aventuros şi pasional al unui artist celebru —
de W. HEGELER
Lei 5. Scrierea complectă La chioşcari şi librari.
Adeverul

D-ta ai radio ?
Gratuit poţi obţine unul din cele 10 aparate, complectând bonul din ziarul „*Radio-Radiofonia*" apărut azi.

Cărți și Reviste

MIGUEL DE UNAMUNO: Neguri ALFREDO PANZINI: Caut Nevastă

Am ales din numeroasele volume apărute într'o singură editură aceste două din mai multe considerente. Intâi, pentru că sunt din limba italiană și mai ales spaniolă, limbi neolatine ale unor țări surori de care însă prea puțin ne-am sinchisit până în prezent. Apoi pentrucă sunt foarte bine traduse, ceiace e lucru destul de rar la noi în țară și în fine pentru că au fiecare câte o introducere, adevărat *essai-u* literar, semnate L. Sebastian, nume cunoscut nouă din cronici literare pline de nerv, de vioiciune și de o bună ținută intelectuală în „Viața Românească".

Cum foarte bine observă traducătorul operei „Negura" atitudinea lui Unamuno în această carte, este o surpriză „o decepție filosofică morală", pentru cei ce-l cunosc sub aspectul „cetățeanului", luptătorul, revoluționarul de tip religios, revoluționarul care nu e însuflețit de ură, dar care odată ce s'a convins de abuz îl ia în piept cu violență și fără cruțare. In această carte găsim „o cunoaștere sfredelitoare de sine", care sparge „negura" iluzorie cu care ne învăluie realitatea aparențelor din jurul nostru. Iar ca să învingă amărăciunea acestui crud adevăr, autorul râde, ironizează și apare „ca un copil curios care-și strică jucăriile până la cea din urmă piesă, dornic să afle înlăuntrul lor, ceiace nu-i spunea exteriorul și care privește apoi uimit, îndurerat, plin de păreri de rău la jucăriile stricate". Domnul Sebastian subliniază cu multă înțelegere partea cu adevărat spaniolă, castiliană a autorului, acea fierbinte iubire de viață, acea aspirație nebună după sublim și nemurire, care face din Unamuno cel mai admirabil comentator al capo d'operei sufletului spaniol în „*Vida de Don Quijote*".

Foarte frumoase, vibrând de admirație lirică și de ascuțime inteligentă, paginile cu care Dl. L. Sebastian ne introduce în cartea lui Panzini: „*Caut Nevastă!*" Semnalez subtila comparație între Anatole France și Panzini precum și reflecțiile sale asupra epicureismului unuia și a altuia.

„Mișcarea Socială" și „Revista Scriitoarelor și a Scriitorilor Români"

Cred că era de mare necesitate o revistă de critică serioasă a neajunsurilor noastre sociale și mai ales de o revistă în care să se pună și să se discute probleme de prezent și de viitor care trebuie să formeze mentalitatea și disciplina socialiștilor militanți, partea de idealism și de țeluri care depășesc politica măruntă de toate zilele, dă avânt și hrănește lupta pe teren. Articole de felul celui semnat de Frederic Adler, secretarul Internaționalei Socialiste: „Cum se face politică internațională" sau „Problemele de guvernare ale partidului laburist" de S. Emil, deschid orizontul și dau puțin aer atmosferei politice îmbâcsite din prezent care tinde să înăbușe tânărul nostru socialism. Amintirile d-nei Luiza Kautski, care coboară printre noi activitatea, devotamentul pentru cauză și înalta spiritualitate a bătrânului Karl Kautski, aduce spiritul și coloritul unor vremuri de epopee sociale, — a unei garanții plină de avânturi de credință și de fapte. In total o revistă care se prezintă destul de bine și căreia-i dorim viață lungă.

„Revista scriitoarelor și scriitorilor Români" are lucruri bune și colaboratori distinși, dar nu vedem încă nota proprie și caracteristică care să-i îndreptățească numele. Nu sunt oare toate revistele literare ale scriitoarelor și scriitorilor?!... I. S.

LEONHARD FRANK, Im letzten Wagen (In vagonul din urmă). Berlin, 1929 *)

„In vagonul din urmă" este o nuvelă construită după toate regulile artei realiste. Maupassant ar fi apreciat-o și ar fi putut-o semna. Subiectul e simplu — și destul de curios.

Dintr'un tren care urcă pe coasta unui munte (undeva, prin Alpi sau Tirol), ultimul vagon se desprinde și pornește la vale, înapoi. Panta e mare și linia întortochiată trece peste un viaduc suspendat la o înălțime ametitoare. Vagonul gonește cu o viteză crescândă. Incă câteva minute și va ajunge la viaduc, unde, din pricina iuțelii, va sări cu siguranță de pe șine și se va prăvăli în prăpastie.

Reflectarea acestor simple date în sufletele călătorilor din vagonul desprins formează țesătura nuvelei lui Frank. In vagon sunt oameni din diverse clase sociale, de meserii și de caractere diverse. Autorul schițează, în treacăt, preocupările lor înainte ca vagonul să se desprindă de restul trenului și înainte ca cei dinăuntru să-și dee seama de ce s'a întâmplat. Frica morții îi reduce pe toți la acelaș nivel moral. Granițele sociale dispar. Preocupările lor se topesc în unul și acelaș gând: viaducul și prăbușirea în prăpastie, și moartea. Mai au doar câteva minute, zece minute, poate mai puțin. Viteza cu care vagonul alunecă la vale le exasperează și amplifică percepția. Sunt clipe de halucinație și groază, pe care autorul le descrie cu sobrietate și mare putere de viață și de expresie. Detaliu: în vagon se află un tânăr bancher cu soția. Aceasta e însărcinată în ultima lună. Din pricina zguduirii nervoase, este apucată de durerile nașterii. Nu-i nimeni lângă ea, toți sunt pe culoar, la ferestre, sbătându-se înebuniți, de groază. Singur, un lucrător, care din greșeală se urcase în acest vagon de clasa doua, vine în ajutor femeii care naște, în timp ce bărbatul ei, bancherul, întins jos pe podeaua vagonului, grotesc și sinistru, plângând și bâiguind, se svârcolește torturat de spaima morții...

O întâmplare face ca vagonul să fie oprit. Și iată acum pe aceiași oameni, care cu o clipă în urmă, tremurau și plângeau de spaimă ca niște copii bolnavi, reveniți la ceeace au fost mereu, la preocupările și la gândurile lor de mai înainte. Nimic nu s'a schimbat. Poate s'a schimbat, totuș, ceva în sufletul tinerei femei care a născut. Peste toți ceilalți vântul neantului a trecut fără să lase o urmă.

Cartea, deși ar fi putut fi scrisă cu grija efectelor de senzație, este de o clasică sobrietate. Este scrisă cu cruzime și luciditate. Este un document omenesc de o nemiloasă precizie și o bucată literară de primul rang. A. P.

*) In depozit la Librăria Hasefer.

Succesul în literatură

Ce face scriitorul când nu-i vine nimic, absolut nimic în minte? Buna metodă de altădată de a da drept ale sale, inspirațiile altora, nu mai e la modă. Pe de altă parte combinațiile technice ale cuvintelor în frază, care au creat în timpul dadaismului atâtea reputații, nu mai interesează pe nimeni, nici măcar pe criticii amatori de noutăți senzaționale.

Și totuși scriitorii lipsiți de inspirație să nu dispereze; mai există un mijloc pentru a atrage atenția opiniei publice asupra beletristicei; un mijloc de mai de mult, aproape uitat, dar care a fost înnoit de literați plini de inițiativă.

Acum câteva săptămâni a apărut la Londra o carte a unui tânăr autor, cu totul necunoscut, sub titlul atât de promițător „Legendele Evei". Cartea, bine tipărită, frumos legată, având o înfățișare cu deosebire atrăgătoare, era prevăzută cu o bandă foarte originală... Nici autorul, nici cuprinsul nu erau tămâiați în cuvinte elogioase; scriitorul nu era comparat nici cu Shakespeare, nici cu Byron și cartea nu era calificată „cea mai bună lucrare din literatura lumii". Cititorul era încunoștiințat numai că „toate cuvintele din cartea de față încep cu litera *e* și au și în mijloc câte un *e*" — ceiace, desigur, ține locul tuturor celorlalte calități artistice.

Editorul nu s'a înșelat. In câteva săptămâni întâia ediție din „Legendele Evei" s'a epuizat. Autorul a anunțat că lucrează la o nouă carte, ale cărei cuvinte încep toate cu *a*.

Succesul mai sus amintit a ațâțat invidia galbenă a concurenței. Un autor american a anunțat o lucrare care va depăși cu mult acel modest *e* al scriitorului englez: și anume, lucrarea sa nu va cuprinde, în niciunul din cuvintele ei și niciodată literile *e* și *a* — acrobație, fără îndoială, nu se poate mai interesantă. Autorul e sigur că va dobândi o glorie nepieritoare.

Nu se poate prevedea unde va duce această modă, dacă scriitorii, sălbătăciți în asemenea hal, vor elimina toate vocalele și vor începe să elimine și consoanele.

Totuși acești literați fără timiditate ar putea să bage de seamă să nu fie acuzați de plagiat, căci nu sunt prea originale cărțile din care lipsesc anumite litere. Amatorul de curiozități culturale va găsi autori în literaturile mai vechi, care suferind de aceleași complexe sufletești, au zămislit o literatură echilibristică similară.

Astfel a apărut, bunăoară, în Germania în anul 1676 o carte cu următorul titlu: „Leagănul miraculos din Betlehem al blândului Iisus, cu înlăturarea unei anumite litere răufăcătoare (r). Scrisă și tipărită de Ioachim Müllner". Acelaș autor a mai compus o predică fără vocala *o*. Probabil că a avut succes cartea fără „litera răufăcătoare" căci nu mult după aceia a apărut o culegere de versuri de Gottlob Wilhelm Burmann, tot fără *r*, care s'a repetat în nouă ediții, ultima în 1796. Litera aceasta, a fost profund antipatică se vede, căci după 25 de ani a apărut un roman „Gemenii", încercare „de a scrie un roman cu 60 de cuvinte date, fără litera *r*" de dr. Franz Ritter. A treia ediție s'a tipărit la Viena în 1820. După aceia, au venit și alte litere la rând. In 1868 au apărut „nuvele, romane și povestiri amuzante în care erau lăsate deoparte, pe rând, toate literele alfabetului" de F. A. C. Kaiser-Langensalza.

Am dat numai câteva titluri dintr'o specie literară foarte răspândită, ai cărei reprezentanți pot fi găsiți în toate literaturile. Scriitorii care ar voi să imite pe americani și englezi, ar avea mult de câștigat cercetând lucrările „precursorilor"...

Asemenea romane și poezii au fost pe vremea lor foarte prețuite. Criticii de altă dată n'au fost prea entuziasmați — și nu putem să ne pronunțăm asupra criticilor contimporani. Se cunoaște însă critica făcută de poetul persan Giami unui începător care i-a dedicat un sonet fără litera *a*. Critica suna astfel: „O! Tu, progenitură a unei mame nenorocite, de-ai fi lăsat deoparte și celelalte litere ale alfabetului!... — *A*.

Massis contra lui André Gide

André Gide s'a rostit, cândva, asupra lui Anatole France. S'a rostit, desigur, aspru. Sunt douăzeci de ani de-atunci. Pentru André Gide, domnul Bergeret e triumful eufemismului. Anatole France va fi un episod fără însemnătate în lectura urmașilor.

Vremea pare că vrea să se răzbune. A venit rândul lui Gide să fie judecat.

De-altminteri André Gide mai fusese obiectul atacurilor violente ale lui Henry Béraud în Cruciada sa contra lungilor figuri... Era un pamflet și, socotit ca atare, însuși Gide trimisese atacatorului, drept răspuns, doar un pachet de ciocolată...

Azi un atac nou a pornit. Se vorbește de: „*Falimentul lui André Gide*".

Și semnează Henri Massis.

IN CURÂND VA APARE EXTRAORDINARA LUCRARE DE AVENTURI

„CURIOZITAȚI DIN CHINA ȘI JAPONIA"

— Povestirile unui român care a pribegit trei ani in aceste țări exotice —

VOLUMUL VA CUPRINDE NUMEROASE ILUSTRAȚIUNI ȘI FOTOGRAFII ORIGINALE

Toți elevii clasei I, II și a III-a secundară

trebue să-și procure pentru temeinica pregătire a lecțiunilor la limba franceză admirabilul

INDRUMATOR AL ELEVULUI LA LIMBA FRANCEZA

alcătuit de d-na și d. **Petre I. Ghiață**, profesori. Fiecare manual cuprinde traducerea integrală și exactă a bucăților din cărți de școală ale d-lor: J. A. Candrea; Leautey et Alesseano; d-na Elena Rădulescu-Pogoneanu; Ch. Drouhet et Alex. Beliș.

In capitolul ultim manualul conține conjugarea verbelor neregulate din limba franceză, conjugare făcută la toate timpurile și toate persoanele. Pentru necontestata lui utilitate, „**Indrumătorul**" nu trebue să lipsească de pe masa de studiu a niciunui școlar.

De vânzare la toate librăriile și depozitele de ziare.

Lei 100 exemplarul

Ultimele noutăți de librărie

în curs de apariție

In Editura „CARTEA ROMANEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3, București, I

„CALENDARUL GOSPODARILOR" pe anul 1930, întocmit de D-l *Prof. I. Simionescu*. — Al zecilea an de apariție.

Acesta este cel mai citit și mai ieftin Calendar, răspândit în câteva zeci de mii de exemplare în fiecare an.

Este unul din cele mai bune Calendare, care, mergând pe urmele bătute de atâția ani, va fi primit desigur cu drag în casele gospodarilor neamului nostru, unde poate să dea multă lumină și voie bună.

(„Unirea")

O lucrare de vulgarizare și propovăduire culturală, datorită unui mare amic al poporului.

(„Cuvântul")

★

In curând apar următoarele volume datorite romancierilor cunoscuți:

LIVIU REBREANU: „Crăișorul".
IONEL TEODOREANU: „Bal mascat".
C. ARDELEANU: „Am ucis pe Dumnezeu".
DAMIAN STANOIU: „Duhovnicul maicilor".
TH. D. SPERANȚIA: „Inceput de vieață".

De asemeni se află sub tipar și următoarele romane de aventuri:

„INELUL FATAL" de scriitorul englez *Harry Tramp*; și [illegible] de romancierul italian *Emilio Salgari*.

In aceiași editură au apărut următoarele noui volume:

BART JEAN *(EUG. P. BOTEZ)* Peste Ocean Ed. II Ilustr. Lei 84.—
CAZIMIR OTILIA: Grădina cu amintiri. „ 84.—
IGNOTUS: Fire de artist. Roman. „ 120.—
Premiat de *Cartea Românească*
MAINESCU TUDOR: O picătură de parfum. Lei 90.—
MANIU ADRIAN: La gravure sur bois, en Roumanie. f. p.
OLSZEWSKI G.: Vechii București. O luxoasă mapă cu reproduceri în culori de pe tablouri originale. Lei 1500.—
PETRESCU CEZAR: Intunecare. Roman. 2 vol. Ed. II-a. Lei 240.—
REBREANU LIVIU: „Adam și Eva" Ediția III-a. Lei 130.—
Premiat de *„Soc. Scriit. Români.*

Cărțile apărute se află de vânzare la toate librăriile din țară. Pot fi cerute și direct de la „CARTEA ROMÂNEASCĂ", Bulev. Academiei, N-rul 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.

RECENZII

ONISIFOR GHIBU: Universitatea Daciei superioare

Activitatea Domnului Onisifor Ghibu ca cercetător de archive și scriitor de Istoria școalei și a culturii românești este din cele mai bogate și mai rodnice, ca și zelul său de apostol al acestei culturi, pe care nimic nu-l descurajează și care nici odată nu se obosește.

Ar fi interesant să se strângă coprinsul întinsei sale opere într'un articol rezumativ și să ne dea un articol de revistă, de pildă în Revista Invățământului, iar pe lângă acest articol și o bibliografie amănunțită a operelor sale. Multe lucruri interesante, multe izvoare de informații rare și prețioase am găsi acolo.

Cartea de față, „Universitatea Daciei superioare", e îndeosebi de interesantă pentru înțelegerea multor stări de spirit și nuanțe de cultură ale Ardealului.

Rolul calvinismului în fundarea celor întâi universități care a avut loc prin secolul al XV, ne explică de ce acestea au avut tendința să se creeze mai ales în părțile locuite de Români, prin interesul pe care-l avea biserica reformată să facă propagandă printre elementul majoritar din Ardeal, care erau Românii. In deosebi de mișcătoare este lupta și aspirația Românilor din secolul al XIX-lea de a avea o școală superioară. Universitatea din Cluj, când instituție calvină, când jezuitică, devine prin războiul civil, în care Românii au stat ca partid contra Maghiarilor, imposibil de frequentat. In certele noastre deșarte și copilărești asupra regionalismului ar fi deajuns să recitim paginile aceste scrise de dl. Onisifor Ghibu pentru ca să ne rușinăm și să întindem mâna cu frățească încredere Ardelenilor, care în decursul veacurilor și mai ales în decursul decadei a șasea a secolului XIX-lea n'au încetat să se lupte: pe teren economic, politic, cultural și religios, făcând sforțări supra omenești spre „a-și croi o soartă omenească". Dar se știe rezultatul. Austriacii s'au împăcat cu Ungurii și Românii au fost sacrificați în 1867.

Totuși ei luptă înainte pentru a avea o școală superioară. Unii, ca Iacob Mureșanu, după pilda lui Avram Iancu, își lasă averea în acest scop, deputații români din parlamentul maghiar fac moțiuni în acest sens și cu cât lucrurile se înrăutățesc cu atât crește puterea lor de ingeniozitate spre a nu se lăsa să piară în „situația curat animală" în care-i punea legislația maghiară. Asociațiile românești creiază burse și-și trimit fiii în țară, tinerii Români de pe lângă Universitățile germane fac societăți românești spre a sprijini mișcarea din Ardeal, apoi Astra printr'un călduros apel strânge un mic obol să serve ca început; organizația politică a Românilor din Ardeal, precum și sinodul bisericii ortodoxe intervin în acelaș senz pe lângă guvernul imperial. Rezultatul a fost o nouă lovitură, căci împăratul Frantz Iosef, cu mâna sa, semnează înființarea unei Universități unguresti la Cluj în 1872. La aceasta se alipește și Academia de Drept nemțească din Sibiu, încadrată în noua Universitate ca Facultate de Drept. Principiul întronat a fost distrugerea și împiedicarea oricărei alte culturi care nu ar fi maghiară. Deci, cum prea bine observă d. Ghibu, Universitatea maghiară din Cluj „s'a născut cu vițiul originar de a nu fi un instrument de cultură în serviciul științei, ci în serviciul politicii". Dacia Superioară, zice d. Onisifor Ghibu, fusese însă veacuri dearândul o regiune de cultură latină, secundată apoi de limba germană. O regiune unde limba română devenise pentru toate popoarele ca o limbă internațională, impunerea limbei și culturii maghiare aci era un non sens istoric.

Iar starea de spirit produsă atunci o caracterizează prin informațiuni și documente numeroase și variate. Marea majoritate dintre profesori, afară de cei dela științele juridice, erau Germani, Șvabi, Slovaci și Evrei. Profesorii nu erau aleși pentru valoarea lor, ci numiți de ministerul Instrucției ca funcționari administrativi, care erau obligați de sus să urmeze statutul și regulamentul Universității din Buda-Pesta. Publicul unguresc, el însuși, zice autorul, privea Universitatea cu neîncredere. Față de mediul social, rolul Universității maghiare nu a fost altul decât acela de a seconda maghiarizarea. Cu toată purtarea neomenoasă a Universității către tineretul român, el nu se dădea învins și între anii 1848—68, în toiul absolutismului, numărul lor este impunător. Dar după transacțiune numărul lor scade cu 700%! Și totuși această putere vitregă în loc de a aduce deznaționalizarea Românilor, face din Universitatea din Cluj un centru al Iridentei noastre. Societatea Astra reia ideia înființării unei Universități românești și se provoacă o vie mișcare națională printre studenții Români, care provoacă memoriul studenților din București, în 1891. Dar din această clipă lupta pentru crearea unei Universități românești intră într'o fază de pasivitate mărginindu-e numai la a protesta în fața opiniei mondiale, fără a se mai adresa statului Austro-Ungar.

Aceasta era situația Universității maghiare din Cluj când a început războiul mondial. Ea nu era un centru de cultură reală eșit din nevoile evoluției culturale a Ungariei, ci chiar în instituțiile ei cele mai desăvârșite ca Institutul de Zoologie și Histologie al profesorului Apathy sau acea minunată Bibliotecă, era ceva artificial, făcut nu din dorința propășirii culturii ci pentru nevoia politică de a lua ochii oamenilor.

Chiar filosoful ungar Bàrtock definește educația ungară ca „fără plan și fără scop" arătând că Universitatea a stat sub cea mai grea silă.

După aceasta d-l Onisifor Ghibu intră în descrierea organizației Universității Române din Cluj, de către Consiliul Dirigent, făcută după ideia profesorului V. Pârvan, care preconiza pentru Universitatea Ardealului o organizare amplă ca aceia a Universităților americane. Cu toată opunerea pe care această idee o întâlnește la Universitățile din Regat ca și la Ministerul Instrucțiunii, autoritatea școlară ardeleană, susținută cu energie de președintele Consiliului Dirigent, d. Iuliu Maniu, a rămas la această idee. Comisiunea universitară a izbutit să-și impună vederile și să lupte împotriva intereselor și patimilor mărunte; mulțumită autorității persoanelor care o compuneau. Comisarul general, d. Pușcariu, a declarat dela început și a stăruit cu energie că trebuesc aleși numai oameni cu pregătire serioasă, științifică și în cazul când aceștia nu s'ar fi găsit în țară să se facă apel pentru un șir de ani la savanții francezi, invitând în acelaș timp personalitățile cele mai distinse din țară a ține cursuri la diferitele Facultăți. Astfel au fost invitați d-nii Emil Racoviță, dr. V. Babeș, dr. Emil Pușcariu, Vasile Pârvan, Nicolae Iorga, D. Pompeiu, D. Gusti, dr. Livaditi și alții, pe lângă eminenții oameni de valoare ce ocupă în mod permanent catedre la această Universitate. Regretăm că nu putem arăta mai amănunțit spiritul în care s'a făcut organizarea nouii Universități expus pe larg de d-l Onisifor Ghibu, dar nădăjduim că vom fi deșteptat îndestul interesul publicului spre a-l îndemna să citească această carte a d-lui O. Ghibu, din care se va convinge de superioritatea centrului de cultură al Daciei Superioare, cu care ne putem mândri și dela care putem aștepta noi și variate sugestii pentru viața universitară din Vechiul Regat. Era nevoie ca pe terenul însuși al maghiarismului, în mijlocul acelei societăți, care decretase inferioritatea culturală a Românilor, să se facă dovada, prin această instituție serios și științific organizată, de deșertăciunea unei astfel de legende. Cartea d-lui Onisifor Ghibu este o carte prețioasă pe care orice Român cult ar trebui să o aibă în bibliotecă și orice dascăl și student să o citească și să o mediteze. Ea era necesară pentru înțelegerea deplină a caracterului cultural al Ardealului și pentru controlul propriei noastre culturi naționale în diferitele sale instituțiuni. Clar și frumos scrisă, însuflețită de un patriotism adânc și stăpânit, ea este de o lectură plăcută, cu toată documentarea serioasă și metodica tratare a subiectului.

ISABELA SADOVEANU

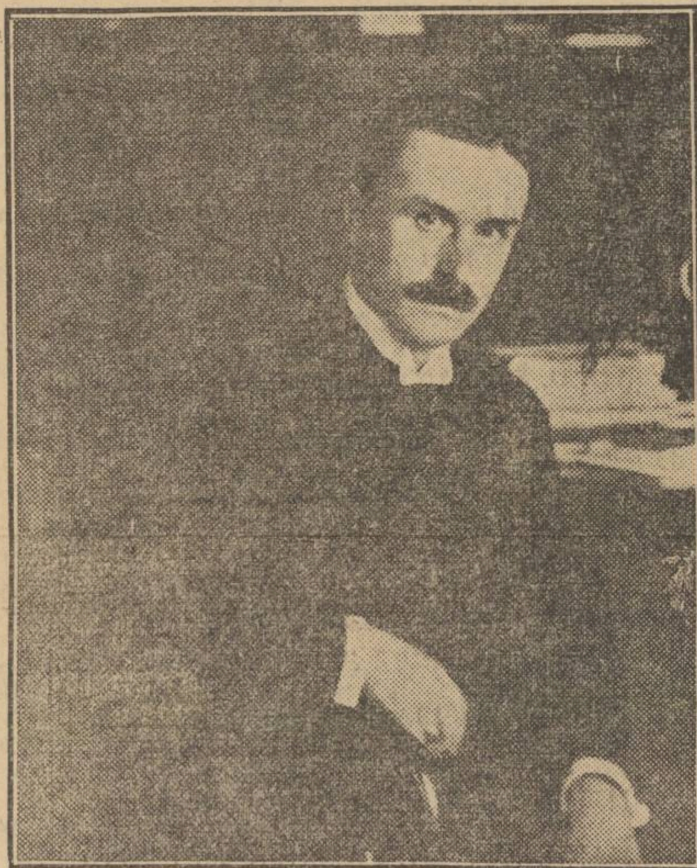
INSEMNĂRI

Thomas Mann, note bio-bibliografice

Premiul Nobel pentru literatură a fost decernat romancierului Thomas Mann. Laureatul de astăzi s'a născut în 1875, la Lübeck. Tatăl său a fost senator al oraşului hanseatic Lübeck, cea mai înaltă demnitate la care puteau râvni cetăţenii bogaţi, mândri de originea lor şi exclusivişti ai acestei comunităţi libere şi de veche tradiţie comercială. Mama sa, o creolă din Rio de Janeiro, aducea în familia Mann un sânge şi un temperament care aveau să contribue simţitor la formarea personalităţii romancierului.

A învăţat la Institutul Katharineum din oraşul său natal şi — cum mărturiseşte şi el — nu a strălucit prin ceiace în limbajul şcolar se numeşte silinţă. După moartea tatălui său, familia Mann se mută la München. Aci, Thomas află mijlocul să-şi ocupe timpul şi intră la o societate de asigurare. Işi dădu însă seama că nu e făcut pentru o asemenea slujbă şi, în loc să scrie în registru, se văzu autor al unei nuvele. De aceia şi părăsi serviciul şi, gândindu-se serios la desăvârşirea culturii sale, frecventă cursurile de istorie şi de filosofie la Universitatea din München. Impreună cu fratele său Heinrich, romancier consacrat în acel moment, făcu timp de un an o călătorie în Italia. La înapoiere intră în redacţia revistei „Simplicissimus" şi, în 1905, se căsători cu fiica unui profesor universitar din München.

Thomas Mann

Intâiul volum de nuvele, „Der kleine Herr Friedemann", i-a apărut în 1898 şi a atras chiar atunci atenţiunea cercurilor literare asupra finului psiholog şi dibaciului mânuitor al limbii care e Thomas Mann. Celebritatea şi-a dobândit-o însă abia cu apariţia romanului „Die Buddenbrooks" (1903). E povestea unei familii patriciene hanseatice, în decursul a patru generaţii: întâia e caracterizată prin seninătatea, cumpătarea şi graţia burgheziei „Biedermeier"; a doua prin îmbinarea spiritului negustoresc sever şi ordonat cu o fierbinte pasiune religioasă — fidelă imagine a hansei —; a treia generaţie atinge apogeul, dar îşi pregăteşte şi calea prăbuşirii pe care o vedem desăvârşindu-se în generaţia a patra. Fără îndoială că în această povestire Thomas Mann a zugrăvit o bună parte din chiar viaţa familiei sale, după cum şi în „Tonio Kröger" (1905) aflăm ceva din viaţa, din concepţiile şi tendinţele sale. „Tonio Kröger" — evident o urmare a acţiunii din „Die Buddenbrooks" are ca idee centrală dorul după viaţa sănătoasă şi cumpătată a burghezimii de odinioară.

Romanul „Königliche Hoheit" (1910) şi nuvela „Der Tod in Venedig" (1913), — cel dintâi cu viaţa de curte a unui mic principat, în care ne e înfăţişată tragedia unui om silit de soartă să trăească departe de lume, cealaltă desvoltând tema veşnicei legături dintre artă şi desfrânare, — au avut acelaşi succes. Ultimul său volum „Der Zauberberg" (1924), de o perfecţiune rară, l-a putut fixa pe Thomas Mann printre cei mai mari prozatori contemporani, fiind socotit ca un desăvârşit reprezentant al poeziei germane şi al spiritului german. — *J. B.*

D. D. Patraşcanu în italieneşte

In revista literară **„Il Romanzo Quattrini"** din Florenţa, Nr. 855 din 19 Septembrie 1929, a apărut într'o frumoasă traducere lucrarea d-lui D. D. PATRAŞCANU: **„Din amintirile lui Constantin Casian"** sub titlul de **„Un episodio di Gioventu"**, în traducerea d-lui Alfredo Bogardo din Milano.

Intr'o scurtă prefaţă traducătorul, care a trăit într'o vreme în România, defineşte astfel pe scriitorul nostru.

„Din literatura tânără românească, D. D. Patraşcanu, moldovean, este desigur scriitorul cel mai cetit şi mai popular.

Forma sa preferită este nuvela scurtă în care e un maestru neîntrecut. Viaţa românească, amestecată cu rămăşiţe de orientalism şi cu un năvalnic parizianism se arată în foarte reuşite tablouri, pline de coloare şi de sentiment, dar înviorate de un humor savuros care nu seamănă nici cu greoiul „humour" englez nici cu acela spumos al francezilor: e tipic românesc, adică simplu şi sănătos.

Dacă am vrea să-i căutăm un model în alte literaturi, ar trebui să ne oprim la Heine. Ca şi genialul scriitor german, Patraşcanu are un sentimentalism fin ce se îmbină cu spiritul caricatural într'o continuă antiteză de râs şi de emoţiune.

Unele din operele lui Patraşcanu au fost premiate de Academia Română.

Lucrarea pe care o dăm aici — **Un episod din tinereţe** — este o povestire delicată care, cu toate că bogată în coloare locală, e totuş o povestire din orice ţară: povstirea celei dintâi iubiri.

Delicateţa nuanţelor, fineţa sentimentelor, umorul uşor totdeauna prezent, fac din ea un mic juvaer pe care toţi vor şti să o aprecieze, deoarece este poemul tuturora. Speranţe, iluzii, deziluzii, temerare înfruntări; scene pe care oricine dintre noi le-a trăit şi suferit. Incântări şi desfătări ale primei tinereţi: totul e cules la un loc ca un frumos buchet de flori, cu petale diverse, dar cu acelaş unic parfum.

De aceia am crezut de cuviinţă să traduc pentru cetitorii italieni această delicioasă povestire a unui autor din ţara mea natală".

Il Romanzo Quattrini, care e în al XX-lea an de apariţie, se trage în 50.000 de exemplare. Ediţia I din Nr. 855 — ce cuprindea numai lucrarea d-lui Patraşcanu, s'a epuizat până la ultimul număr în cele dintâi zece zile de la apariţie — aşa că numărul acesta a fost scos încă într'o ediţie.

Acum **Un Episodio di Gioventu** va apărea în volum — iar editorul a cerut d-lui Bogardo să-i dee şi alte lucrări de ale d-lui Patraşcanu precum şi de-ale altor scriitori români — aşa în cât în editura florentină vor apărea în curând o serie de volume din literatura română — care prin Amintirile lui Const. Casian a impresionat în chip cu totul deosebit publicul cetitor italian.

Mihail Sadoveanu despre criza cărţii

„Vitrina Literară" a luat marelui prozator un interview în ziua în care — deşi era el sărbătorit — împărţea ca dar cetitorilor semnături pe coperta ultimei sale opere. E o convorbire plină de observaţii preţioase şi întemeiate. Extragem din cele spuse de d. M. Sadoveanu părerea d-sale în chestiunea crizei cărţii.

„Cartea noastră nu trece nici printr'o criză de editor, nici printr'o criză de cetitor. Bunăvoinţa editorului s'a văzut totdeauna. Şi mai ales bunăvoinţa cetitorului. Dovada am avut-o cu acest prilej. Ceiace lipseşte cărţii este răspândirea. Criza aceasta este însă foarte acută mai ales în oraşele, târguri şi pe la sate. Aici ne aflăm la oraş. Oricât de slabă răspândire s'ar face unei cărţi, ea tot pătrunde în câteva case. Dar marea massă a publicului rămâne streină de carte. Un mare public cetitor este la sate şi acolo ar trebui să se îndrepte grija noastră de ameliorări. Librării nu sunt decât în oraşele mari. Şi nu puţini sunt editorii cari, la noi, după tipărirea cărţii o bagă în magazie şi o lasă să putrezească acolo. Cartea nu ajunge acolo unde trebue să ajungă şi aceasta din cauza slabelor mijloace de răspândire. La ţară lipsesc nu numai cărţile acestea — ca să zicem astfel — de lux, pentru ei, dar cărţile de cultură elementară, acelea care se adrezează poporului cu cunoştinţe puţine, pentru a-l lumina. La ţară este marele rezervor de cetitori. Pentru a-l exploata, şi în interesul lui şi în interesul cărţii, este necesară aducerea lui la carte şi asta printr'o răspândire specială a ei".

Poşta Redacţiei

B. — In poezia „Iubire", d-voastră spuneţi persoanei divulgate prin dedicaţie:

Eu simt nevoia să mă ating
De corpul tău...

Dar acest lucru, de natură strict intimă, nu priveşte „Adevĕrul Literar" şi nici pe cetitori.

T. Ş. — Imi scrieţi: „Imi permit a vă face o mică surpriză, în felul meu, cu mica mea bucată „PE ALEE.."

Dacă poezia ar fi bună, ar fi fost într'adevăr o „surpriză" — şi nu numai „mică", ci chiar mare. Dar aşa...

D. Ţ., student, agent de Siguranţă. — Am primit poezia în plicul cu antetul: „Ministerul de Interne, Direcţiunea Poliţiei şi Siguranţei Generale".

Am citit versurile:

Cuprins de-un tainic dor,
Imi adâncesc gândirea,
Intr'al viselor fior
Ca să-mi găsesc iubirea...

Ne-am bucurat că, faţă de noile ordine contra bătăii, agenţii secreţi — nemaiavând ce face — s'au apucat de poezie.

Sau poate sunt roadele şcolii literare a d-lui Romulus Voinescu?

Apropos: De ce nu trimiteţi versurile la „Propilee" — foaia de specialitate?

N. T. — Imi trimiteţi, doamnă sau domnişoară, câteva versuri, pe care le credeţi „demne" de început, adăogând că — în caz de publicare — „vă va spori cheful a continua bătaia de cap cu muzele".

M'au impresionat mai ales următoarea strofă:

Imi văd scheletu 'n umbra deşirată
Ca un picior vărgat de cocostîrc,
Arterele-mi sînt albe, ca de vată, —
Şi sânge nu mai am în nici un sfirc.

Doamnă sau domnişoară, nu mai prezentaţi — cum să spun — nici un interes pentru literatură. Adresaţi-vă unui doctor...

G. N. — Mă întrebaţi: care-i „mişlocul de a-mi parveni manuscrisul unei nuvele"? De! „Mişloacele" curente: poşta cu trenul sau cu aeroplanul, ori picioarele — dacă locuiţi în Bucureşti, în comunele suburbane sau în satele pe raza forţei d-voastră pedestre.

V. M. — Imi trimiteţi „cu entuziasm" nişte poezii. Merçi. Adăogaţi: „E nepoliticos să vă scriu atât de puţin, dar destul de greu să scriu prea mult, când e vorba de mine însumi. Rămân într'o sinceră modestie, aşteptând, nu fără puţină pasiune, rezultatul aprecierilor d-voastră".

Nu mă supăr de loc de conciziunea d-voastră. Dimpotrivă. Duceţi conciziunea la extrem — caşi modestia... spre satisfacţia unanimă.

A. C. — Am remarcat din poezia „Portret" aceste două strofe:

Buze de carmin,
Nas de ceară albă,
Şi obraji de nalbă,
Astfel te declin.

. . . .

Şi în compoziţie
Eşti frumoasă,
Şi reesă
Clară definiţie.

Decât ai declina nasul fetelor, mai bine ai declina latineşte — păcătosule!

Elena M. — Vă însoţiţi schiţa de-o scrisoare posomorîtă: „Aşa cum e viaţa oamenilor azi, e un nonsens care mai bine ar fi fost *nimic* — căci e deşartă ca cenuşa, dureroasă ca o crucificare şi bestială ca un act sexual".

Domnişoară, sunteţi victima cărţilor sumbre. Vor trece anii şi, odată şi odată, vă veţi convinge că viaţa nu-i aşa de urîtă. Până atunci suspendaţi activitatea poetică. — *M. Sevastos.*

O odă lui Aurel Vlaicu

Liceul „Aurel Vlaicu" din Orăştie, voind să-i aducă un omagiu eroului al cărui nume îi cinsteşte frontispiciul, s'a adresat Societăţii Scriitorilor Români cu rugămintea de-a institui un concurs de poezie cu tema *O odă lui Aurel Vlaicu.* In acest scop au pus la dispoziţia S. S. R. suma de 5000 de lei, destinată autorului poeziei alese. O comisiune desemnată de S. S. R. şi formată din d-nii Ion Minulescu, Ion Pillat, Perpessicius şi Vasile Savel, a cercetat poeziile trimese şi din 89 de ode a ales-o pe aceea a d-lui *Gheorghe Panduru,* reprodusă mai jos.

LUI AUREL VLAICU

In aripele pajurei măiastre
Ce te-a 'nălţat, din cer să te doboare,
Ai fâlfâit, desfăşurat în zare,
Intâiul steag al plaiurilor noastre.

Mărire ţie, dincolo de stele,
De unde nemurirea te răsfrânge!
Tu, ce-ai sporit cu jertfa ta de sânge
Izbânzile şi fala ţării mele!

Mărire ţie 'n slove grele de-aur,
Tu, vulturul acestei mândre naţii,
Ce dormi de veci, învăluit în spaţii
In cuibul tău de smirnă şi de lauri.

Populism

Numirea lui André Thérive la **Le Temps** în locul lui Paul Souday, actualizează o şcoală literară a noului critic inaugurată în tovărăşia lui Léon Lemonnier. E şcoala romancierilor populişti. Despre ea, e Léon Lemonnier care vorbeşte în „Revue Mondiale". Sub titlul **„Dela naturalism la populism"** desprindem o definiţie:

„Cred că Lucien Descaves, Georges Duhamel, Charles-Henry Hirsch, au prodsu opere pe care viitorul le va reţine pentrucă ele sânt întemeiate pe observaţia originală şi pe realitatea familiară şi trivială".

Nu ştim dacă cei citaţi au aderat la mişcare. Nu e însă mai puţin adevărat, — cum spune Louis le Sidaner în **„La Griffe"**, — că aceasta nu va împiedica pe istoricii literari ai zilei de mâine să-i claseze printre primii maeştri. — **V.**

Mărunte

— In articolul d-lui Tudor Vianu *„Radiofonie şi literatură"*, apărut în numărul trecut al Adevărului literar, s'au strecurat câteva greşeli. Ultima frază trebue cetită astfel :

Teatrul modern s'a desvoltat în ultimul deceniu într'un fel în care spectacolul, inscenarea, invenţia regisorială, ameninţă să sufoce drama propriu zisă, evoluţia psihologică a caracterelor, şi va veni poate un timp în care amatorul ce nu va mai putea găsi drama pe scenă, se va duce s'o caute în faţa hautparleurului.

— S'a pus sub tipar: **Sub soarele polar cu spărgătorul Krasin,** impresii şi peripeţii din voiajul unor salvaţi dela naufragiu de d. **Romulus Cioflec** — cu ilustraţii.

— Tetrul de Grand-Guignol din B-dul Schitu Măgureanu Nr. 4 (Palatul Tinerimei Române), reprezintă în fiecare seară **„Groaza cea Mare"** de André de Lorde cu d-l **Mielu Constantinescu** şi d-na **Dida Solomon** în rolurile principale.

Citiţi azi Realitatea No. 48
32 pag. bogat ilustrate — 10 lei

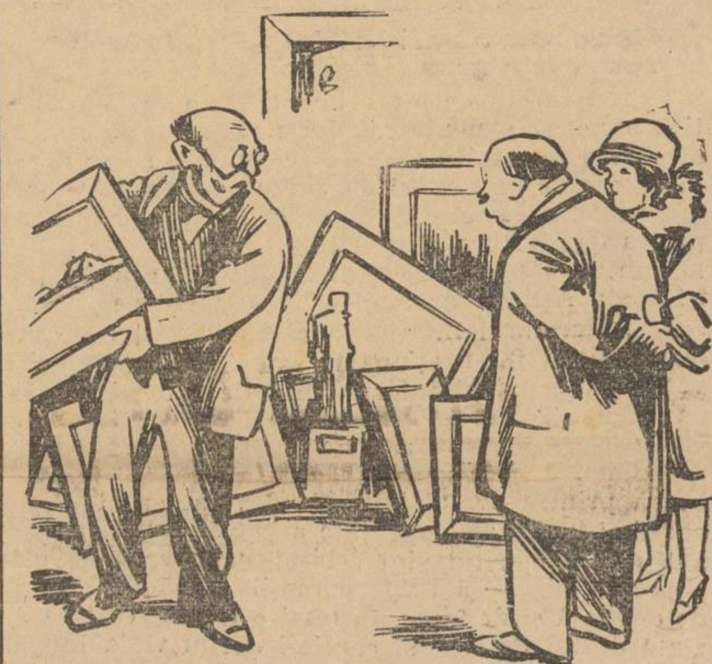
Spectacolul e complectat cu **„Al 14-lea"** farsă de

Spectatori moderni

— Ce e diseară la teatru?
— Premieră.
— Atunci nu merg, am mai văzut-o odată.

Expoziţie

— Cumpăraţi, d-le tabloul ăsta. Işi va mări cu mult valoarea când autorul lui va muri.

— Bine, dar dacă nu moare, atunci ţi-l aduc înapoi.

Revedere

I-ul automobilist (revenindu-şi în fire la spital): — Ciudat lucru! Mi se pare că ne-am mai întâlnit undeva!

Al II-lea automobilist. — Cred şi eu. Altminteri n'am fi fost aici!

Pe plajă

— Tanti, nu mai plouă!

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11